

GRAMATIKA

ARAPSKOG JEZIKA

ZA NIŽE RAZREDE MEDRESA
I SREDNJIH ŠKOLA

II DIO

SINTAKSA I ČITANKA SA RJEČNIKOM

NAPIŠALI:
DR. SAČIR SIKIRIĆ,
MUHAMED PAČIĆ I
MEDHED KANOZIĆ

IZDANJE VAKUFESKE DIREKCIJE
U SARAJEVU

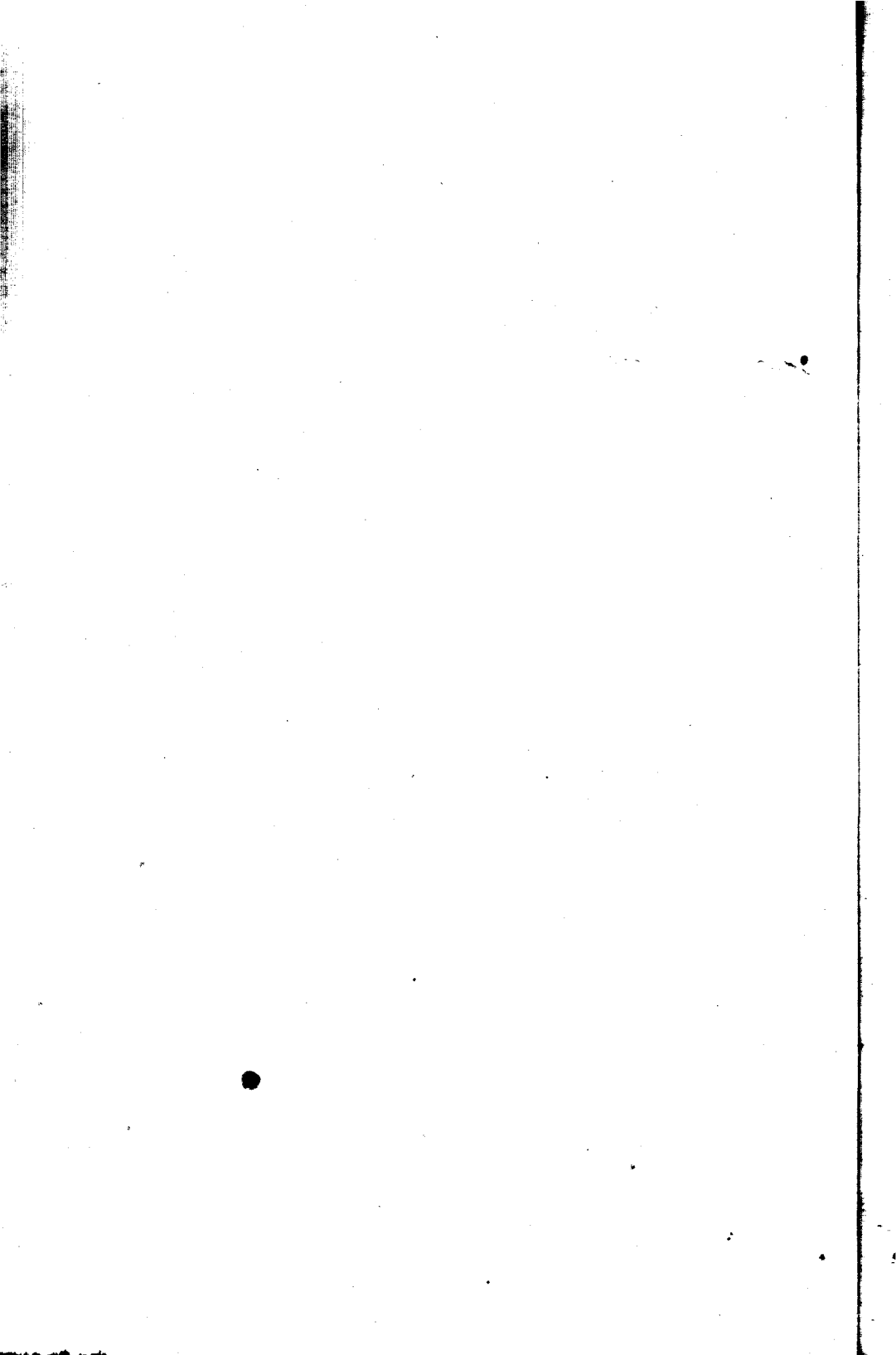
CENA 40 — DINARA

DRŽAVNA ŠTAMPARIJA U SARAJEVU — 1937

الحاجى ماطر شكرى باقالويك
 رأس الامام فى اسود جبل يوغوسلاويا
 اليوم سنة وعشرين من شهر جمادى الاولى
 فى سنة ١٣١٠ من هجرته

GRAMATIKA

ARAPSKOG JEZIKA

ZA NIŽE RAZREDE MEDRESA I SREDNJIH ŠKOLA

II DIO

SINTAKSA I ČITANKA SA RJEČNIKOM

NAPISALI:

Dr. ŠAĆIR SIKIRIĆ, MUHAMED PAŠIĆ I MEHMED HANDŽIĆ

IZDANJE VAKUFSKE DIREKCIJE U SARAJEVU

---

1 9 3 6

DRŽAVNA ŠTAMPARIJA U SARAJEVU

Ovaj je udžbenik izraden po nalogu Ulema-medžlisa u Sarajevu prema programu koji je sastavila naročita anketa. Rukopis udžbenika je pregledan i ispravljen od stručnjaka, pa je zaključkom Odbora Naiba za I.V.Z. u Sarajevu br. Pov. 94/36 od 26 aprila 1936 odobren za uporabu u nižim razredima medresa i sličnih srednjih škola.

II DIO

SINTAKSA

Nauka o nizanju riječi u rečenici zove se sintaksa (عِلْمُ النَّحْوِ). Ova se nauka dijeli na sintaksu imena, sintaksu glagolskih oblika i sintaksu čestica.

A) SINTAKSA IMENA

Ime može biti:

a) primitivno (الْبَاطِنُ) t. j. ono koje nije izvedeno iz druge riječi, na pr. أرضٌ *zemlja*, قَلَمٌ *pero*.

b) izvedeno (الْمُسْتَقْبُ) t. j. ono koje je izvedeno od infinitiva.

Infinitiv (الْمَصْدَرُ) t. j. glagolska imenica je dakle oblik iz kog se tvore izvedena imena. Infinitiv je od I vrste glagola nepravilan (سَاعِيٌّ), a od proširenih glagolskih vrsta pravilan (قِيَّاسِيٌّ).

Infinitiv kao (مُضَافٌ إِلَى الْفَاعِلِ) može imati aktivno i pasivno značenje (مُضَافٌ إِلَى الْمَفْعُولِ). Kada infinitiv ima aktivno značenje, imenica iza njega stoji kao subjekatski genitiv, na pr. بَكَاءُ الْوَالِدِ *plakanje djeteta*, t. j. *dijete plače*. Prema tome je subjekat glagolskog infinitiva u izgovoru (لَفْظًا) u genitivu, a po značenju (مَعْنَى) u nominativu.

Ako infinitiv ima pasivno značenje, onda je iza njega objekatski genitiv, na pr. وَجَّهَ النَّاسُ رِجْلَ الْبَيْتِ *Ljudska je dužnost u ime Boga posjećanje Kabe* t. j. *posjećati Kabu*. U ovom slučaju je glagolski objekat u izgovoru (لَفْظًا) u genitivu, a po značenju (مَعْنَى) u akuzativu.

Kada infinitiv koji je postao od tranzitivna glagola ima aktivno značenje, dolazi glagolski subjekat kao subjekatski genitiv, a objekat ostaje u akuzativu ili s prijedlogom u genitivu kao dalji objekat, na pr. *كَانَتْ عَلْبَةُ الْجَيْشِ الْأَعْدَاءِ (لِلْأَعْدَاءِ)* *Vojska je pobijedila neprijatelja.*

Uz infinitiv može stajati i genitiv koji znači mjesto ili vrijeme, na pr. *تَعْلِيمُ الْمَدْرَسَةِ دُخُولُ الْمَسْجِدِ* *ulazak u džamiju; školska obuka; نَوْمُ اللَّيْلِ* *noćno spavanje.*

Iz infinitiva izvedena imena su:

1) Particip aktivni (إِسْمُ الْفَاعِلِ), koji se tvori od aktivnih glagola i pokazuje osobu koja vrši glagolsku radnju ili znači prolazno stanje u kome se neko ili nešto nalazi, na pr. *كَاتِبٌ* *koji piše; نَائِمٌ* *koji spava.* Particip aktivni kao imenica može biti اَلْمُضَافُ pa ako je particip postao od tranzitivnog glagola, onda iza njega slijedi objekatski genitiv, na pr. *زَيْدٌ كَاتِبُ الْمَكْتُوبِ* *Zejd je pisac pisma.* Ako li je particip postao od intransitivnog glagola, onda iza njega slijedi genitiv mjesta ili vremena, na pr. *نَائِمُ السَّحْرِ* *koji spava u zoru; سَاكِنُ الْبَلَدِ* *koji stanuje u gradu.*

2) Particip pasivni (إِسْمُ الْمَفْعُولِ) tvori se od pasivnih glagola i znači osobu ili stvar na kojoj se vrši glagolska radnja pa iza njega slijedi objekatski genitiv, na pr. *زَيْدٌ مَسْمُوعُ الْكَلِمَةِ* *Zejdova se riječ čuje (zapravo: Zejd je čuvene riječi).*

3) Pridjev (الصِّفَةُ الْمَشَبَّهَةُ) znači stalno ili prolazno svojstvo osobe ili stvari. Pridjevi se tvore od 4 razreda neprelaznih i 5 razreda I vrste glagola, na pr. *فَرِحٌ* *veseo; كَبِيرٌ* *velik; star.* Od proširenih glagolskih vrsta pridjev dolazi na oblik participa aktivnoga, na pr. *مُسْتَقِيمٌ* *ispravna mišljenja.*

Iza pridjeva dolazi subjekatski genitiv, na pr. *زَيْدٌ حَسَنُ السَّيْرِ* *Zejd je lijepa vladanja.*

U prvom dijelu ove knjige (str. 41, 42, 43, 93, 94, 95 i 101) navedeni su oblici pridjeva i oba participa od I i proširenih glagolskih vrsta. Značenje riječi međutim odlučuje o tome da li

će se riječ smatrati participom ili pridjevom. Ako riječ naime znači osobu koja vrši ili trpi glagolsku radnju ili se nalazi u nekom prolaznom stanju, smatra se participom, a ako pokazuje stalno ili prolazno svojstvo, onda je pridjev. Tako riječ **عَالِمٌ** učen može biti pridjev premda ima oblik participa aktivnoga, a **مَرِيضٌ** bolestan i **جَرِيحٌ** ranjen su participi premda imaju pridjevni oblik.

4) Komparativ i superlativ pridjeva (إِسْمٌ التَّفْضِيلِ) dolazi na oblik **أَفْعَلٌ** od I vrste glagola od kojih pozitiv pridjeva nije na oblik **أَفْعَلٌ**. Od proširenih glagolskih vrsta i od pridjeva čiji pozitiv ima oblik **أَفْعَلٌ** tvori se komparativ i superlativ, da se pridjev pretvori u glagolsku imenicu u akuzativu bez određenog člana i pred nju stavi riječ **أَشَدُّ** jači, **أَقْلُّ** manji, **أَكْبَرُ** veći, **أَعْظَمُ** veći i t. d., na pr. **أَحْمَرُ** crven — **أَشَدُّ حُمْرَةً مِنْ** (crveniji od), **أَلْأَشَدُّ حُمْرَةً** najcrveniji, **مُتَدُّ** pružen — **أَقْلُّ أَمْتِدَادًا** kraći.

Oblik **أَفْعَلٌ** u komparativu ostaje isti bez obzira na rod i broj i iza njega stoji prijedlog **مِنْ**, a u superlativu je **أَلْمُضَافُ** imenici ili ličnoj zamjenici ili ima određeni član.

A) Kada superlativ ima određeni član, mijenja se prema svojoj imenici po rodu i broju ovako:

	Muški rod:	Ženski rod:
Singular	أَلْأَفْعَلُ	أَلْفُعْلَى
Dual	أَلْأَفْعَلَانِ	أَلْفُعْلَيَانِ
Pr. plur.	أَلْأَفْعَلُونَ	أَلْفُعْلَيَاتُ
Nepr. plur.	أَلْأَفْعَالُ	أَلْفُعْلُ

Primjeri:

Muški rod:

Singular	الرَّجُلُ الْأَفْضَلُ najvredniji čovjek
Dual	الرَّجُلَانِ الْأَفْضَلَانِ dvojica najvrednijih ljudi

Pr. plur. الرِّجَالُ الْأَفْضَلُونَ najvredniji ljudi

Nepr. plur. الرِّجَالُ الْأَفْضَلُ najvredniji ljudi

Ženski rod:

Singular الْأَمْرَأَةُ الْفُضْلَى najvrednija žena

Dual الْأَمْرَأَتَانِ الْفُضْلَيَانِ dvije najvrednije žene

Pr. plur. النِّسَاءُ الْفُضْلَيَاتُ najvrednije žene

Nepr. plur. النِّسَاءُ الْفُضْلَى najvrednije žene.

B) a) Kada je superlativ الْمُضَافُ određenom imenu, može se slagati u rodu i broju sa imenicom kojoj pripada, a može biti i u jednini muškog roda bez obzira na rod i broj imenice. Genitiv (الْمُضَافُ إِلَيْهِ) ovoga superlativa stoji u množini, na pr.

Muški rod:

Singular أَفْضَلُ الرِّجَالِ najvredniji čovjek

Dual أَفْضَلَا (أَفْضَلُ) الرِّجَالِ dva najvrednija čovjeka

Pr. plur. أَفْضَلُو (أَفْضَلُ) الرِّجَالِ najvredniji ljudi

Nepr. plur. أَفْضَلُ (أَفْضَلُ) الرِّجَالِ najvredniji ljudi

Ženski rod:

Singular فَضْلَى (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ najvrednija žena

Dual فَضْلَيَا (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ dvije najvrednije žene

Pr. plur. فَضْلَيَاتُ (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ najvrednije žene

Nepr. plur. فَضْلَى (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ najvrednije žene.

b) Ako je superlativ الْمُضَافُ neodređenoj imenici, ostaje u jednini muškog roda kao i komparativ, a njegov الْمُضَافُ إِلَيْهِ može biti u singularu, dualu ili pluralu, na pr.

مُحَمَّدٌ أَعْظَمُ رَجُلٍ Muhammed je najveći čovjek

فَاطِمَةُ أَفْضَلُ امْرَأَةٍ Fatima je najvrednija žena

فَاطِمَةُ وَعَائِشَةُ أَفْضَلُ امْرَأَتَيْنِ Fatima i Aiša su dvije najvrednije žene

سَالِمٌ وَرَاسِمٌ وَكَاسِمٌ أَفْضَلُ طَالِبِينَ Salim, Rasim i Kasim su najvredniji učenici.

5) Imenica mjesta i vremena (إِسْمُ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ).

6) Imenica oruda (إِسْمُ الْأَلَاةِ).

Od imena su izvedene:

1) Imenice koje znače mnoštvo nečega na nekom mjestu (إِسْمُ الْكَثْرَةِ) i dolaze na oblik مَفْعَلَةٌ, na pr. مَأْسَدَةٌ gdje ima mnogo lavova (od أَسَدٌ lav); مَفْشَاةٌ gdje ima mnogo krastavica (od قِثَاءٍ krastavica).

2) Pridjevi koji znače pripadnost nečemu (إِسْمُ الْمَنْسُوبِ), na pr. كُرَيْشِيٌّ Kurejšija, مَكِّيٌّ Mekkanac.

3) Deminutiv (إِسْمُ التَّصْفِيرِ), na pr. رَجُلٌ čovjek, رَجُلٌ čovječuljak, عَصْفُورٌ vrabac, عَصْفِيرٌ vrapčić, عَقْرَبٌ - عَقْرَبِيٌّ štípavčić, مَكْتُوبٌ - مَكْتُوبِيٌّ pisarčić, كَاتِبٌ - كَاتِبِيٌّ pisamce.

Određena i neodređena imena (الْمَعْرِفَةُ وَالنَّكْرَةُ)

Arapska imena (الْأَسْمَاءُ) mogu biti određena (الْمَعْرِفَةُ) i neodređena (النَّكْرَةُ).

Određenih imena ima sedam vrsta:

1) Vlastita imena (الْعَلَمُ), na pr. أَحْمَدُ Ahmed; زَيْنَبُ Zejneba; دِمَشْقُ Damask; اَلْجَزَائِرُ Alžir i t. d.

2) Lične zamjenice (الْمُضَمَّرَاتُ - الْأَضْمَائِرُ), na pr. أَنَا ja; أَنْتَ ti; هُوَ on; هُمْ oni; أَنَا mi.

3) Pokazne zamjenice (أَسْمَاءُ الْإِشَارَةِ), na pr. هَذَا ili ذَا ovaj; هَذِهِ ili ذِهِ ova; أُولَئِكَ oni.

4) Odnosne zamjenice (الْمَوْصُولَاتُ - أَسْمَاءُ الْمَوْصُولِ), na pr. الَّذِي koji; الَّتِي koja; مَنْ ko; مَا što.

5) Riječi koje imaju određeni član (الْمُعَرَّفُ بِاللَّامِ), na pr. الرَّجُلُ čovjek (poznati); الْمَرْحُومُ milostivi; الثَّالِثُ treći.

Ako vlastito ime ima određeni član, ne može ga izgubiti, osim kada je الْمُضَافُ ili u vokativu, na pr. الرَّشِيدُ Rešid; النَّابِغَةُ Nabiga; السَّمُوعُ Semuel; الْمَدِينَةُ Medina; الشَّامُ Sirija, ali يَا نَابِغَةَ O Nabiga; مَدِينَةُ النَّبِيِّ Grad Božjeg poslanika, Medina.

Ako opet vlastito ime nema određenog člana, ne može ga dobiti, na pr. مُحَمَّدٌ Muhammed; اَمْرٌ¹⁾ Amr; مَكَّةُ Mekka; مِصْرُ Egipat.

Neka vlastita imena mogu imati određeni član, a mogu biti i bez njega, na pr. الْفَضْلُ i فَضْلٌ Fadl; اَلْعَبَّاسُ i عَبَّاسٌ Abbas; الْحَارِثُ i الْحَارِثُ Haris.

Kako je vlastita imenica sama po sebi određena, određeni član koji stoji na takoj imenici zove se اَلْاَلُ suvišni.

Isto se tako smatra suvišnim اَلْاَلُ u odnosnim zamjenicama اَلَّتِي i اَلَّذِي.

6) Ime koje je u genitivnoj vezi kao الْمُضَافُ jednoj od spomenutih pet vrsta određenih riječi, na pr. دَارُ زَيْدٍ Zejdova kuća; دَارُكَ tvoja kuća; دَارُ مَنْ kuća onoga ili čija kuća? دَارُ الرَّجُلِ kuća čovjeka (poznatoga).

7) Vokativ (اَلنَّادِي), kada se doziva neko određeno lice, na pr. يَا رَجُلُ čovječe! يَا صَالِحَةً dobra!

Vlastite imenice (اَلْعَلَمُ)

Vlastita imenica može biti jedna riječ, na pr. اَمْرٌ Omer; مَكَّةُ Mekka; الشَّامُ Sirija, a može biti sastavljena od dvije riječi, na pr. نُبُكَادْنَزَارُ Nebukadnezar, سَيْبُونِيَهُ Sibevejh, اَبْدُلَاهُ Abdulah, تَيْبِتَا سَرَرِنُ Teebbeta Šerren, بَلْبَيْكُ Balebekk (ime grada), حَضْرَتُ مَوْتُ Hadremevt.

¹⁾ Riječ اَمْرٌ ima u nominativu i genitivu na kraju وَاوْ اَمْرُو, a u akuzativu اِ, da se razlikuje od اَمْرٌ.

Arapri razlikuju tri vrste osobnih imena:

- 1) Pravo ime (**الْأَسْمُ**), na pr. **أَحْمَدُ** *Ahmed*.
- 2) Naziv koji počinje riječju **أَبُ**, **أُمُّ**, **إِبْنُ** ili **بِنْتُ** ili **بِنْتُ** (**الْكُنْيَةُ**), na pr. **أَبُو الْقَاسِمِ** *Ebul-Kasim*; **أَبُو حَنِيْفَةَ** *Ebu Hanifa*; **أُمُّ عَطِيَّةَ** *Ummu Atijja*; **إِبْنُ الْأَثِيرِ** *Ibnul-Esir*; **بِنْتُ حُوَيْلِدٍ** *Bintu Huvejlid* i
- 3) Priimenak t. j. naziv po nekom svojstvu (**اللقَّبُ**), na pr. **الصِّدِّيقُ** *Siddik* (iskreni); **الْفَارُوقُ** *Faruk* (koji strogo razlikuje istinu od neistine); **الْبَغْدَادِيُّ** *Bagdadānin*; **الْحَنَوِيُّ** *gramatičar*; **الْحَاشِمِيُّ** *Hašimija*.

Lične zamjenice (**الْمُضَمَّرَاتُ** — **الضَّمَائِرُ**)

Sastavljene lične zamjenice (**الضَّمِيرُ الْمُتَّصِلُ**) mogu biti u nominativu, genitivu i akuzativu. Sastavljena zamjenica je u nominativu kao glagolski subjekat (**الْفَاعِلُ**) ili u akuzativu kao objekat (**الْمَفْعُولُ بِهِ**), ako je sastavljena s glagolom, na pr. **ضَرَبْتُ** *Udario sam*; **ضَرَبْتُهُ** *Udario sam ga*. Ako je sastavljena lična zamjenica spojena uz ime ili uz prijedlog, onda je u genitivu, na pr. **كِتَابُكَ** *tvoja knjiga*. Sastavljena zamjenica uz glagol može biti izrečena, a može se samo pomišljati, na pr. **ضَرَبْتُ** *Udario sam*; **زَيْدٌ ضَرَبَ (هُوَ)** *Zejd je udario*.

Rastavljena lična zamjenica (**الضَّمِيرُ الْمُنْفَصِلُ**) stoji u nominativu kao subjekat imenske rečenice, na pr. **هُوَ عَالِمٌ** *On je učen*; **هِيَ مُعَلِّمَةٌ** *Ona je učiteljica*, ili u akuzativu kao objekat, na pr. **مَا رَأَيْتُ إِلَّا إِيَّاكَ** ili **رَأَيْتُ** *Samo sam tebe vidio*.

Lična zamjenica u 3 licu (**صَمِيرُ الْغَائِبِ**) uvijek se odnosi na riječ koja je u rečenici prije te zamjenice. Ime na koje se odnosi lična zamjenica zove se **الْمَرْجِعُ**, na pr.

جَاءَنِي زَيْدٌ فَأَكْرَمْتُهُ *Došao mi je Zejd pa sam ga počastio*;
جَاءَنِي زَيْدٌ وَعَمْرُو فَأَكْرَمْتُهُمَا *Došao mi je Zejd i Amr pa sam ih počastio*;

جَاءَنِي الرِّجَالُ فَأَكْرَمْتُهُمْ *Došli su mi ljudi pa sam ih počastio*.

Katkada se dogodi da se lična zamjenica u 3 licu odnosi na cijelu rečenicu, koja iza nje slijedi. Ova zamjenica nema **كَانَ** (هُوَ) i zove se **صَمِيرُ الشَّانِ** (zamjenica koja izražuje činjenicu), ako je muškoga roda, a **صَمِيرُ الْفِصَّةِ**, ako je ženskoga roda, na pr. **هُوَ زَيْدٌ عَالِمٌ** Zejd je učen; **إِنَّهُ زَيْدٌ عَالِمٌ** Zaista je Zejd učen; **كَانَ (هُوَ) زَيْدٌ عَالِمٌ** Zejd je stajao; **هِيَ الدُّنْيَا أَقْلٌ مِنَ الْغَلِيلِ** Ovaj svijet je manji od najmanjega.

Pokazne (demonstrativne) zamjenice (**أَسْمَاءُ الْإِشَارَةِ**) i odnosne (relativne) zamjenice (**الْمَوْصُولَاتُ**) naučili smo u I dijelu ove knjige. Treba naročito istaknuti da se nastavak **كَ** u pokaznih zamjenica kao što je **ذَلِكَ**, **ذَلِكَ**, **ذَلِكَ** smatra ličnom zamjenicom. Ova se zamjenica katkada ravna u broju i rodu prema licu s kojim se govori, na pr. **ذَلِكَ**, **ذَلِكَ**, **ذَلِكَ** ovaj ili onaj. Prefiks **هَذَا** kod pokaznih zamjenica nije sastavni dio zamjenice, nego je prilog (**حَرْفُ التَّنْبِيهِ**) i znači »eto«, na pr. **هَذَا** (eto) ovaj; **هَؤُلَاءِ** (eto) ovi, ove.

Katkada pokazna zamjenica ima prefiks **هَذَا** i na kraju ličnu zamjenicu kao sufiks, na pr. **هَذَاكَ** (eto ti) ovaj.

Odredeni član na participiu aktivnom i pasivnom smatra se kao odnosna zamjenica, na pr. **الَّذِي يَضْرِبُ** i **الَّذِي يَضْرَبُ** znači što **الَّذِي يَضْرِبُ** koji tuče, **الْمَضْرُوبَةُ** znači što **الَّذِي يَضْرِبُ** koja je tučena.

Odredeni član (**لَامُ التَّعْرِيفِ**) i nunacija (**التَّنْوِينُ**)

U određena imena spada ime koje na početku ima određeni član **الَّذِي** (**لَامُ التَّعْرِيفِ**). Ako ime nema određenog člana, onda mora na kraju imati nunaciju (**التَّنْوِينُ**) ako ide po potpunoj deklinaciji. Nunacija je **ن** na kraju imena koji se ne piše,

¹⁾ Zamjenice nemaju određenog člana niti nunacije, na pr. **هُوَ**, **أَنْتَ**, **مَنْ** i t. d.

ali se izgovara. Ovaj se ن u izgovoru spaja uz vokal zadnjeg suglasnika, a u pismu se označuje na taj način, da se zadnji vokal kod imena podvostruči, na pr. $\text{رَيْدًا - رَيْدٍ - رَيْدٌ}$.

Određeni član može značiti:

- a) određenost vrste (لَامُ الْغَيْنِيسِ);
- b) određenost jedne jedinice (لَامُ الْعَهْدِ).

Određeni član koji znači određenost vrste može biti:

1) Određenost vrste kao cjeline (لَامُ الْغَيْنِيسِ) na pr. $\text{وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا}$ *Od vode smo stvorili svaku živu stvar.* To znači od vode kao vrste pa se ne može mjesto određenog člana staviti riječ كُلٌّ i mjesto مِنَ الْمَاءِ reći مِنْ كُلِّ مَاءٍ *od svake vode.*

2) Određenost svake pojedine jedinice od neke vrste (لَامُ الْأَسْتَفْرَاقِ), na pr. $\text{خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا}$ *Svaki je čovjek stvoren slabim.* U ovom slučaju ostaje značenje isto i kad bi se određeni član u الْإِنْسَانُ zamijenio riječju كُلٌّ *svaki.*

Jedinica sa određenim članom (لَامُ الْعَهْدِ) može biti određena:

1) Kada je već jedanput spomenuta (لَامُ الْعَهْدِ الذِّكْرِيِّ), na pr. $\text{جَاءَنِي ضَيْفٌ فَأَكْرَمْتُ الضَّيْفَ}$ *Došao mi je gost pa sam toga gosta počastio.* Mjesto ove određene imenice može se uvijek staviti lična zamjenica. Tako se u gornjem primjeru može reći $\text{جَاءَنِي ضَيْفٌ فَأَكْرَمْتُهُ}$ *Došao mi je gost pa sam ga počastio.*

2) Ako je govor o nečem što je već otprije poznato (لَامُ الْعَهْدِ الْعِلْمِيِّ), na pr. جَاءَ الْأَمِيرُ *Došao je vladar.*

3) Ako se ističe neka neodređena jedinica od neke vrste (لَامُ الْعَهْدِ الذِّهْنِيِّ), na pr. $\text{فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ}$ *Pojeo ga je (neki) vuk.*

Ime koje ima određeni član koji je naveden pod 3), smatra se kao da nije ni određeno.

¹⁾ Vlastito ime gubi na kraju nunaciju, ako iza njega stoji kao apozicija riječ ابْنٌ sa svojim genitivom, na pr. $\text{رَيْدُ ابْنِ إِبْرَاهِيمَ}$ *Zejd, sin Ibrahimov.*

Vokativ (اَلْمُنَادَى)

Čestice kojima se doziva (حُرُوفُ اَلدِّاءِ) jesu: يَا، أَيَا، هَيَا، آ، آئ، آئِ، آئِي، آئِي. Čestica وَا jao! upotrebljuje se samo u jadicovanju (وَاوُ اَلثَّدْيَةِ)، na pr. يَا زَيْدَاهُ Jao za Zejdom!

Vokativ, kako smo već vidjeli, nije posebni padež. Ime koje stoji iza vokativne čestice (اَلْمُنَادَى) može biti:

1) U nominativu bez nunacije, ako je jedna riječ i ako se doziva neko određen, na pr. يَا زَيْدُ O Zejde! يَا مُسْلِمَانِ O dva muslimana! يَا مُسْلِمُونَ O muslimani!

2) Vokativ stoji u akuzativu kao objekat glagola اُدْعُو zovem, mjesto koga stoji vokativna čestica, ako je ime iza vokativne čestice اَلْمُنَادَى ili slično اَلْمُنَادَى t. j. ime koje se ne može potpuno razumjeti što mu se neće dodati još koja riječ ili ako se doziva neko neodređen, na pr. يَا عَبْدَ اللَّهِ O Abdulahu! يَا خَيْرًا مِنْ زَيْدٍ O bolji od Zejda! يَا طَالِمًا جَيِّلًا O ti koji se penješ na brdo! يَا رَجُلًا O (neki) čovječe!

Ako vokativ dobije sufiks آ t. j. nastavak kojim se doziva u pomoć ili se jadikuje (اَلْفُ اَلْاِسْتِغَاثَةِ اَوْ اَلثَّدْيَةِ), onda zadnji suglasnik ima vokal e (ـَ), na pr. يَا زَيْدَاهُ Jao za Zejdom! ili U pomoć Zejde!

Kada se pred vokativ stavi prefiks لِ، onda je vokativ u genitivu. Značenje ovoga prefiksa valja razlikovati na taj način što لِ znači da se neko doziva u pomoć (اَلْمُسْتَعَاثُ بِهٖ اِلَى اَلْمُسْتَعَاثِ), a لٍ da se nekome doziva pomoć (اَلْمُسْتَعَاثُ لَهُ), na pr. يَا لِرَيْدٍ U pomoć Zejde! يَا لِرَيْدٍ U pomoć Zejdu!

Vokativom se izrazuje i čuđenje ili divljenje nečemu, na pr. يَا لِمَجِبٍ ili يَا لِمَجِبًا O čuda!

Ako poslije vokativne čestice dođe ime koje ima određeni član, onda se između čestice i vokativa stavi أَيُّهَا ili هَذَا za

muški rod, a **يَا أَيُّهَا الرَّجُلُ** ili **هَذِهِ** za ženski rod, na pr. **يَا أَيُّهَا الرَّجُلُ** O čovječe! **يَا أَيُّهَا الْمَرْأَةُ** O ženo! Može se reći i **يَا هَذَا الرَّجُلُ**, **يَا أَيُّهَا الْمَرْأَةُ** O čovječe **يَا هَذِهِ الْمَرْأَةُ** i **يَا هَذَا الرَّجُلُ** O ženo!

Izuzeci su od ovoga pravila **يَا اللَّهُ** *Bože!* **اللَّهُمَّ** *Moj Bože!*

Vokativna čestica se može i ispustiti, na pr. **رَبِّ** (mjesto **يَا رَبِّي**) *Moj Bože!*

Rod imena (التذكير والتأنيث)

Imena mogu biti:

a) muškoga roda (**الْمَذَكَّرُ**);

b) ženskoga roda (**الْمَوْثُوثُ**).

Imena koja mogu biti muškoga i ženskoga roda (**الْمُسْتَوِي**) nabrojena su u I dijelu (str. 26).

Imena ženskog roda (الْمَوْثُوثُ)

Imena ženskoga roda mogu biti po obliku (**الْمَوْثُوثُ اللَّفْظِيُّ**) po značenju (**الْمَوْثُوثُ الْمَعْنَوِيُّ**) i po upotrebi (**الْمَوْثُوثُ السَّمَاعِيُّ**).

Imena ženskoga roda koja znače ženska živa bića zovu se prava imena ženskoga roda (**الْمَوْثُوثُ الْحَقِيقِيُّ**), na pr. **إِمْرَأَةٌ** žena; **نَاقَةٌ** deva. Ostala imena zovu se formalna imena ženskoga roda (**الْمَوْثُوثُ الْفُتْرِيُّ**), na pr. **تَمِينَةٌ** tmina; **عَيْنٌ** oko; **دَارٌ** kuća.

Nastavci su za ženski rod:

1) Kratko ة (**تَاءُ التَّأْنِيثِ**), na pr. **إِمْرَأَةٌ** žena.

2) (أَلِفُ الْمَدْوَدَةِ) - اء i (أَلِفُ الْمَقْصُورَةِ) - ي , na pr. **حُبْلَى** trudna žena **صَحْرَاءُ** pustinja.

Iz ovoga se pravila izuzimaju imena muških lica, koja imaju nastavak ženskoga roda, na pr. **حَمْزَةٌ** Hamza; **زَكْرِيَّا** (ili **زَكْرِيَّا**) Zekerijja. Sa ovakim imenima se u vezi s drugim riječima postupa kao sa imenima muškoga roda, na pr. **جَاءَ حَمْزَةٌ** Došao je Hamza; **زَكْرِيَّا عَاقِلٌ** Zekerijja je pametan.

Ima pet oblika pridjeva koji vrijede za oba roda. To su:

1) **فَعُولٌ** ako znači što i oblik **فَاعِلٌ** t. j. ako ima značenje participia aktivnog, na pr. **صَبُورٌ** *strpljiv (a)*; **كَذُوبٌ** *laživ (a)*.

2) **فَعِيلٌ** ako znači kao i **مَفْعُولٌ** t. j. ako ima značenje participia pasivnog, na pr. **قَتِيلٌ** *ubijen (a)*; **جَرِيحٌ** *ranjen (a)*.

3) **مِفْعَالٌ**, na pr. **مِئْسَالٌ** *lijenčina*; **مِيسَامٌ** *šaljivčina*.

4) **مِيفْعِيلٌ**, na pr. **مِيسْكِبٌ** *pijanica*; **مِيكْتِرٌ** *brbljavac*.

5) **مِيفْعَلٌ**, na pr. **مِيفْشِمٌ** *neustrašiv (a)*.

Glavni brojevi od 3—10 zaključno za muški rod imaju nastavak ة, a u ženskom rodu su bez toga nastavka, na pr. **ثَلَاثَةُ رِجَالٍ** *tri čovjeka*; **أَرْبَعُ نِسْوَةٍ** *četiri žene*.

U složenim glavnim brojevima 13—19 zaključno nastavak ة dolazi u muškom rodu samo na prvi, a u ženskom rodu samo na drugi broj, na pr. **ثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا** *13 ljudi*, **خَمْسَةَ عَشْرَةَ أَمْرًا** *15 žena*.

Ostali brojevi su ženskog roda ako imaju nastavak ة, a inače su muškog roda. Brojevi **مِائَةٌ** i **أَلْفٌ** vrijede za oba roda, na pr. **مِائَةُ رَجُلٍ**, **مِائَةُ أَمْرًا**.

Nastavak ة koje označuje ženski rod (**تَاءُ التَّائِيَةِ**) može imati ova značenja:

1) Može značiti jedninu (**تَاءُ الْوَحْدَةِ**), na pr. **وَرَقٌ** *lišće* — **وَرَقَةٌ** *list*; **شَجَرٌ** *stabla* — **شَجْرَةٌ** *stablo*.

2) Neko svojstvo u većoj mjeri (**تَاءُ التَّمَالُغَةِ**), na pr. **خَلِيفَةٌ** *halifa*; **عَلَامَةٌ** *učenjak*.

3) Dolazi kao naknada za ispušteni و ili ي (**تَاءُ الْوِضْ**), na pr. **عِدَّةٌ** *obećati*; **إِقَامَةٌ** *boraviti*; **إِهَابَةٌ** *prestrašiti*. (od **إِفْوَامٌ**, **وِعْدَةٌ**).

4) Na kraju nepravilnih množina znači pripadnost (**تَاءُ التَّنْسِبَةِ**), na pr. **أَشْعَرِيٌّ**, pl. **أَشَاعِرَةٌ**, *pripadnik ešariskog pravca*.

5) Na kraju oblika **مَفْعَلَةٌ** nekada označuje mnoštvo nečega (**تَاءُ الْكَثْرَةِ**), na pr. **مَأْسَدَةٌ** *zemlja gdje ima mnogo lavova*.

Broj imena (الْأَفْرَادُ وَالتَّنْيِةُ وَ الْجَمْعُ)

Arapska imena dolaze u singularu (الْفَرْدُ), dualu (التَّنْيِةُ) i pluralu (الْجَمْعُ).

Pravilni plural muškoga roda (الْجَمْعُ الْمَذَكَّرُ السَّلَامُ) imaju:

1) Vlastita imena muških lica, na pr. أَحْمَدُ , pl. أَحْمَدُونَ *Ahmed*.

2) Pridjevi koji znače svojstva razumnih bića i u kojih se ženski rod tvori dodavanjem nastavka ة , na pr. صَالِحٌ , pl. صَالِحُونَ , *dobar*.

3) Deminutivi općih imenica koje znače razumna bića, na pr. رَجُلٌ *čovjek* — رُجَيْلٌ *čovječuljak*, pl. رُجَيْلُونَ.

Ovaj plural ne mogu imati imena koja imaju za oba roda isti oblik, na pr. جَرِيحٌ *ranjen(a)* niti ona imena muškoga roda koja se svršuju na ة , na pr. حَمْزَةٌ *Hamza*; عَلَامَةٌ *učenjak*.

Pravilni plural ženskoga roda (الْجَمْعُ الْمَوْثَقُ السَّلَامُ) imaju:

1) Vlastita imena žena kao i ona vlastita imena ljudi koja se svršuju na ة , na pr. هِنْدٌ *Hind*, pl. هِنْدَاتٌ *Hamza*, pl. حَمَزَاتٌ.

2) Pridjevi ženskoga roda, od kojih muški rod ima pravilni plural muškoga roda, na pr. صَالِحَةٌ , pl. صَالِحَاتٌ , *dobra*.

3) Imena ženskoga roda na ي — ili ا — , na pr. حُبْلَى , pl. حَبْلِيَّاتٌ , *trudna žena*; صَحْرَاءٌ , pl. صَحْرَاوَاتٌ , *pustinja*.

4) Infinitivi I vrste glagola, koji imaju oblik ženskoga roda i svi infinitivi proširenih vrsta glagola, na pr. دِرَايَةٌ , pl. دِرَايَاتٌ , *shvatiti*; تَعْرِيفٌ , pl. تَعْرِيفَاتٌ , *definicija*; إِصْطِلَاحٌ , pl. إِصْطِلَاحَاتٌ , *tehnički izraz*.

5) Imenice koje su po upotrebi ženskoga roda, na pr. سَمَاءٌ , pl. سَمَائَاتٌ , *nebo*.

6) Glagolski pridjevi koji se upotrebljuju kao imenice, na pr. كَائِنٌ, pl. كَائِنَاتٌ, *biće*; مَخْلُوقٌ, pl. مَخْلُوقَاتٌ, *stvorenje*; مُسَكِّرٌ, pl. مُسَكِّرَاتٌ, *opojno piće*.

7) Deminutivi imenica koje znače nerazumna bića, na pr. جَبِيلٌ *brdo*, deminutiv جَبِيْلٌ *brdašce*, pl. جَبِيْلَاتٌ.

Nepravilni plural (الْجَمْعُ الْمَكْسَرُ ili جَمْعُ التَّكْسِيرِ) nastaje unutarjom promjenom singularnog oblika. Ta promjena biva:

a) Dodavanjem koga glasa singularu, na pr. قَلَمٌ, pl. أَقْلَامٌ, *pero*.

b) Oduzimanjem koga glasa singularu, na pr. رَسُولٌ, pl. رُسُلٌ, *Božji poslanik*.

c) Mijenjanjem vokala singularnog oblika, na pr. أَسَدٌ, pl. أَسْدٌ, *lav*.

Neppravilne množine se dijele na:

1) جَمْعُ الْقِلَّةِ t. j. plurali koji pokazuju množinu od 3—10 predmeta. Ove množine dolaze na oblike: فَعْلَةٌ i أَفْعَلَةٌ, أَفْعَالٌ, أَفْعُلٌ.

2) جَمْعُ الْكَثْرَةِ t. j. plurali koji znače množinu predmeta od 11 dalje. Ovo značenje imaju svi oblici nepravilnih množina osim četiri spomenuta.

Ovo razlikovanje međutim ne vrijedi svagdje pa se često jedni od ovih oblika upotrebljuju mjesto drugih.

Pravilna množina muškoga i ženskoga roda također vrijedi za množine od tri pa dalje bez obzira na broj jedinica.

Deklinacija

Imena (الْمُعْرَبُ) mogu biti promjenljiva (الْأَسْمَاءُ) i nepromjenljiva (الْمَبْنِيُّ).

Imena imaju tri padeža:

- 1) Nominativ (الرَّفْعُ);
- 2) Genitiv (الْخَفْضُ ili الْجَرُّ) i
- 3) Akuzativ (النَّصْبُ).

Padežni nastavak (الْأَعْرَابُ) može biti:

a) Vokal i to:

1) Za nominativ ـُ , za genitiv ـِ , a za akuzativ ـَ ⁴⁾. Ove nastavke imaju imena koja se mijenjaju po potpunoj deklinaciji (الْمُنْصَرِفُ) u singularu i nepravilnom pluralu, na pr.

رَجَالًا - رِجَالٍ - رَجَالٌ ; رَجُلًا - رَجُلٍ - رَجُلٌ

2) Za nominativ nastavak ـِ , a za genitiv i akuzativ ـِ . Tako se mijenjaju imena koja idu po nepotpunoj deklinaciji (فَيْرُ الْمُنْصَرِفِ), na pr. nominativ عُسْمَانُ, a genitiv i akuzativ عُسْمَانَ.

Ova imena ne mogu imati nunacije.

3) Za nominativ nastavak ـِ , a za genitiv i akuzativ ـِ . Tako se mijenjaju pravilne množine ženskoga roda, na pr. nominativ مُعَلِّمَاتٌ, genitiv i akuzativ مُعَلِّمَاتٍ.

b) Konsonant i to:

1) Za nominativ ـِ , za genitiv ـِ , a za akuzativ ـِ . Ove nastavke imaju imenice (الْأَسْمَاءُ السِّتَّةُ الْمُعْتَلَّةُ) ذُو إِقْمٍ، هُنَّ، حَمٌّ، أَخٌ، أَبٌ kada su اَلْمُضَافُ imenu osim 1 lica singulara lične zamjenice, ako su u jednini i nisu u deminutivu, na pr. أَبُو زَيْدٍ Zejdov otac, نَجْزِينِ أَبِيهَا njezin otac, أَخُونَا naš brat زَيْدِ، رَأَيْتُ أَبَا زَيْدِ، مَرَزْتُ أَبِي زَيْدِ i t. d.

2) Za nominativ ـِ , a za genitiv i akuzativ ـِ . Tako se mijenjaju pravilne množine muškoga roda, riječ أَوْلَادٌ (pl. od ذُو) i desetice brojeva od 20—90, na pr. nom. مُسْلِمُونَ, gen. i akuz. عِشْرِينَ; عِشْرُونَ (nom.); عِشْرِينَ (gen. i akuz.).

3) U nominativu ـِ , a za gen. i akuz. ـِ . Ove nastavke imaju imena u dualu i brojevi اِثْنَانِ dva i اِثْنَانِ dvije. Osim toga

⁴⁾ Ako ime ima određeni član, onda su nastavci ـِ , ـِ i ـِ .

broj *كِلَا* *oba*, *obadva*, i *كِلْتَا* *obje*, *ɔbadvije* kad su *الْمُضَافُ* ličnoj zamjenici, na pr. u

nominativu

genitivu i akuzativu

رَجُلَانِ

رَجُلَيْنِ

إِثْنَانِ

إِثْنَيْنِ

كِلَاهُمَا

كِلَيْهِمَا

كِلْتَاهُمَا

كِلْتَيْهِمَا

Ako je riječ *كِلَا* ili *كِلْتَا* kao *الْمُضَافُ* drugom kome imenu, onda se ne mijenja, na pr. *كِلَا الرَّجُلَيْنِ* *oba čovjeka*, *obojice ljudi* i *obojicu ljudi*.

Predikat iza *كِلَا* i *كِلْتَا* može stajati u singularu, a i u dualu, na pr. *كِلَا الرَّجُلَيْنِ عَالِمٌ* i *كِلَا الرَّجُلَيْنِ عَالِمَانِ* *Oba su čovjeka učena*.

Imena, koja se mijenjaju po nepotpunoj

deklinaciji (غَيْرُ الْمُنْصَرِفِ)

Imena koja imaju vokal kao padežni nastavak mogu se mijenjati potpuno t. j. svaki padež ima svoj padežni nastavak i nepotpuno t. j. genitiv ima nastavak akuzativa (-). Imena, koja se mijenjaju potpuno, zovu se *الْمُنْصَرِفُ*, a ona, koja idu po nepotpunoj deklinaciji *غَيْرُ الْمُنْصَرِفِ*.

Nepotpuno promjenljiva imena ne mogu imati na kraju vokal »i« (-) niti nunacije.

Nepotpuno promjenljiva imena mogu biti radi jednog ili radi dva uzroka.

Imena koja idu po nepotpunoj deklinaciji radi dva uzroka mogu biti vlastita imena (*الْمَلْمُ*) ili pridjevi (*الْصِفَةُ*).

A) Vlastita imena (*الْمَلْمُ*)

Ovamo spadaju:

1) Arapska vlastita imena (*الْمَعْرِفَةُ*) i to:

a) Vlastite imenice ljudi i žena koje imaju nastavak :
na pr. *فَاطِمَةُ* *Fatima*; *طَلْحَةُ* *Talha*.

b) Vlastite imenice koje su po značenju (الْمَوْنُثُ الْمَعْنَوِيُّ) ili po upotrebi ženskoga roda (الْمَوْنُثُ السَّمَاعِيُّ), ako te imenice imaju više od tri suglasnika ili tri od kojih je srednji sa vokalom (مُشَحْرَكٌ), na pr. سَعَادٌ *Suad* (žen. ime), زَيْنَبٌ *Zejneba*, پَكَوَاوُ *pakao*. Ako arapska vlastita imenica ženskoga roda ima oblik فَعْلٌ, onda može ići po potpunoj i nepotpunoj deklinaciji, na pr. هِنْدٌ ili هِنْدٌ *Hind*. Ovakva vlastita imenica žen. roda koja potječe iz stranoga jezika ide po nepotpunoj deklinaciji, na pr. بَلْحٌ *Belh* (ime grada), جُورٌ *Džur* (ime grada), حِمَصٌ *Hims* (ime grada), مِصْرٌ *Egipat*.

2) Strane vlastite imenice (الْعَجْمَةُ) koje ne dolaze na oblik فَعْلٌ, na pr. إِبْرَاهِيمُ *Ibrahim*, طُولُونُ *Tulun*, شَتْرُ *Šeter*, ali نُوحٌ *Nuh*.

3) Složene vlastite imenice (الْتَّرْكِيْبُ) koje su složene od dvije među se neovisne riječi, na pr. بَالِبَكُّ *Balebek*, حَضْرَمَوْتُ *Hadremevt*, مَعْدِي كَرِيبٌ *Madi Kerib*.

4) Vlastite imenice koje imaju nastavak اَنْ (الْأَلِفُ وَالشُّونُ), na pr. عُثْمَانُ *Osman*, عِمْرَانُ *Imran*, غَطَفَانُ *Gatafan*.

5) Vlastite imenice koje imaju glagolski oblik (وَزْنُ الْفِعْلِ), na pr. أَحْمَدُ *Ahmed*, يَزِيدُ *Jezi*, شَمْرٌ *Šemmer*.

6) Vlastite imenice koje dolaze na oblik koji je neobičan kod arapskih imena (الْعَدَلُ). Kod vlastitih imena se smatra oblik فَعْلٌ i فَعَالٌ kao neobičan.

Na oblik فَعْلٌ dolaze vlastite imenice muškoga roda, na pr. عُمَرُ *Omer*, زُفَرُ *Zufer*, زُحَلُ *Saturn*, قُزَحُ *Kuzah* (ime brda kod Mekke), a na oblik فَعَالٌ vlastite imenice žen. roda, na pr. كَطَامٌ *Katam*, سِدْجَاهُ *Sedžah*, حَذَامٌ *Hazam*.

Ovamo se pribrajaju još ove riječi:

كُلُّ	sve (pl. od	كُلُّ	muški rod	كُلُّ	sav)
كُلُّ	„ („ „	كُلُّ	„ „	كُلُّ	„ „)
كُلُّ	„ („ „	كُلُّ	„ „	كُلُّ	„ „)

بَصْعُ sve (pl. od بَصْعَاءُ, muški rod أَبْصَعُ sav)
 أُخْرُ druge, ostale (pl. od أُخْرَى m. r. آخِرُ drugi)
 أَوْلُ prve („ „ أَوْلَى „ „ أَوْلُ prvi).

B) Pridjevi (الْوُصْفُ).

Ovamo spadaju:

1) Pridjevi na oblik ¹⁾ فَعْلَانُ i أَفْعَلُ, ako im ženski rod ima nastavak يَـ ili اِـ (a ne ة), na pr.

أَسْوَدُ	crn	سَوْدَاءُ	crna
أَكْبَرُ	veći	كُبْرَى	veća
غَضِبَانُ	srdit	غَضِبَى	srdita, ali
عُرْيَانُ	go	عُرْيَانَةٌ	gola
تَدْمَانُ	drug kod stola	تَدْمَانَةٌ	drugarica kod stola.

2) Pridjevi koji dolaze na oblik فُعَالٌ ili مَفْعَلٌ, jer se ovi oblici smatraju neobičnim (الْمَعْدَلُ). To su distributivni brojevi kad služe kao atribut, na pr.

أَحَادٌ ili مَوْحِدٌ po jedan
 ثِنَاءٌ ili مَثْنٍ po dva i t. d.

Imena koja se radi jednog uzroka nepotpuno dekliniraju jesu:

1) Imena ženskoga roda koja imaju nastavak يَـ ili اِـ, na pr. حُبْلَى trudna, صَحْرَاءُ pustinja, عَذْرَاءُ djevica.

Ovamo spadaju i nepravilne množine na oblik فُعَلَاءُ, فُعَلَاءُ i one koje se svršuju na يَـ, na pr. عَلَمَاءُ učenjaci; أَنْبِيَاءُ Božji poslanici; عَذَارَى djevice; صَحَارَى pustinje; حَبَالٌ trudne.

¹⁾ Kod pridjeva na oblik أَفْعَلُ je drugi razlog što idu po nepotpunoj deklinaciji to što taj oblik pripada glagolima, a pridjev na oblik فَعْلَانُ ima nastavak اِـ .

2) Nepravilne množine koje poslije pluralnog ا imaju dva konsonanta ili tri od kojih je srednji bez vokala, a nemaju na kraju ة (صِيْفَةٌ مُنْتَهَى الْمُسْوَعِ), na pr. مَسَاجِدُ pl. od مَسْجِدٌ džamija, مَصَابِيحُ pl. od مِصْبَاحٌ svjetiljka, ali فِرَاعُونَ pl. od فِرَاعِنَةٌ Faraon, سَوَارٍ pl. od سَوَارٌ narukvica, أَسَاتِذَةٌ pl. od أَسَاتِذٌ profesor.

Da se lakše zapamti pravilo o riječima, koje idu po nepotpunoj deklinaciji, izraženo je u ovim stihovima:

مَوَاقِعُ الصَّرْفِ تَسَعُ كُلَّمَا اجْتَمَعَتْ   ثِنْتَانِ مِنْهَا قَا لِلصَّرْفِ تَصْوِيبُ
عَدْلٌ وَوَصْفٌ وَتَأْنِيْتُ وَمَعْرِفَةٌ   وَعُجْبَةٌ ثُمَّ جَمْعٌ ثُمَّ تَرْكِيْبُ
وَالثَّنُونُ زَائِدَةٌ مِنْ قَبْلِهَا أَلِفٌ   وَوَزْنُ فِعْلٍ وَهَذَا الْقَوْلُ تَقْرِيْبُ

Ako ime koje se nepotpuno deklinira dobije određeni član ili kao المضافُ dobije genitiv, ići će po potpunoj deklinaciji, na pr.

أَحْسَنْتُ إِلَى الْأَفْضَلِ Dobro sam učinio najvrednijem.

أَحْسَنْتُ إِلَى أَفْضَلِ النَّاسِ Dobro sam učinio najvrednijem čovjeku.

Promjena na kraju imena (الْإِعْرَابُ)

Imena mogu imati ovake promjene:

a) Promjenu u izgovoru (الْإِعْرَابُ الْفِطْرِيُّ), a to je kada se padežni nastavak na kraju imena izgovara, na pr. زَيْدٌ شَاعِرٌ Zejd je pjesnik.

b) Zamišljenu promjenu (الْإِعْرَابُ التَّقْدِيرِيُّ). To biva kod imena koja po pravilima oblikoslovlja ne mogu primiti padežni nastavak, na pr. جَاءَ الْقَاضِيُ mjesto جَاءَ الْقَاضِيُ Došao je sudac.

c) Promjenu prema položaju (الْإِعْرَابُ الْمَحَلِّيُّ). To biva kod nepromjenljivih riječi koje se uvijek jednako izgovaraju. Kako take riječi stoje u rečenici, zamišljamo ih u padežu koji im prema položaju pripada, na pr. مَنْ جَاءَكَ Ko ti je došao? « مِنْ » - مِنْ حَرْفِ جَرٍّ je prijedlog.

Istu ovu promjenu imaju i riječi, koje stoje u nekom padežu, ali položaj tih riječi u rečenici zahtijeva da te riječi po smislu budu u nekom drugom padežu, na pr. *مُرُّ بَزْبِيدٍ* *Prošlo se pokraj Zejda.*

Imena koja imaju zamišljenu promjenu (*الْأَعْرَابُ التَّقْدِيرِيُّ*) jesu:

1) Imena koja se u singularu svršuju na *ا* ili *ى*, na pr. *عَصَا* *štap*, *رَحَى* *žrvanj*. Ovake riječi u sva tri padeža imaju zamišljenu promjenu.

2) Imena u singularu i pluralu kada su *الْمُضَافُ* prvom licu lične zamjenice u jednini, na pr. *عَلَامِي* *moj dječak*, *رِجَالِي* *moji ljudi*, *مُعَلِّمَاتِي* *moje učiteljice*.

Ako je ime koje je *الْمُضَافُ* I licu lične zamjenice u pravilnoj množini muškoga roda, onda je samo u nominativu zamišljena promjena a u gen. i akuz. se padežni nastavak izgovara, na pr. *مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ* *moji muslimani* (od *مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ*), genitiv i akuzativ također *مُسْلِمِيَّ* (od *مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ - مُسْلِمِيَّ*).

Imena u dualu u ovom slučaju imaju nastavak koji se izgovara (*لَفْظِيَّ*), nom. na pr. *عَلَامَاتِي* *moja dva dječaka*, gen. i akuz. *عَلَامَاتِي* *moje dvojice dječaka* ili *moju dvojicu dječaka*.

3) Imena koja zadrže oblik u kome su prvobitno rečena, na pr. kad neko rekne *رَأَيْتُ زَيْدًا* *Vidio sam Zejda*, a ti na to dodaš *مَنْ زَيْدًا* *koga Zejda?* U ovom slučaju je riječ *زَيْدًا* ostala u akuzativu kako je prvobitno rečena premda bi zgodnije bilo reći *مَنْ زَيْدٌ* *Ko je Zejd?*

Ovamo spadaju i složene vlastite imenice u kojih je prvi dio nepromjenljiv, na pr. *تَابَّطُ شَرًّا* *Teebbeta šerren* (ime pjesnika) u svim padežima.

4) Imena koja se svršuju na *ى*, pred kojim stoji vokal »i« (*ـِي*). Ova imena imaju zamišljenu promjenu samo u nominativu i genitivu, na pr. nom. i gen. *قَاضِيًا*, ali akuzativ *قَاضِيًا*.

5) Imena u kojih je padežni nastavak konsonant, ako iza njih dolazi riječ koja počinje sa أ (مَهْمُزَةُ الْوَصْلِ). Ako je to ime jedna od imenica koje se iznimno dekliniraju (الْأَسْمَاءُ السِّنَّةُ), (الْمُعْتَلَّةُ), zamišljena promjena je u sva tri padeža (jer se krajni slabi konsonant, koji je kao padežni nastavak, ne izgovara — i ako postoji u pisanju — da se izbjegne إِيْتِقَاءُ السَّكِينِ), na pr. nom. أَبُو الْقَاسِمِ, genitiv أَبِي الْقَاسِمِ, akuzativ أَبَا الْقَاسِمِ.

Isto tako se u ovom slučaju mijenja ime u pravilnoj množini muškoga roda, na pr. nom. طَالِبُوا الْمَدْرَسَةَ gen. i akuz. طَالِبِي الْمَدْرَسَةِ. Jedino ako u pravilnoj množini muškoga roda predzadnji suglasnik ima vokal »e« (ـَ), na pr. مُصْطَفَوْنَ (od مُصْطَفِيْنَ - مُصْطَفَاوْنَ - مُصْطَفَاوْنَ), ili مُصْطَفَيْنِ (od مُصْطَفَيْنِ - مُصْطَفَيْنِ - مُصْطَفَيْنِ), onda se padežni nastavak u sva tri slučaja izgovara, na pr. nominativ مُصْطَفَوْ الْقَوْمِ, genitiv i akuzativ مُصْطَفَى الْقَوْمِ.

Ako je u ovakom slučaju ime u dualu, onda je zamišljena promjena samo u nominativu, na pr. nominativ غُلَامَا أَبْنِكَ genitiv i akuzativ غُلَامَى أَبْنِكَ.

6) Imenice na kojima se u izgovoru zastaje (الْوَقْفُ), na pr. أَحْمَدُ.

Ako ovaka imenica nema na kraju nunacije ili ima ت od nastavka prav. mn. ž. roda, onda je u sva tri padeža zamišljena promjena, na pr. مُسْلِمَاتُ, أَحْمَدُ. Ako li ime ima nunaciju, onda je u nom. i gen. zamišljena promjena, a u akuzativu se padežni nastavak izgovara, na pr. nominativ i genitiv رَيْدًا, رَيْدًا, akuz. رَيْدًا.

Promjena prema položaju riječi (الْأَعْرَابُ الْمُحَلِّيُّ)

Promjenu s obzirom na položaj riječi u rečenici imaju:

1) Riječi koje idu po potpunoj deklinaciji i imaju padežni nastavak, ali s obzirom na položaj u rečenici po smislu stoje u nekom drugom padežu, na pr. مَرَرْتُ بِرَيْدٍ Prošao sam pokraj

Zejda. Kako je glagol *مَرَّ* *proći* neprelazan, može imati samo dalji objekat t. j. objekat sa prijedlogom pa je zato *زَيْدٍ* radi prijedloga u genitivu, ali se zamišlja da kao objekat stoji u akuzativu. Isto tako u primjeru *مُرِرَ بِزَيْدٍ* *Prošlo se pokraj Zejda* riječ *زَيْدٍ* zbog prijedloga stoji u genitivu, ali se zamišlja da kao subjekat pasivnog glagola (*تَأْتِبُ الْفَاعِلِ*) stoji u nominativu.

2) Nepromjenljiva imena (*الْمَبْنِيُّ*) samo po smislu stoje u nekom padežu, na pr. *جَاءَنِي مِنْ عَلَمِكَ* *Došao mi je onaj ko je tebe poučavao*, *رَأَيْتُ مَنْ عَلَمِكَ* *Vidio sam onoga ko je tebe poučavao*, *مَرَرْتُ بِمَنْ عَلَمِكَ* *Prošao sam pokraj onoga ko je tebe poučavao*. U prvom primjeru je riječ *مَنْ* »ko« u nominativu, u drugom u akuzativu, a u trećem u genitivu.

Nepromjenljiva imena (*الْمَبْنِيُّ*)

Poznato je da su čestice (*الْمُرُوفُ*) nepromjenljive (*الْمَبْنِيُّ*). Osim toga ima i imena koja se ne mijenjaju.

Nepromjenljiva se imena dijele:

a) Imena koja se nikako ne mijenjaju (*الْمَبْنِيُّ الْأَلَازِمُ*).

Ovamo spadaju:

1) Zamjenice: lične (*الْمُضَمَّرَاتُ*), pokazne (*أَسْمَاءُ الْإِشَارَةِ*), odnosne (*الْمَوْصُولَاتُ*) i upitne (*أَسْمَاءُ الْأَسْتِفْهَامِ*) osim *أَيُّ* i *أَيَّةُ*.

2) Riječi koje imaju glagolsko značenje (*أَسْمَاءُ الْأَفْعَالِ*), na pr. *دَالِكًا* *Daleko je!* *شُتِيلًا*

3) Riječi koje dolaze na oblik *فَعَالٍ*, ako imaju značenje infinitiva, na pr. *تَجَارًا* *griješiti* ili pridjeva ženskog roda, na pr. *يَا فَسَّاقِي* *Griješnice!*

4) Složene vlastite imenice koje se svršuju na *وَيْنِهِ*, na pr. *سَيْبُونِيَّةُ* *Sibevejh* (ime slavnog arapskog gramatičara).

5) Glavni i redni brojevi od 11—19 osim riječi *إِثْنًا* i *إِثْنَتَا* u izrazima *عَشْرَةَ* i *إِثْنَا عَشَرَ*, na pr. *أَحَدَ عَشَرَ رَجُلًا* *jedanaest ljudi*; *إِحْدَى عَشْرَةَ أَمْرًا* *jedanaest žena*; *الثَّلَاثَ عَشَرَ* *trinaesti čovjek*, ali *بِأَثْنَى عَشَرَ دِينَارًا* *za dvanaest zlatnika*.

6) Ponovljene imenice kada služe kao adverbii, na pr. *هُوَ جَارِي يَنْتَ يَنْتَ* *On je moj susjed kuća uz kuću*; *هَذَا الثَّوْبُ* *Ova je odjeća srednja*.

b) Imena koja se samo u nekim slučajevima ne mijenjaju (*الْمَبْنِيُّ الْعَارِضُ*):

1) Vokativ (*الْمَسَادَى*) kad je jedna određena riječ i bez ikakva sufiksa ili prefiksa, na pr. *يَا زَيْدُ*.

2) Prilozi koji su postali od imenica (*الظُّرُوفُ*) kad se svršuju na vokal »u« (*ُ*)¹⁾, na pr. *أَمَامُ* *pred*, *تَحْتُ* *pod* i t. d.

Ovamo se pribrajaju izrazi *لَيْسَ غَيْرُ*, *لا غَيْرُ* *samo* i *حَسْبُ* *Dosta je*.

Kada su ovaki prilozi *الْمُضَافُ* glagolskoj rečenici ili vremenskoj rečenici sa veznikom *إِذْ* *kada*, mogu se mijenjati, a mogu biti nepromjenljivi sa nastavkom »e« (*ـَ*) na kraju, na pr. *هَذَا يَوْمٌ* *Ovo je dan, kada će iskrenim koristiti njihova iskrenost*.

Riječ *يَوْمٌ* znači što *إِذْ كَانَ كَذَا* *tada*, pa se prvi dio t. j. *يَوْمٌ* može mijenjati, a može ostati i nepromjenljiv.

Kao ovi prilozi mijenjaju se riječi *مِثْلُ* *kao*; *غَيْرُ* *osim*, kada iza njih stoji *مَا*, *أَنْ* ili *أَنَّ*.

3) Subjekat čestice *لَا* koja izrazuje odlučno općenito njezkanje (*إِسْمٌ لَا لِنَفْيِ الْمَبْنِيِّ*), kada je jedna neodređena riječ koja slijedi odmah iza *لَا* i nije ponovljena, na pr. *لَا رَجُلٌ فِي الدَّارِ* *U kući nema nikoga*.

¹⁾ Ako iza ovakih priloga slijedi genitiv, onda su imenički prijedlozi i tada se mijenjaju, na pr. *مِنْ وَرَاءِ الْمَجَابِ* *iza zastora*.

Ako se ova čestica ponovi i odmah iza nje budu dvije neodređene imenice, mogu te obe imenice biti nepromjenljive sa nastavkom »e« (ـة), na pr. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ, mogu biti obje imenice promjenljive sa nastavkom ـة, na pr. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ, može biti prva imenica nepromjenljiva, a druga promjenljiva sa nastavkom ـة ili ـة, na pr. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ (قُوَّةٌ) إِلَّا بِاللَّهِ, i može biti prva promjenljiva sa nastavkom ـة, a druga nepromjenljiva, na pr. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. To znači: *Nema nikakve preinake niti moći osim s Bogom.*

Pridjev koji je atribut neodređene imenice koja stoji iza čestice لَا, može biti također nepromjenljiv, a može stajati u nominativu ili akuzativu, na pr. لَا رَجُلٌ ظَرِيفٌ (ظَرِيفٌ - ظَرِيفًا). *Nema nikakva oštroumna čovjeka.*

Padeži (الْمَعْمُولَاتُ pl. الْمَعْمُولُ)

Imena imaju tri padeža: nominativ (الرَّفْعُ), genitiv (النَّصْبُ) i akuzativ (الْجَرُّ).

Nominativi (الْمَرْفُوعَاتُ)

U nominativu stoji: subjekat glagolske rečenice (الْفَاعِلُ) ili (تَائِبُ الْفَاعِلِ), subjekat i predikat imenske rečenice (الْمُبْتَدَأُ) (اسْمُ بَابِ كَانَ), subjekat pomoćnih glagola (خَبَرُ الْمُبْتَدَأِ), predikat glagolu sličnih čestica (خَبَرُ بَابِ إِنَّ), predikat čestice لَا koja znači odlučno općenito nijekanje (خَبَرُ لَا لِنَفْيِ الْخَبَرِ) i subjekat čestice مَا i لَا koje su slične glagolu لَيْسَ (اسْمٌ مَا وَلَا الْمُسَبَّحَتَيْنِ يَلْبِسُ).

1) Subjekat aktivnih glagola (نَاعِلُ الْفِعْلِ الْمَعْلُومِ), na pr. تُوَكَّأَ زَيْدٌ *Tukao je Zejd*; كَتَبْنَا *Napisali smo (mi)*; سَجَدَ *Sjedi (on)*.

2) Subjekat pasivnih glagola (تَائِبُ الْفَاعِلِ), na pr. قُتِلَ زَيْدٌ *Ubijen je Zejd.*

Subjekat pasivnih glagola zove se zamjenikom subjekta (تَائِبُ الْفَاعِلِ) radi toga, što je on uistinu glagolski objekat. Tako rečenica *ضَرَبَ زَيْدٌ عَمْرًا* Udario je Zejd Amra u pasivu glasi *ضُرِبَ عَمْرٌ* Udaren je Amr.

Kao što glagol tako i glagolu slična imena شِبْهُ الْفِعْلِ mogu imati glagolski subjekat. To su: infinitiv (الْمَصْدَرُ), particip aktivni (اسْمُ الْفَاعِلِ), particip pasivni (اسْمُ الْمَفْعُولِ), pridjev (الْصِفَةُ الْمَشَبَّهَةُ), pridjevi na oblik فَعَالٌ, فَعُولٌ i مِفْعَالٌ, koji znače neko svojstvo ili stanje u većoj mjeri (مُبَالَغَةُ اسْمِ الْفَاعِلِ), komparativ i superlativ pridjeva (اسْمُ التَّفْضِيلِ) i riječi koje imaju glagolsko značenje (مَعْنَى الْفِعْلِ).

Infinitiv (الْمَصْدَرُ)

Infinitiv može vrijediti kao glagol pa bio sa određenim članom ili bez njega, bio الْمُضَافُ ili ne bio, na pr. *بَلَّغَنِي تَطْلِيْقَ زَيْدٍ* Čuo sam da je Zejd pustio Hindu; *أَعْجَبَنِي أَنْتِظَارُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ* Čudo mi je da je Muhammed u petak očekivao Amra.

Mjesto nominativa češće iza infinitiva stoji subjekatski ili objekatski genitiv, na pr. *بَلَّغَنِي تَطْلِيْقَ زَيْدٍ هِنْدًا* Čuo sam da je Zejd otpustio Hindu ili *أَعْجَبَنِي أَنْتِظَارُ مُحَمَّدٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَمْرًا* Čudim se Muhammedovu očekivanju Amra u petak.

Može se staviti rečenica sa česticom أَنْ da ili مَا što mjesto infinitiva koji vrijedi kao glagol. Tako mjesto *بَلَّغَنِي الْقَتْلَ مُحَمَّدٍ* može se reći *بَلَّغَنِي أَنْ قَتَلَ مُحَمَّدٌ أَخَاهُ* Čuo sam da je Mahmud ubio svoga brata.

Infinitiv količine koji znači broj ili količinu (مَصْدَرُ الْكَمِّ) ili način radnje (kvalitativni infinitiv — مَصْدَرُ التَّنْوِعِ) ne može vrijediti kao glagol. Isto tako ne može vrijediti kao glagol infinitiv koji ima atributa ili koji znači pojačanje gl. radnje

i dolazi od istoga korjena od koga je i glagol, na pr. *ضَرَبْتُ شَدِيدًا* jak udarac; *ضَرَبَهُ صَنِيًا* Udario ga je jako. Ako se glagol ovakoga infinitiva mora ispustiti, onda infinitiv može vrijediti kao glagol, na pr. *سَقَى اللهُ سَقِيًا زَيْدًا* mjesto *سَقَى اللهُ سَقِيًا زَيْدًا* Bog napojio Zejda!

Izvedena imena (شِبْهُ الْفِعْلِ)

Ovamo se ubraja participi aktivni (إِسْمُ الْفَاعِلِ), participi pasivni (إِسْمُ الْمَفْعُولِ), pridjev (الصِّفَةُ الْمَشَبَّهَةُ), pridjev pripadanja (إِسْمُ الْمَنْسُوبِ), komparativ i superlativ pridjeva (إِسْمُ التَّفْضِيلِ) i riječi koje imaju glagolsko značenje (مَعْنَى الْفِعْلِ).

a) Participi aktivni (إِسْمُ الْفَاعِلِ) kao i aktivan glagol može imati subjekat u nominativu, a ako je particip postao od tranzitivna glagola, može iza njega doći još i bliži i dalji objekat, na pr. *خَالِدٌ مُجْتَمِعٌ أَوْلَادُهُ* Halidova se djeca trude (zapravo: Halid, trude se njegova djeca); *هَلْ مَكْرِمٌ سَعِيدٌ صُيُوفُهُ* Da li Seid časti svoje goste?

Ako participi aktivni ima određeni član, onda taj participi vrijedi kao glagol. Isto tako vrijedi kao glagol neodređeni participi, ali u tom slučaju participi mora biti predikat imenske rečenice (الْخَبَرُ), atribut (الصِّفَةُ) ili oznaka stanja (الْحَالُ) ili treba pred njim da stoji upitna, negativna ili vokativna čestica, na pr. *خَالِدٌ مُسَافِرٌ أَبَوَاهُ* Halidovi roditelji putuju; *هَذَا رَجُلٌ مُجْتَمِعٌ أَبْنَاءَهُ* Ovo je čovjek, čiji se sinovi trude; *يَخْطُبُ عَلِيٌّ رَافِعًا صَوْتَهُ* Alija drži govor visokim glasom; *هَلْ مَكْرِمٌ أَنْتَ زَيْدًا* Ti ne slijediš njihove Kible; *يَا طَالِمًا جَبَلًا* O ti koji se penješ na brdo!

Sva gornja pravila koja vrijede za participi u singularu, vrijede i onda kada je participi u dualu ili pluralu, na pr. *وَالَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ* I oni koji se Boga mnogo sjećaju.

Gornja pravila u cjelosti vrijede i za participe koji izražuju neko stanje ili svojstvo u jačoj mjeri (مُبَالَغَةُ اسْمِ الْفَاعِلِ), na pr. أَنْتَ حَلَّالٌ عَقْدِ الْمُشْكِلَاتِ *Ti vrlo spretno rešavaš čvorove teškoća.*

Particip aktivni ne može imati subjekatski genitiv, a objekatski može, na pr. زَيْدٌ مُعِينٌ الْعَاجِزِ *Zejd pomaže nemoćnoga.*

b) Particip pasivni (اسْمُ الْمَفْعُولِ) vrijedi kao glagol u pasivu t. j. iza njega može stajati subjekat u nominativu (تَائِبُ الْفَاعِلِ), na pr. عَزَّ مَنْ كَانَ مُكْرَمًا جَارُهُ *Velik je onaj čiji je susjed častan.*

Iza participa pasivnog može stajati i subjekatski genitiv, na pr. عَزَّ مَنْ كَانَ مُكْرَمَ الْجِبَارِ.

Inače sva pravila koja su navedena za particip aktivni, vrijede i za particip pasivni.

c) Obični pridjev (الصِّفَةُ الْمَشَبَّهَةُ) također može vrijediti kao glagol uz uvjete nabrojene kod participa aktivnog, na pr. زَيْدٌ الْحَسَنُ خُلُقُهُ صَدِيقِي *Zejd ima lijepu narav; Zejd, koji ima lijepu narav, moj je prijatelj.*

Subjekt pridjeva može doći i u genitivu pa ako pridjev ima određeni član, mora biti određen sa ال i genitiv ili taj genitiv mora imati iza sebe riječ u genitivu na kojoj stoji određeni član, na pr. زَيْدٌ حَسَنُ الْخُلُقِ *Zejd je lijep; زَيْدٌ حَسَنٌ خُلُقِهِ ili زَيْدٌ حَسَنٌ خُلُقِهِ ili زَيْدٌ حَسَنٌ خُلُقِهِ ili زَيْدٌ حَسَنٌ خُلُقِ الْأَبِ *Zejd, čiji je otac lijepo naravi.**

d) Komparativ i superlativ pridjeva rijetko kada može imati glagolski subjekat, na pr. مَا رَأَيْتُ رَجُلًا أَوْ قَعًا فِي نَفْسِهِ النَّصِيحَةَ كَعَلِيِّ *Nisam vidio nikoga kao Aliju da na njega bolje djeluje savjet.*

e) Kako i za obični pridjev tako ova pravila vrijede za vrstu pridjeva koji se zove *إِسْمُ الْمَنْسُوبِ*, na pr. *جَاءَ زَيْدٌ مَكِّيٌّ أَبُوهُ* Došao mi je Zejd, čiji je otac Mekkanac.

Particip aktivni i pridjev od tranzitivnih glagola može imati osim subjekta (*الْفَاعِلُ*) još i objekat (*الْمَفْعُولُ بِهِ*).

Subjekat participa pasivnog zove se zamjenik subjekta (*نَائِبُ الْفَاعِلِ*), jer se ovaj oblik tvori od glagola u pasivu. Isto tako se i subjekat pridjeva *إِسْمُ الْمَنْسُوبِ* zove *نَائِبُ الْفَاعِلِ*.

Particip pasivni može imati objekat samo onda, ako je postao od glagola koji ima dva objekta, na pr. *زَيْدٌ مُعَلِّمٌ كَلِّبَهُ* Zejd, čiji je pas poučen loviti.

f) Riječi koje imaju glagolsko značenje (*مَعْنَى الْفِعْلِ*) mogu imati gl. subjekat (*الْفَاعِلُ*) ili objekat (*الْمَفْعُولُ بِهِ*), na pr. *هَيْهَاتَ زَيْدٌ* Daleko je Zejd! *هَاتَ شَيْئًا* Daj nešto! Ove riječi imaju značenje perfekta, na pr. *هَيْهَاتَ زَيْدٌ* Daleko je Zejd ili imperativa (*إِسْمُ فِعْلٍ*), na pr. *هَاتَ* Daj! (*الْأَمْرُ*).

Glagol i njegov subjekat

Subjekat aktivnih i pasivnih glagola ne može stajati prije svoga glagola, jer bi tada postao subjektom imenske rečenice (*الْمُبْتَدَأُ*).

Ako se intransitivni glagol pretvori u pasiv, mora imati dalji objekat t. j. objekat sa prijedlogom, koji se onda smatra glagolskim subjektom, (*نَائِبُ الْفَاعِلِ*), na pr. *مَرَّ بِزَيْدٍ* Prošlo se je pokraj Zejda; *مِصْطَبَةٌ يُجْلِسُ عَلَيْهَا* Klupa na kojoj se sjedi.

Glagolski se subjekat ne može nikada ispustiti.

Subjekat može biti lična zamjenica (*الْمُضْمَرُ*) ili koje drugo ime (*الْمُظْهَرُ*), na pr. *كَتَبُوا* Pisali su oni; *جَاءَ زَيْدٌ* Došao je Zejd; *جَاءَ ثَلَاثَةٌ* Došla su tri.

Ako je subjekat lična zamjenica, može biti izgovorena (*الْبَارِزُ*), a može se samo pomišljati (*الْمُسْتَتِرُ*), na pr. *كَتَبْتُ* Pisao si ti, (*هِيَ*) *كَتَبَتْ* Pisala je (ona).

U nekim glagolskim oblicima glagolski subjekat može biti zamišljena lična zamjenica ili koje drugo ime (جَائِزُ الْأِسْتِنَارِ). U nekim je pak subjekat uvijek zamišljena lična zamjenica, a nikad koje drugo ime (وَاجِبُ الْأِسْتِنَارِ).

Glagolski subjekat koji je lična zamjenica može se pomišljati (جَائِزُ الْأِسْتِنَارِ) u 3 licu singulara muškoga i ženskoga roda perfekta, imperfekta i imperativa, na pr. لَا يَضْرِبُ، لِيَضْرِبُ، زَيْدٌ يَضْرِبُ، هُنْدٌ تَضْرِبُ، زَيْدٌ صَرَبَ. U svim spomenutim oblicima glagolski subjekat može biti i koje drugo ime osim lične zamjenice, na pr. لِيَضْرِبُ عَمْرُو، صَرَبْتَ هِنْدُ، صَرَبَ زَيْدٌ.

Glagolski subjekat koji je lična zamjenica mora se pomišljati (وَاجِبُ الْأِسْتِنَارِ) u 1 licu singulara i plurala i 2 licu singulara muškoga roda imperfekta (أَمْرُ الْمَاضِرِ) i imperativa (أَمْرُ الْمَاضِرِ وَنَهْيُ الْمَاضِرِ), na pr. تَضْرِبُ، نَضْرِبُ، أَضْرِبُ *Tučem (ja)*, تَضْرِبُوا *Tučemo (mi)*, تَضْرِبُ *Tučes (ti)*, اِضْرِبْ *Tuci!* لَا تَضْرِبْ *Ne tuci!*

Glagolski subjekat koji je sastavljena lična zamjenica (الضَّمِيرُ الْبَارِزُ الْمُتَّصِلُ) jesu slijedeći lični nastavci:

- ا kod dvojina perfekta, imperfekta i imperativa, na pr. اِضْرِبَا، لِيَضْرِبَا، تَضْرِبَانِ، يَضْرِبَانِ، صَرَبْتُمَا، صَرَبْتُمَا، صَرَبَا، لَا تَضْرِبَا i لَا يَضْرِبَا.
- و kod glagola u množini muškoga roda za 3 i 2 lice, na pr. تَضْرِبُونَ، يَضْرِبُونَ، (jer je postalo od صَرَبْتُمُوا)، صَرَبْتُمْ، صَرَبُوا i لِيَضْرِبُوا.
- ن kod glagola u množini ženskoga roda, na pr. صَرَبْتُنَّ، صَرَبْتُنَّ، لَا تَضْرِبْنَ i لَا يَضْرِبْنَ، اِضْرِبْنَ، لِيَضْرِبْنَ، تَضْرِبْنَ، يَضْرِبْنَ.
- ت u 1 i 3 licu perfekta singulara oba roda, na pr. صَرَبْتَ، صَرَبْتَ.
- ثا u 1 licu perfekta plurala oba roda, na pr. صَرَبْنَا.
- ى za 2 lice ženskoga roda kod svih glagolskih oblika osim perfekta, na pr. لَا تَضْرِبِي i اِضْرِبِي، تَضْرِبِينَ.

Slaganje glagola sa svojim subjektom

Kada je u glagolskoj rečenici subjekat koje drugo ime osim sastavljene lične zamjenice, glagol stoji uvijek u 3 licu singulara muškoga ili ženskoga roda pa makar subjekat bio u dvojini ili množini, na pr. *صَرَبَ الزَّيْدَانِ، صَرَبَتْ هِنْدٌ، صَرَبَ زَيْدٌ*.
صَرَبَ الزَّيْدَانِ، صَرَبَتْ هِنْدٌ، صَرَبَ زَيْدٌ (1).

Glagol je u singularu muškoga roda, ako je subjekat ime muškoga roda u singularu, dualu ili pravilnom pluralu muškoga roda, na pr. *ذَهَبَ الصَّالِحُونَ، ذَهَبَ رَجُلٌ (رَجُلَانِ)*.

Glagol mora biti ženskoga roda, ako je subjekat imenica koja znači žensko lice u singularu ili dualu i ako stoji odmah iza svoga glagola, na pr. *صَرَبَتْ هِنْدٌ (الْهِنْدَانِ)*.

Isto je tako u spomenutom slučaju glagolu slično ime (*شِبْهُ الْفِعْلِ*) u singularu ženskoga roda, na pr. *زَيْدٌ مُعَلِّمَةٌ بِنْتُهُ* Zejdova je kći učiteljica (zapravo: Zejd, učiteljica je njegova kći); *زَيْدٌ مُكْرَمَةٌ أُخْتُهُ* Zejdova je sestra počašćena (zapravo: Zejd, počašćena je njegova sestra); *زَيْدٌ حَسَنَةٌ بِنْتُهُ* Zejdova je kći lijepa (zapravo: Zejd, lijepa je njegova kći).

Kako je u dualu i pluralu izvedenih imena uvijek subjekat lična zamjenica koja se zamišlja, ne može kod njih subjekat biti izrečen, na pr. *جَاءَ زَيْدٌ وَعَمْرُو الْعَمَامَانِ* Došao je Zejd i Amr, koji su učeni.

Glagol i iz infinitiva izvedeno ime može biti u singularu muškoga i ženskoga roda u ovim slučajevima:

a) Kada je subjekat imenica ženskoga roda koja ne znači osobu, na pr.:

سَارَ (سَارَتْ) الْتَائِقَةُ Pošla je deva;

طَلَعَ (طَلَعَتْ) الشَّمْسُ Izašlo je sunce;

زَيْدٌ مَسْمُوعٌ (مَسْمُوعَةٌ) كَلِمَتُهُ Zejdova se riječ čuje

¹⁾ Vlastito ime koje u singularu nema određenog člana, mora ga dobiti u dualu ili pluralu.

b) Kada je glagolski subjekat u pravilnoj množini ženskoga roda ili nepravilnoj množini ili zbirna imenica, na pr.

جَاءَ (جَاءَتْ) الْمُعَلِّمَاتُ Došle su učiteljice;

جَاءَ (جَاءَتْ) الرِّجَالُ Došli su ljudi;

بَنَعَ (بَنَعَتْ) الثَّمَرُ Dozrio je plod;

زَيْدٌ يَانِعٌ (يَانِعَةٌ) ثَمَرَتُهُ Zejdov je plod dozrio.

c) Ako je subjekat imenica ženskoga roda koja ne slijedi odmah iza svoga glagola, na pr.

جَاءَ (جَاءَتْ) الْفَاضِي الْيَوْمَ أُمْرَأَةٌ Danas je došla sucu jedna žena;

زَيْدٌ ذَاهِبٌ (ذَاهِبَةٌ) الْيَوْمَ يَنْتُهُ Zejdova kći danas putuje.

Kada je u imenskoj rečenici (الْمَبْنُوءَةُ الْأَنْسِبِيَّةُ) predikat (الْحَبْرُ) glagol ili iz infinitiva izvedeno ime, mora se taj glagol ili izvedeno ime slagati sa subjektom rečenice u rodu i broju, ako je subjekat u singularu, dualu ili pravilnom pluralu muškoga roda, na pr.

الرَّجُلُ ذَهَبَ (ذَاهِبٌ) Čovjek je otišao (ide);

السُّنْسُ ظَلَمَتْ (ظَالِمَةٌ) Sunce je izašlo (izlazi);

الرِّجَالُ ذَهَبَا (ذَاهِبَانِ) Dva su čovjeka otišla (idu);

الْمُعَلِّمُونَ ذَهَبُوا (ذَاهِبُونَ) Učitelji su otišli (idu).

Ako je subjekat imenske rečenice u pravilnoj množini ženskoga roda ili u nepravilnoj množini, onda se glagol ili iz infinitiva izvedeno ime kao predikat slaže sa subjektom u broju ili stoji u singularu ženskoga roda, na pr.

الرِّجَالُ ذَهَبُوا (ذَهَبَتْ - ذَاهِبُونَ - ذَاهِبَةٌ) Ljudi su otišli (idu);

النِّسَاءُ ذَهَبْنَ (ذَهَبَتْ - ذَاهِبَاتٌ - ذَاهِبَةٌ) Žene su otišle (idu);

الْأَشْجَارُ قُطِعَتْ (قُطِعْنَ - مَقْطُوعَةٌ - مَقْطُوعَاتٌ) Stabla su posječena.

3) U nominativu stoji subjekat imenske rečenice (الْمَبْنُوءَةُ), na pr. زَيْدٌ يُعَلِّمُ Zejd je učen; الذَّهَبُ أَصْفَرٌ Zlato je žuto.

Subjekat može biti i cijela rečenica, na pr.

وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ t. j. *Postiti vam je bolje;*
 سَمِعْتُ بِالْمَعْبِدِي خَيْرٌ مِنْ رُؤْيَيْكَ إِيَّاهُ t. j. *Bolje ti je Muajdiju čuti nego vidjeti.*

Ako je subjekat rečenica na kojoj stoji čestica أَنْ, onda predikat imenske rečenice mora stajati prije rečenice koja je subjekat, na pr. حَقُّكَ عَادِلٌ *Istina je da si ti pravedan.*

Kao što glagolska rečenica (الْمَبْنُوتَةُ الْفِعْلِيَّةُ) može imati samo jedan subjekat (الْفَاعِلُ) tako isto i imenska rečenica (الْمَبْنُوتَةُ الْأَسْمِيَّةُ) može imati samo jedan subjekat (الْمَبْتَدَأُ). Ako dakle iza subjekta u rečenici bude još koje ime vezano za subjekat kojim veznikom, to se ime iza veznika ne smatra drugim subjektom, nego je ono الْمَعْرُوفُ t. j. vezano, na pr. زَيْدٌ وَعَمْرُو عَالِمَانِ *Zejd i Amr su učeni.*

Subjekat imenske rečenice mora biti određeno (الْمَعْرُوفَةُ) ili bar atributom ili genitivom donekle određeno ime (النَّكْرَةُ الْمَخْصَصَةُ), na pr.

زَيْدٌ عَالِمٌ *Zejd je učen;*

الذَّهَبُ أَصْفَرٌ *Zlato je žuto.*

وَلَعَبِيدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ *Rob, koji vjeruje, bolji je od poganina.*

Imenski se subjekat može i ispustiti, ako se iz smisla razumije, na pr. زَيْدٌ *Zejd u odgovoru na pitanje مَنِ الْعَادِلُ? Ko je pravedan?*

4) Predikat imenske rečenice (خَبَرُ الْمَبْتَدَأِ), na pr. زَيْدٌ عَالِمٌ *Zejd je učen.*

Predikata u imenskoj rečenici može biti i više, na pr. زَيْدٌ عَالِمٌ عَادِلٌ فَاضِلٌ *Zejd je učen, pravedan i vrijedan.* Kako se vidi predikati, ako ih ima više, stoje jedan iza drugoga bez veznika.

Predikat se sa subjektom slaže u rodu i u broju, ako je predikat izvedeno ime (الْمُسْتَقُّ), na pr.

الْبِسَاءُ عَالِمَاتٌ , الرِّجَالُ عَالِمُونَ , هِنْدٌ عَالِمَةٌ , زَيْدٌ عَالِمٌ.

Ako je predikat primitivno ime (الْمَبْدُ), ne mora se slagati sa subjektom u broju, na pr. الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ. *Sunce i mjesec su dva Božija znaka*, ali النَّاسُ قِسْمَانِ : عَالِمٌ وَمُتَعَلِّمٌ. *Ljudi se dijele na dvoje: učenjak i učenik.*

Predikat može biti i cijela imenska ili glagolska rečenica, na pr. زَيْدٌ أَبُوهُ عَالِمٌ. *Zejdov je otac učen* (zapravo: *Zejd, njegov je otac učen*); زَيْدٌ كَرِيمٌ أَبُوهُ. *Zejdov je otac plemenit* (zapravo: *Zejd, plemenit je njegov otac*). Kada je predikat cijela rečenica, mora ona imati ličnu zamjenicu, koja tu rečenicu spaja sa subjektom kao što se to vidi iz gornjih primjera. Ova lična zamjenica zove se اَلْمَالِدُ t. j. zamjenica, koja spaja predikat sa subjektom. Zamjenica koja spaja taki predikat sa subjektom može biti i zamišljena (مُسْتَتِرٌ) ili izostavljena (مَحْذُوفٌ), na pr. اَللَّوْلُوْهُ مِثْقَالُ بَدِيْنَارٍ; اَلْعِلْمُ يَرْفَعِي الْاُمَمَ. *Nauka pridiže narode*; Biser je miskal za dukat.

Ako je predikat imenske rečenice ime, obično je ono neodređeno, na pr. زَيْدٌ عَالِمٌ. *Zejd je učen*. Može međutim nekada biti i određeno, na pr. اَللّٰهُ اِلَهِنَا. *Allah je naš Bog*.

Kada je predikat određen, obično se pred njega stavi lična zamjenica (صَمِيْرُ الْفَصْلِ وَالْتَأْكِيْدُ), da naglasi da je to predikat, a da nije atribut (الْصِفَةُ), na pr. اَللّٰهُ هُوَ الْحَقُّ. *Samo je Bog istina*.

Predikat može biti i prijedlog sa svojim imenom, na pr. زَيْدٌ فِي الْاَدَارِ. *Zejd je u kući*.

Predikat može stajati i prije svoga subjekta, na pr. فِي الْاَدَارِ رَجُلٌ. *U kući je neko*.

Predikat se može i ispustiti, ako se po smislu razumije, na pr. *أَرَيْدُ عَالِمًا أَمْ عَمْرُو* Je li učen Zejd ili Amr?

Ako pred subjektom imenske rečenice stoji čestica *أَمَا* što se tiče, pred predikatom mora doći veznik *فَ*, na pr. *أَمَا الْإِسْكَندَرِيَّةُ قَدِيمَةٌ قَدِيمَةٌ* Što se tiče Aleksandrije, to je stari grad.

Veznik *فَ* može doći pred predikat imenske rečenice u ovim slučajevima:

a) Kada je subjekat odnosna zamjenica, iza koje slijedi glagol ili prijedlog sa imenicom, na pr.

أَلَّذِي يَأْتِينِي فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Ko mi dođe, dobiće groš;

أَلَّذِي فِي الدَّارِ فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Ko je u kući, dobiće groš.

b) Ako je atribut subjekta odnosna zamjenica, iza koje slijedi glagol ili prijedlog sa imenicom, na pr.

الرَّجُلُ الَّذِي عَلَّمْتَهُ فَهُوَ (هُوَ) يُحِبُّكَ Čovjek, koga si poučavao, voli te.

c) Kada je subjekat neodređeno ime, čiji je atribut (*الْصِّفَةُ*) glagol ili prijedlog s imenom. To neodređeno ime može biti i *الْمُضَافُ*, na pr.

رَجُلٌ يَأْتِينِي فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Čovjek, koji mi dođe, dobiće groš;

رَجُلٌ فِي الدَّارِ فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Čovjek, koji je u kući, dobiće groš;

صَدِيقُ رَجُلٍ يَأْتِينِي فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Prijatelj čovjeka, koji mi dođe, dobiće groš.

d) Kada je subjekat riječ *كُلُّ* svi, sva, sve kao *الْمُضَافُ* neodređenom imenu koje ima atributa jednu riječ ili uopće nema atributa, na pr.

كُلُّ رَجُلٍ عَالِمٍ فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Svaki učen čovjek će dobiti groš;

كُلُّ رَجُلٍ فَلَهُ (لَهُ) دِرْهَمٌ Svaki čovjek će dobiti groš;

Pred subjekat imenske rečenice u spomenutim slučajevima može doći čestica *إِنَّ* zaista i *لَكِنَّ* ali, na pr.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ Reci, zaista ona smrt, od koje vi bježite, svakako će vas sresti.

5) Subjekat glagola كَانَ *biti* (إِسْمٌ بَابٍ كَانَ) i ostalih pomoćnih glagola (أَحْوَاتُ كَانَ), na pr. كَانَ الْمِصْرِيُّونَ مُتَسَدِّدِينَ *Egipćani bijahu civilizivoni*.

Pravila o glagolskom subjektu (الْفَاعِلُ Vidi str. 30) potpuno vrijede i za subjekat pomoćnih glagola koji se zove إِسْمٌ, na pr. إِسْمٌ كَانَ subjekat od كَانَ, إِسْمٌ صَارَ subjekat od صَارَ i t. d.

6) Predikat čestice إِنَّ *zaista*, أَنْ *da*, كَأَنَّ *kao da*, لَكِنَّ *ali*, *ipak*, لَيْتَ *kad bi (bilo)!* i لَعَلَّ *ne bi li, možda* (خَبَرٌ بَابٍ إِنَّ), na pr. إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ *Zaista je Zejd učen*.

Ove se čestice zovu الْمُرُوفُ الْمَشْبَعَةُ بِالْفِعْلِ t. j. čestice koje sličie glagolu. Ove čestice dolaze pred imensku rečenicu i sva pravila koja vrijede za predikat imenske rečenice, vrijede i za predikat koji stoji poslije jedne od spomenutih čestica. Jedino treba naročito istaknuti da predikat ovih čestica ne može stajati prije njihova subjekta, osim ako je predikat prijedlog sa svojim imenom (الظَّرْفُ). U tom slučaju predikat može stajati prije subjekta, ako je subjekat određeno, a mora, ako je subjekat neodređeno ime, na pr. إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ *Zaista će se oni nama povratiti*; إِنَّ فِي الدَّارِ رَجُلًا *Zaista u kući ima neko*.

7) Predikat čestice لَا *nema, ne postoji*, koja znači odlučno općenito nijekanje (خَبَرٌ لَا لِنَفْيِ الْجِنْسِ), na pr. لَا غُلَامَ رَجُلٍ جَالِسٌ *Nema ničijega roba koji sjedi*.

Za predikat ove čestice vrijede sva pravila koja su spomenuta kod predikta imenske rečenice (خَبَرٌ مُبْتَدِئًا Vidi str. 34), jedino se predikat ove čestice vrlo često ispušta i samo se pomišlja, na pr. لَا فَقْرٌ (مَوْجُودٌ) لِلْعَامِلِ *Za radišu nema siromaštva*.

8) Subjekat čestice مَا *i nije*, koje znače što i glagol مَا زَيْدٌ عَالِمٌ *Zejd nije učen*; (إِسْمٌ مَا وَلَا الْمَشْبَعَتَيْنِ يَلْبَسُ) لَيْسَ مَا زَيْدٌ عَالِمًا *Čovjek nije prisutan*.

Pravila koja vrijede za subjekat imenske rečenice (الْمُبْدَأُ) Vidi str. 34) vrijede i za subjekat (الْأَسْمُ) ovih čestica.

Naročito treba istaknuti da subjekat čestice لَا mora biti neodređeno ime, a subjekat čestice مَا može biti određen i neodređen, na pr. مَا أَحَدٌ أَفْضَلُ مِنَ الْمُخْلِصِ فِي عَمَلِهِ لَا Nije niko vredniji u svome radu od iskrenoga, ali مَا التَّكْبُرُ لَأَثَقًا لِلْعَالَمِ Oholost ne dolikuje učenjaku.

Ako između مَا i لَا i njihova subjekta dođe koja druga riječ ili se pred njihov predikat stavi čestica إِلَّا osim, onda subjekat i predikat ovih čestica stoji u nominativu, na pr.

مَا إِنْ زَيْدٌ عَالِمٌ Zejd nije učen;
 مَا عَالِمٌ زَيْدٌ Zejd nije učen;
 مَا زَيْدٌ إِلَّا عَالِمٌ Zejd je samo učen.

Čestica إِنَّ

Ova se čestica čita إِنَّ zaista¹⁾ u glavnoj, a اِنَّ u podređenoj rečenici, na pr.

إِنَّ زَيْدًا كَرِيمٌ Zaista je Zejd plemenit;
 أَعْلَمُ أَنَّ زَيْدًا كَرِيمٌ Ja znam da je Zejd plemenit.

Prema tome treba čitati إِنَّ u ovim slučajevima:

1) Kada إِنَّ stoji na početku imenske rečenice, na pr.

إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ Zaista je Zejd učen.

2) Kada ova čestica stoji poslije zakletve, na pr.

وَاللَّهِ إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ Boga mi je Zejd učen.

3) Ako je إِنَّ u rečenici koja slijedi iza odnosne zamjenice (الضَّمِيرُ), na pr. دَلِيْلًا مِّنَ الْكُفْرِ مَا إِنْ مَفَاتِحُهُ لَتَنُوهُ بِالْعَصْبَةِ (الضَّمِيرُ), Dali smo mu riznicu, čiji bi ključ bili teški cijeloj grupi ljudi.

¹⁾ Ova čestica u najviše slučajeva ne znači »zaista« u pravom smislu te riječi, nego samo jače naglašuje riječ, pred kojom stoji, pa se smatra samo kao uvod u rečenicu.

4) U slučaju kad je rečenica, pred kojom stoji **إِنَّ**, predikat imenske rečenice, čiji je subjekat konkretna imenica, na pr.

رَبِّدَا إِنَّهُ عَالِمٌ Zejd je zbilja učen.

5) Kad ova čestica stoji pred subjektom rečenice, pred čijim predikatom ima čestica **لَ** za pojačanje (**لَا مَ التَّأَكِيدِ**), na pr.

عَلِمْتُ إِنَّ رَبِّدَا لَعَالِمٌ Ja znam da je Zejd zbilja učen.

6) Poslije glagola **قَالَ** reći (a ne u značenju »misliti«), na pr.

قُلْ إِنَّ اللَّهَ وَاحِدٌ Reci, zbilja je Bog jedan.

7) Poslije čestice **حَقَّ** čak, koja stoji na početku rečenice, na pr.

أَنْتَقُولُ ذَلِكَ حَقَّ إِنَّ رَبِّدَا يَقُولُهُ Zar ti to kažeš, pa čak i Zejd to govori?

8) Kada **إِنَّ** stoji iza potvrdnih čestica (**حُرُوفُ التَّصْدِيقِ**), na pr.

نَعَمَ إِنَّ رَبِّدَا عَالِمٌ Da, zaista je Zejd učen.

9) Poslije čestica **أَلَا**, **أَمَا** ili **هَآءَا** eto (**حُرُوفُ التَّنْبِيهِ**), na pr.

أَلَا إِنَّ رَبِّدَا عَالِمٌ Eto zbilja je Zejd učen.

10) Kada **إِنَّ** stoji iza čestice **وَ** koja označuje stanje (**وَآوُ الْخَالِ**), na pr.

جِئْتُ وَإِنَّ الشَّمْسَ تَغْرُبُ Dodoh, a sunce zalazi.

Ova se čestica čita **أَنَّ** kada je rečenica, pred kojom stoji:

1) Subjekt aktivnih glagola (**أَلْفَاعِلُ**), na pr.

بَلَّغَنِي أَنَّكَ عَالِمٌ Čuo sam da si učen.

Isto tako kada je rečenica subjekat pasivnih glagola

(**تَائِبُ الْفَاعِلِ**), na pr.

عُلِمَ أَنَّكَ صَادِقٌ Saznalo se je da si iskren.

2) Subjekt imenske rečenice ili njezin predikat, čiji je subjekat apstraktna imenica, na pr.

عِنْدِي أَنَّكَ مُسْتَحِقٌّ لِلْكَرَامَةِ Ja držim da ti zaslužuješ poštovanje;

الْحَقُّ أَنَّ الْجَهْلَ عَارٌ Istina je da je neznanje mana;

ظَنِّي أَنَّكَ فَاضِلٌ Ja mislim da si ti vrijedan.

3) Objekat, na pr.

عَلِمْتُ أَنَّ زَيْدًا عَالِمٌ *Znam da je Zejd učen.*

4) الْمُضَافُ إِلَيْهِ, na pr.

إِجْلَسَ حَيْثُ أَنَّ زَيْدًا جَالِسٌ *Sjedi gdje Zejd sjedi.*

5) Poslije čestice لَوْ *da*, jer je rečenica poslije ove čestice subjekat (الْفَاعِلُ) zamišljenog glagola ثَبَّتَ *biti, postojati*, na pr. (لَوْ ثَبَّتَ ذَهَابُكَ لَذَهَبْتُ) (isto kao da je rečeno: لَوْ أَنَّكَ ذَاهِبٌ لَذَهَبْتُ) *Da ti ideš, i ja bih išao.*

6) Poslije لَوْلَا *da nije*, jer je rečenica iza ove čestice subjekat imenske rečenice (الْمُبْتَدَأُ), na pr. لَوْلَا أَنَّكَ ذَاهِبٌ لَذَهَبْتُ (isto što i لَوْلَا ذَهَابُكَ مَوْجُودٌ لَذَهَبْتُ) *Da ti ne ideš, otišao bih ja.*

7) Iza čestice مَا *dok*, poslije koje stoji vremenska rečenica, koja se može zamijeniti infinitivom (مَا الْمَصْدَرِيَّةُ التَّوْقِيئِيَّةُ), jer se ta rečenica smatra subjektom ispuštenog glagola ثَبَّتَ *biti, postojati*, na pr. إِجْلَسَ مَا أَنَّ زَيْدًا جَالِسٌ (isto što i إِجْلَسَ مَا ثَبَّتَ أَنْ زَيْدًا جَالِسٌ to jest إِجْلَسَ مُدَّةَ ثُبُوتِ جُلُوسِ زَيْدٍ) *Sjedi dok Zejd sjedi!*

8) Iza prijedloga, na pr.

عَجِبْتُ مِنْ أَنَّكَ مُعْجِلٌ *Čudim se da ti zanemaruješ!*

9) Iza veznika (الْمَرْفُوفُ الْعَاطِفَةُ), koji vežu riječi, a ne rečenice, na pr.

عَرَفْتُ أَمْوْرَكَ حَتَّى أَنَّكَ صَالِحٌ (حَتَّى صَلَاحِكَ) *Znam tvoja djela pa čak i da si dobar;*

بَلَّغَنِي أَجْتِهَادَكَ وَأَنَّكَ حَسَنُ الْخُلُقِ (وَحَسَنُ خُلُقِكَ) *Čuo sam da se trudiš i da si lijepe čudi;*

سُرِرْتُ مِنْ أَدَبِ حَلِيلٍ وَأَنَّهُ عَاقِلٌ (وَكُونِهِ عَاقِلًا) *Veseli me odgoj Halilov kao i to što je pametan.*

Rečenica, pred kojom stoji čestica أَنَّ, smatra se kao infinitiv (الْجُمْلَةُ الْمَصْدَرِيَّةُ). Ova se rečenica pretvara u infinitiv na taj način da se predikat rečenice, pred kojom je أَنَّ (خَبْرُ أَنَّ) pretvori u infinitiv pa se stavi kao الْمُضَافُ subjektu te rečenice,

koji će tada doći u genitiv, na pr. mjesto *بَلَّغْنِي أَنْتَ عَالِمٌ* može se reći *بَلَّغْنِي عَلَيْكَ* Čuo sam da si učen; mjesto *عَجِبْتُ مِنْ أَنْتَ مُهْمِلٌ* može se reći *عَجِبْتُ مِنْ إِهْمَالِكَ* Čudim se da zanemaruješ. Rečenica, pred kojom stoji *أَنَّ*, smatra se dakle kao jedna riječ.

Prema svemu što je o čestici *إِنَّ* i *إِنَّ* rečeno ovu je česticu dozvoljeno čitati na oba načina kada ona stoji poslije čestice *فَ* pa, koja dolazi na drugi dio pogodbene rečenice (*فَاءُ الْجَزَاءِ*), na pr. *مَنْ يُكْرِمْنِي فَأِنِّي أَكْرِمُهُ* Ko me počasti, i ja ću njega počastiti.

Isto je tako kada *إِنَّ* stoji poslije *إِذَا* koje ima značenje iznenađenja (*الْمُفْجَأَةُ*), poslije riječi *لَا جَرَمَ* (nema nikakve sumnje) i kada je rečenica sa *إِنَّ* uzročna bez uzročne veze, na pr.

نَظَرْتُ فَإِذَا إِنَّ الْعَدُوَّ مِنْهُمْ Pogledah kad li neprijatelj poražen;
لَا جَرَمَ إِنَّ الْعَدْلَ بَرَقَ قَدْرَ الْحُكَّامِ Nema nikakve sumnje da pravda diže vrijednost upravnika;

إِحْذَرِ الْكَسَلَ إِنَّهُ عِلَّةُ الْفَقْرِ Čuvaj se lijenosti, ona je uzrok siromaštvu.

Kada čestica *إِنَّ* izgubi pojačanje i dođe u obliku *إِن*, onda se pred predikat rečenice, pred kojom je ta čestica, stavi čestica *لَ* (*لَا مَ إِلَّا بِنِدَاءٍ*), na pr.

إِنَّ نَظْنُكَ لِمِنَ الْكَاذِبِينَ Mi te zaista držimo da si lažac.

U ovom slučaju *إِن* može doći pred glagolsku rečenicu kao u prošlom primjeru, a može stajati i pred imenskom rečenicom. Ako je pred imenskom rečenicom, onda može subjekat i predikat te rečenice stajati u nominativu ili prvi u akuzativu, a drugi u nominativu, na pr.

إِنَّ أَنْتَ لَصَادِقٌ Zaista si ti iskren;

إِنَّ زَيْدًا لَصَادِقٌ Zaista je Zejd iskren.

I čestica *أَنَّ* može izgubiti pojačanje pa glasi *أَنْ*. Ovu česticu treba dobro razlikovati od *أَنَّ* da, uz koju dolazi imperfekta glagola u zavisnom načinu (*الْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ*), na pr. *أَنْ يَكْتُبَ*

da piše. Čestica **أَنَّ**, koja je postala od **أَنْ**, dolazi pred imensku ili glagolsku rečenicu. U oba slučaja zamišlja se poslije **أَنَّ** lična zamjenica, koja se odnosi na slijedeću rečenicu (**صَمِيرُ الشَّانِ**), na pr.

وَأَخْرَجُوا دَعْوَاهُمْ أَنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Zadnja je njihova izjava: »Hvala Bogu, stvoritelju svjeta!«

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ لَنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ Misli li čovjek da nikako nećemo sabrati njegove kosti?~

Ako je **أَنَّ** pred glagolskom rečenicom može biti:

a) Glagol koji se potpuno ne mijenja, na pr.

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَمَى Čovjeku je samo ono što zasluži.

b) Glagol koji se potpuno mijenja. U ovom slučaju mora između **أَنَّ** i glagola biti jedna od ovih riječi:

1) Čestica **قَدْ**, na pr.

I وَنَعَلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتِنَا I da mi znamo da si nam zaista istinu rekao.

2) Čestica **سَوْفَ** ili **سَ**, koje označuju da imperfekat ima značenje futura (**حَرْفُ التَّنْفِيْسِ**), na pr.

عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضًى Znao je da će sigurno od vas biti bolesnih;

وَأَعْلَمَ فَعِلْمُ الْكُرْءِ يَنْفَعُهُ • أَنْ سَوْفَ يَأْتِي كُلُّ مَا قَدَرَا

Znaj (a znanje čovjeku koristi) da će sigurno sve doći što je sudeno.

3) Negativne čestice **لَنْ** nikako (ubuduće), **لَمْ** nije i **لَا** ne, na pr.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ Misli li on da ga nije vidio niko?

عَلِمْتُ أَنْ لَا تَقُومُ Znao sam da nećeš stajati.

4) Pogodbena čestica, na pr.

وَأَنْ لَوْ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا A da istraju na ovom putu, mi bi ih zaista napojili obilnom vodom.

Glagol, koji stoji prije čestice **أَنَّ**, uvijek znači uvjerenje kako se to vidi iz gornjih primjera.

Kako iza *إِنَّ* ili *إِنْ* tako i iza svih čestica, koje sličje glagolu, može doći čestica *مَا* (مَا الْكَافَّةُ). U ovom slučaju i subjekat i predikat imenske rečenice, koja stoji iza ovih čestica, stoji u nominativu, na pr.

إِنَّمَا زَيْدٌ عَالِمٌ Zejd je samo učen.

Kada ove čestice imaju *مَا*, može iza njih stajati i glagolska rečenica, na pr.

كَمَا تَجَاءُونَ إِلَى الْمَوْتِ Kao da se tjeraju u smrt.

Kao što čestica *إِنَّ* i *إِنْ* nekad može izgubiti pojačanje tako i čestice *كَأَنَّ* i *لَكِنَّ* mogu stajati bez pojačanja na zadnjem suglasniku. U ovom slučaju iza ovih čestica može stajati imenska i glagolska rečenica. Ako je iza njih imenska rečenica, onda subjekat i predikat stoje u nominativu, na pr.

كَأَنَّ زَيْدًا عَالِمًا Kao da je Zejd učen;

جَاءَ عَلِيٌّ لَكِنَّ سَافِرًا خَلِيلًا Došao je Alija, ali je oputovao Halil.

(الْمَنْصُوبَاتُ) AKUZATIVI

U akuzativu stoji:

1) Opći objekat (الْمَفْعُولُ الْمَطْلُوقُ)

Ovaj se objekat zove općim zato što može doći uz prelazne, neprelazne, aktivne i pasivne glagole svih vrsta. Opći objekat je infinitiv (الْمَصْدَرُ) u akuzativu, koji potječe od istoga glagola, koji se nalazi u toj rečenici ili od drugog glagola, koji ima isto značenje, na pr.

ضَرَبَهُ ضَرْبًا Udario ga je jako;

قَعَدَ جُلُوسًا On sjede potpuno.

Ovaj akuzativ znači:

a) Pojačanje radnje (التَّأْكِيدُ), kada obični infinitiv stoji sam, na pr. *يَنَامُ نَوْمًا* On spava snom.

b) Broj radnje (الْعَدَدُ), ako je infinitiv koji znači broj radnje (مَصْدَرُ الْمَرَّةِ), na pr.

ضَرَبَهُ ضَرْبَةً Udario ga je jedanput;

ضَرَبَهُ ضَرْبَتَيْنِ Udario ga je dvaput;

ضَرَبَهُ ضَرْبَاتٍ Udario ga je više puta.

c) Način radnje (النَّوْعُ), kada je infinitiv koji pokazuje način (مَصْدَرُ الْهَيْئَةِ ili مَصْدَرُ النَّوْعِ), na pr.

يَمْشِي مِثْلَ الْأَسَدِ Ide poput lava.

Isto tako ovaj akuzativ znači način, ako iza infinitiva stoji atribut, genitiv (الْمُضَافُ إِلَيْهِ) ili odnosna rečenica, na pr.

ضَرَبَهُ ضَرْبًا شَدِيدًا Udario ga je jakim udarcem;

خَافَ خَوْفَ الْجَبَانِ Bojao se je poput strašivice;

ضَرَبَنِي الضَّرْبَ الَّذِي لَا يَخْفَى عَلَيْكَ Udario me je udarcem, koji je tebi poznat.

Infinitiv, koji znači broj ili način radnje, može stajati i prije svoga glagola, ako je na infinitivu sila govora, na pr.

مِثْلَ الْأَسَدِ يَمْشِي Poput lava ide;

ضَرَبْتُ ضَرْبَةً Jedanput sam udario.

Nekada ovaj akuzativ dolazi samo zato da nadomjesti ispušteni glagol, na pr.

إِضْرِبْ صَبْرًا mjesto صَبْرًا Strpi se!

اسْمِعْ وَأَطِعْ mjesto سَمِعًا وَطَاعَةً Slušam i pokoravam se!

Ovamo spada i prilog أَيْضًا također, opet, koji je nastao od أَضَى Povratio se.

2) Objekat (الْمَفْعُولُ بِهِ)

Ovaj akuzativ dolazi samo uz prelazne glagole (الْفِعْلُ الْمُتَعَدِّي) i zove se bliži objekat (الْمَفْعُولُ بِهِ الصَّرِيحُ), na pr.

ضَرَبَ زَيْدٌ عَمْرًا Istukao je Zejd Amra.

Objekat može biti svako ime. Ako je objekat lična zamjenica, može biti sastavljena (الْمُتَّصِلُ) i rastavljena (الْمُنْفَصِلُ), na pr. رَأَيْتُكَ *Vidio sam te*; رَأَيْتُ إِيَّاكَ ili إِيَّاكَ رَأَيْتُ *Samo sam tebe vidio*.

Neprelazni glagoli (الْفِعْلُ اللَّازِمُ) mogu imati samo dalji objekat t. j. objekat koji stoji u genitivu s kojim prijedlogom (الْمَفْعُولُ بِهَ الْغَيْرِ الصَّرِيحِ), na pr.

مَرَرْتُ بِرَيْدٍ *Prošao sam pokraj Zejda*;

رَيْدٌ يَشْكُ فِي هَذَا *Zejd sumnja u to*.

Promjenom prijedloga nekada i glagol mijenja svoje značenje, na pr.

بَكَى مِنْ *plakati na nešto*   بَكَى عَلَى *plakati za nešto*;

رَغِبَ فِي *težiti za nešto*;   رَغِبَ عَنْ *izbjegavati nešto*.

Valja naročito zapamtiti da glagoli, koji su u srpskohrvatskom jeziku tranzitivni, mogu biti u arapskom jeziku intransitivni i obratno, na pr.

جَاءَ رَيْدٌ عَمْرًا *Došao je Zejd Amru*,

إِسْتَخَفَّ رَيْدٌ *Omalovažio je Zejda*.

Objekat može stajati i prije svoga glagola, na pr. رَيْدًا ضَرَبْتُ *Zejda sam istukao*. Isto se tako objekat može i ispustiti, na pr. ضَرَبْتُ *Udario sam*. Može se ispustiti i glagol, ako se iz smisla razumije, na pr. kad na pitanje مَنْ أَسْأَلُ *Koga ću pitati?* neko odgovori رَيْدًا *Zejda*.

Kada se prelazan glagol pretvori u pasiv, glagolski subjekat (الْفَاعِلُ) otpada, a na njegovo mjesto stupa objekat, koji dođe u nominativu i nosi ime تَائِبُ الْفَاعِلِ (zamjenik glagolskog subjekta), na pr. فَتَحْتُ الْبَابَ *Otvorio sam vrata* u pasivu glasi فُتِحَ الْبَابُ *Vrata su otvorena*. Ako se pretvori u pasiv glagol

koji ima dva ili tri objekta, onda prvi objekat dođe mjesto subjekta, a drugi i treći ostaju u akuzativu, na pr.

عَلَّمْتُ مُحَمَّدًا اللِّسَانَ الْعَرَبِيَّ *Naučio sam Muhammeda arapski jezik*
pretvoreno u pasivu glasi:

عَلَّمَ مُحَمَّدٌ اللِّسَانَ الْعَرَبِيَّ *Muhammed je poučen arapski jezik.*

3) Akuzativ mjesta ili vremena (الْمَفْعُولُ فِيهِ)

Ovaj akuzativ izrazuje:

a) Vrijeme kada se radnja događa, na pr.

بِزَمْتٍ حِينًا *Išao sam neko vrijeme;*

صُنْتُ شَهْرًا *Postio sam mjesec;*

جَاءَ طُلُوعِ الشَّمْسِ *Došao je kad je sunce izlazilo;*

مَا تَتُّ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّمَ) مَرْجِعَهُ مِنْ بَدْرِ *Umrla je kći Božjeg poslanika kad se je vratio sa Bedra.*

b) Mjesto u kome se radnja događa, ako je mjesto neograničeno (غَيْرُ مَحْدُودٍ), na pr.

سَافَرَ بَرًّا وَبَحْرًا *Putovao je po kopnu i moru*

نَظَرَ يَمِينًا وَشِمَالًا *Gledao je desno i lijevo.*

Ovaj akuzativ dolazi kod prijedloga koji su postali od imenica: أَمَامُ *pred*; خَلْفُ *za*; يَمِينُ *desno*; يَسَارٌ *lijevo*; شِمَالٌ *lijevo*; إِزَاءَ *između*; بَيْنَ *među*; وَنَظْ *usred*; لَدَى *kod*; عِنْدَ *pod*; تَحْتَ *nad*; فَوْقَ *između*; حِذَاءَ *prema¹⁾*, na pr.

أَمَامَ الدَّارِ *pred kućom*; فَوْقَ الرَّأْسِ *više glave* i t. d.

Ovamo spadaju i akuzativi mjera za dužinu: فَرْسَاحٌ *fersah*, tri milje (1200 koraka); مَيْلٌ *milja* (400 koraka); بَرِيدٌ *12 milja*, na pr. مَشَى فَرْسَاحًا *Išao je fersah.*

¹⁾ Riječi جَانِبٌ, نَاحِيَةٌ, جِهَةٌ i وَجْهٌ strana, kraj dolaze u genitivu sa prijedlogom, na pr. نَمْتُ فِي نَاحِيَةِ الدَّارِ *Spavao sam u jednom kraju kuće.*

Ako riječ znači neko ograničeno mjesto (الْمَحْدُودُ), onda stoji u genitivu s prijedlogom osim poslije glagola تَرَكَ *otsjesti*, دَخَلَ *unići* i سَكَنَ *stanovati*, na pr. أَكَلْتُ فِي الدَّارِ Jeo sam u kući, ali دَخَلْتُ الدَّارَ *Unišao sam u kuću*.

Imenice mjesta (إِسْمُ الْمَكَانِ) stoje u akuzativu kad znače bivanje, postojanje ili boravljenje negdje, na pr. جَلَسْتُ تَجَلِسُ زَيْدٍ *Sjeo sam na mjesto gdje Zejd sjedi*.

Imenice مَقَامٌ, مَكَانٌ i مَوْضِعٌ *mjesto* stoje u akuzativu kad je pred njima glagol, koji znači bivanje, postojanje ili boravljenje, na pr. جَلَسَ مَكَانَهُ *Sjeo je na mjesto, gdje on sjedi*; سَجَدَ مَوْضِعَ زَيْدٍ *Sjedi mjesto Zejda*, ali مَاتَ فِي مَوْضِعٍ كَذَا *Umro je u tom i u tom mjestu*.

Kad mjesto akuzativa mjesta ili vremena stoji genitiv s prijedlogom (الظَّرْفُ), smatra se da ime, koje je u genitivu, prema svome položaju u rečenici (مَحَلًّا) stoji u akuzativu, na pr.

صَرَبْتُهُ حِينَ كَذَا - صَرَبْتُهُ فِي حِينَ كَذَا *Istukao sam ga tada i tada*.

Akuzativ mjesta i vremena može stajati i prije one riječi na koju se odnosi, na pr. حِينَ سِرْتُ *Neko vrijeme sam putovao*; الدَّارَ دَخَلْتُ *U kuću sam unišao*. Taj se akuzativ može i ispustiti, ako se iz smisla razumije, na pr. na pitanje هَلْ صَامَ زَيْدٌ شَهْرًا *Da li je Zejd postio mjesec?* može se odgovoriti صَامَ زَيْدٌ *Zejd je postio (to jest mjesec)*. Isto se tako može ispustiti i riječ, na koju se akuzativ mjesta ili vremena odnosi, na pr. na pitanje كَيْدَ مَتَى دَهَبْتَ *Kad si ti otišao?* može se odgovoriti يَوْمَ الْجُمُعَةِ *u petak*.

4) Akuzativ uzroka ili svrhe (الْمَفْعُولُ لَهُ)

Ovaj akuzativ je uvijek infinitiv (الْمَصْدَرُ), koji slijedi iza glagola ili iza imena koje je slično glagolu. Glagolsku radnju kao i radnju infinitiva mora vršiti isti subjekat u isto vrijeme, na pr.

هَرَبَ خَوْفًا *Pobjegao je od straha*;

فُتِنَّا تَعْظِيمًا لَهُ *Ustali smo iz poštovanja prema njemu*.

Ako oznaka uzroka nije infinitiv ili radnju ne vrši isto lice u isto doba, onda stoji u genitivu s prijedlogom لِ, na pr.

جِئْتُكَ لِلْكِتَابِ Došao sam ti radi knjige;

أَكْرَمْتُكَ لِأَكْرَامِكَ Počastio sam te zato što si ti mene počastio;

جِئْتُكَ الْيَوْمَ لِوَعْدِي أَنَسِ Došao sam ti danas, jer sam ti obećao jučer.

Što je rečeno za prometanje i ispuštanje oznake mjesta i vremena kao i za ispuštanje riječi, kojoj ta oznaka pripada, vrijedi i za oznaku uzroka.

5) Akuzativ uz riječ وَ sa (أَلْفَعُولُ مَعَهُ)

Kada وَ znači »sa«, »udruženo« ili »pokraj« (وَإِلَى الْمَصَاحِبَةِ), onda iza te čestice slijedi akuzativ, na pr.

جِئْتُ وَحَالِدًا Došao sam sa Halidom;

إِذْهَبْ وَالنَّهْرَ Idi pokraj rijeke!

Ovaj akuzativ ne može doći prije glagola ili prije riječi sa kojom je vezan.

6) Akuzativ stanja (أَحْوَالُ)

Stanje, u kome se nalazi glagolski subjekat ili objekat za vrijeme dok se glagolska radnja zbiva, izrazuje se akuzativom, koji se zove أَحْوَالُ, na pr.

جَاءَ بَاكِيًا Došao je plačući;

وَجَدْتُهُ نَائِمًا Našao sam ga spavajući.

Oznaka stanja mora biti neodređeno i obično je iz infinitiva izvedeno ime, koje uvijek stoji u vezi sa glagolom (أَلْفِعْلُ), glagolu sličnim imenom (شِبْهُ أَلْفِعْلِ) ili riječi, koja ima glagolsko značenje (مَعَى أَلْفِعْلِ), na pr.

جَاءَ بَاكِيًا Došao je plačući;

رَجِعَ بَاكِيًا Zejd se vraća plačući;

رَجِعَ فِي الدَّارِ بَاكِيًا Zejd u kući plače (zapravo: Zejd se u kući nalazi plačući).

Nekad se riječ, sa kojom je oznaka stanja u vezi, može i ispustiti kad se iz smisla razumije, na pr. kad se nekom, koji polazi na put, rekne *رَاشِدًا مَهْدِيًا* *Pravim putem upućen!* t. j. *يَسِرْ* *Putuj!*

Mjesto akuzativa stanja može stajati glagolska ili imenska rečenica sa *وَ* (*وَإِذَا الْحَالُ*) ili bez njega. Čestica *وَ* jedino ne može doći kada je oznaka stanja afirmativni imperfekat. Ako je oznaka stanja perfekat, mora pred njim stajati ili se zamišljati čestica *قَدْ*, na pr.

جَاءَنِي زَيْدٌ بِرَكْبٍ قَدْرَكِبٍ (وَ قَدْرَكِبٍ) *Došao mi je Zejd jašući;*
جَاءَنِي زَيْدٌ لَا بِرَكْبٍ (وَ لَا بِرَكْبٍ) *Došao mi je Zejd nejašući;*
جَاءَنِي زَيْدٌ وَ رَكِبَ عَمْرُو *Došao mi je Zejd, a Amr je jahao;*
جَاءَنِي زَيْدٌ هُوَ (وَ هُوَ) رَاكِبٌ *Došao mi je Zejd jašući;*
جَاءَنِي زَيْدٌ وَ عَمْرُو رَاكِبٌ *Došao mi je Zejd, a jahao je Amr.*

Kada je oznaka stanja rečenica, mora ona imati česticu *وَ* ili ličnu zamjenicu (rečenu ili zamišljenu) ili oboje, koji služe kao veza (*الرَّابِطُ*), kojom se oznaka stanja spaja sa riječi čije stanje označuje (*صَاحِبُ الْحَالِ* ili *ذُو الْحَالِ*).

Ako je oznaka stanja jedna riječ, koja označuje stanje određenog imena, može akuzativ stanja doći i prije te imenice, na pr. *جَاءَنِي رَاكِبًا زَيْدٌ* *Došao mi je jašući Zejd.* Jedino ako je *ذُو الْحَالِ* u genitivu sa prijedlogom, ne može oznaka stanja doći prije njega, na pr.

مَرَرْتُ بِزَيْدٍ جَالِسًا *Prošao sam pokraj Zejda, koji je sjedio.*

Kad je *ذُو الْحَالِ* neodređeno ime, onda *الْحَالُ* mora doći prije njega, na pr. *جَاءَنِي رَاكِبًا رَجُلٌ* *Došao mi je jašući jedan čovjek.*

Akuzativa koji znače stanje može biti u jednoj rečenici i više, na pr. *جَاءَنِي زَيْدٌ رَاكِبًا ضَاكِحًا* *Došao mi je Zejd jašući i smijući se.*

7) Akuzativ koji poblje označuje nešto (الْتَسْبِيْزُ)

Ovaj akuzativ je uvijek neodređeno ime, koje stoji:

a) Iza riječi koje imaju općenito značenje, na pr.

طَابَ زَيْدُ أَبَا Zejd je dobar kao otac ili po ocu;

الْحَوْضُ مُسْتَلْبِيٌّ مَاءً Čatrnja je puna vode;

زَيْدٌ حَسَنٌ وَجْهًا Zejd je lijepa lica;

زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرِو عَلِمًا Zejd je vredniji od Amra znanjem.

Ovaj se akuzativ smatra po svome značenju kao glagolski subjekat (الْفَاعِلُ), na pr. mjesto rečenice زَيْدٌ حَسَنٌ وَجْهًا može se reći زَيْدٌ حَسَنٌ وَجْهًا.

b) Iza riječi, koje znače mjere ili brojeve, na pr.

رِثْلٌ زَيْتًا ritl ulja; عِشْرُونَ دِينَارًا dvadeset zlatnika.

Uz brojeve 3—10 uključivo اَلْأَضَافُ اِلَيْهِ dolazi kao اَلْأَضَافُ اِلَيْهِ u genitivu plurala¹⁾, a od 11—99 u akuzativu singulara, na pr.

أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ أَمْرًا 24 žene; ثَلَاثَةٌ رِجَالٍ tri čovjeka;

U složenim brojevima od 20—90 desetice ostaju uvijek iste, a jedinice se mijenjaju prema rodu imenice, na pr. ثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ أَمْرًا 23 žene; ثَلَاثَةٌ وَعِشْرُونَ رَجُلًا 23 čovjeka;

Iza riječi مِائَةٌ 100, أَلْفٌ 1000 i مِليُونٌ milijun u singularu, dualu ili pluralu stoji kao اَلْأَضَافُ اِلَيْهِ genitiv singulara, na pr.

مِائَةٌ رَجُلٍ 100 ljudi;

أَلْفًا دَارًا dvije hiljade kuća;

مِليُونٌ نَفْسَةً milijuni duša (t. j. ljudi).

Ako uz brojeve 100, 1000 ili milijun stoji još koji broj onda će osim imenice, koja uz spomenute brojeve dolazi u genitivu

¹⁾ Jedini je izuzetak od ovoga pravila riječ مِائَةٌ 100 kad stoji iza koga broja od 3—10. U ovom slučaju riječ مِائَةٌ ne stoji u genitivu plurala, nego u genitivu singulara, na pr. ثَلَاثَةٌ رِجَالٍ 300 ljudi.

singulara, doći ponovno ista imenica i to u broju i padežu koji zahtijeva onaj broj koji dolazi iza veznika, na pr.

مِائَةٌ رَجُلٍ وَرَجُلٌ 101 čovjek;
 مِائَةٌ أَمْرَأَةٍ وَثَلَاثُ نِسَاءٍ 103 žene;
 أَلْفٌ لَيْلَةٍ وَلَيْلَتَانِ 1002 noći;
 أَلْفٌ لَيْلَةٍ وَثَلَاثُ لَيَالٍ 1003 noći.

Može se međutim reći i

مِائَةٌ وَثَلَاثُ نِسَاءٍ 103 žene;
 مِائَةٌ وَارْبَعُونَ رَجُلًا 140 ljudi. i t. d.

U datumu (التَّأْرِيحُ) Arapi izrazuju dane na dva načina:

1) Redni broj dana dođe bez određenog člana kao الْمُضَافُ imenici koja označuje mjesec i stoji u genitivu kao الْمُضَافُ إِلَى, na pr.

ثَالِثُ الْمُحَرَّمَ 3. treći muharrema;
 فِي رَابِعِ رَمَضَانَ 4. četvrtoga ramazana.

Ako redni broj ima određeni član, onda ime mjeseca stoji u genitivu sa prijedlogom مِنْ, na pr.

الثَّالِثُ مِنَ الْمُحَرَّمَ 3. treći muharrema;
 فِي الرَّابِعِ مِنْ رَمَضَانَ 4. četvrtoga ramazana.

2) Kako Arapi obično računaju po mjesečnoj godini, onda izrazuju datum noći, a ne dana i to tako da se od 1 do 15 u mjesecu računaju noći koje su prošle (خَلَّتْ ili خَلَوْنَ), a od 15 do 30 noći koje su preostale (بَقِيَتْ ili بَقِيْنَ) od mjeseca, na pr.

لِلَّيْلَةِ خَلَّتْ مِنْ رَجَبٍ 1. prvoga redžeba;
 لِلَّيْلَةِ بَقِيَتْ مِنْ رَجَبٍ 29 redžeba;
 لِللَّيْلَتَيْنِ بَقِيَّتَا مِنْ رَجَبٍ 28 redžeba;
 لِأَرْبَعِ عَشْرَةٍ لَيْلَةٍ خَلَّتْ مِنْ رَجَبٍ 14 redžeba;
 لِأَرْبَعِ عَشْرَةٍ لَيْلَةٍ بَقِيَتْ مِنْ رَجَبٍ 16 redžeba.

Kod označivanja datuma stoji glavni broj sa prijedlogom لِ.

Isto tako se glavnim brojem izrazuju godine i to tako da se prije glavnoga broja stavi riječ *سَنَةٌ* ili *عَامٌ* u akuzativu ili sa prijedlogom *فِي* u genitivu kao *الْمُضَافُ* dotičnog broja, koji je onda *الْمُضَافُ إِلَيْهِ*, na pr.

$\left. \begin{array}{l} \text{سَنَةٌ (فِي سَنَةٍ) أَرْبَعٌ وَثَلَاثِينَ} \\ \text{وَتِسْعِمِائَةٍ وَأَلْفٍ بَعْدَ الْمِيلَادِ} \\ \text{لِلْبَلْتِينَ مِنْ رَجَبِ سَنَةٍ (فِي سَنَةٍ)} \\ \text{سَبْعٌ وَمِائَتَيْنِ وَأَلْفٍ بَعْدَ الْهِجْرَةِ} \end{array} \right\}$	<p>1934 godine po Is. rođenju;</p> <p>2 redžeba godine 1207 po Hidžri.</p>
--	--

8) Akuzativ izuzimanja (الْمُسْتَثْنَى)

Ovaj akuzativ dolazi iza čestice *إِلَّا* osim (*حَرَفُ الْإِسْتِثْنَاءِ*) i znači izuzetak (*الْإِسْتِثْنَاءُ*) iz nekoga mnoštva, na pr.

جَاءَ فِي الْقَوْمِ إِلَّا زَيْدًا Došli su mi ljudi osim Zejda.

Izuzimanje može biti:

a) Spojeno izuzimanje (*الْإِسْتِثْنَاءُ الْمُتَّصِلُ*), kada je stvar koja se izuzima (*الْمُسْتَثْنَى*) od iste vrste od koje je i ono iz čega se izuzima (*الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ*), na pr. *جَاءَ فِي الْقَوْمِ إِلَّا زَيْدًا*.

b) Rastavljeno izuzimanje (*الْإِسْتِثْنَاءُ الْمُنْقَطِعُ*), kad je *الْمُسْتَثْنَى* različit od *الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ*, na pr.

جَاءَ فِي الْقَوْمِ إِلَّا حِمَارًا Došli su mi ljudi osim magarca.

c) Napušteno izuzimanje (*الْإِسْتِثْنَاءُ الْمَفْرَعُ*), gdje *الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ* nije nikako spomenut, na pr. *مَا جَاءَ فِي إِلَّا زَيْدٌ* ¹⁾ Nije mi došao osim Zejd t. j. Samo mi je Zejd došao.

الْمُسْتَثْنَى stoji u akuzativu, ako čestica *إِلَّا* dođe iza potpune jesne rečenice, na pr. *جَاءَ فِي الْقَوْمِ إِلَّا زَيْدًا*.

الْمُسْتَثْنَى može biti u akuzativu, a može stajati u istom padežu u kom je *الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ*, ako je prije *إِلَّا* potpuna niječna rečenica, na pr.

مَا جَاءَ فِي الرِّجَالِ إِلَّا زَيْدٌ (زَيْدًا)

مَا رَأَيْتُ الرِّجَالَ إِلَّا زَيْدًا

مَا مَرَرْتُ بِالرِّجَالِ إِلَّا زَيْدٌ (زَيْدًا)

¹⁾ Česticu *إِلَّا* sa kojom negativnom česticom treba u našem jeziku prevoditi »samo«.

Valja zapamtiti da الْمُسْتَنْقَى u ovom slučaju može stajati samo u akuzativu, ako je rastavljeno izuzimanje (الْإِسْتِنَاءُ الْمُنْقَطِعُ), na pr. مَا جَاءَنِي أَحَدٌ إِلَّا حِمَارًا. *Nije mi došao niko osim magarca.*

Isto tako الْمُسْتَنْقَى stoji uvijek u akuzativu, ako je الْمُسْتَنْقَى spomenut prije مِنْهُ, na pr.

مَا جَاءَنِي إِلَّا زَيْدًا أَحَدٌ. *Samo mi je Zejd došao.*

الْمُسْتَنْقَى الْمَفْرَعُ dolazi iza nepotpune rečenice i stoji u padežu u kome bi stajala imenica koja je poslije إِلَّا kad te čestice ne bi nikako bilo. Ovaj se الْمُسْتَنْقَى i zove napušteni, jer se s njim postupa kao da nema uz njega čestice إِلَّا, na pr.

مَا مَرَرْتُ إِلَّا بِزَيْدٍ، مَا رَأَيْتُ إِلَّا زَيْدًا، مَا جَاءَنِي إِلَّا زَيْدٌ.

مَا عَدَا، مَا خَلَا، مَا حَاشَا، عَدَا، خَلَا، سَوَاءٌ، سِوَى، غَيْرُ riječi إِلَّا vrijeđe osim i لَيْسَ ali.

Uz سِوَى، غَيْرُ، سَوَاءٌ dolazi الْمُسْتَنْقَى uvijek u genitivu, kao اَلْمُضَافُ اِلَيْهِ، a same te riječi stoje u padežu, u kom treba da stoji مَا جَاءَنِي أَحَدٌ غَيْرُ زَيْدٍ، جَاءَنِي الْقَوْمُ غَيْرُ زَيْدٍ، اَلْمُسْتَنْقَى، na pr.

Iza عَدَا، خَلَا može stajati genitiv i akuzativ, na pr. مَا جَاءَنِي أَحَدٌ خَلَا زَيْدًا (زَيْدٍ)، جَاءَنِي الْقَوْمُ خَلَا زَيْدًا (زَيْدٍ).

Uz riječi لَيْسَ، مَا عَدَا stoji الْمُسْتَنْقَى uvijek u akuzativu, na pr.

عَدَا مَا خَلَا اللهُ بَاطِلٌ. *Eto, svaka je stvar osim Boga ništetna.*

Riječ ali ne mijenja se i uvijek iza nje stoji الْمُنْقَطِعُ اَلْإِسْتِنَاءُ، na pr. زَيْدٌ كَثِيرٌ اَلْمَالِ بَيْنَهُ أَنَّهُ بَجِيلٌ. *Zejd je bogat, ali je škrtica.*

Kada riječ غَيْرُ znači »drugi« i ne znači što i إِلَّا، onda je غَيْرُ obično atribut, na pr. رَجُلٌ غَيْرُ زَيْدٍ. *Drugi čovjek, ne Zejd.* Međutim i čestica إِلَّا može značiti »drugi«, kada prije te čestice stoji neodređeno ime u pluralu, jer se ne zna koje se jedinice izuzimaju, na pr.

لَوْ كَانَ فِيهَا أَلِيعَةُ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا. *Kad bi bilo na njima (nebu i zemlji) kakvih bogova osim Allaha, propale bi.*

U ovom slučaju riječ iza **إِلَّا** kao atribut stoji u istom padežu, u kome je ime, kome taj atribut pripada.

9) **Predikat glagola كَانَ** i njemu sličnih glagola (**خَبَرٌ بِأَبِ كَانَ**)

Ovaj predikat stoji u akuzativu, ako iza pomoćnih glagola slijedi imenska rečenica, na pr.

كَانَ اللَّهُ رَحِيمًا *Bog je milostiv;*

كَادَ زَيْدٌ يَذْهَبُ *Skoro će Zejd otići.*

Za predikat pomoćnih glagola vrijede ista pravila, koja smo naučili govoreći o predikatu imenske rečenice (**الْحَبْرُ**) Vidi str. 34).

Predikat ovih glagola može biti i cijela rečenica, na pr.

كَانَ زَيْدٌ يَكْتُبُ *Zejd pišaše;*

كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا *Siromaštvo je skoro nevjerstvo.*

Jedini je glagol كَانَ od ovih glagola koji se smije ispustiti, ako se iz smisla slijedeće imenske rečenice može razumjeti, na pr.

الْأَنَسُ مَجْزِيُونَ بِأَعْمَالِهِمْ إِنْ خَيْرًا فَتَقْبِرُ وَإِنْ شَرًّا فَفَسْرُ *Ljudi će biti nagrađeni prema svojim djelima: ako je dobro, dobrim, a ako je zlo, zlim.*

U ovom se slučaju rečenica iza čestice **إِنْ** može čitati na četiri načina:

a) إِنْ (كَانَ عَمَلُهُ) خَيْرًا فَ (كَانَ جَزَاؤُهُ) خَيْرًا

b) إِنْ (كَانَ عَمَلُهُ) خَيْرًا فَ (جَزَاؤُهُ) خَيْرٌ

c) إِنْ (كَانَ فِي عَمَلِهِ) خَيْرٌ فَ (كَانَ جَزَاؤُهُ) خَيْرًا

d) إِنْ (كَانَ فِي عَمَلِهِ) خَيْرٌ فَ (جَزَاؤُهُ) خَيْرٌ

10) **Subjekt čestice إِنْ zaista i sličnih čestica (إِسْمٌ بِأَبِ إِنْ)**, na pr. **إِنَّ اللَّهَ رَحِيمٌ** *Zaista je Bog milostiv.* Za ovaj akuzativ vrijede pravila, koja su navedena kod subjekata imenske rečenice (**الْمُبْتَدَأُ**) Vidi str. 30).

11) **Subjekat iza niječne čestice** (إِسْمٌ لَا لِنَفْسِ الْيُنْسِ) لَا *nikako nema*, koja znači odlučno općenito nijekanje (لَا لِنَفْسِ الْيُنْسِ) na pr. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ *Nema nikakva boga osim Allaha*, t. j. *Samo je Allah Bog*.

Subjekat ove čestice stoji u akuzativu samo onda, ako je neodređeno ime (الْتَّكْرَةُ), koje stoji kao الْمُضَافُ ili ima iza sebe još koju riječ, koja značenje toga imena dopunjuje (شِبْهُ الْمُضَافِ) i ako taj subjekat slijedi odmah iza لَا, na pr.

لَا دَارَ رَجُلٍ دَائِمَةً فِي الدُّنْيَا *Nema ničije kuće stalne na ovom svijetu;*
لَا فَاعِلًا شَرًّا مَمْدُوحٌ *Nije niko pohvaljen ko radi zlo.*

Ako je subjekat ove čestice jedna riječ, t. j. ako nije الْمُضَافُ, onda je nepromjenljiv i svršuje se na vokal »e« (ـَ), na pr. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

12) **Predikat čestica** لَا i مَا, koje znače što i لَيْسَ nije (خَبْرٌ مَا وَلَا الْمُسَبَّهَتَيْنِ بِلَيْسَ), na pr. زَيْدٌ لَا رَجُلٌ غَائِبًا *Zejd nije učen; Nije niko otsutan.*

GENTIVI (الْمَجْرُورَاتُ)

Genitiv u arapskom jeziku dolazi samo u dva slučaja:

1) Iza prijedloga, na pr.

فِي الدَّارِ *u kući*; عَلَى الرَّأْسِ *na glavi*; بِاللهِ *Tako mi Bogal!*

2) U genitivnoj vezi kao الْمُضَافُ إِلَى, na pr.

دَارُ زَيْدٍ *Zejdova kuća*; حَاتَمُ فِضَّةٍ *srebrn prsten.*

Riječ koja je الْمُضَافُ ne može nikada imati nunacije niti nastavka ن ili نَ za dual ili pravilni plural muškoga roda. Riječi koje stoje u genitivnoj vezi ne smiju imati isto značenje pa se ne može reći لَيْتَ أُسَدٍ, jer obje riječi znače lava. Osim toga الْمُضَافُ ne smije imati uže značenje, nego što ga ima الْمُضَافُ إِلَى pa se ne može reći بَيْتُ جِدَارٍ *kuća zida*, nego جِدَارُ بَيْتٍ *zid kuće*.

Genitivna veza može biti:

a) Sadržajna (الإِصَافَةُ الْمَعْنَوِيَّةُ), kada الْمُضَافُ nije iz infinitiva izvedeno ime, čiji je genitiv subjekat ili objekat glagolske radnje, na pr. دَارُ زَيْدٍ *Zejdova kuća*. U ovoj vrsti genitivne veze riječ koja je الْمُضَافُ ne može imati određenog člana.

Pred genitivom u ovakoj genitivnoj vezi možemo zamišljati prijedlog *لِ* ili *فِي*, na pr.

الدَّارُ لِزَيْدٍ - دَارُ زَيْدٍ *Zejdova kuća;*
 الحَاتِمُ مِنَ الْفِضَّةِ - حَاتِمُ الْفِضَّةِ *srebrren prsten;*
 النَّوْمُ فِي اللَّيْلِ - نَوْمُ اللَّيْلِ *noćno spavanje.*

Ako je genitiv određeno ime, postaće određen الْمُضَافُ, na pr. دَارُ زَيْدٍ, a ako je genitiv neodređen, onda će الْمُضَافُ postati samo donekle određen, na pr. دَارُ رَجُلٍ *nečija kuća*.

b) Gramatička je genitivna veza (الإِصَافَةُ اللَّفْظِيَّةُ), kada je الْمُضَافُ iz infinitiva izvedeno ime, čiji je genitiv subjekat ili objekat toga imena, koje sadrži glagolsku radnju, na pr.

حَسَنُ الْوَجْهِ *lijep*; صَارِبُ زَيْدٍ *koji tuče Zejda;*

U ovoj vrsti genitivne veze الْمُضَافُ može imati određeni član, kada i sam genitiv ima određeni član ili ako je الْمُضَافُ u dualu ili u pravilnom pluralu muškog roda, na pr. الحَسَنُ الْوَجْهِ *lijepi;* الضَّارِبُ الرَّجُلِ *koji tuče nekoga;* الضَّارِبُ زَيْدٍ *koji tuku Zejda.*

Između الْمُضَافِ إِلَيْهِ i الْمُضَافِ ne može stajati nikakva druga riječ.

Pokazna zamjenica, koja se odnosi na الْمُضَافَ, dolazi iza genitiva, na pr. كِتَابُ الطَّالِبِ هَذَا *Ova učenikova knjiga.*

Riječ, koja je الْمُضَافُ mora stajati prije one koja je الْمُضَافُ إِلَيْهِ. Ako الْمُضَافُ ima riječ, koja je s njim u kakvom odnosu, mora ta riječ stajati poslije genitiva, na pr.

قَلْبُ الْأُمِّ الرَّجِيمِ *milostivo majčino srce;*
 زَيْدٌ كَسَى عَمْرُو ثَوْبًا *Zejd je obukao Amru odijelo.*

Izuzetak od toga čini riječ فَبُرُ , kada je الْمُضَافُ , na pr.

أَنَا زَيْدًا فَبُرُ عَارِفٍ *Ja ne poznam Zejda.*

Riječ koja je الْمُضَافُ može se i ispustiti pa genitiv dobije njegov padežni nastavak, na pr.

وَأَسْأَلُ الْقَرْيَةَ *Pitaj selo!* t. j.

وَأَسْأَلُ أَهْلَ الْقَرْيَةِ *Pitaj stanovnike sela!*

الْمُضَافُ može ostati bez promjene, ako je ispušteni genitiv ista riječ, koja dolazi u slijedećoj genitivnoj vezi također u genitivu, na pr.

بَيْنَ ذِرَاعِي وَجَبْهَةِ الْأَسَدِ t. j. }
بَيْنَ ذِرَاعِي الْأَسَدِ وَجَبْهَةِ الْأَسَدِ } *među podlakticama i licem lava.*

Isto se tako genitiv može ispustiti, kada su u dvije genitivne veze iste riječi الْمُضَافُ إِلَيْهِ i الْمُضَافُ , na pr.

يَا تَيْمَ تَيْمَ عَدِي t. j. }
يَا تَيْمَ عَدِي تَيْمَ عَدِي } *O Tejme¹⁾ Adijevića, Tejme Adijevića!*

Ako se genitiv ispusti osim u spomenuta dva slučaja, daje se riječ, koja je الْمُضَافُ nunacija kao naknada za ispušteni genitiv (تَنْوِينُ الْعَوْضِ), na pr. وَكُلُّ وَاحِدٍ آتَيْنَاهُ t. j. وَكُلًّا آتَيْنَاهُ (تَنْوِينُ الْعَوْضِ), na pr. *Svakom pojedincu smo dali; حَيْثُ - يَوْمَئِذٍ - حَيْثُذِ* t. j. *إِذْ كَانَ كَذَا* t. j. *يَوْمَ إِذْ كَانَ كَذَا tada.*

U genitivu kao الْمُضَافُ إِلَيْهِ može stajati i cijela rečenica, na pr.

هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ *Ovo je dan, kada će iskrenim koristiti njihova iskrenost.*

Dodatak o padežima

Ima slučajeva da u istoj rečenici dođu po dva imena, koja se međusobno dopunjuju. U tome slučaju drugo ime (الْمُتَّبِعُ) uvijek ovisi o prvom (الْمُتَّبَعُ) i slaže se s njime u padežu. To su ovi slučajevi:

¹⁾ Vlastito ime.

1) Atribut, koji se zove *الصِّفَةُ*, a imenica na koju se atribut odnosi, zove se *المَوْصُوفُ*, na pr.

الْإِمَامُ الْعَادِلُ مُحِبُّوبٌ Pravedni je vladar obljubljen;
يَحْفَظُ اللَّهُ الْإِمَامَ الْعَادِلَ Bog čuva pravednog vladara;
سَرْتَنِ السُّرْمَةِ تَحْتَ الْإِمَامِ الْعَادِلِ Sretni su podanici pravednog vladara.

Atribut uvijek stoji iza imenice, na koju se odnosi.

Jedna imenica može imati i više atributa, na pr.

جَاءَ فِي الرَّجُلِ الْعَالِمِ الْفَاضِلِ Došao mi je učeni i vrijedni čovjek.

Neodređena imenica može imati atributa i cijelu izjavnu rečenicu (*الْجُمْلَةُ الْخَبَرِيَّةُ*). Ova rečenica mora imati ličnu zamjenicu, koja se odnosi na neodređenu imenicu (*الْعَالِمُ*), na pr.

جَاءَ فِي رَجُلٍ مَاتَ أَبُوهُ Došao mi je čovjek, čiji je otac umro;
جَاءَ فِي رَجُلٍ عَالِمٌ أَخُوهُ Došao mi je čovjek, čiji je brat učen.

Ova se zamjenica može ispustiti, kada se iz smisla razumije, na pr.

لَا تَجْزِي فِيهِ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ مِنْ نَفْسٍ شَيْئًا
 Čuvajte se dana, kada neće moći naknaditi niko ni za koga ništa!

Atribut u arapskom jeziku može biti:

a) Atribut, koji se odnosi na imenicu, kojoj pripada (*صِفَةٌ جَرَتْ عَلَى مَنْ هِيَ لَهُ*) na pr.

جَاءَ فِي الرَّجُلِ الْعَالِمِ Došao mi je učeni čovjek.

Ovaj se atribut slaže sa svojom imenicom u određenosti i neodređenosti (*الْكَتْرُفُ وَالْتَنْكِيرُ*), a osim toga još u rodu, broju i padežu, na pr. *جَاءَ فِي الرَّجُلِ الْعَالِمِ - جَاءَ فِي الرَّجُلِ الْعَالِمِ - جَاءَتْ فِي امْرَأَةٍ صَالِحَةٍ - جَاءَتْ فِي امْرَأَةٍ صَالِحَةٍ - جَاءَ فِي الرَّجَالِ الْعَالِمِينَ*.

Kod pravilne množine ženskog roda i nepravilnih množina za razumna bića može atribut biti i u jednini ženskog roda. Kod nepravilnih množina za nerazumna bića atribut je prvenstveno u jednini, a može stajati i u množini ženskog roda, na pr.

الْمُسْلِمَاتُ الصَّالِحَاتُ dobre muslimanke;
الرِّجَالُ الصَّالِحُونَ dobri ljudi;
الْأَشْجَارُ الْمَقْطُوعَةُ posječeno drveće.

b) Pridjev, koji kao izvedeno ime ima svoga subjekta (صِفَةٌ جَرَتْ عَلَى غَيْرٍ مِنْ هِيَ لَهُ). Ovaki atribut samo formalno pripada imenici, na koju se odnosi, a uistinu je on predikat svoga subjekta, koji iza njega dolazi. Ta imenska rečenica je onda atribut pretstojeće imenice. Ovaj se atribut sa svojom imenicom slaže samo u padežu i određenosti i neodređenosti, na pr.

هُوَ شَاعِرٌ شَيْهَرٌ أَسْمُهُ On je glasovit pjesnik;

جَاءَنِي الرَّجُلُ الْمَسْمُوعُ كَلِمَتُهُ Došao mi je čovjek, čija se riječ čuje;

رَأَيْتُ رَجُلًا مَعْلُومَةً فَضَائِلُهُ Vidio sam čovjeka, čije su vrline poznate;

أُخْتِي أَمْرَأَةٌ مَعْلُومَةٌ فَضْلُهَا Moja je sestra žena, čija je vrijednost poznata.

Ovamo spadaju i izvedena imena, kada iza njih kao pridjeva slijedi genitiv (الْمُضَافُ إِلَى), ali se taj atribut sa svojom imenicom slaže po pravilu pod a), na pr.

رَأَيْتُ الْفَتَاةَ الْكَرِيمَةَ النَّسَبِ Vidio sam djevojku plemenitoga roda;

رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ كَرِيمِي الْأَدَبِ Vidio sam dva čovjeka plemenitog odgoja.

2) Ime, koje stoji iza veza (حُرُوفُ الْعَطْفِ) فَ; وَ; i; pa; pa; onda; حَتَّى; čak; أَوْ; إِمَّا - أَمْ; لَا; ne; بَل; nego i لَكِنْ; ali.

Ime, koje stoji iza ovih veza zove se اَلْمَعْطُوفُ (vezano), a ime s kojim ovo ime stoji u vezi, zove se اَلْمَعْطُوفُ عَلَيْهِ (s kojim je vezano); odnošaj između oba imena zove se اَلْعَطْفُ (veza), na pr.

جَاءَنِي زَيْدٌ وَعَمْرُو Došao mi je Zejd i Amr.

Ako se neko ime veznikom spoji sa sastavljenom ličnom zamjenicom u nominativu (الضَّمِيرُ الْمَرْفُوعُ الْمُتَّصِلُ), mora se prije veznika ta zamjenica ponoviti rastavljenom ličnom zamjenicom (الضَّمِيرُ الْمَرْفُوعُ الْمُنْفَصِلُ), na pr. Došao sam ja i Zejd. To ponavljanje zamjenice ne mora biti, ako između اَلْمَعْطُوفُ i اَلْمَعْطُوفُ عَلَيْهِ stoji koja druga riječ, na pr.

ضَرَبْتُ الْيَوْمَ وَزَيْدٌ Tukao sam danas ja i Zejd.

Kada riječ **كُلُّ** služi za pojačanje, može se ta riječ još jedanput pojačati sa **أَجْمَعُ**, na pr.

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ / padoše ničice anđeli svi skupa.

Isto se tako riječ **أَجْمَعُ** može pojačati izrazima **أَكْتَعُ**, **أَبْصَعُ** ili **أَبْتَعُ**, na pr. **جَاءَنِي الرَّجَالُ أَجْمَعُونَ أَكْتَمُونَ**. Došli su mi ljudi svi skupa.

Ako je sastavljena lična zamjenica u nominativu (**الضَّيِيرُ** **الْمَرْفُوعُ الْمُتَّصِلُ**) pojačana izrazima **نَفْسٌ** ili **عَيْنٌ**, mora se ta zamjenica najprije ponoviti rastavljenom ličnom zamjenicom u nominativu (**الضَّيِيرُ الْمَرْفُوعُ الْمُنْفَصِلُ**), na pr.

زَيْدٌ ضَرَبَ هُوَ نَفْسَهُ Zejd je istukao lično.

4) Izraz koji pobliže razjašnjava što se je mislilo reći nekom riječi u rečenici. Riječ koja to razjašnjava zove se **الْبَدَلُ** (zamjena). Mi to izrazujemo pomoću riječi »to jest«, na pr.

هَلَكَ زَيْدٌ مَالَهُ Propao je Zejd t. j. njegov imetak.

Riječ koja se razjašnjava zove se **الْبَدَلُ مِنْهُ** (u gornjem primjeru **زَيْدٌ**).

Ova pobliža oznaka može biti:

a) **بَدَلُ الْكُلِّ مِنَ الْكُلِّ** Zamjena cjeline cjelinom, kada obje riječi izrazuju jednu istu stvar, na pr.

جَاءَنِي مُحَمَّدٌ أَخْرَجَ Došao mi je Muhammed t. j. tvoj brat.

b) **بَدَلُ الْبَعْضِ مِنَ الْكُلِّ** Zamjena cjeline jednim dijelom, ako drugi izraz sadržaje samo neki dio prvoga, na pr.

قَوْمُ الْمَدِينَةِ كِبَرَانُهُمْ Gradski svijet t. j. njihovi prvaci.

c) **بَدَلُ الْأَشْتِمَالِ** Zamjena po nekom odnošaju, kada se izrazi zamjenjuju zato što imaju nešto zajedničko, na pr.

سَلِبَ الْمُسَافِرُ تَوْبَهُ Putnik je orobijen t. j. oteta mu je odjeća.

d) **بَدَلُ الْفَلْطِ** Pogrešna zamjena, kada se pogrešna riječ zamijeni pravom, na pr.

هُوَ شَامِيٌّ مِصْرِيٌّ On je Sirac t. j. Egipćanin.

Običajnije se u ovom slučaju rekne **هُوَ شَامِيٌّ بَلَّ مِصْرِيٌّ**.

5) Apozicija (عَطْفُ الْبَيَانِ) je imenica, koja poblizhe označuje drugo ime, na pr.

جَاءَنِي أَخُوكَ زَيْدٌ Došao mi je tvoj brat Zejd;
 زَكَّلَهُ اللَّهُ أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ Zakleo se Bogom Ebu Hafs, Omer.

Apozicija se sa imenicom na koju se odnosi slaže u rodu, broju, padežu, određenosti i neodređenosti.

Imena, koja stoje u nekom padežu stoga, što dolaze uz riječi, koje idu s dotičnim padežom, zovu se neposredni padeži (الْمَعْمُولَاتُ بِالْأَصَالَةِ). U ove se padeže broje svi nominativi, akuzativi i genitivi. Ona imena, koja slijede padež drugih imena kao što je عَطْفُ الْبَيَانِ i تَأْكِيدٌ بِدَلٍّ مَعْطُوفٌ صِفَةٌ, zovu se posredni padeži (الْمَعْمُولَاتُ بِالتَّبَعِيَّةِ).

Sintaksa glagolskih oblika

Prelazni i neprelazni glagoli (الْفِعْلُ الْمُتَعَدِّي وَالْفِعْلُ الْأَلْزِمُ)

S obzirom na značenje arapski se glagoli dijele na prelazne i neprelazne.

Prelazni (tranzitivni الْفِعْلُ الْمُتَعَدِّي) su glagoli, u kojih radnja, koju vrši glagolski subjekat (الْفَاعِلُ), prelazi na predmet (objekat الْمَفْعُولُ بِهِ), na pr.

فَهَمْتُ كَلَامَكَ Shvatio sam tvoj govor;
 يَكْتُبُ زَيْدٌ كِتَابًا Zejd piše pismo.

Neprelazni (intranzitivni الْفِعْلُ الْأَلْزِمُ) su glagoli, kod kojih radnja glagolskog subjekta ne prelazi na predmet ili objekat (الْمَفْعُولُ بِهِ), na pr. جَلَسْتُ Sjeo sam; يَنَامُ زَيْدٌ Spava Zejd.

Intranzitivni glagoli (الْفِعْلُ الْأَلْزِمُ) su:

1) Većina glagola 4 i svi glagoli 5 razreda I vrste, na pr.

يَفْرَحُ - فَرَحَ radovati se;
 يَعْمُرُ - عَمَرَ u jedno oko oslijepjeti;
 يَكْرُمُ - كَرَّمَ biti plemenit.

2) Glagoli V vrste (بَابُ التَّفَعُّلِ), koji su postali od imenica ili intranzitivnih glagola I vrste, na pr.

تَكَبَّرَ *uzeti priimenak*; تَكَبَّرَ *oholiti se*.

3) Glagoli VI i VII vrste (بَابُ التَّفَاعُلِ وَالْإِنْفَعَالِ), na pr.

تَصَالَحَ *izmiriti se*; اِنْكَسَرَ *razbiti se*.

4) Glagoli VIII vrste (بَابُ الْإِنْفِعَالِ), koji se u našem jeziku prevode sa povratnom zamjenicom »sebe« ili »se«, na pr.

اِنْفَرَقَ *rastati se*.

5) Glagoli IX, XI, XII i XIII vrste, na pr.

اِسْوَدَّ *pocrnjeti*;

اِسْوَادًا *jako pocrnjeti*;

اِعْشَوْشَبَ *bujno obrasti travom (zemlja)*;

اِجْلَوَدًا *jako se žuriti*.

6) II, III i IV proširena vrsta od glagola, koji imaju četiri korjenita suglasnika, na pr.

تَدَحَّرَجَ *valjati se*; اِحْرَجَمَ *skupiti se*; اِطْمَأَنَّ *smiriti se*.

Neprelazni glagol postaje prelazan:

a) Kada pređe u II vrstu (بَابُ التَّفَعُّلِ), na pr.

فَرِحَ *radovati se*, فَرِحَ *obradovati*;

عَظَّمَ *biti velik*, عَظَّمَ *veličati*, *poštovati*.

b) Ako pređe u IV vrstu (بَابُ الْإِنْفَعَالِ), na pr.

ذَهَبَ زَيْدٌ *Otišao je Zejd*;

أَذَهَبَ زَيْدٌ عَمْرًا *Odveo je Zejd Amra*.

c) Kada se iza neprelaznog glagola stavi dalji objekat t. j. objekat sa prijedlogom (الْمَفْعُولُ بِهِ الْغَيْرُ الْأَصْرِيحُ), na pr.

ذَهَبَ زَيْدٌ *Otišao je Zejd*;

ذَهَبَ زَيْدٌ بِعَمْرٍو *Odveo je Zejd Amra*.

Nekada se sa daljeg objekta može prijedlog i ispustiti pa taj objekat mjesto u genitivu dođe u akuzativu, na pr.

وَ أَخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا
mjesto وَأَخْتَارَ مُوسَىٰ مِنْ قَوْمِهِ Musa je sebi odabrao od svoga
naroda 70 ljudi.

Ovo ispuštanje prijedloga redovno biva kada iza prijedloga slijedi čestica أَنْ da ili أَنْ zaista, na pr.

لَآنَ جَاءَكُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
Da li se čudite, što vam je od Boga došla opomena?!

Naročita vrsta intranzitivnih glagola jesu glagoli, kojima se hvali ili kudi (أَفْعَالُ الْمَدْحِ وَالذَّمِّ). To su:

بِإِشْنٍ dobar biti; بِإِشْنٍ ili بِإِشْنٍ loš biti!

Ovi glagoli uvijek ostaju u singularu i mijenjaju se samo prema rodu njihova subjekta. Subjekat ovih glagola (الْفَاعِلُ) je uvijek ime sa određenim članom (الْمَعْرُوفُ بِاللَّامِ) ili ime, uz koje stoji genitiv (الْمُضَافُ إِلَيْهِ), na kome je određeni član ili im je subjekat sakrivena lična zamjenica, uz koju dolazi neodređeno ime u akuzativu pobježe oznake (التَّسْنِيذُ). Pored subjekta uz ove glagole dolazi u nominativu i imenica, koja kazuje ono, što se hvali ili kudi (الْمَخْصُوصُ بِالْمَدْحِ - بِالذَّمِّ). Ova se imenica mora slagati sa pretstojećim glagolskim subjektom u rodu broju i određenosti, na pr.

بِإِشْنٍ الرَّجُلُ زَيْدٌ Dobar li je čovjek Zejd!
بِإِشْنٍ (سَاءَتْ) الْمَرْأَةُ زَيْنَبُ Loša li je žena Zejneba!
بِإِشْنٍ الرَّجُلَانِ الزَّيْدَانِ Dobri li su ljudi dva Zejda!
بِإِشْنٍ أَخُو الْإِسْلَامِ أَنْتَ Dobar si musliman ti!
بِإِشْنٍ (هُوَ) رَجُلًا زَيْدٌ (t. j.) Dobar li je kao
čovjek Zejd!

Imenica, koja kazuje što se hvali ili kudi, može se nekad i ispustiti, kad se iz smisla razumije, na pr.

بِإِشْنٍ الْعَبْدُ Dobar li je čovjek! t. j.
بِإِشْنٍ الْعَبْدُ أَيُّوبُ Dobar li je čovjek Ejub!

Imenica koja izrazuje što se hvali ili kudi stoji u nominativu stoga, što je ta imenica subjekat imenske rečenice, čiji je predikat glagolska rečenica, koja stoji prije nje. Prema tome je obrnut red riječi u rečenici. Međutim može u ovakoj rečenici biti i obični red riječi pa da imenica, koja kazuje što se hvali ili kudi, stoji prije glagola, na pr. *هِنْدٌ نَبَسَتْ أَلَا مَرَأَةٌ* *Hind, loša li je žena!*

U ove glagole spada i *حَبَّ* *voljeti*. Subjekt ovoga glagola je uvijek pokazna zamjenica *ذَا*, koja se ne mijenja, na pr. *حَبِّدَا أَلْرَجَالَ* *Dobar li je Zejd!* *حَبِّدَا هِنْدًا* *Dobra li je Hind!* *حَبِّدَا أَلْرَجَالَ* *Dobri li su ljudi!*

Tranzitivni glagoli (أَلْفِعْلُ أَلْمُتَعَدِّي)

Prelazni su glagoli:

1) Većina glagola 1, 2, 3 i 6 i neki glagoli 4 razreda I vrste, na pr. *يَكْتُبُ* - *كَتَبَ* *pisati*; *يَضْرِبُ* - *ضَرَبَ* *tući*; *يَفْتَحُ* - *فَتَحَ* *otvoriti*; *يَفْهَمُ* - *فَهِمَ* *razumjeti*; *يَحْسِبُ* - *حَسِبَ* *misliti*.

2) Glagoli II, III, IV i neki glagoli V, VIII i X vrste, na pr. *يَسِيرُ* *poslati*; *يَغَالِبُ* *nadvladati*; *يَتَلَمَّمُ* *naučiti nešto*; *يَسْتَدَحُّ* *hvaliti*; *يَسْتَحْسِنُ* *odobravati*.

3) Glagoli koji imaju u korjenu četiri suglasnika, na pr. *يُدْرَجُ* *vâljeti*.

Neki tranzitivni glagoli mjesto bližeg objekta u akuzativu mogu nekad imati i dalji objekat u genitivu. U tome slučaju se mijenja značenje glagola prema prijedlogu, koji stoji na objektu, na pr. *أَدْعُو زَيْدًا* *Zovem Zejda*; *أَدْعُو عَلَى زَيْدٍ* *Proklinjem Zejda*; *أَدْعُو لِزَيْدٍ* *Blagosivljam Zejda*. (Zapravo: *Molim Boga protiv Zejda* i *molim Boga za Zejda*).

Kada se tranzitivan glagol I vrste pretvori u II ili IV vrstu, postaće dvostruko tranzitivan t. j. uz takav glagol dolaze dva bliža objekta, na pr. عَلِمَ znati; عَلَّمَ poučavati nekoga nešto; أَعْلَمَ objaviti nekom nešto.

U arapskom jeziku ima glagola uz koje dolaze po dva ili tri akuzativa objekta.

A) Glagoli, uz koje dolaze dva akuzativa objekta jesu:

1) Glagoli čiji su objekti različiti t. j. ne mogu se staviti u odnos subjekta i predikata, na pr. أَعْطَيْتُ زَيْدًا دِينَارًا *Dao sam Zejdu zlatnik*. Riječ زَيْدًا دِينَارًا ne mogu sačinjavati rečenicu pa se ne može reći زَيْدٌ دِينَارٌ.

U ove glagole spadaju glagoli I vrste koji znače: *napuniti, nasititi, dati, oduzeti, zabraniti, pitati i moliti*, na pr.

مَلَأْتُ الْإِنَاءَ مَاءً *Napunio sam posudu vodom;*

سَقَيْتُ زَيْدًا مَاءً *Napojio sam Zejda vodom;*

رَزَقَهُ اللَّهُ الْمَمْرَ *Bog mu je darovao život;*

حَرَمَهُ اللَّهُ بَرَكَةَ الْعِلْمِ *Bog mu je oduzeo blagoslov znanja;*

وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ *Čuvaj nas paklene muke;*

إِسْأَلِ اللَّهَ الْعَفْوَ *Moli Boga za oprost!*

Ovamo se ubrajaju i glagoli II i IV vrste, koji su već u I vrsti prelazni, na pr. عَلَّمَهُ عِلْمَ الْعَيْنَةِ *Naučio ga je kozmografiju;* أَشْبَعَهُ خُبْرًا *Nahranio ga je hljebom.*

I pojedini objekat i oba zajedno kod ovih glagola može se ispustiti, ako se iz smisla razumiju.

2) Glagoli čiji objekti nisu različiti t. j. mogu stajati u rečenici kao subjekat i predikat. Ovi se glagoli dijele u dvije grupe:

a) Glagoli koji znače duševnu radnju (أَفْعَالُ الْقُلُوبِ) ili glagoli koji izrazuju sumnju ili uvjerenje (أَفْعَالُ الشَّكِّ وَالْيَقِينِ).

To su ovi glagoli: عَلِمَ znati; وَجَدَ opaziti; رَأَى¹⁾ suditi, misliti, sanjati; ظَنَّ misliti; حَسِبَ misliti, smatрати; خَالَ uobraziti; زَعَمَ smatрати, držati; هَبْ (imperativ od وَهَبَ) smatraj, računaj! na pr.

عَلِمْتُ زَيْدًا جَاهِلًا Znam da je Zejd neznalica;

رَأَيْتُ زَيْدًا عَالِمًا Mislio sam da je Zejd učen;

لَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا Ne smatraj Boga nemarnim!

وَجَدْتُهُ شَيْخًا حَلِيمًا Opazio sam da je on blag starac;

مَا أَظُنُّ زَيْدًا كَاذِبًا Ne mislim da Zejd laže.

Nekada subjekat i objekat ovih glagola je sastavljena lična zamjenica, koja znači isto lice, na pr. ظَنَنْتُنِي مَجْنُونًا Mislio sam da sam lud.

Mjesto dva objekta iza ovih glagola može stajati rečenica sa česticom أَنَّ, na pr. عَلِمْتُ أَنَّ زَيْدًا صَالِحٌ Znam da je Zejd dobar.

I pojedini i oba zajedno objekta ovih glagola mogu se ispusti, kada se iz smisla razumiju samo se rijetko jedan ispušta.

Ako jedan od ovih glagola stoji među dva objekta ili poslije njih, onda objekti mogu ostati u akuzativu, a mogu biti u nominativu kao subjekat i predikat imenske rečenice, na pr.

زَيْدٌ ظَنَنْتُ جَاهِلٌ ili زَيْدًا ظَنَنْتُ جَاهِلًا زَيْدٌ جَاهِلٌ ظَنَنْتُ ili زَيْدًا جَاهِلًا ظَنَنْتُ	}	Mislio sam da je Zejd neznalica.
--	---	----------------------------------

Kada iza ovih glagola stoji upitna ili negativna čestica, čestica لَ , koja služi kao pojačanje (لَا أَلْبِتْدَاءَ) ili za zakletvu (لَا أَلْقَسِيمَ) ili čestica إِنَّ, pred čijim predikatom stoji لَ (لَا أَلْبِتْدَاءَ), onda oba objekta stoje u nominativu, na pr. عَلِمْتُ أَرَيْدُ عِنْدَكَ أَمْ عَمْرُو Znao sam da je kod tebe Zejd ili Amr;

¹⁾ Kada glagol وَجَدَ znači »naći«, a رَأَى »vidjeti«, onda ne spadaju u ove glagole, pa drugi akuzativ, koji dode iza ovih glagola, nije objekat (أَلْفَعُولُ بِهِ) nego akuzativ stanja (أَلْمَالُ), na pr. وَجَدْتُهُ مَرِيضًا Našao sam ga bolesna; رَأَيْتُهُ نَائِمًا Vidio sam ga gdje spava.

وَلَقَدْ عَلِمْتُ لِيَاثِينَ مِنِّي *Mislim da Zejd nije učen; Ja već znam da će mi (Boga mi) doći smrt;* وَجَدْتُ لَزَيْدًا عَالِمًا *Znam da je zaista Zejd učen;* عَلِمْتُ إِنَّ زَيْدًا لَعَالِمٌ *Znao sam sigurno da je Zejd učen.*

b) Glagoli جَعَلَ صَبَّرَ تَرَكَ اِتَّخَذَ i رَدَّ, kada znače »učiniti«, »napraviti« (أَفْعَالُ التَّحْوِيلِ) i دَعَا nazvati, imenovati, na pr.

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ (Spomeni), kada je Bog učinio Kabu mjestom obraćanja ljudi.

صَبَّرْتُ الْعَدُوَّ صَدِيقًا *Učinio sam neprijatelja prijateljem;*
وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ *Učinili smo da jedni tada ulaze među druge;*

اِتَّخَذَ اللهُ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا *Bog je učinio Ibrahima prijateljem;*

وَرَدَّ وُجُوهُنَّ الْبَيْضَ سُودًا - وَرَدَّ شُعُورَهُنَّ السُّودَ بَيْضًا

Učinio je (t. j. događaj) njihove crne kose bijelim, a njihova bijela lica crnim.

B) Glagoli koji imaju tri objekta jesu: أَعْلَمَ *objaviti nekom nešta;* أَرَى *pokazati nekom nešta,* na pr. أَعْلَمْتُ سَعِيدًا الْأَمْرَ وَإِضْمًا *Saopćio sam Seidu stvar jasno;* أَرَيْتُ سَعِيدًا الْأَمْرَ وَإِضْمًا *Pokazao sam Seidu stvar jasno.*

Prvi i drugi objekat ovih glagola ne može doći u odnos subjekta i predikata, a drugi i treći može.

(الْمَلْنُومُ وَالْمَجْعُولُ) Aktiv i pasiv

Kada je glagol u aktivu znači da glagolski subjekat (الْفَاعِلُ) vrši radnju, na pr. كَتَبَ زَيْدٌ *Napisao je Zejd;* يَذْهَبُ مُحَمَّدٌ *Ide Muhammed.*

Glagol u pasivnom obliku ima značenje da glagolski subjekat trpi radnju, na pr. يُكْتَبُ كِتَابٌ *Piše se pismo.*

Ima u arapskom jeziku glagola, koji u stanovitom značenju uvijek dolaze u pasivu, na pr. *غُشِيَ، أُغْمِيَ* *poludjeti*; *غُشِيَ، أُغْمِيَ* *odati se nečemu*; *عُنِيَ* *truditi se, nastojati oko nečega*, na pr.

جُنَّ زَيْدٌ *Poludio je Zejd;*

عُنِيَ زَيْدٌ *Onesvijestio se je Zejd;*

يُولَعُ زَيْدٌ بِالشَّرَابِ *Odan je Zejd piću;*

يُعَنَى زَيْدٌ بِتَنْصِيفِ الكِتَابِ *Trudi se Zejd oko sastavljanja knjige.*

Kada ovi glagoli stoje u aktivu, onda imaju druga značenja.

Pasiv mogu imati samo prelazni glagoli (*أَلْفِعْلُ الْمُتَعَدِّي*), koji imaju bliži ili dalji objekat. Kada se glagol pretvori u pasiv, njegov se subjekat ispusti, a bliži ili dalji objekat postane subjektom pasivnog glagola (*تَائِبُ الْفَاعِلِ*). U tom slučaju dalji objekat i dalje zadrži svoj prijedlog i stoji gramatički (*لَفْظًا*) u genitivu, ali je po svome položaju (*مَحَلًّا*) u nominativu, na pr.

يَضْرِبُ زَيْدٌ عَمْرًا *Zejd tuče Amra;*

يُضْرَبُ عَمْرٌو *Tuku Amra;*

يَرْفُقُ زَيْدٌ بِالضَّعِيفِ *Zejd blago postupa sa slabim;*

يُرْفَقُ بِالضَّعِيفِ *Blago se postupa sa slabim.*

Ima slučajeve da intranzitivan glagol dode u pasivu, a subjekat takovog glagola zamijeni akuzativ mjesta ili vremena (*أَلْفِعْلُ فِيهِ*), na pr.

سُكِنَتِ الدَّارُ *U kući se je stanovalo;*

سُهِرَتِ اللَّيْلَةُ *Noć je probdjevena.*

Kada se pretvore u pasiv glagoli koji imaju dva ili tri objekta, prvi objekat kao zamjenik subjekta stoji u nominativu, a ostali i dalje ostaju u akuzativu, na pr.

- أُظِنُّ زَيْدًا عَالِمًا *Mislím da je Zejd učen;*
 يُظِنُّ زَيْدٌ عَالِمًا *Misli se da je Zejd učen;*
 زَوَّجَ زَيْدٌ مُحَمَّدًا بِنْتَ عَمْرٍو *Vjenčao je Zejd Muhammedu kćer Amra;*
 زَوِّجَ مُحَمَّدٌ بِنْتَ عَمْرٍو *Vjenčana je Muhammedu kći Amra;*
 أَعْلَمَ مُحَمَّدٌ سَعِيدًا الْأَمْرَ وَارِضًا *Saopćio je Muhammed Seidu stvar jasno;*
 أَعْلِمَ سَعِيدٌ الْأَمْرَ وَارِضًا *Saopćena je Seidu stvar jasno.*

Пomoćni glagoli (أَخَوَاتُ كَانَ)

Arapski se glagoli dijele na potpune (الْأَفْعَالُ التَّامَّةُ) i nepotpune ili pomoćne (الْأَفْعَالُ النَّاقِصَةُ).

Potpuni su glagoli (الْأَفْعَالُ التَّامَّةُ) koji sami za se mogu biti predikat i sa svojim subjektom (الْفَاعِلُ) sačinjavaju potpunu misao ili rečenicu, na pr. يَكْتُبُ زَيْدٌ *Piše Zejd;* أَجْلِسُ *Sjedim (ja).*

Nepotpuni (أَخَوَاتُ كَانَ ili الْأَفْعَالُ النَّاقِصَةُ) su koji sa samim subjektom ne izrazuju potpune misli, nego samo spajaju subjekat sa predikatom. Uz ove dakle glagole dolazi cijela imenska rečenica, čiji subjekat (الْأَسْمُ) stoji u nominativu, a predikat (الْحَبْرُ) u akuzativu, dok je glagol spona, koja spaja subjekat i predikat, na pr. (كَانَ زَيْدٌ عَالِمًا) *Zejd je učen.*

١) Glagol كَانَ može značiti da se sadržaj predikata stalno nalazi kod subjekta, na pr. كَانَ اللهُ عَلِيمًا *Bog zna*, a nekada znači da je predikat privremeno bio svojstvo subjekta, na pr. كَانَ زَيْدٌ غَنِيًّا *Bio je Zejd bogat (pa je osiromašio).*

Pomoćni su glagoli:

كَانَ <i>biti, postati,</i>	na primjer	كَانَ زَيْدٌ عَالِمًا Zejd je učen.
صَارَ <i>postati,</i>		صَارَ الْبُحَّارُ مَاءً Para je postala voda.
أَصْبَحَ <i>postati ili jutrom biti</i>		أَصْبَحَ زَيْدٌ قَائِمًا Zejd stoji ili je osvanuo Zejd stojeći.
أَمْسَى <i>postati ili večerom biti</i>		أَمْسَى زَيْدٌ جَائِعًا Zejd je gladan ili omrknuo je Zejd gladan.
أَضْحَى <i>postati ili prije podne biti</i>		أَضْحَى زَيْدٌ نَائِمًا Zejd spava ili Zejd je prije podne spavao.
ظَلَّ <i>postati ili danju biti</i>		ظَلَّ زَيْدٌ يَمَلُّ Zejd radi ili Zejd je danju radio.
بَاتَ <i>postati ili noću biti</i>		بَاتَ زَيْدٌ يَمَلُّ Zejd radi ili Zejd je noću radio.
مَا زَالَ		وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ Stalno će se prepirati.
مَا أَنْفَكَ		مَا تَنْفَكُ سَاهِرًا Stalno bdiješ.
مَا فَتَى		مَا فَتَى زَيْدٌ يَجْتَهِدُ Neprestano se Zejd trudio.
مَا أَفْتَأَ	مَا أَفْتَأَ زَيْدٌ يَجْتَهِدُ Neprestano se Zejd trudio.	
مَا يَبْرَحُ	لَسْتُ تَبْرَحُ مُجْتَهِدًا Stalno se trudiš.	
مَا دَامَ <i>dok je</i>	مَا دَامَ حَيًّا Dok je živ.	
لَيْسَ <i>nije</i>	لَيْسَ الْدَّمُ مَاءً Krv nije voda.	

Ako glagol كَانَ *biti* znači postojanje samoga subjekta bez obzira na predikat, onda taj glagol spada među potpune glagole i ima samo subjekat (أَلْفَاعِلُ), na pr. كَانَ تَاجِرٌ وَكَانَ لَهُ بَنُونَ. Bio je neki trgovac i imao sinova.

Nekad opet potpuni glagol postane nepotpun, ako dobije značenje »postati«, na pr. كَمُلَ زَيْدٌ عَالِمًا Zejd postade potpun učenjak.

Predikat pomoćnih glagola može stajati i prije njihova subjekta, na pr. *وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ* Dužnost nam je pomoći vjerne.

Predikat ovih glagola može stajati i prije glagola, na pr. *مُضِحِيَةً كَانَتْ السَّمَاءُ* Vedro bijaše nebo.

Ako pomoćni glagol ima pred sobom česticu *مَا* ili *إِنْ*, onda predikat ne može stajati prije glagola, pa se ne može reći, na pr. *أَقِفْ مَا دَامَ* nego: *كَسُولًا إِنْ رَأَى سَلِيمٌ* niti *أَقِفْ وَأَقِفًا مَا دَامَ خَالِدٌ* *Stajaću dok Halid stoji; Stalno je Selim lijen.*

Dode li mjesto negativnog *مَا* čestica *لَمْ* nije ili *لَنْ* neće nikako, onda se predikat opet može staviti prije glagola, na pr. *نَائِمًا لَنْ يَزَالَ زَيْدٌ* *Neprestano je Zejd spavao; Neprestano će spavati Zejd.*

Predikat pomoćnih glagola može biti i cijela glagolska rečenica, na pr. *كَانَ زَيْدٌ يَكْتُبُ* *Pisaše Zejd; كُنْتُ ظَنَنْتُ* *Bio sam mislio.*

U pomoćne glagole se još ubrajaju:

a) Glagoli koji znače da će se predikat imenske rečenice naskoro dogoditi (*أَفْعَالُ الْمُعَارَبَةِ*).

To su:

$\left. \begin{array}{l} كَادَ \\ أَوْشَكَ \\ كَرَبَ \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} كَادَ زَيْدٌ يَمُوتُ (أَنْ يَمُوتَ) \\ أَوْشَكَ زَيْدٌ يَمُوتُ (أَنْ يَمُوتَ) \\ كَرَبَ زَيْدٌ يَمُوتُ (أَنْ يَمُوتَ) \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} \text{Skoro će Zejd umrijeti.}$
--	--	---

Predikat je ovih glagola uvijek imperfekat u određenom ili zavisnom načinu sa *أَنْ*.

b) Glagoli kojim se izrazuje nada da će se predikat dogoditi (*أَفْعَالُ الرَّجَاءِ*).

Takav je glagol *عَسَى* *nadati se je da*, na pr.

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ *Nadati se je da će Bog dati pobjedu.*

Predikat je ovog glagola skoro uvijek imperfekat u zavisnom načinu sa česticom أَنْ.

c) Glagoli, koji znače početak radnje (أَفْعَالُ الشَّرُوعِ). To su:

طَفِقَ	} početi, napr.	طَفِقَ زَيْدٌ يَفْعَلُ	Poče Zejd raditi.
أَخَذَ		أَخَذَ خَلِيلٌ يَقْرَأُ	Poče Halil čitati.
أَنْشَأَ		أَنْشَأَ مُحَمَّدٌ يَكْتُبُ	Poče Muhammed pisati.
أَقْبَلَ		أَقْبَلَ زَيْدٌ يَأْكُلُ	} Poče Zejd jesti.
هَبَّ		هَبَّ زَيْدٌ يَأْكُلُ	
جَعَلَ		جَعَلَ زَيْدٌ يَأْكُلُ	} Poče Zejd raditi.
عَلِقَ	عَلِقَ زَيْدٌ يَعْمَلُ		

Predikat ovih glagola je uvijek imperfekat u određenom načinu.

Predikat glagola pod a), b) i c) ne može stajati prije svoga glagola.

GLAGOLSKA VREMENA

Arapski glagol ima u glavnom dva vremena: svršeno i trajno vrijeme.

A) Svršeno vrijeme (perfekat أَفْعَلُ الْمَاضِي) znači svršenu radnju bez obzira kada se ta radnja događa.

Perfekat napose može značiti:

1) Predašnje svršeno vrijeme (aorist) ili historijski prezenat, na pr. نَمَّ ذَهَبٌ زَيْدٌ Nato ode Zjed.

2) Prošlo vrijeme (perfekat), na pr. أَذْكُرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ Sjetite se moje blagodati, koju sam vam udijelio.

3) Prošlu radnju, koja se može dogoditi u svako doba, na pr. اِتَّفَقَ الْعُلَمَاءُ Učenjaci se složiše (i sad se slažu).

Ovaj perfekat dolazi naročito u poslovicama, na pr. هَرَبَ مِنَ الذَّبِّ وَوَقَعَ فِي الْجُبِّ Bježi od medvjeda pa dospije u jamu.

4) Radnju koja se svršava u momentu kada se govori, na pr. أَنْشَدْتُكَ اللَّهَ *Kunem te Bogom!* بِمَنْكَ هَذَا *Prodajem ti ovo.*

5) Buduću radnju koja će se sigurno dogoditi, na pr. لَا أَقْسْتُ هُنَا *Ovdje nikako neću ostati.*

6) Molbu ili želju, na pr. رَحِمَهُ اللَّهُ *Bog mu se smilovao!*

Perfekta ima značenje pluskvamperfekta:

a) Kada je perfekta u odnosnoj ili vremenskoj rečenici, ako ove rečenice zavise o drugoj rečenici, u kojoj je također perfekta, na pr. عَرَضَ عَلَيْهِمْ مَا أَمَرَ بِهِ الْأَمُونُ *Izložio im je što mu je naredio Memun;* لَمَّا وَصَلَ التَّوْرُ إِلَى الْمَوْضِعِ وَلَّى هَارِبًا *Pošto je bio prispio bik na mjesto, okrenu bježati.*

b) Kada se pred perfekta stavi čestica قَدْ već ili وَقَدْ a već, ako prije toga perfekta stoji rečenica, u kojoj je također perfekta, na pr. أَخْرَجَهُ وَقَدْ عَمِيَ *Izveo ga je, a on je već bio oslijepio;* بَكَرَ إِلَى الْفَضْلِ فَوَجَدَهُ قَدْ بَكَرَ إِلَى دَارِ الرَّشِيدِ *Podranio je Fadlu, pa saznade da je on već ranije bio otišao u palaču Rešida.*

c) Ako se pred perfekta stavi pomoćni glagol كَانَ (nekada sa česticom قَدْ), na pr. مَاتَ الرَّشِيدُ بَطُونٍ وَكَانَ خَرَجَ لِحَارَبَةِ رَافِعٍ *Umrije Rešid u Tusu, a bio je izišao, da se bori sa Rafiom.*

Stavili se pred perfekta glagola imperfekta glagola كَانَ, onda taj glagol ima značenje futura egzaktoga, na pr. نَكُونُ رَجَمْنَا قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ *Mi ćemo se biti vratili prije zalaska sunca.*

Perfekta iza pogodbenih čestica ima značenje imperfekta, na pr. إِذَا جَاءَ وَعَدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيغًا *Kada dođe obećanje sudnjega dana, mi ćemo vas skupiti.*

B) Trajno vrijeme (imperfekta الْمَضَارِعُ) znači početu, ali nesvršenu radnju.

Napose imperfekta može značiti:

1) Pravu sadašnjost ili prezenat t. j. radnju, koja se sada događa, na pr. اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ *Bog zna šta vi radite.*

Značenje prave sadašnjosti ima imperfekat naročito onda, ako pred njim stoji negativna čestica مَا, na pr. مَا يَكْتَسِبُ. *Ne piše.*

2) Historijski prezenat u pripovijedanju prošlih događaja, na pr. قَالَ طَلْحَةَ فَأَخْرَجَ فَأَعَدُّوْا فَأَلْبَسُ دِرْعِي وَأَخَذُ سَيْفِي. *Reče Talha: »Onda ja istupam trčeći, oblačim oklop i prihvaćam svoj mač«.*

3) Futur prvi, naročito ako se pred imperfekat stavi čestica سَوْفَ ili سَوْفَ, na pr. سَتَبَيِّتُهُ فِي مَوْضِعِي. *Mi ćemo to na svome mjestu razjasniti; مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا. Ko to uradi, mi ćemo ga naložiti na vatru.*

Imperfekat ima značenje futura, kada pred njim stoji čestica لَنْ *neće nikako*, na pr. قَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى. *Vele da niko nikako neće unići u raj osim onih, koji budu Židovi ili kršćani.*

Isto tako imperfekat ima značenje futura, ako mu se doda نَ ili نَ radi pojačanja, na pr. وَلَقَدْ عَلِمْتُمْ لِيَأْتِيَنَّكَ مِيتِي. *Ja svakako znam da će mi sigurno doći smrt.*

4) Radnju koja se je u prošlosti dogodila ili događala u vezi s drugom radnjom, koja je izražena perfektom. U ovom slučaju je imperfekat uvijek oznaka stanja (أَمَّا) i prevodi se na naš jezik cijelom rečenicom ili adverbom prezenta, na pr. جَاءَ زَيْدٌ يَضْحَكُ. *Došao mu je da ga posjeti; جَاءَ إِلَيْهِ يَمُودُهُ. Došao je Zejd smijući se; دَخَلَ فِي دَارِ أَبِيهِ وَأُمِّهِ تَنْظُرُ إِلَيْهِ. Unide u kuću svoga oca, a majka ga gledaše.*

Mjesto ovoga imperfekta može uvijek stajati participij aktivni, na pr. جَاءَ زَيْدٌ ضَاحِكًا. *Došao je Zejd smijući se.*

5) Imperfekat znači i nepravu sadašnjost ili prezenat t. j. radnju koja se događa kad god se prilika pruži, na pr.

الْإِنْسَانُ يُدَبِّرُ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ. *Čovjek snuje, a Bog određuje.*

Ako pred imperfektom stoji negativna čestica لَا, ima uvijek značenje nepravu sadašnjosti, na pr.

لَا يُكْرِمُ السَّخِيَّ الْبَخِيلُ. *Ne poštuje darežljivac škrtice.*

6) Imperfekta sa pomoćnim glagolom كَانَ ima značenje predašnjeg nesvršenog vremena ili pravog imperfekta, na pr.

كَانَ يُحِبُّ الشُّعْرَاءَ وَالشُّعْرَاءُ Voljaše pjesmu i pjesnike.

7) Ako je imperfekta iza čestice لَمْ ili لَمَّا, ima značenje perfekta, na pr. أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Zar nisi saznao da Bogu pripada vlast neba i zemlje?

GLAGOLSKI NAČINI

Po načinima se mijenja samo imperfekta (الْفِعْلُ الْمَضَارِعُ).

Imperfekta ima tri načina:

a) Određeni način (الْمَضَارِعُ الْمَرْفُوعُ)

U ovome načinu stoji imperfekta, kada pred njim nema koje od čestica, iza kojih stoji zavisni ili skraćeni način. Ovaj način služi kod određenog kazivanja ili pitanja, u koga se zna vrijeme glagolske radnje, lice, koje je subjekat radnje i broj tih lica, na pr. كُنَّا نَكْتُبُ Pisamo mi; سَنَكْتُبُ Piše; يَكْتُبُ Pisasmo mi.

b) Zavisni način (الْمَضَارِعُ الْمَنْصُوبُ)

Imperfekta je u zavisnom načinu jedino u podređenim rečenicama i izražuje radnju, koja je ovisna o glavnoj rečenici i koja će se ubuduće dogoditi.

Zavisni način stoji iza čestica, koje se arapski zovu الْمُرُوفُ التَّوَابِصُ. To su:

1) أَرَدْتُ أَنْ أَبِينَ da ne i لَنْ neće nikako, na pr. أَرَدْتُ أَنْ أَبِينَ لَكُمْ طَرِيقَ التَّعْلِيمِ Htjedoh da vam razjasnim način učenja; أَخَافُ قَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً Bojimo se da me ne napusti; أَلَّا يَتْرُكُنِي Vele: »Nikako nas vatra neće ticati osim određeni broj dana«.

Čestica أَنْ može se u izgovoru ispustiti pa se samo pomišlja, na pr. فَانْ أَسْرِمَكَ زُرْنِي فَأَسْرِمَكَ Posjeti me pa da te počastim!

2) Iza čestica لَئِنَّا , لِكَيْلَا , كَيْلَا da; لِأَنَّ , لِكَيْ , كَيْ da ne. Ove čestice izrazuju namjeru ili svrhu za koju se radi, na pr. *Treba da musliman moli Boga za zdravlje, da ga sačuva od nesreća; Primio sam Islam, da uđem u raj; Samo je tako rekao da se ne omalovaži nauka.*

3) إِذَنْ (إِذَا) tada; dakle. Ova čestica znači pogodbu, na pr. kada se iza rečenice أَنَا آتِيكَ غَدًا *Sutra ću doći*, rekne إِذَنْ أَكْرِمَكَ *Tada ću te počastiti.*

Da bi imperf. iza إِذَنْ bio u zavisnom načinu (الْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ) potrebno je: 1) da stoji u početku odgovora, 2) da stoji neposredno pred glagolom i 3) da glagol ima značenje budućeg vremena. Ako ne postoje svi ovi uslovi, imperfekat iza إِذَنْ stoji u određenom načinu (الْمُضَارِعُ الْمَرْفُوعُ), na pr.

إِذَنْ أَنْتَظِرَكَ... سَأُزُورُكَ... *Posjetiću te... Onda ću te očekivati;*
 أَنَا إِذَنْ أَكْرِمَكَ... جِئْتُكَ... *Došao sam ti... Onda ću te ja počastiti;*
 يَجُودُ الْأَغْنِيَاءُ بِالْمَالِ فِي سَبِيلِ الْعَلِيمِ... إِذَنْ هُمْ يَقُومُونَ بِالْوَجِيبِ
Bogataši dijele imetak za nauku.... Oni onda vrše dužnost;
 إِذَنْ أَظُنُّكَ كَاذِبًا... فُلْتُ هَذَا الْقَوْلَ... *Rekao sam ja ovo.... Onda te držim lašcem.*

4) حَتَّى da, dok (u namjernim rečenicama), na pr.

يَنْبَغِي أَنْ لَا يُضْعِفَ النَّفْسَ حَتَّى يَنْقَطِعَ عَنِ الْعَمَلِ... *Treba da ne slabi duha pa da ovaj napusti rad.*

c) Skraćeni način (الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ)

Imperfekat u skraćenom načinu obično izrazuje zapovijed ili pogodbu. Ovaj način dolazi:

1) Uz čestice koje imaju jedan imperfekat u skraćenom načinu (الْمَرْوُفُ الْجَوَازِمُ). To su:

لَمْ nije, لَمَّا još nije, لَ nek i لَا nek ne,
na pr. لَمْ يَكْتُبْ Nije pisao; لَمَّا يَكْتُبْ Još nije pisao; يَكْتُبْ
Nek piše! لَا يَكْتُبْ Nek ne piše! لَا تَكْتُبْ Ne piši!¹⁾

2) Iza pogodbenih veznika (كَلِمَاتُ الْجَوَازِمِ) u pogodbenim rečenicama dolaze po dva imperfekta u skraćenom načinu. To su:

إِنْ ako	na primjer	إِنْ تَتَّبِ تَنْفِرَ ذُنُوبَكَ Ako se pokaješ, oprostite ti se grijesi.
مَا štó god		مَا تَفْعَلْ أَنْعَلْ Što god učiniš, učiniću.
مَا štó		مَا تَفْعَلْ أَنْعَلْ Što ti učiniš, učiniću.
مَنْ ko		مَنْ يُؤْمِنُ يَخْلُصْ Ko vjeruje, spasiće se.
أَوْ koji		أَيَّ يَوْمٍ تَذْهَبُ أَذْهَبْ Koga dana ti pođeš i ja ću poći.
كَبِشْمَا kad god ili gdje god		كَبِشْمَا تَفْعَلْ الْخَيْرَ تَجِدْهُ Kad god ili gdje god učiniš dobro, naći ćeš ga.
أَيْنَ gdje		أَيْنَ تَكُنْ يُدْرِكُكَ الْمَوْتُ Gdje god bio, stignuće te smrt.
أَيَّ gdje god		أَيَّ تَكُنْ أَكُنْ Gdje god budeš, biću i ja.
إِذَا مَا ili إِذَا مَا Kad god	إِذَا مَا أَسْمَعُ خَيْرَكَ أَفْرَحْ Kad god čujem tvoje dobro, radujem se.	
مَتَى kada	مَتَى تَذْهَبُ أَذْهَبْ مَعَكَ Kad pođeš, i ja ću poći s tobom.	

Imperfekat stoji u skraćenom načinu i poslije imperativa, na pr.

عِشْ قَبِمَا تَكُنْ غَنِيًّا Živi zadovoljan, bićeš bogat.

Često u pogodbenoj rečenici mjesto imperfekta u skraćenom načinu stoji perfekat, na pr. إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ Ako krade, krao mu je i brat prije.

¹⁾ U afirmativnom imperativu za 2 lice na primjer أَكْتُبْ čestica se لَ samo zamišlja.

Ako u prvoj rečenici stoji imperfekat sa glagolom كَانَ ili pred drugom rečenicom bude čestica فَ, onda će imperfekat, koji stoji iza كَانَ ili iza čestice فَ, stajati u određenom načinu, na pr. مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ تَرَدُّ لَهُ فِي حَرْثِهِ. *Ko bude želio korist onoga svijeta, mi ćemo mu povećati tu korist;* مَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا مَن يَخَافُ بِنْسًا. *Ko vjeruje svoga gospodara, taj se neće bojati štete.*

Sintaksa čestica

Čestice su prijedlozi, prilozi, veznici i uzvičnici.

A) Prijedlozi (حُرُوفُ التَّحْفِيزِ ili حُرُوفُ الْإِصَافَةِ ili حُرُوفُ الْجَمْرِ)

Prijedlozi ili prepozicije označuju mjesne, vremenske ili misaone odnošaje riječi u rečenici.

Prijedlozi se dijele na prave prijedloge i prijedloge koji su postali od imenica.

I Pravi prijedlozi

Pojedini pravi prijedlozi mogu imati ova značenja: بِ dolazi uz glagole, koji znače *objesiti, spojiti, uzeti, mašiti se, započeti, pitati (za što), znati, saznati, uteći se, vjerovati i kleti se*, na pr.

عَلِقَ بِكُمِ Objesio se je o njegovu rukavu;

لَصِقَ بِجَانِبِهِ Spojio se je uz njega;

أَخَذَهُ بِيَدِهِ Uzeo ga je za ruku;

بَدَأَ بِالْقِرَاءَةِ Počeo je čitati;

سَأَلَ بِهِ خَيْرًا Pitaj za to upućena!

عَلِمْتُ بِهِذَا Saznao sam ovo;

نُعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ Utičemo se Bogu od satane;

آمَنْتُ بِاللَّهِ الْوَّاحِدِ Vjerujem jednoga Boga;

أُقْسِمُ بِاللَّهِ Kunem se Bogom.

Kada prijedlog بِ dolazi uz koji od spomenutih glagola, onda se to بِ zove بِالْأَلصَاقِ t. j. b koje izrazuje spajanje.

Ovaj prijedlog dolazi osim toga i pred dalji objekat intransitivnih glagola (بِءِ التَّعْدِيَةِ), na pr. ذَهَبَ اللهُ يَنْبُورِهِمْ Bog im je oduzeo njihovo svjetlo; قَامَ بِالْحَقِّ On čuva istinu.

Prijedlog بِ može značiti udruženje sporedne stvari sa glavnom (بِءِ الْمَصَاحِبَةِ ili الْمَلَابِسَةِ), na pr. اشْتَرَى الْمِحَارَ بِلِجَامِهِ Kupio je magarca sa uzdom; سَارَ بِأَهْلِهِ Otišao je sa svojima.

Isto tako može značiti sredstvo kojim se nešto radi (بِءِ الْأَسْعَانَةِ) ili uzrok zbog koga se nešto radi (بِءِ التَّمْلِيلِ), na pr. قَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ Ubio ga je sabljom; Zbog Božje milosti ti si prema njima blag.

Nekada ovaj prijedlog znači cijenu (بِءِ الْمُقَابَلَةِ), na pr. اشْتَرَى كِتَابًا بِدِينَارٍ Kupio je knjigu za dukat.

Prijedlog بِ može značiti mjesto ili vrijeme (الظَّرْفِيَّةُ), kao i فِي, na pr. قَرْيَةً بِمِصْرَ Selo u Egiptu; U ruci mu mač; يَنَامُ بِالنَّهَارِ Spava u dani.

Konačno se ovaj prijedlog smatra suvišnim (بِءِ الزِّيَادَةِ) kad stoji na predikatu negativne rečenice ili iza إِذَا kada, koje izražava iznenađenje (إِذَا الْمَفْاجَأَةِ), na pr. مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ Oni nisu vjernici; لَسْتُ بِعَالِمٍ Ne znam; إِذَا خَرَجْتُ فَلِذَا بِأَخِي Izadoh, kad li moj brat.

ت se upotrebljuje u zakletvi (تَاءِ الْقَسَمِ) i dolazi uvijek s riječju اللهُ, na pr. تَاللهِ Tako mi boga!

وَ također služi za zakletvu (وَأَوُّ الْقَسَمِ), ali može doći sa svakom imenicom, na pr. وَاللهِ Tako mi Boga! وَحَيَاتِكَ Tako mi tvoga života!

Ovaj prijedlog znači nekada mnoštvo ili malenkost, jer se iza njega zamišlja رَبُّ (وَأَوُّ رَبِّ), na pr. وَلَيْلٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ أَرَاخِي سُدُوكُهُ Mnoge noći kao morski valovi spustile su svoje zavjesel! وَتَالِ بَلَعْنَهُ الْقُرْآنُ Ima ih koji uče Kur'an, a on ih proklinje.

من znači što i naše »od« t. j. početak (الْإِبْتِدَاءُ). Taj početak može biti u prostoru pa u tom slučaju ovaj prijedlog dolazi uz glagole koji znače: *rastati se, otići, udaljiti, udaljiti se, riješiti se, čuvati, čuvati se, pobjeći, plašiti se, zabraniti* i slično, na pr. خَرَجَ مِنْ مَكَّةَ Otišao je iz Mekke; أَلْعَلِمُ حِصْنَ يُنَجِّي مِنْ الْعِلْمِ حِصْنَ يُنَجِّي مِنْ Nauka je grad, koji štiti od svih nevolja; يَمْتَعُهُ مِنَ الدُّحُولِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الطَّمَسِ Utičem se Bogu od pohlepe; Sprečava mu ulazak.

Ovamo spadaju i izrazi: دَخَلَ مِنَ الْبَابِ Unišao je na vrata; أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ Da li ste odabrali život ovoga svijeta mjesto budućega?!

Ovaj prijedlog može značiti početak u vremenu, na pr. مِنَ الصَّبَاحِ إِلَى الْمَسَاءِ Od zore do mraka.

Prijedlog مِنْ nekada znači uzrok (الْمَعْلِلُ), na pr. يُغْضِي حَيَاءً مِنْ On preda se ględa od stida, a drugi (pred njim) preda se ględaju iz strahopoštovanja.

Ovamo spadaju izrazi: بَاعَ بِنْتَهُ قَرَسًا Prodao mu je konja; رَوَّجَ أَبْنَتَهُ مِنْ ابْنِ أُخِيهِ Udao je svoju kćer za njegova bratića.

Nekada se ovim prijedlogom izrazuje razmak ili odnošaj između osoba ili stvari, na pr. دَنَا (قُرْبًا) مِنِّي Približio mi se je; أَيْنَ أَنْتَ هُوَ قَرِيبٌ مِنِّي On je tvoj bližnji; بَعِيدٌ مِنِّي Daleko od njega; هُوَ دُونَ زَيْدٍ يَمْتَرِلَةَ الْفِضَّةِ Razlika između tebe i Zejda! مِنْ الذَّهَبِ i zlata; أَنْتَ أَفْضَلُ مِنِّي Ti si vredniji od mene.

Cesto iza ovoga prijedloga stoji partitivni genitiv t. j. genitiv koji znači dio neke cjeline ili jedinicu od neke vrste (التَّبَعِيُّ), na pr. كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ Mnogi ljudi; قَفِيزٌ مِنَ الْبُرِّ Varičak pšenice.

Napokon se ovim prijedlogom tumači neka cjelina nabranjem pojedinosti (الْبَيَانُ), na pr. جَاءُوا كُلُّهُمْ مِنْ رِجَالٍ وَنِسَاءٍ Došli su svi, ljudi i žene.

Isto tako ovaj prijedlog služi da objasni riječi općenita značenja, na pr. *إِحْفَظْ مَا فِي الْكِتَابِ مِنَ الْقَوَاعِدِ* Zapamti pravila koja su u knjizi.

Ovo značenje ima *مِنْ* kada stoji sa genitivom, kojim se označuje materija od koje je neki predmet, na pr. *سِوَارٌ مِنَ الذَّهَبِ* Narukvica od zlata; *خَاتَمٌ مِنَ الْفِضَّةِ* Prsten od srebra.

إِلَى označuje svršetak u vremenu ili prostoru (*الْغَايَةُ*), na pr. *إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ* Do sudnjeg dana; *مِنَ الْإِبْتِدَاءِ إِلَى الْإِنْتِهَاءِ* Od početka do kraja;

Ovaj prijedlog često znači kao i srpskohrvatski »uz« t. j. da nešto ide s nečim (*الْمُصَاحَبَةُ*), na pr. *إِلَى جَانِبِهِ* Uz njega; *إِلَى دَارِهِ* Njegova je kuća uz moju.

Prijedlog *إِلَى* naročito dolazi uz komparativ i superlativ pridjeva na oblik *أَفْعَلُ*, kada pridjev znači »biti draži« ili »mrži«, na pr. *أَلْمُؤْمِنُ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ غَيْرِهِ* Vjernik je draži Bogu od drugoga; *هُوَ أَبْغَضُ إِلَيَّ مِنْهَا* On mi je mrži od nje.

Naročito treba zapamtiti izraze *إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ* i slično; *إِلَى آخِرِهِ* i tako dalje; *هَذَا إِلَيْهِ* Ovo je njemu povjereno; *بِجَهْتِكَ عَنِّي* Bježi! Pusti me!

عَنْ znači kretanje sa nekog mjesta ili udaljivanje od neke osobe ili stvari pa dolazi uz glagole: *bježati, izbjegavati, čuvati, braniti, osloboditi, zabraniti, spriječiti* i uz glagole koji znače: boriti se ili platiti za nekoga, na pr. *تَعَالَى غَيْرُ مُسْكِنٍ* Nemoguće je izbjeći odredbu uzvišenog Boga; *تَنَحَّ عَنِ الْقَبِيحِ* Kloni se nevaljastine! *يَصُونُهُ اللَّهُ تَعَالَى عَنِ الْبَلَايَا* Bog će ga čuvati od nesreća; *يَتَخَلَّصُ عَنِ عَذَابِ الْآخِرَةِ* Spasiće se patnje drugoga svijeta; *الْتَمَعُوا عَنِ الْكُفْرِ* Zabrana od odvratnoga; *لَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ* Ne bori se za one koji su sebe izdali; *لَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ* Neće niko ni za koga naknaditi ništa.

Nadalje ovaj prijedlog dolazi uz glagole: *otkriti, objaviti, pokazati, pitati i odgovoriti*, na pr. **كَشَفَ عَنْهُ** Otkrio ga je; **جَآءَ مِنْهُ** Javio mu je to; **سَأَلَ عَنْ أَخِيهِ** Pitao ga je za njegova brata; **أَجَابَ عَنِ السُّؤَالِ** Odgovorio je na pitanje.

Isto tako prijedlog **عَنْ** dolazi uz glagole: *pustiti, zanemariti, oprostiti, nepotreban nečem biti i odvratiti od nečega*, na pr. **يَنْبَغِي لِلْإِنْسَانِ أَنْ لَا يَفْقُلَ عَنْ نَفْسِهِ** Treba da čovjek ne zanemari sebe; **اللَّهُ يَغْفُو عَنْهُمْ** Bog će im oprostiti; **هُوَ غَفِيٌّ عَنْهَا** On nje ne treba; **شَغَلَهُ ذَلِكَ عَنِ التَّعَلُّمِ** To ga je zabavilo od študiranja.

Nekada ovaj prijedlog znači izvor odakle nešto potječe ili uzrok zbog koga se nešto događa, na pr. **رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ** Neka je Bog s njim zadovoljan! **عَنِ الشَّافِعِيِّ** Priča se od Šafije; **مَا هَلَكَ أَمْرُهُ عَنِ مَشُورَةٍ** Nije niko propao zbog toga što se je savjetovao.

Treba zapamtiti izraze **لَمْ يَنْفَعِ السُّؤَالَ فَضْلًا عَنْ أَنْ يُجِيبَ** Nije ni pitanja zapamtio, akamoli da odgovori.

عَلَى znači mjesto kao i srpskohrvatski prijedlog »nad«, »na« ili »kod«, na pr. **وَجَدَ إِنْسَانًا عَلَى الطَّرِيقِ** Našao je čovjeka na putu; **نَظَرَ عَلَى الْحَائِطِ صُورَةَ رَجُلٍ** Gledao je na zidu sliku čovjeka; **وَقَفَ عَلَى النِّعْرِ** Stajao je kod rijeke; **عَلَى اثْنَيْ عَشَرَ مِيلًا مِنْ مَكَّةَ** Na 12 milja od Mekke; **قَرَأَ عَلَى الْمُعَلِّمِ كِتَابًا** Pročitao je pred učiteljem knjigu; **تَلَا الرِّسَالَةَ عَلَيْهِمْ** Pročitao im je brošuru.

Ovaj prijedlog može značiti da je protiv koga nešto upe-reno, na pr. **خَرَجَ عَلَيْهِ** Digao se je protiv njega.

Isto tako **عَلَى** dolazi uz glagole: *srditi se, lako ili teško biti, jasno ili nejasno biti, hrabriti ili poticati, biti pohlepan*, na pr. **يَغْضَبُ عَلَيْهِ** Srdi se na njega; **هَذَا صَعْبٌ عَلَيْكَ** To je tebi teško; **هَذَا سَهْلٌ عَلَيْكَ** To je tebi lako; **هَذَا خَفِيٌّ عَلَيَّ** Ovo je meni nejasno; **حَرِيصٌ عَلَى الْأَكْلِ** Pohlepan na jelo.

Nekada ovaj prijedlog znači dužnost, obavezu ili dug, na pr. *طَلَبُ الْعَلِيمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ* Dužnost je svakom muslimanu tražiti nauke; *لَهُ عَلَى أَلْفِ دِينَارٍ* Ja mu imam dužan hiljadu dukata.

Često ovaj prijedlog znači da se neko nečim odlikuje mimo ostale, na pr. *فَضْلُ آدَمَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ* Vrijednost Adema mimo anđele.

Prijedlog *عَلَى* može značiti i uzrok ili uvjet, na pr. *لَا أَسْأَلُكُمْ إِلَّا بِمَا بَنَاءَ عَلَيْهِ* Ja vam zato ne tražim novaca; *صَالِمَةٌ* Radi toga; *عَلَى أَلْفِ دِينَارٍ* Nagodio se je s njim za 1000 dukata.

Napokon se ovim prijedlogom izražuje da se nešto događa usprkos nečega drugoga ili prema drugom nečemu, na pr. *عَلَى قَدْرِ الْإِمْتِكَانِ كَبِيرِ سِنَّكَ* Kazniću te premda si star; *عَلَى قَدْرِ الْإِمْتِكَانِ* Po mogućnosti.

Treba zapamtiti izraze *عَشِيَ (أَعْيَى) عَلَيْهِ* Onesvijestio se je; *رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ* Bog mu se smilovao! *السَّلَامُ عَلَيْكَ* Da ste blagoslovljeni! *عَلَى الرَّأْسِ وَالْأَعْيُنِ* Odmah, drage volje. *بِاللَّهِ عَلَيْكَ* Tako ti Boga!

لِ dolazi uz imena koja su izvedena iz infinitiva (*شِبْهُ الْفِعْلِ*) da pokaže objekat na koji se proteže glagolska radnja (*الْأَلَمُ لِتَقْوِيَةِ الْعَامِلِ*), na pr. *مِنْ غَيْرِ تَأْمَلٍ لِطَاطِهِ وَصَوَابِهِ* Ne pomišljajući šta mu je pogrešno, a šta ispravno; *قُمْنَا إِكْرَامًا لَهُ* Ustali smo iz poštovanja prema njemu; *هَذَا مُعْجِبٌ لَكَ* Ovo te baca u čudo, t. j. *سَئِدَا تِي سِي*; *وَإِنَّا لَهُ لِمَافِظُونَ* Mi ćemo ga čuvati.

Istu funkciju ima ovaj prijedlog, kada stoji uz pridjev, koji već u prvom stepenu znači neko svojstvo u jačoj mjeri (*الْمُبَالِغَةُ*) ili kada stoji uz komparativ pridjeva koji je postao od tranzitivnih glagola, na pr. *مَنْعٌ لِلْخَيْرِ* Koji stalno sprečava dobro; *الْمُؤْمِنُ أَحَبُّ لِلَّهِ مِنْ نَفْسِهِ* Vjernik više voli Boga nego sam sebe.

Prijedlog *لِ* dolazi pred ime, koje je prema glagolu dalji objekat i u tom slučaju arapski genitiv odgovara dativu srpsko-hrvatskog jezika, na pr. *قَالَ لَهُ* Poklonio mu je; *رَكَعَ لَهُ* Rekao mu je;

Nekada ovaj prijedlog znači da nekome nešto pripada ili da nešto ide u nečiju korist (protivno od *عَلَى*), na pr. *الرَّجُلُ مِنْ عَلَى* Čovjek je onaj ko ima ispravno mišljenje; *التَّارِيخُ لَهُ رَأَى صَائِبٌ* *Ibni Haldunova istorija, Ti meni imaš dužan hiljadu dukata;* *دَعَا لَهُ* Blagoslovio ga je.

Često ovaj prijedlog označuje svrhu ili uzrok (*التَّعْلِيلُ*) radi koga se nešto čini, na pr. *قَامَ لِمَعَاوَنَتِهِ* Digao se je da mu pomogne; *وَإِهْدَا قِيلَ* I radi toga je rečeno; *عَجِبْتُ لِقَوْلِهِ* Čudim se radi njegovih riječi.

Iza glagola *قَالَ* označuje *لِ* osobu ili stvar o kojoj se govori, na pr. *وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ* I ne govorite za one koji su u borbi ubijeni da su mrtvi; *أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ* Još velite za istinu: »da li je to čarolija?»

Katkada prijedlog *لِ* znači vrijeme, na pr. *مَاتَ لِيَوْمِهِ* Umro je isti dan; *تُوِفِّي لثِنْتِي عَشْرَةَ لَيْلَةٍ خَلَّتْ مِنْ رَبِيعِ الْأَوَّلِ* Umro je 12 rebiul-evvela.

Treba zapamtiti izraze *لِلَّهِ دَرَكٌ مِنْ رَجُلٍ* Divan li si ti čovjek! *هَلْ لَكَ فِي هَذَا مِنْ أَبِيكَ* Divan li je čovjek tvoj otac! *هَلْ لَكَ فِي هَذَا مِنْ أَبِيكَ* Imaš li volju za ovim?

فِي označuje mjesto ili vrijeme, na pr. *هُوَ فِي الْبَيْتِ* On je u kući; *وَقَعَ فِي الْبَيْرِ* Pao je u bunar; *يُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ* Staviće ih Bog u svoju milost; *جَاءَ فِي السَّحْرِ* Došao je u zoru.

Katkada *فِي* znači »sa« (kao i *مَعَ*), na pr. *تَوَجَّهَ فِي تَحْسِينِ أَلْفَا* Krenuo je sa 50.000 (ljudi).

Ovaj prijedlog dolazi pred objekat glagola: *misлити, razmišljati* ili *govoriti*, na pr. *تَأَمَّلَ فِي ذَلِكَ شَهْرًا* Razmišljao je o tome mjesec; *تَكَلَّمَ فِي ذَلِكَ* Govorio je o tome; *صَنَّفَ كِتَابًا* Sastavio je knjigu o čudoređu.

Pred objekat glagola: *težiti za nečim* ili *željeti* dolazi prijedlog *فِي*, na pr. *لَا تَرْتَمِبْ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ* Ne teži za imetkom ljudi!

عَذَّبَتْ أَمْرَأَةً فِي هِرَّةٍ. Ovaj prijedlog može značiti i uzrok, na pr. *Kažnjena je žena radi mačke.*

فِي se upotrebljava pri množenju brojeva, na pr. يَضْرِبُ خَمْسَةً فِي أَرْبَعَةٍ: *tri puta pet; Množi pet sa četiri!*

كَ označuje sličnost, na pr. كَالنُّورِ الْمِلْمُ Nauka je kao svjetlo.

Uz ovaj prijedlog često dolazi riječ مِثْلٌ kao, na pr. لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ. *Ništa nije kao On (Bog).*

حَتَّى znači cilj do koga glagolska radnja dopire, na pr. أَكَلْتُ السَّمَكَةَ حَتَّى رَأْسَهَا. *Pojeo sam ribu do glave (osim glave).*

Kada حَتَّى znači »čak«, onda je veznik, na pr. جَاءُوا كُلُّهُمْ حَتَّى الْمَشَاةِ. *Došli su svi čak i pješaci; أَكَلْتُ السَّمَكَةَ حَتَّى رَأْسَهَا. Pojeo sam ribu, čak i glavu joj.*

مَا رَأَيْتُهُ مِذْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ ili مِذْ مِذْ znače vrijeme, na pr. *Nisam ga vidio od petka; مَا رَأَيْتُهُ مِذْ يَوْمِنَا. Nisam ga vidio danas; مَا رَأَيْتُهُ مِذْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ. Nisam ga vidio ima tri dana.*

لَدُنِّي znače mjesto, na pr. *Kod mene.*

رُبُّ izrazuje malenkost i prevodi se u našem jeziku glagolom »imati« i partitivnim genitivom, na pr. رُبُّ أَخٍ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمَّكَ. *Imaš braće, koje ti nije rodila majka.*

Nekada ovaj prijedlog znači i mnoštvo, na pr. رُبُّ أُمْنِيَّةٍ جَلَبَتْ. *Mnoga želja dovede smrt.*

جَاءَ فِي الرِّجَالِ حَاتًّا زَيْدٌ. حَاتًّا i عَدَا znače »osim« i »ali«, na pr. *Došli su mi ljudi osim Zejda; جَاءَ فِي الرِّجَالِ حَاتًّا حَمَارًا. Došli su mi ljudi, ali magarac nije došao (kao da je rečeno حَمَارًا لَكِنَّ). (لم يبيح)*

II Prijedlozi koji su postali od imenica:

مَعَ označuje društvo, a nekada mjesto, gdje se ili vrijeme, kada se nešto događa, na pr. سَافَرَ مَعِيَ Futovao je sa mnom; جِئْتُكَ مَعَ طُلُوعِ الشَّمْسِ Došao sam od učenika; جِئْتُ مِنْ مَعَ الطَّالِبَةِ Došao sam ti sa izlaskom sunca.

Često ovaj prijedlog ima značenje glagola »imati«, na pr. مَا مَعِيَ فُلُوسٌ Nemam novaca.

Može مَعَ značiti i »premda«, na pr. قُتِلَ مَعَ شَجَاعَتِهِ Ubijen je premda je hrabar; مَعَ ذَلِكَ Usprkos toga.

عِنْدَ označuje mjesto, na pr. لَا يَبْتَدِئُ الْكَلَامَ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ Pred njim će početi govoriti samo sa njegovom dozvolom.

Ovaj prijedlog može značiti da se nešto vremenski nadozvezuje uz neki drugi događaj, na pr. عِنْدَ ذَلِكَ tada.

Nekada عِنْدَ znači »imati«, na pr. مَا كَانَ عِنْدِي إِلَّا دِينَارٌ Imao sam samo jedan dukat.

Ima slučajeva da عِنْدَ znači poredbu, na pr.

مُلُوكُ الْأَرْضِ عِنْدَ اللَّهِ تُرَابٌ Vladari svijeta su prema Bogu zemlja.

Konačno ova riječ znači mišljenje ili uvjerenje, na pr. هَذَا الصَّوَابُ عِنْدِي هَذَا Mislim da je ovo pravo.

بَيْنَ znači spajanje ili rastavljanje, na pr. جَمَعَ بَيْنَنَا Sastavio nas je; فَرَّقَ بَيْنَنَا Rastavio nas je.

Katkada بَيْنَ ili مَا بَيْنَ znači spajanje dijelova neke cjeline, na pr. مَا بَيْنَ مَعْرُوفٍ وَتَجْهُولٍ Dijelom poznato, a dijelom nepoznato; جَاءَنِي مَا بَيْنَ غَنِيٍّ وَفَقِيرٍ Došli su mi kako bogati tako i siromasi; نَكَى الْقَوْمُ بَيْنَ قَبِيلٍ وَأَسِيرٍ Neki su ljudi ubijeni, a neki zarobljeni.

Izraz بَيْنَ يَدَيْ فُلَانٍ znači »pred nekim«.

نَحْوَ znači »prema« (nekom mjestu) ili prema, po (nečemu), na pr. نَحْوَ مَكَّةَ prema Mekki; نَحْوَ قَوْلِهِ prema, po njegovim riječima.

دُونُ pokazuje da se neko ili nešto niže nečega nalazi ili da se nešto niže nečega događa, na pr. دُونَ قَدَمِكَ خَذُ عَدُوِّكَ *Neka je lice tvoga neprijatelja pod tvojim nogama!* اِلْتَقَوْا دُونَ صَنْعَاءَ *Sastali su se pod San'om.*

Ovaj prijedlog može značiti kao srpskorvatski »tik« ili »do«, na pr. دُونَ النَّهْرِ *Tik rijeke.*

Nekada دُونُ znači da je neki prostor ili broj manji od drugoga, na pr. وَبَيْنَهُمَا دُونَ رَمِيَةِ حَجْرٍ *A između njih dvojice bijaše manje nego što se može kamenom baciti.*

Često ova riječ znači da je nešto slabije od nečega, na pr. هُوَ دُونَكَ يَمْتَرِلَةُ الْفِضَّةِ مِنَ الذَّهَبِ *On je prema tebi kao srebro prema zlatu.*

Napokon ova riječ može značiti »osim«, na pr. يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنْفَعُهُ *Doziva osim Boga ono što mu ne može koristiti niti štetiti.*

Ostali su prijedlozi nabrojani u Gramatici (str. 174—176).

Rečeno je da prijedlozi označuju odnošaje riječi u rečenici. Prema tome prije prijedloga mora stajati riječ na koju se prijedlog odnosi (اَلْمَتَعَلِّقُ). Ta riječ može biti glagol (اَلْفِعْلُ), glagolu slično ime (شِبْهُ اَلْفِعْلِ) ili riječ koja ima glagolsko značenje (مَعَى اَلْفِعْلِ), na pr. اَخْرَجَ لِلصَّيْدِ *Izašao je da lovi;* زَيْدٌ مَقْتُولٌ *Velika je razlika između vina i sirćeta!*

Mora se u izgovoru ispustiti riječ na koju se odnosi prijedlog (اَلْمَتَعَلِّقُ), ako ta riječ znači »biti« ili »postojati«, na pr. نَظَرْتُ نُورَ اَلْقَمَرِ *Nauka je u prsima (t. j. postoji);* اَلْعِلْمُ فِي اَلصُّدُورِ *Gledao sam svjetlo mjeseca (t. j. koje se nalazi) u vodi.*

Ako riječ na koju se prijedlog odnosi (اَلْمَتَعَلِّقُ) ima koje drugo značenje, onda se ta riječ može izreći ili ispustiti, ako se iz smisla razumije, na pr. اَكَلَ زَيْدٌ فِي اَلدَّارِ *Jeo je Zejd u kući;*

اللَّهُ *Od Boga* mjesto أَسْتَعِينُ بِاللَّهِ *Tražim pomoći od Boga*, kad ova riječ služi kao odgovor na pitanje بِمَنْ تَسْتَعِينُ *Od koga tražiš pomoći?*

Prijedlog i ime koje stoji iza prijedloga zove se الظَّرْفُ (posuda). Ako riječ o kojoj prijedlog ovisi znači biti ili postojati, onda se prijedlog i ime zove الظَّرْفُ الْمُسْتَقَرُّ, a inače ظَرْفٌ لَفْوٍ.

Prijedlog se može ispustiti kod oznake mjesta i uzroka, kao i onda, ako stoji pred česticom أَنْ ili أَنَّ, kako smo to gore vidjeli.

Često ime koje stoji iza prijedloga po smislu (مَحَلًّا) stoji u kom drugom padežu, premda u izgovoru stoji u genitivu. Tako na pr. ime po smislu (مَحَلًّا) stoji u genitivu: kao subjekat imenske rečenice, na pr. رَبٌّ غَنِيٌّ الْيَوْمَ فَقِيرٌ غَدًا *Mnogi bogataš danas, siromah je sutra*; kao predikat imenske rečenice, na pr. نَاوَةٌ كَالنُّورِ *Nauka je kao svjetlo*; kao subjekat pasivnog glagola, na pr. جِيءَ بِالْفَارِ *Doveden je bjegunac*.

Ime iza prijedloga po smislu (مَحَلًّا) stoji u akuzativu, ako na pr. znači mjesto ili vrijeme (الْمَفْعُولُ فِيهِ), na pr. جَلَسْتُ فِي الدَّارِ *Sjeo sam u kući*; نِمْتُ فِي النَّهَارِ *Spavao sam u dani*; ako je oznaka uzroka (الْمَفْعُولُ لَهُ), na pr. سَافَرْتُ لِلْعِلْمِ *Putovao sam radi nauke*; ako je الظَّرْفُ الْمُسْتَقَرُّ iza prijedloga حَاشَا أَوْ خَلَا, na pr. جَاءَ فِي الْقَوْمِ خَلَا زَيْدٌ *Došli su mi ljudi osim Zejda*; i kada je predikat pomoćnog glagola, na pr. كُنْتُ فِي دِمَشْقَ *Bio sam u Damasku*.

Ako ime iza prijedloga po smislu (مَحَلًّا) ne stoji ni u jednom od gore spomenutih slučajeva, onda se smatra da je u akuzativu kao dalji objekat, na pr. مَرَرْتُ بِرَيْدٍ *Prošao sam pokraj Zejda*; وَوَقَفْتُ عَلَى الْمِنْبَرِ *Stade na govornicu*; سَافَرْتُ مِنْ بَيْرُوتَ إِلَى دِمَشْقَ *Putovao sam od Bejruta do Damaska*.

B) Prilozi ili adverbji

Prilozi mogu biti:

1) Upitni (حُرُوفُ الْأِسْتِفْهَامِ). To su هَلْ i أَمْ.

Česticom هَلْ se pita za pojedinu riječ ili za cijelu rečenicu, na pr. أَلَمْ يُسَافِرْ أَحَالِدٌ شَجَاعٌ أَمْ عَلِيٌّ Da li je hrabar Halid ili Alija? أَلَمْ يَسَافِرْ أَخُوكَ Nije li otputovao tvoj brat?

Česticom هَلْ se pita samo za afirmativnu rečenicu, na pr. هَلْ قَرَأْتَ النَّحْوَ Da li si učio sintaksu?

2) Prilozi kojim se odgovara na pitanje (حُرُوفُ الْجَوَابِ) jesu: نَعَمْ, بَلَى, إِي, أَجَلٌ, جَبْرٌ, da, لا, ne i كَلَّا¹⁾ nikako¹⁾.

Čestice نَعَمْ, أَجَلٌ i جَبْرٌ odgovaraju na pitanje onako kako je pitanje postavljeno, na pr. na pitanje أَتَذْهَبُ Da li ideš? odgovor نَعَمْ أَجَلٌ ili جَبْرٌ »da« znači: »da, idem«; أَلَيْسَ لِي عَلَيْكَ زَارٌ مِثْلُ عَشْرَةِ دِينَارٍ Zar mi nisi dužan 10 dukata? odgovor jednom od spomenutih tri čestice znači »Nisam ti dužan 10 dukata«.

Svaka od spomenute tri čestice potvrđuje već izrečenu misao, na pr. kad neko rekne جَاءَ زَيْدٌ Dode Zejd pa drugi doda نَعَمْ »da« t. j. da, dode Zejd.

إِي dolazi samo uz odgovor sa zakletvom, na pr. يَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قَوْلِي إِي وَرَأْيِي Pitaće te da li je to istina, reci: da, Gospodara mi!

Prilog كَلَّا »da«, »dakako« dolazi samo iza negativnog pitanja, na koje daje afirmativan odgovor, na pr. ako na pitanje أَلَيْسَ لِي عَلَيْكَ عَشْرَةُ دِينَارٍ Da li mi ti nisi dužan 10 dukata? bude odgovor كَلَّا, dakako, onda znači: dužan sam ti 10 dukata.

لا ne i كَلَّا nikako služe samo za negativan odgovor, na pr. na pitanje هَلْ جَاءَ زَيْدٌ Je li došao Zejd? odgovor لا ne ili كَلَّا nikako znači da nije došao.

¹⁾ Dvije zadnje riječi mogle bi se ubrojiti i u negativne priloge.

لَا nije dolazi kao negativni prilog pred glagol u perfektu i imperfektu, na pr. فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى Niti je vjerovao niti je klanjao. لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا Ja ne tražim od vas za to nagrade.

إِن i مَا nije dolaze pred glagol u perfektu i imperfektu, a i pred ime, na pr. إِن جَاءَ إِلَّا أَنَا Samo sam ja došao; مَا أَجْلِسُ Ne sjedim; إِن يَجْلِسُ إِلَّا أَنَا Samo ja sjedim; مَا هَذَا بَشَرًا إِن هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ Ovo nije čovjek, ovo je samo plemeniti anđeo.

8) Prilozi koji znače mjesto:

أَيْنَ gdje? na pr. مِنْ أَيْنَ جِئْتَ Odakle si došao?

حَيْثُ gdje, na pr. اجْلِسْ حَيْثُ جَلَسَ مُحَمَّدٌ Sjedi, gdje je sjedio Muhammed; مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ Odakle se i ne nada.

أَيْنَ odakle, na pr. يَا مَرْيَمُ أَنْ لَكَ هَذَا Merjemo, odakle ti to?

أَيْنَ ili تَمَّه tamo, na pr. رَأَيْتَهُ تَمَّه Vidio sam ga tamo.

هُنَا, هُنَاكَ ili هُنَاكَ هُنَا, هُنَا ovdje, tamo.

9) Vremenski prilozi مَتَى kada?, na pr. مَتَى تَذْهَبُ? Kada ćeš ići? أَيَّانَ الْقِيَامَةِ? Kada će sudnji dan? كَادَى كَادَى kada, na pr. كَادَى كَادَى Kada si došao? قَدْ već (pred glagolom u perfektu) ili كَاتَدَا (pred glagolom u imperfektu), na pr. قَدْ دَهَبَ Već je otišao; كَاتَدَا ode; نِكَادَى nikada (uvijek u negativnoj rečenici i služi za nijekanje prošlog događaja), na pr. مَا رَأَيْتَهُ قَطُّ Nisam ga nikada vidio; نِكَادَى nikada (takoder u negativnoj rečenici i niječe budući događaj), na pr. لَا يَحْبِي عَوْضُ Neće nikada doći; لَمَّا pošto (pred perfektom glagola), na pr. لَمَّا دَخَلَ Pošto je unišao; إِذْ kada, na pr. إِذْ كَانَ كَذَا Kad je bilo tako; إِذَا kada, na pr. إِذَا غَشِيَ وَ اللَّيْلُ إِذَا غَشِيَ Tako mi noći kada ona pokrije; إِذَا سَادَ sada; إِذَا يَوْمِيذٍ tada (skraćeno od إِذَا كَانَ كَذَا); إِذَا يَوْمِيذٍ tada (skraćeno od إِذَا كَانَ كَذَا).

10) Načinski prilozii su: كَيْفَ kako; أَنَّى kako; إِنَّمَا samo; كَذَا ili هَكَذَا ovako, na pr. كَيْفَ أَنْتَ? Kako si? أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ? Kako će Bog ove proživiti nakon njihove smrti?! كَذَا إِنَّمَا زَيْدٌ عَالِمٌ Zejd je samo učen; هَكَذَا أَنَّى كَذَا فَمَلَّتْ? Ovako sam uradio; أَنَّى كَذَا Ovako mi je naredio.

11) Ostali prilozii:

a) Čestice koje značenje imperfekta preokreću u futur. To su čestice: سَ (حَرْفُ التَّنْفِيصِ) i سَوْفَ (حَرْفُ التَّسْوِيفِ), od kojih prva služi za bližu, a druga za dalju budućnost, na pr. سَ سَيَشِبُ الْفُلَانُ Dijete će odrasti; سَوْفَ يَشِيخُ الْفَتَى Mladić će ostarjeti.

b) Čestice pomoću kojih se nešto tumači (حَرْفُ التَّفْسِيرِ): أَيُّ i أَنْ to jest, na pr. هَذَا عَسَجِدُ أَيُّ ذَهَبٌ Ovo je asdžed t. j. zlato; وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ أَصْنَعِ الْفُلْكَ Nadahnuli smo ga t. j. pravi ladu!

Imenice mjesta i vremena koje su prilozii kada se svršuju na vokal »u« (ُ) bez nunacije nabrojani su u Gramatici (strana 175 i 176).

C) Veznici

Veznici se dijele u prave i pogodbene veznike.

Pravi veznici (الْمُرُوفُ الْعَاطِفَةُ) jesu:

وَ i, a. Ovaj veznik veže pojedine riječi i cijele rečenice (الْمَجْمُوعُ), na pr. جَاءَ زَيْدٌ وَ عَمْرٌو Došao je Zejd i Amr; جَاءَ زَيْدٌ وَ ذَهَبَ Dode Zejd, a ode Amr.

Čestica وَ kojom se zaklinje (وَأَوْ الْقَسَمِ) kao i وَ koje izrazuje mnoštvo ili malenkost (وَأَوْ رُبَّ) spadaju u prijedloge.

Isto se tako ne broji u prave veznike وَ koje izrazuje zajednicu (وَأَوْ الْمَصَاحِبَةِ ili وَأَوْ الْمَلِيَّةِ), na pr. جِئْتُ وَ عَمْرًا Došao sam sa Amrom (u isto vrijeme, dok جِئْتُ أَنَا وَ عَمْرٌو Došao sam ja i Amr može značiti zajedno, a i napose).

U veznike se ne broji ni وَ koje znači stanje (وَأَوْ الْحَالِ), na pr. جَاءَ زَيْدٌ وَ هُوَ يَبْكِي Došao je Zejd plačući.

(التَّرْتِيبُ) , pa znači da nešto odmah slijedi iza nečega (التَّرْتِيبُ), na pr. جَاءَ زَيْدٌ فَمَسْرُوءٌ Dođe Zejd pa (odmah) Amr.

O vezniku فَ, koji stoji na drugom dijelu pogodbene rečenice (فَاهُ الْجَوَابُ ili فَاهُ الْجَزَاءُ), kao i o فَ, koje stoji iza čestice أَمَّا, biće kasnije govora.

(التَّرْتِيبُ مَعَ التَّرَاخِي) , zatim znači slijed u razmaku (تَمَّةٌ) , na pr. جَاءَ زَيْدٌ ثُمَّ عَمْرُوٌ Dođe Zejd pa onda Amr.

حَقَّ čak. Ovaj veznik znači da riječ poslije njega znači bolji ili slabiji dio onoga što znači riječ koja stoji prije te čestice, na pr. مَاتَ النَّاسُ حَقَّ الْأَنْبِيَاءِ Pomrije svijet čak i Božji poslanici; قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ حَقَّ الْمَشَاءِ Došli su hodočasnici čak i pješaci.

Da حَقَّ može biti i prijedlog već smo gore naučili.

أَوْ أم i إِمَّا ima, na pr. تَزَوَّجَ هِنْدًا أَوْ أُخْتَهَا Vjenčaj Hinda ili njezinu sestru!; لِيَذْهَبَ إِمَّا زَيْدٌ أَوْ عَمْرُوٌ Neka ide Zejd ili Amr!; أَعْلَىٰ فِي الدَّارِ أَمْ خَالِدٌ Je li u kući Alija ili Halid?

بَلْ nego, ali izražuje odustajanje od neke tvrdnje, na pr. جَاءَ زَيْدٌ بَلْ عَمْرُوٌ Dođe Zejd, nije nego Amr; مَا جَاءَ زَيْدٌ بَلْ عَمْرُوٌ Nije došao Zejd, nego (t. j. ali je došao) Amr.

لَكِنَّ ali, nego uvijek dolazi iza negativne rečenice, na pr. مَا رَأَيْتُ زَيْدًا لَكِنَّ عَمْرًا Nisam vidio Zejda, nego Amra.

لَكِنَّ spada u čestice iza kojih slijedi imenska rečenica, čiji je subjekat u akuzativu, a predikat u nominativu (الْمُشَبَّهَةُ), na pr. زَيْدٌ مُجِدُّ لَكِنَّ عَمْرًا غَافِلٌ Zejd je marljiv, ali je Amr nemaran.

Pravim veznicima se mogu pribrojiti:

1) Čestice uz koje stoji zavisni način imperfekta (الْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ). To su:

أَنَّ da, أَلَّا ili لَيْلًا da ne, كَيْ da, كَيْلًا ili لَكَيْلًا da ne i تَادَا, دَاكَلَا. Ova zadnja čestica uvijek je kao odgovor na neku tvrdnju, na pr. يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ Bog hoće da vam olakša;

لَيْلًا يَعْلَمُ *da ne bi znao*; كَيْفَ أَتَيْتُكَ Došao sam da naučim; إِذْ تَنْفَلِحُ *Tada ćeš se spasiti*, kad je rečeno kao odgovor na izjavu, na pr. سَأَجْتَهِدُ *Trudiću se*.

Čestica أَنْ se u izgovoru ispušta i samo se zamišlja iza veznika لِ da ili حَتَّى dok, na pr. وَأَتْرَأْنَا إِلَيْكَ الْذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ *Poslali smo ti opomenu, da razjasniš ljudima*; أَطِيعَ اللَّهَ حَتَّى (أَنْ) تَغُورَ *Pokoravaj se Bogu, da bi postigao Njegovo zadovoljstvo*.

أَنَّ da spada u čestice iza kojih dolazi imenska rečenica, čiji subjekat stoji u akuzativu, a predikat u nominativu (الْمُرُوفُ الْمَشْبَعَةُ بِالْفِعْلِ), na pr. عَلِمْتُ أَنَّ زَيْدًا طَالِبٌ *Znam da je Zejd učenik*.

Pred ovu česticu može doći čestica لِ pa tada glasi لِأَنَّ jer, na pr. زَيْدٌ عَالِمٌ لِأَنَّهُ مُجِدٌّ *Zejd je učen, jer je marljiv*.

كَأَنَّ kao da također spada u čestice iza kojih stoji imenska rečenica, na pr. كَانَ زَيْدًا عَالِمٌ *Kao da je Zejd učen*.

Ova čestica katkada izražuje sumnju, na pr. كَأَنَّكَ تَفْهَمُ هَذَا *Kao da ti ovo razumiješ*.

أَمَّا što se tiče. Ova čestica dolazi pred subjekat imenske rečenice, na čiji predikat se mora staviti veznik فَ, na pr. أَمَّا زَيْدٌ فَقَدْ مَاتَ أَبُوهُ *Što se tiče Zejda, njegov je otac umro*.

بَيْنَا (بَيْنَمَا) نَحْنُ فِي الْكَلَامِ إِذْ دَخَلَ زَيْدٌ *dok, na pr. Bina ili binama dok, na pr. Dok smo bili u govoru, kad izbi Zejd*.

Pogodbeni veznici إِنْ ako, مَهْمَا što god, مَنْ ko, أَيُّ gdje god, أَيُّ koji, أَيْنَ gdje (أَيْنَمَا gdje god); مَتَى kada (مَا kad god); حَيْثُمَا gdje god; إِذَا ili إِذْ kada god nabrojani su u Gramatici (str. 180 t. 2).

Pored nabrojanih još u pogodbene veznike spada:

إِذْ tada, jer, pošto, na pr. فَأَصْبَحُوا قَدْ أَعَادَ اللَّهُ نِعْمَتَهُمْ * إِذْ هُمْ فُرِيشٌ وَإِذْ مَا مِثْلُهُمْ بَشَرٌ *Bog im je povratio blagodat, jer su oni Kurejšije i jer nema ljudi kao što su oni*.

إِذَا ako, kada, na pr.

وَالنَّفْسُ رَافِئَةٌ إِذَا رَغَبْتَهَا * وَإِذَا تَوَدُّ إِلَى قَلِيلٍ تَقْنَعُ

Strast čezne, ako je pustiš da čezne,
a zadovolji se, ako se skući, i na malo.

لَوْ da, kad, na pr. لَوْ أَنْصَفَ النَّاسُ أَسْتَرَاحَ الْقَاضِيِ Kad bi svijet bio
pravedan, miran bi bio sudija.

لَوْ لَا da nije, na pr. لَوْ لَا زَيْدٌ لَهَلَكَ عَمْرُو Da nije Zejda, propao
bi Amr.

D) Uzvici su riječi, koje izrazuju čuđenje, divljenje,
radost, tugu ili druge osjećaje, na pr. وَوَيْ حُودُو Daleko je,
Gdje je! سُتِي! Šuti! مَهْ polagano! دَاي! Razlika je!

Najglavniji su uzvici nabrojani u Gramatici (strana 180).

Rečenica (الْجُمْلَةُ ili الْكَلَامُ)

U arapskom se jeziku rečenice nižu jedna za drugom i
rijetko kada dođe umetnuta rečenica (الْجُمْلَةُ الْمُعْتَرِضَةُ).

Rečenica može biti čista, prosta t. j. ona koja ima samo
subjekat i predikat, a može u rečenici pored subjekta i predikata
biti još riječi.

Subjektat i predikat kao glavni dijelovi rečenice zovu se
الْعُنْدَةُ, a riječi koje služe kao dodaci glavnim dijelovima zovu
se الْفَضْلَةُ.

Po obliku arapska rečenica može biti imenska i glagolska.

Imenska rečenica (الْجُمْلَةُ الْأِسْمِيَّةُ) je ona koja počinje ime-
nom, koje je ime u rečenici subjekat, na pr. زَيْدٌ عَالِمٌ Zejd je učen.

Subjektat imenske rečenice zove se الْمُبْتَدَأُ, a predikat الْخَبَرُ.

Glagolska rečenica (الْجُمْلَةُ الْفِعْلِيَّةُ) je ona koja počinje
glagolom, na pr. مَاتَ زَيْدٌ Umro je Zejd.

Subjektat glagolske rečenice zove se الْفَاعِلُ, a predikat je
sami glagol (الْفِعْلُ).

U arapskoj rečenici nema spone (kopule).

Subjekat imenske rečenice (الْمَبْتَدَأُ) je ime, koje stoji odmah na početku rečenice ili iza čestice, koja dolazi pred imensku rečenicu, na pr. زَيْدٌ عَالِمٌ Zejd je učen; إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ Zaista je Zejd učen; لَيْتَ زَيْدًا غَنِيًّا Da je Zejd bogat!

Subjekat imenske i glagolske rečenice može biti glagol sa česticom أَنْ da ili مَا شتو, iza kojih se glagol smatra u infinitivu (الْمَجْمُوعَةُ الْمَصْدَرِيَّةُ), na pr.

وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ	} A bolje vam je postiti;
t. j. صِيَامِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ. j.	

طَالَ مَا عَادَيْتَ الْإِسْلَامَ	} Dugo je da si Islamu neprijatelj.
t. j. طَالَ مُعَادَاةُكَ الْإِسْلَامَ.	

Predikat imenske rečenice može biti: ime, glagol, glagolu slično ime (شِبْهَةُ الْفِعْلِ) i prijedlog sa svojom imenicom (الظَّرْفُ), na pr. زَيْدٌ رَيْدٌ Zejd je čovjek; زَيْدٌ شَرِيفٌ Zejd je plemenit; زَيْدٌ فِي الْمَسْجِدِ Zejd umrije; زَيْدٌ عَالِمٌ Zejd je učen; زَيْدٌ فِي الدَّجَامِيَةِ Zejd je u džamiji.

Kada je predikat imenske rečenice glagol ili glagolu slično ime ili prijedlog sa svojom imenicom, onda predikat nije jedna riječ, nego cijela rečenica, jer glagol odnosno glagolu slično ime mora imati svoj subjekat, koji je spomenut ili se zamišlja, a kod prijedloga i imenice se uvijek pretpostavlja glagol ili glagolu slično ime, na pr. زَيْدٌ مَاتَ (هُوَ) Zejd je umro; زَيْدٌ مَاتَ أَبُوهُ Zejdov je otac umro (zapravo: Zejd, umro je njegov otac); زَيْدٌ عَالِمٌ Zejdov je otac učen; زَيْدٌ فِي الْمَسْجِدِ (مَجْمُوعَةُ الْمَصْدَرِيَّةُ) Zejd je u džamiji.

Predikat u imenskoj rečenici može biti i cijela imenska rečenica, na pr. زَيْدٌ أُمَّهُ رَحِيمَةٌ Zejdova je majka milostiva (zapravo: Zejd, majka mu je milostiva). Kada je u imenskoj rečenici predikat cijela rečenica, mora ona sadržavati ličnu zamjenicu (الرَّايِطُ), koja predikat spaja sa njezinim subjektom, na pr. زَيْدٌ قُتِلَ أَخُوهُ Zejdov je brat ubijen; زَيْدٌ وَوَلَدُهُ صَغِيرٌ Zejdovo je dijete maleno.

Ime koje je subjekat imenske rečenice obično stoji prije predikata. No ako je subjekat neodređeno ime, a predikat imenica s prijedlogom ili subjekat bude imao ličnu zamjenicu, koja se odnosi na predikat, onda predikat mora stajati prije svoga subjekta, na pr. *في الدار رجلٌ* *Ima neko u kući; U kući je njezin vlasnik.*

Subjekt imenske rečenice je redovno određeno, a predikat neodređeno ime, na pr. *الرَّجُلُ صَالِحٌ* *Jusuf je bolestan; Čovjek je dobar.* Ako je predikat određen, mora se pred njega staviti lična zamjenica (ضَمِيرُ الْفَصْلِ وَالتَّكْيِيدِ), da se ne bi predikat smatrao atributom (الصِّفَةِ) i da se naglasi da pojam predikata pripada samo subjektu, na pr. *اللهُ هُوَ الْحَقُّ* *Samo je Bog istina.*

Glagolska se rečenica upotrebljuje kada se nešto pripovijeda ili opisuje, a imenska kada se nešto tvrdi.

Kako glagolska tako i imenska rečenica može biti jesna i niječna.

(الْمِثْلَةُ النَّافِيَةُ) Niječna ili negativna rečenica

Negativne čestice mogu doći pred glavne dijelove rečenice, a i pred dodatke.

Obično negacija stoji na početku rečenice i to u glagolskoj rečenici pred glagolom, na pr. *مَا قَالَ هَذَا* *On to nije rekao (nego nešto drugo); لَا يَحْتَرِمُ السَّخِيَّ الْبَخِيلُ* *Darežljivi ne poštuje škrtrice.*

Ako se negira samo jedan dio afirmativne rečenice, negacija se stavlja pred riječ, koja se niječe, na pr.

جَاءَ زَيْدٌ لَا صَاحِبًا وَلَا بَاكِيًا *Dode Zejd ni smijući se ni plačući.*

Kako se iz gornjeg primjera vidi u jednoj rečenici može biti dvije pa i više negacija.

Negativna rečenica postaje od afirmativne pomoću ovih riječi:

لَا nije; *لَمْ* nije; *لَسَا* još nije; *لَنْ* neće nikako; *إِنْ* nije i glagol *لَيْسَ* nije.

Čestica لَا dolazi pred glagol u perfektu i imperfektu u određenom načinu, a i pred ime, na pr. لَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى *Nije vjerovao niti se molio*; لَا يَكْتُبُ زَيْدٌ *Ne piše Zejd*; لَا رَجُلٌ فِي الدَّارِ *Nema u kući nikoga*.

Pomoću ove čestice tvori se zapovjedni način kojim se zabranjuje, kad stoji pred imperfektom u skraćenom načinu, na pr. لَا تَكْتُبْ *Ne piši!*

Negativna čestica مَا dolazi u imenskoj i glagolskoj rečenici. Pred perfektom niječe prošlu, a pred imperfektom sadašnju radnju, na pr. مَا زَيْدٌ عَالِمًا *Zejd nije učen*; مَا كَتَبَ *Nije pisao*; مَا يَكْتُبُ *Ne piše*.

مَا i لَمَ dolaze uvijek pred imperfekat u skraćenom načinu i daju mu značenje perfekta, na pr. لَمْ يَكْتُبْ *Nije pisao*; لَمْ يَكْتُبْ *Još nije pisao*.

Čestica إِنَّ dolazi u imenskoj i u glagolskoj rečenici i to pred perfekat i imperfekat u određenom načinu, na pr. إِنَّ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ *Nevjernici su samo u zabludi*; إِنَّ أَرْدُنًا إِلَّا *Mi smo samo htjeli dobročinstvo*; إِنَّ أَفْعَلَ هَذَا *Ja to neću učiniti*.

Ovu česticu treba dobro razlikovati od pogodbenog إِنَّ اَko, koje dolazi pred imperfekat u skraćenom načinu.

Glagol لَيْسَ negira cijelu rečenicu, na pr. لَيْسَ زَيْدٌ عَالِمًا (يَا لِمَ) *Zejd nije učen*.

Nekada ova negacija niječe pojedinu riječ u rečenici i tada stoji neposredno pred tom riječi, na pr. لَيْسَ لِهَذَا خَلِيقٍ *Nije radi ovoga stvoren (nego radi nečega drugoga)*; لَيْسَ كُلُّ مَا فَاتَ يُذْرَكَ *Ne može se stići sve, što je prošlo*.

Upitna rečenica (السُّئَالَةُ السَّنْفَعَاءِيَّةُ)

Arapski jezik ne poznaje neupravnog pitanja pa upitna čestica izrazuje uvijek upravno pitanje.

Pitanje se može izraziti i sa samim akcentom, na pr.

أَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا *Jesi li ti ovo učinio?* a i pomoću upitnih čestica.

Upitne su čestice:

أَمْ، na pr. *Jesi li vidio Zejda ili Amra?*
 هَلْ، na pr. *Jesi li razumio?*

Čestice أَمْ i أَمَا služe da upozore na slijedeću rečenicu (حُرُوفُ التَّنْبِيهِ), na pr. *Da, Bog ti lice osramotio!* أَمَا وَاللَّهِ لَوْ جِئْتَ لَقَتَلْتَنِيكَ *Zaista, tako mi Boga, da si došao, ubio bih te.*

Čestice هَلَّا، أَلَّا i لَوْ، لَوْ مَا izrazuju poticanje i hrabrenje na nešto (حُرُوفُ التَّحْضِيضِ وَالْعَرْضِ), ako stoje pred imperfektom, a znače prigovor zbog čega nešto nije učinjeno, ako stoje pred perfektom, na pr.

أَلَّا تُصَنِّفُ كِتَابًا فِي الزُّهْدِ *Daj sastavi djelo o asketizmu!*
 أَلَّا صَنَّفْتَ كِتَابًا فِي الزُّهْدِ *Zašto nisi napisao djelo o asketizmu?*

هَلَّا أَعْلَمْتَنِي *Zašto me nisi obavijestio?*

لَوْ لَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ *Da s nama hoće govoriti Bog!*

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ *Dede nam dovedi anđele!*

لَوْ تُعِيمُ بَيْنَنَا *Daj boravi među nama!*

Pitanje se izrazuje i pomoću upitnih zamjenica: مَنْ *ko?* مَن ذَا *ko to?* مَا *što?* مَا ذَا *što to?* أَيُّ *koji?* أَيَّةُ *koja?* na pr. *Ko je naredio?* مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ *Ko je taj koji će se zauzeti kod Njega?* مَا تَقُولُ *Što veliš?* أَيُّ رَجُلٍ جَاءَكَ *Ko ti je došao?* أَيَّةُ أَمْرَةٍ ذَهَبَتْ *Koja je žena otišla?*

Odnosna ili relativna rečenica (الْجُمْلَةُ الْوَصْفِيَّةُ ili الصَّلَاةُ)

Arapski jezik ima dvije vrste odnosnih rečenica:

1) Neodređena relativna rečenica (صِفَةٌ ili وَصْفِيَّةٌ), koja slijedi iza neodređenog imena, na pr. *Prošao sam pokraj čovjeka, koji spava.* مَرَرْتُ بِرَجُلٍ يَنَامُ

2) Određena relativna rečenica (صِلَاةٌ), koja slijedi iza odnosne zamjenice (إِسْمُ الْمَوْصُولِ), na pr. *Pismo, koje si poslao.* الْكِتَابَ الَّذِي بَعَثْتَهُ

U obje vrste relativnih rečenica mora biti lična zamjenica (الرَّاجِعُ ili اللَّاعِنُ), koja odnosnu rečenicu spaja u prvoj vrsti ove rečenice sa neodređenim imenom, a u drugoj sa odnosnom zamjenicom. Ta lična zamjenica može biti sadržana u samom glagolu kao glagolski subjekat u nominativu ili naročito istaknuta kao objekat u akuzativu ili u imenskoj rečenici pa prema potrebi može stajati u svakom padežu, na pr. رَجُلٌ جَاءَ *Čovjek, koji je došao*; أُحِبُّ مَنْ يَعْدِلُ *Volim onoga koji je pravedan*; مَنْ رَأَيْتُهُ مِنْ رَأَيْتُهُ *Onaj koga sam vidio*; رَجُلٌ هُوَ صَدِيقِي *Čovjek, koji je moj prijatelj*; مَنْ هُوَ بَرٌّ *Onaj koji je pobožan*; مَرَرْتُ بِرَجُلٍ أَبُوهُ عَلِيمٌ *Prošao sam pokraj čovjeka, čiji je otac učen*.

Nekada se ova lična zamjenica u izgovoru može ispustiti, na pr. مَالٌ أَصَابُوا (مالٌ أصابوه) *Imetak, koji su dobili*; أَلْمَالُ (المال) *Imetak, koji želi naša duša*.

Rečenica koja označuje stanje (الْمَسْئَلَةُ الْخَالِيَّةُ)

Ovu smo rečenicu naučili kada je bio govor o akuzativu stanja (الْحَالُ) na str. 49.

Pogodbena ili hipotetična rečenica (الْمَسْئَلَةُ الشَّرْطِيَّةُ)

Pogodbena rečenica (الْمَسْئَلَةُ الشَّرْطِيَّةُ) sastoji se od dvije rečenice, od kojih prva izražuje uvjet ili pogodbu (الشَّرْطُ), a druga posljedicu (الْجَوَابُ ili الْجَزَاءُ).

Prije pogodbene rečenice uvijek stoji jedan od ovih pogodbenih veznika:

أَيُّ *ako*, كَيْ *da*, كَادَ *kada*, إِذَا *kada*, مَهْمَا *kad god*, مَا *što*, مَنْ *ko*, أَيُّ *gdje*, كَيْ *gdje*, كَادَ *kada*, كَيْمَا *gdjegod*, إِذَا *kad god*.

Ovdje će se rastumačiti upotreba prvih triju čestica, a ostale su obrađene kada je bilo govora o skraćenom načinu imperfekta i o pogodbenim veznicima.

Čestica كَيْ *ako* upotrebljuje se kada prva rečenica (الشَّرْطُ) izražuje nešto što se može dogoditi i ne dogoditi, dakle u potencijalnoj rečenici, na pr. إِنْ تَتَّبَعَ تَغْفِرَ ذُنُوبَكَ *Ako se pokaješ, oprostiće ti se grijesi*.

لَوْ se upotrebljuje kada se izriče nešto što je protivno onome što doista jest ili doista nije (لَا مَمْتِنَاعَ الْبُؤَابِ لِامْتِنَاعِ الشَّرْطِ) (irealna rečenica), na pr. لَوْ أَنْصَفَ النَّاسُ اسْتَرَاحَ الْقَاضِي. *Kad bi svijet bio pravedan, miran bi bio sudija.*

Veznikom إِذَا izrazuje se u glavnoj rečenici misao, koja će se sigurno dogoditi (realna rečenica), na pr. إِذَا سَاءَ فِعْلُ الْكُرءِ سَاءَتْ ظُنُونُهُ *Kada čovjek zlo radi, zle su mu i misli (o drugom).*

Glagol u obje rečenice, od kojih je složena pogodbeni rečenica, može biti u perfektu ili imperfektu. Prema tome može biti:

1) Perfekat u obje rečenice, na pr. إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ هَلَكَتَ. *Ako to učiniš, propašćeš.*

2) Imperfekat u obje rečenice, na pr. إِنْ تَصَبَّرْتَ تَلَّ. *Ako se strpiš, postići ćeš.*

3) Perfekat u prvoj, a imperfekat u drugoj rečenici, na pr. مَا رَأَيْتَ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ. *Što si vidio, nije vidio niko.*

4) Imperfekat u prvoj, a perfekat u drugoj, na pr. أَيْنَ تَكُنْ إِنْ كُنْتَ وَعَدْتَ فَاَفْعَلْ. *Gdje ti budeš, biću i ja.*

Perfekat u pogodbenoj rečenici ima značenje imperfekta. Pogodbeni način za sadašnje vrijeme ili kondicional prezenta može se dakle izraziti glagolom u perfektu i imperfektu. Ako se međutim hoće izraziti pogodba u prošlom vremenu ili kondicional za perfekat, onda se pred obični glagol stavi još كَانَ ili koji drugi pomoćni glagol, na pr. إِنْ كُنْتَ وَعَدْتَ فَاَفْعَلْ. *Ako si obećao, učini.*

Iza pogodbenog veznika لَوْ prevada se rečenica i bez pomoćnog glagola perfektom, na pr. لَوْ عَلِمْتُ لَفَعَلْتُ. *Da sam znao, učinio bih.* Ako iza ovoga veznika slijedi imenska rečenica, onda se na početku te rečenice stavlja أَنْ, na pr. لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَمِعُوا. *Da su ljudi čuli!*

Na početku drugoga dijela pogodbene rečenice (الْجَزَاءُ) stavlja se čestica فَ (فَاءُ الْجَزَاءِ) u ovim slučajevima:

1) Ako je drugi dio pogodbene rečenice (الْجَزَاءُ) imenska rečenica, na pr. إِنْ كَانَ الْكَلَامُ مِنْ فِضَّةٍ فَأَلَصَّتْ مِنْ ذَهَبٍ. *Ako je govor od srebra, šutnja je od zlata.*

2) Ako drugi dio pogodbene rečenice počinje jednim od glagola koji nemaju potpune sprege kao što je عَسَى *nije*, نَسَى *možda*, Divan li je! نَسِيَ *Loš li je!* na pr. مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَ مَنْ لَمْ يُوَقِّرْ كَبِيرَنَا فَلَيْسَ مِنَّا. *Ko nije milostiv prema našim mladim i ne poštuje našeg starijeg, nije od nas.*

3) Ako drugi dio rečenice izražuje želju, zapovijed ili zabranu, na pr. إِذَا لَمْ تَسْتَطِعْ شَيْئًا فَدَعُهُ. *Ako nešto ne možeš, prođi ga se!*

4) Ako drugi dio pogodbene rečenice počinje česticom سَوْفَ *ako* إِنْ لَمْ تَتُبْ وَلَنْ يُغْفَرَ لَكَ ذُنُوبُكَ. *Ako se ne pokaješ, nikako ti se neće oprostiti grijesi.*

Ako je pogodbena rečenica sa česticom لَوْ, onda obično na drugom dijelu rečenice (الْجَوَابُ) stoji čestica لَ (لَا مَجْرَبٍ), na pr. لَوْ فَعَلْتَ لَكَ خَيْرًا لَكَ. *Da si učinio, svakako bi ti bilo bolje.*

Nekada u pogodbenoj rečenici može biti ispušten i cijeli drugi dio, jer se iz smisla razumije, na pr. إِنْ فَعَلْتَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ. *Ako učiniš (dobro je), a ako ne učiniš, učiniću ja.*

Čestice إِنْ i لَوْ nekada ne izražuju pogodbe, nego se sa veznikom وَ u našem jeziku prevode sa dopusnim veznicima *premda, makar*, na pr. إِضْرِبْ زَيْدًا وَ لَوْ كَانَ أَخُوكَ. *Udri Zejda premda ti je brat.*

Pored nabrojanih vrsta rečenica u arapskom jeziku ima i podređena rečenica, koja počinje česticom أَنْ ili إِنْ *da* i مَا *što* (أَحْرَفُ الْمَصْدَرِيَّةِ). Ovakva se rečenica zove الْجُمْلَةُ الْمَصْدَرِيَّةُ, jer

mjesto te rečenice uvijek može stajati i infinitiv **الْمَصْدَرُ** od istoga korjena od koga je i glagol, koji se nalazi u toj rečenici, na pr.

} } } }	} } } }	} } } }
} } } }	} } } }	} } } }
} } } }	} } } }	} } } }
} } } }	} } } }	} } } }
} } } }	} } } }	} } } }

Iz gornjih primjera se vidi da je infinitiv u ovom slučaju uvijek **الْمَصْدَرُ** imenici ili ličnoj zamjenici, koja je subjekat glagolske rečenice.

Kao što pojedina riječ u rečenici uvijek stoji u nekom padežu, tako isto i cijela rečenica se nekada smatra da je u nekom padežu (**مَحَلًّا**). Svaka rečenica, koja se može zamijeniti jednom riječi, smatra se da stoji u nekom padežu. Tako u rečenici **حَالِدٌ يَعْمَلُ الْخَيْرَ** *Halid radi dobro* predikat je cijela glagolska rečenica **يَعْمَلُ الْخَيْرَ**, koja se može zamijeniti sa **عَامِلٌ الْخَيْرِ** pa se ta glagolska rečenica kao predikat imenske rečenice smatra da stoji u nominativu. Isto tako u rečenici **كَانَ حَالِدٌ يَعْمَلُ الْخَيْرَ** glagolska rečenica kao predikat glagola **كَانَ** stoji u akuzativu, jer se može zamijeniti sa **عَامِلٌ الْخَيْرِ**.

U rečenici **يَسْمَلُ الْخَيْرَ مَرَرْتُ بِرَجُلٍ يَسْمَلُ الْخَيْرَ** glagolska rečenica **يَسْمَلُ الْخَيْرَ** stoji kao atribut u genitivu, jer se mjesto te rečenice može staviti **عَامِلٌ الْخَيْرِ**.

Prema ovome što je rečeno mogu stajati u nekom padežu ove vrste rečenica:

1) Rečenica koja je predikat imenske rečenice (**خَيْرٌ الْمُبْتَدَأِ**) na pr. **الْعِلْمُ يَرْفَعُ قَدْرَ صَاحِبِهِ** *Nauka podiže vrijednost svoga vlasnika*; **إِنَّ الْفَضِيلَةَ تُحِبُّ** *Vrlinu ljudi vole*.

2) Rečenica koja izrazuje stanje (**الْمَلَالُ**), na pr. **وَجَاءُوا آبَاءَهُمْ وَإِذَا عَشَاءُ يَبْكُونَ** *Dodoše svome ocu navečer plačući*.

3) Rečenica koja je objekat (الْمَعْمُولُ بِهِ), na pr. قَالَ: إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ. Reče: »Ja sam Božji rob«.

4) Kada je rečenica u genitivu kao الْمُضَافُ إِلَيْهِ, na pr. هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ. Ovo je dan, kada koristi iskrenim njihova iskrenost.

5) Rečenica koja je odgovor (الْجَوَابُ) u pogodbenoj rečenici, ako ta rečenica ima na početku إِذَا ili إِذَا فَ, na pr. إِذَا فَ إِذَا الْفَاجِئَةَ (إِذَا الْفَاجِئَةَ), na pr. وَ مَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَاتَهُ مِنْ هَادٍ. Koga Bog zavede (pusti u zabludi), taj nema vodiča.

6) Ako je rečenica atribut (الْصِفَةُ), na pr. وَ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَدَمَى الْمَدِينَةِ يَسْعَى. Dode čovjek iz krajnjeg dijela grada žureći se.

7) Rečenica koja slijedi (التَّابِعُ) iza rečenice, koja se smatra da stoji u nekom padežu, na pr. عَلِيٌّ يَقْرَأُ وَيَكْتُبُ. Alija čita i piše.

Bilješka

Riječi koje stoje u rečenici ili prouzrokuju na drugoj riječi koja uz njih stoji neku promjenu ili ne. Ako riječ uzrokuje promjenu na kraju druge riječi, zove se الْعَامِلُ (faktor), na pr. glagoli, prijedlozi, pogodbeni veznici i t. d.

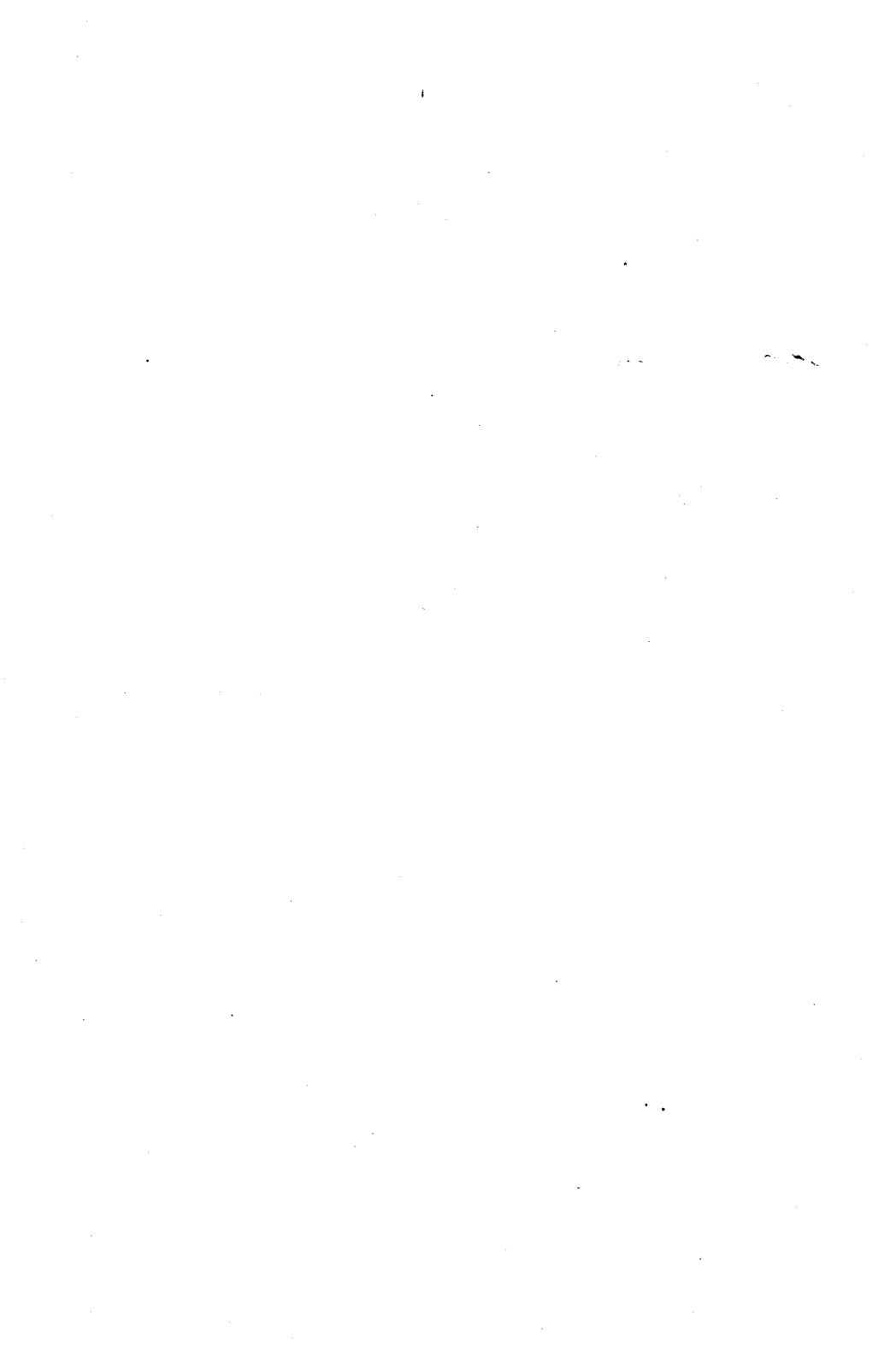
Riječ koja usljed amila (الْعَامِلُ) trpi na kraju promjenu, zove se الْمَعْمُولُ (potčinjen). Tu spadaju nominativi, genitivi, imperfekat u zavisnom ili skraćenom načinu i t. d. Tako u rečenici الْمَعْمُولُ زَيْدٌ وَعَمْرٌا su زَيْدٌ i وَعَمْرٌa su الْعَامِلُ je صَرَبَ je صَرَبَ زَيْدٌ وَعَمْرٌa.

Promjena koja se javlja na الْمَعْمُولُ usljed djelovanja riječi koja je الْعَامِلُ zove se الْعَمَلُ ili الْأَعْرَابُ.

Ima riječi, koje nisu ni الْعَامِلُ ni الْمَعْمُولُ. Take su هَلْ, بَلْ, هَلَّا, سَوْفَ, قَدْ.

RJEČNIK

UPUTA

Skoro u svim arapskim rječnicima riječi su poredane prema njihovoj korjenu. Da možemo dakle u rječniku naći izvedenu riječ trebamo joj znati korjen. U ovom pak rječniku su sve riječi, izvedene i neizvedene, jednine i množine uzete kao samostalne i alfabetskim redom poredane. Glagoli su alfabetski složeni prema svojim glagolskim imenicama (الْمَصْدَرُ). U slučajevima gdje je glagolska imenica neobična kao na pr. تَدَثَّرُ od اِدَّتَّرَ وَعِظَةُ od اِعْظَمَ u alfabetski red je uzet i perfekat (الْمَاضِي) i glagolska imenica (الْمَصْدَرُ).

Riječi sa određenim članom poredane su kao da ga nemaju.

Uz glagolsku imenicu svagdje je naveden perfekat i uz njega prijedlog, ako se glagol upotrebljuje s prijedlogom, a ujedno je kod glagola I vrste naveden vokal srednjeg suglasnika u imperfektu da se označi u koji razred I vrste dotični glagol spada, na pr. عَفُوْ (عَنْ) عَفُوْ oprostiti.

Kraticama su označene ove riječi:

- s. to jest singular — jednina,
- pl. to jest plural — množina,
- zb. im. to jest zbirna imenica i
- poz. to jest pozitiv pridjeva.

آبَاءُ, s. أَبٌ, očevi
أَبْنَاءُ, s. أَبْنَاءٌ, bunarevi
أَعْمَارٌ, s. أَعْمَارٌ, djela; tragovi;
tradicija

آثَامٌ, s. إِثْمٌ, grijesi
آثِمُونَ, pl. آثِمُونَ, griješan
أَجَالٌ, s. أَجَلٌ, rok do koga se
živi, smrt

آحَادُ

- آحَادُ, s. أَحَدٌ, jedinice
 آخِرُ, pl. آخِرُونَ, drugi
 آخِرُ, pl. آخِرُونَ, posljednji;
 kraj; konac
 الْآخِرَةُ budući svijet
 آدَابُ, s. أَدَبٌ, moral; uljud-
 nosti; obrazovanosti
 آذَانُ, s. أُذُنٌ, uši
 آرَاءُ, s. رَأْيٌ, mišljenja
 آسُ mirta, mirća
 آلُ zb. im. ukućani; rod
 آلَافٌ, s. أَلْفٌ, hiljade
 آلَامٌ, s. أَلَمٌ, bolovi
 آلِهَةٌ, s. إِلَهٌ, božanstva,
 bogovi
 آليٌ tehnički
 آمِنٌ, pl. آمِنُونَ, siguran
 آمِنٌ vrijeme
 آلَانَ sada
 آيَةٌ, s. آيَاتٌ, posude
 آوَنَةٌ, s. أَوَانٌ vremena
 آه, آه, آه, آه!
 آيَةٌ, pl. آيَاتٌ, آيٌ, znak; ču-
 do; odlomak iz Kur'ana
 آ je li, da li?
 آه, آه, آه!
 آئِمَارٌ - آئِمَارٌ savjetovati se,
 dogovoriti se

إِبْصَارٌ

- إِئْتِمَانٌ - إِئْتِمَانٌ povjeriti,
 pohraniti
 آئِمَةٌ, s. إِمَامٌ, vođe
 آبٌ, pl. آبَاءٌ, otac
 آبَاهُ آبِي آبَاهُ ustezati se, ne
 htjeti
 إِبَاحَةٌ - إِبَاحٌ dopustiti
 آبِطِيلٌ, s. بَاطِلٌ, neistine
 آبِغَضٌ, s. أَبْغَضٌ, najmrži
 آبَانٌ vrijeme
 آبُوسٌ, s. بُوسٌ, bijede, nevolje
 إِبْتِدَاءٌ - إِبْتِدَاءٌ početi
 إِبْتِدَارٌ - إِبْتِدَارٌ natjecati se
 إِبْتِسَامٌ osmjeh
 آبِغٌ, pl. بَغٌ, sav
 إِبْتِغَاءٌ - إِبْتِغَاءٌ tražiti
 إِبْتِنَاءٌ - إِبْتِنَاءٌ napraviti se
 آبَدًا uvijek (s negacijom:
 nikada)
 آبْدَانٌ, s. بَدَنٌ, tjelesa
 آبْدَعٌ poz. بَدِيعٌ, krasniji ili
 najkрасniji
 آبْرَاجٌ, s. بُرُجٌ, zvijezda
 إِبْرَاقٌ - إِبْرَاقٌ sijevati
 إِبْرَةٌ, pl. إِبْرٌ, igla
 آبْصَارٌ, s. بَصَرٌ, vid; oči
 إِبْصَارٌ - إِبْصَارٌ vidjeti; ugledati

أَبْصَعُ

- أَبْصَعُ, pl. بُصَعُ, sav
 إِبْطَارٌ - أَبْطَرَ učiniti obijesnim
 إِبْطَالٌ - أَبْطَلَ pokvariti; uništiti
 إِبْطَانٌ - أَبْطَنَ tajiti
 إِبْغَاضٌ - أَبْغَضَ mrziti
 أَبْغَضٌ, pl. أَبَاغِضُ, mrži ili najmrži
 إِبْقَاءٌ - أَبْقَى ostaviti
 إِبْلٌ zb. im. deve
 إِبْلَاءٌ - أَبْلَى isharati
 إِبْلَاءٌ - أَبْلَى kušati, staviti na kušnju; pokazati se
 أَبْرَأَ إِبْلَى بِنَفْسِهِ عَذْرًا opravdao se je
 إِبْنٌ, pl. بَنُونَ, sin
 إِبْنُ السَّبِيلِ putnik
 إِبْنَاءٌ, s. بَنُونَ, sinovi
 إِبْنَاءٌ - أَبْنَى dati nekome da pravi
 إِبْنَةٌ, pl. بَنَاتٌ, kći
 إِبْنِيَّةٌ, s. بِنَاءٌ, građevine, zgrade
 أَبُو جَهْلٍ Ebu Džehl; neznalica
 أَبُو حَنِيفَةَ Ebu Hanifa (ime čovjeka)
 أَبُو الْحَارِثِ počasni naziv lava
 أَبْوَابٌ, s. بَابٌ, vrata
 أَبَوِيٌّ očinski

إِتِّكَاهُ

- أَبْيَضٌ, pl. بَيْضٌ, bijel
 إِبْيِضَاضٌ - إِبْيَضَ pobijeljati
 أَيْبَاتٌ, s. بَيْتٌ, kuće; sobe; stihovi
 أَيْبَةٌ, pl. أَيْبُونَ, tatica
 إِتَابِعٌ - إِتَابَعُ slijediti jedan za drugim
 أَاتَانٌ, pl. أُنُنٌ, magarica
 إِتْبَاعٌ - أَتَبَعَ ići za nekim
 إِتْبَاعٌ - إِتَّبَعَ pristati, slijediti
 أَتْبَاعٌ, s. تَبَعٌ, pristaša
 إِتِّخَاذٌ - إِتَّخَذَ učiniti; uzeti; odabrati za
 إِتْسَارٌ - إِتَّسَرَ kockati se
 أَتْسَاعٌ, s. تَسْعٌ, devetine
 إِتْسَاعٌ - إِتَّسَعَ biti prostran
 إِتِّصَالٌ - إِتَّصَلَ spojiti se
 أَتْعَابٌ, s. تَعَبٌ, napor, umor, trud
 إِتْعَابٌ - أَتْعَبَ umoriti (se)
 إِتْعَاطٌ - إِتَّعَطَ poučiti se
 إِتِّفَاقٌ - إِتَّفَقَ složiti se
 إِتِّقَاءٌ - إِتَّقَى čuvati se
 إِتِّقَانٌ - أَتَّقَنَ učvrstiti
 أَتَّقَنُ poz. مُتَّقِنٌ, čvršći ili najčvršći
 إِتِّكَاهُ - إِتَّكَأَ oslanjati se

إِنَّمَا

- إِتْمَامٌ dovršiti
 إِتْمَانٌ, s. أَتَانٌ, magarice
 إِتْيَانٌ - أَتَى doći
 أَتَى (بِ) dovesti, donijeti
 أَتَى (عَلَى) dovršiti, uništiti
 إِتْقَانٌ dokrajčiti
 إِتْقَانَةٌ - أَتَقْنَا nagraditi
 إِتْقَانٌ - تَشَاقَلٌ oklijevati
 إِتْقَانٌ (إِلَى) nagingjati, težiti nečemu
 إِتْقَانَةٌ - أَتَيْتُ postaviti,
 učvrstiti
 إِتْقَانَةٌ - إِتْقَانٌ ustaliti se
 أَتْرٌ, pl. أَتَارٌ, djelo, trag,
 priča, predaja
 أَتْقَالٌ, s. تَقْلٌ, tegobe
 أَتْلَاتٌ, s. تُلْتٌ, trećine
 إِتْمٌ, pl. أَتَامٌ, grijeh
 أَتْمَانٌ, s. تَمْنٌ, protuvrijednosti
 nečega, cijene
 أَتْمَانٌ, s. تَمْنٌ, osmine
 إِتْنَاءٌ - أَتْنَى (عَلَى) hvaliti
 nekoga
 إِتْنَا عَشْرٌ dvanaest za m. r.
 إِتْنَا عَشْرَةٌ dvanaest za ž. r.
 إِتْنَانٍ dva
 إِتْنَانٍ dvije
 إِتْنَيْنِ po dva
 إِتْنَتَيْنِ po dvije

إِجْمَاعٌ

- إِتْنِي dvojni
 أَتْوَابٌ, s. تَوْبٌ, odjeća
 إِجَابَةٌ - أَجَابَ (عَنْ) odgovoriti
 إِجَابَةٌ - إِجَابَ (إِلَى) odazvati se,
 pristati na nešto
 إِجَارَةٌ - أَجَارَ preći nešto
 أَحْسَنٌ, s. أَحْسَنُ, najbolji
 إِحْبَابٌ - أَحَبَّ ljubiti, voljeti
 إِجْتِلَاءٌ - إِجْتَلَى gledati, pokazati
 إِجْتِنَابٌ - إِجْتَنَبَ kloniti se
 إِجْتِهَادٌ - إِجْتَهَدَ truditi se
 إِجْتِهَادٌ trud
 أَجْدَادٌ, s. جَدٌ, djedovi, preci
 أَجْرٌ, pl. أَجُورٌ, plata, nagrada
 أَجْرٌ جَزِيلٌ obilna nagrada
 إِجْرَاءٌ - أَجْرَى tjerati; provesti
 أَجْرَاءٌ, s. أَجِيرٌ, najamnici
 أَجْزَاءٌ, s. جُزْءٌ, dijelovi
 أَجْسَامٌ, s. جِسْمٌ, tjelesa, tijela
 أَجْسَادٌ, s. جَسَدٌ, tijela, tjelesa
 أَجَلٌ da
 أَجَلٌ, pl. أَجَالٌ, smrt, rok do
 koga se živi
 أَجْلَادٌ, s. جَلْدٌ, jaki
 إِجْلُودٌ - إِجْلُودٌ jako se žuriti
 أَجْمٌ, s. أَجْمَةٌ, šikare
 إِجْمَاعٌ - أَجَمَعَ složiti se

إِجْمَاعٌ

- إِجْمَاعٌ, jednoglasan zaključak svih vjerskih učenjaka
 أَجْمَةٌ, pl. أَجْمٌ šikara
 أَجْمَعٌ, pl. جُمِعٌ, sav
 أَجْمَلٌ, poz. جَمِيلٌ, ljepši ili najljepši
 أَجْنَاسٌ, s. جِنْسٌ, rodovi, rase
 أَجْنَحَةٌ, s. جَنَاحٌ, krila
 أَجْوَاهُ, s. جَوْءٌ, atmosfera, vrijeme
 أَجْوَافٌ, s. جَوَافٌ, šupljine, untrine
 أَجْوَفٌ, pl. جَوْفٌ, šupalj; nepravilan glagol u koga je srednji suglasnik slab
 أَجْهَرٌ, poz. جَهِيرٌ, krupnijeg ili najkrupnijeg glasa
 أَجْهَلٌ, poz. جَاهِلٌ, neznaniji ili najneznaniji
 أَجْيَالٌ, s. جِيلٌ, pokoljenja, generacije
 أَجِيرٌ, pl. أَجْرَاءٌ, najamnik
 أَحَادٌ po jedan
 أَحَادِيثٌ, s. حَدِيثٌ, predaja
 أَحْسَنٌ, s. أَجْسَنٌ, najbolji
 إِحَاطَةٌ (بِ) - إِحَاطَةٌ obuhvatiti
 إِحَاقَةٌ (بِ) - إِحَاقَةٌ obuhvatiti; pogoditi; zadesiti
 أَجِيَاءٌ, s. حَبِيبٌ, prijatelji

أَحَدُهُمْ

- إِحْبَابٌ - أَحَبُّ voljeti, ljubiti
 أَحْبَبْتُ بِهِ إِلَى كَافٍ Kako mi je drag!
 أَحَبُّ, pl. أَحَابِبٌ, draži ili najdraži
 أَحْبَلٌ, s. حَبْلٌ, užeta, konopci
 إِحْتِرَاسٌ - إِحْتَرَسَ čuvati se
 إِحْتِفَالٌ - إِحْتَفَلَ skupljati se, brinuti se o nečem
 إِحْتِقَارٌ - إِحْتَقَرَ omalovažiti, poniziti
 إِحْتِكَارٌ - إِحْتَكَرَ kupovati hranu pa je zadržavati dok ne poskupi
 إِحْتِمَالٌ - إِحْتَمَلَ nositi, odnijeti
 إِحْتِوَاءٌ - إِحْتَوَى zauzeti
 إِحْتِيَاجٌ - إِحْتَجَّ biti potreban
 إِحْتِيَالٌ - إِحْتَالَ (لِ) tražiti izlaza
 إِحْتَالَ (عَلَى) prevariti
 أَحْجَارٌ, s. حَجَرٌ, kamenje
 أَحَدٌ jedan; neko; niko (iza negacije)
 أَحَدَ عَشَرَ jedanaest za m. r.
 إِحْدَاثٌ - أَحْدَثَ proizvesti, stvoriti
 أَحَدُنَا neki od nas
 أَحَدٌ وَعِشْرُونَ dvadeset i jedan
 أَحَدُهُمْ neki

أُحْدَى

أُحْدَى jedna

أُحْدَى عَشْرَةَ jedanaest za ž. r.

أُحْدَى وَعِشْرُونَ dvadeset i jedna

أُحْدِيْدَابٌ - أُحْدُوْدَبٌ zguriti se

أُحْرَارٌ, s. حُرٌّ, slobodni

أُحْرَاقٌ - أُحْرَقٌ spaliti

أُحْرُفٌ, s. حَرْفٌ, slova

أُحْرِنِجَامٌ - أُحْرِنِجِمٌ skupiti se

أُحْزَانٌ, s. حُزْنٌ, žalosti, tuge

أُحْزَانٌ - أُحْزِنٌ ožalostiti nekoga

أُحْسَاسٌ - أُحْسَرٌ (بِ) osjetiti

أُحْسَانٌ - أُحْسِنٌ činiti dobro; urediti

أُحْسَانٌ dobročinstvo

أُحْسِنٌ, pl. أَحْسِنٌ, ljepši; najljepši

أُحْسِنُ بِهِ Ala je divan!

أُحْسِنُ بِالْكِتَابَةِ Krasna li rukopisa!

أُحْسِنُ الْعِلْمَ najbolje znanje

أُحْسِنُ مِنْكَ ljepši nego ti

أُحْصَاءٌ - أُحْصَى izbrojiti

أُحْضَارٌ - أُحْضِرٌ donijeti, dovesti

أُحْطَابٌ, s. حَطَبٌ, drva za gorivo

أُحْقٌ preči

أُحْكَامٌ, s. حُكْمٌ, propisi, odredbe

أُخْتِرَامٌ

أُحْكَامٌ - أُحْكَمٌ učvrstiti

أُحْكَمٌ poz. مُحْكَمٌ, čvršći ili najčvršći

أُحْلَامٌ, s. حِلْمٌ, razum; blagost

أُحْمَاءٌ, s. حَمِيمٌ, rođaci; prijatelji

أُحْمَالٌ, s. حِمْلٌ, tovar, teret

أُحْمَرٌ, pl. حُمْرٌ, crven

أُحْوَجٌ - أُحْوَجٌ prisiliti

أُحْوَالٌ, s. حَالٌ, stanja; godine

أُحْوَرٌ, pl. حُورٌ, velikih lijepih očiju

أُحْوِطٌ oprezniji

أُحْيَاءٌ, s. حَيٌّ, živ

أُحْيَاءٌ - أُحْيَا proživiti

أُحْيَانٌ, s. حِينٌ, vremena

أُخٌ, pl. أُخُوَةٌ, brat; prijatelj

أُخٌ, pl. أُخْوَانٌ, prijatelj; brat

أُخَاءٌ - أُخَى pobratiti

أُخَاءٌ bratstvo

أُخْبَارٌ, s. خَبْرٌ, vijesti

أُخْبَارٌ - أُخْبِرٌ izvijestiti

أُخْتٌ, pl. أُخَوَاتٌ, sestra

أُخْتِمٌ - أُخْتَمٌ završiti

أُخْتِرَامٌ - أُخْتِرَمٌ umrijeti; poginuti; ugrabiti; prekinuti

اِخْتِرَانٌ

- اِخْتِرَانٌ - اِخْتَرَنَ sakupljati;
pohraniti
اِخْتِطَافٌ - اِخْتَطَفَ ugrabiti
اِخْتِلاَطٌ - اِخْتَلَطَ pomiješati se,
zalaziti među
اِخْتِلَافٌ - اِخْتَلَفَ ne slagati se;
izmjenjivati se
اِخْتِيَارٌ - اِخْتَارَ odabrati
اِخْتِيَالٌ - اِخْتَالَ oholiti se, po-
nositi se
اِخْتِيَانٌ - اِخْتَانَ izdati, izne-
vjeriti
اِخْتَذَ - اِخَذَ uzeti; početi
اِخْرُ - اِخْرَى, s. اِخْرَى, druga, drugo
اِخْرَاجٌ - اِخْرَجَ vaditi, izvaditi
اِخْرَجَ إِلَى الْوُجُودِ postavio je, stvo-
rio je
اِخْرَى, pl. اِخْرَى, druga, drugo
اِخْتِشَابٌ - اِخْتَشَبَ, s. اِخْتَشَبَ, daske, drva
اِخْتِشَانٌ - اِخْتَشَوْنَ oblačiti
grubo odijelo
اِخْتِصَابٌ - اِخْتَصَبَ, s. اِخْتَصَبَ, plodnosti
اِخْتِضْرَارٌ - اِخْتَضَرَ pozelenjeti
اِخْتِضَالٌ - اِخْتَضَلَ skvasiti se
اِخْتِطَاءٌ - اِخْتَطَأَ, s. اِخْتَطَأَ, pogreške
اِخْتِطَاءٌ - اِخْتَطَأَ pogriješiti
اِخْتِطَارٌ - اِخْتَطَرَ, s. اِخْتَطَرَ, opasnosti
اِخْتِصَانٌ - اِخْتَصَانَ biti iskren.

أَدْبَاهُ

- أَخْلَاقٌ, s. خُلُقٌ, moral; ćudi
أَخْلَاءٌ, s. خَلِيلٌ, prijatelji
أَخْمَاسٌ, s. مَخْمَسٌ, petine
أَخْوَالٌ, s. خَالٌ, ujaci
أَخْوَانٌ, s. أَخٌ, prijatelji
أَخْوَةٌ, s. أَخٌ, braća
أَخُو الْبَلِيَّةِ nesretnik
أَخْوِيٌ bratski
أَخِيرٌ posljednji
أَخِيرًا konačno, najposlije
أَخِيٌّ, pl. أَخِيُونَ, braco
أَخِيَّةٌ, pl. أَخِيَّاتٌ, sестrica
أَدَاءٌ - تَأْدِيَةٌ, اِدَاءٌ izvršiti,
dovesti
أَدَاةٌ, pl. أَدَوَاتٌ, čestice
إِدَابِرٌ - تَدَابِيرٌ raditi jedan
protiv drugoga; ne
slagati se
إِدَائِرٌ - تَدَائِرٌ isčeznuti
إِدَارَةٌ - أَدَارَةٌ omotati, oba-
viti
إِدَامَةٌ - أَدَامٌ podržavati
أَدَبٌ, pl. آدَابٌ, uzgoj; od-
goj; obrazovanost;
moral; uljudnost
أَدْبَاهُ, s. أَدِيبٌ, uzgojeni,
obrazovani književ-
nici

إِدْتَرَّ	
إِدْتَرَّ - تَدْتَرُّ	umotati se
إِدْخَرَ - إِدْخَرُ	pohraniti
إِدْخَلَ - إِدْخَلْ	staviti; uvesti; pomiješati
إِدْرَكَ - إِدْرِكْ	stići; shvatiti
إِدْرَاكَ - إِدْرَاكْ	stići
إِدْعَاهُ - إِدْعَى	tvrditi
إِدْفَاهُ - إِدْفَأْ	ugrijati
إِدْكِرْ - إِدْكِرْ	opametiti se, dozvati se
إِدْلَيْهِ - إِدْلِيْهِ	s. دَلِيلٌ, dokazi; vodiči
إِدْنَاهُ - إِدْنِيْهِ	približiti
إِدْوِيَهُ - إِدْوِيْهِ	s. دَوَاءٌ, lijekovi
إِدْيَبْ - إِدْيَابْ	pl. أُدْيَابْ, uzgojen, obrazovan; knji- ževnik
إِدْيَانٌ - إِدْيَانٌ	s. دِينٌ, vjere
إِذْ	tada; pošto; jer
إِذَا	kada, ako
إِذْكَرْ - إِذْكَرْ	pregovarati, napominjati
إِذَا مَا	kad god
إِذْخَرَ - إِذْخَرْ	pohraniti
إِذْرُعُ - إِذْرُعُ	s. ذِرَاعٌ, podlaktice; aršini
إِذْعَانٌ - إِذْعَانٌ	pokoriti se
إِذْكِيَاهُ - إِذْكِيَاهُ	s. ذَكِيٌّ, oštroumni, dosjetljivi

أَرْبَعُمِائَةٍ	
إِذْلَالَ - أَذَلَّ	poniziti; pokoriti
إِذَا مَا	kad god
إِذْنٌ	tada; dakle
إِذْنٌ - إِذْنٌ	dozvoliti
إِذْنٌ	dozvola; znanje; htijenje
أُذُنٌ, pl. أَذَانٌ	uši
إِذْتَابَ - أَذْتَبَ	griješiti
إِذْهَبَ - أَذْهَبَ	odvesti
إِرَاءَهُ - إِرَاءُ	pokazati
إِرَادَةٌ - إِرَادَ	htjeti
إِرَاحَةً - إِرَاحَ	njušiti; vraćati blago s paše
إِرَاحَ (مِنْ)	izbaviti, riješiti
إِرَاقَةٌ - إِرَاقَ	proliti
أَرَابُ - أَرَبٌ	s. زَعْبُ, zečevi
أَرَابٌ - رَبٌ	s. رَبُّ, gospodari
أَرَابُ الدَّوَلَةِ	državnici, vlastodršci
أَرَابُ الغَفْلَةِ	nemarni
أَرْبَاعٌ - رُبْعٌ	s. رُبْعٌ, četvrtine
أَرْبَاعٌ - رُبْعٌ	s. رُبْعٌ, proljeća
أَرْبَعَةٌ - أَرْبَعٌ	četiri
أَرْبَعَةَ عَشَرَ	za m. r. } četrnaest
أَرْبَعَةَ عَشْرَةَ	za ž. r. }
أَرْبَعُمِائَةٍ	četiri stotine

أَرْبَعُونَ

- أَرْبَعُونَ četrdeset
 إِرْتِدَادٌ - إِرْتَدَّ povratiti (se);
 odmetnuti se od vjere
 إِرْتِدَاعٌ - إِرْتَدَعَ okaniti se
 إِرْتِيَاءٌ - إِرْتَفَى odabrati
 إِرْتِفَاعٌ - إِرْتَفَعَ dignuti se
 إِرْتِفَاعٌ visina
 إِرْتِقَاءٌ - إِرْتَقَى napredovati;
 dići se
 إِرْتِكَابٌ - إِرْتَكَبَ počiniti;
 izvršiti
 إِرْتِيَاعٌ - إِرْتَبَحَ razveseliti se;
 smiriti se
 أَرْجُلٌ, s. رِجْلٌ, noge
 أَرْجُوكَ molim te
 إِرْتَحَاءٌ - إِرْتَحَى spustiti
 إِرْتِدَافٌ - إِرْتَدَفَ staviti za se na
 konja
 أَرْزَاقٌ, s. رِزْقٌ, opskrbe
 إِرْسَالٌ - أَرْسَلَ poslati
 إِرْصَادٌ - أَرْصَدَ čekati, vrebati
 أَرْضٌ, pl. أَرْضُونَ, zemlja
 إِرْعَادٌ - أَرْعَدَ grmjeti
 أَرْقَةٌ, poz. رَاقَةٌ, udobniji ili
 najudobniji (život)
 أَرْقَى, poz. رَاقَى, napredniji ili
 najnapredniji
 إِرْكَابٌ - أَرْكَبَ posaditi nekoga
 na konja

إِسَاءَةٌ

- إِرْمٌ Irem, ogranak ple-
 mena Ad
 أَرْتَبٌ, pl. أَرَاتِبٌ, zec
 أَرْوَاحٌ, s. رُوحٌ, duše; duhovi
 أَرْوِاقَةٌ, s. رُوقَاتٌ, trijemovi;
 čadori; stanovi
 إِرَاءٌ prema
 إِرْجَارٌ - إِرْجَرَ odbiti se
 إِرْدِجَارٌ - إِرْدَجَرَ odbiti se
 إِرْدِحَامٌ - إِرْدَحَمَ pritijesniti
 se, stiskati se, nava-
 ljivati
 إِرْدِيَادٌ - إِرْدَادٌ povećati se
 إِرْدِيَانٌ - إِرْدَانَ okititi se
 أَرْزُقٌ, pl. رِزْقٌ, plav
 إِرْكَى - إِرْكَى dijeliti milo-
 stinju
 إِرْلَاقٌ - إِرْلَقَ klizati, otiski-
 vati
 أَرْمَانٌ, s. زَمَانٌ, vremena
 إِرْمَلٌ - تَرْمَلٌ umotati se
 أَرْوَاجٌ - زَوْجٌ muževi;
 supruge
 أَرْوِدَةٌ, s. رَادٌ, opskrba
 أَرْيْدٌ, poz. رَائِدٌ, više ili
 najviše
 إِرْيِنٌ - تَرِيْنٌ gizdati se
 إِرْسَاءَةٌ - إِسَاءَةٌ pogriješiti

أَسَابِعُ

- أَسَابِعُ, s. أُسْبُوعٌ, sedmice
 أُسْطُوانَةٌ, s. أُسْطُوانَةٌ, stupovi
 إِسْمَاعُ - إِسْمَاعُ slušati jedan
 od drugog; pričati
 jedan drugom
 أَسبابٌ, s. سَبَبٌ, uzroci
 أُسْبُعٌ, s. سَبْعٌ, sedmine
 إِسْبَالٌ - إِسْبَالٌ spustiti;
 objesiti
 أُسْبُوعٌ, pl. أَسَابِعُ, sedmica
 أُسْتَاذٌ, pl. أَسَاتِذَةٌ, profesor
 إِسْتِذْنَانٌ - إِسْتِذْنَانٌ tražiti dozvolu
 إِسْتِئْجَارٌ - إِسْتِئْجَارٌ tražiti savjeta
 إِسْتِيقَاقٌ - إِسْتِيقَاقٌ natjecati se u
 trčanju
 إِسْتِيفْشَارٌ - إِسْتِيفْشَارٌ veseliti se
 إِسْتِئْتَارٌ - إِسْتِئْتَارٌ skrivati se,
 zaklanjati se
 إِسْتِئْثْنَاءٌ - إِسْتِئْثْنَاءٌ izuzeti, isklju-
 čiti
 إِسْتِجَابَةٌ - إِسْتِجَابَةٌ tražiti da
 bude udovoljeno;
 uslišati
 إِسْتِحْسَانٌ - إِسْتِحْسَانٌ odobravati,
 dopadati se
 إِسْتِحْكَامٌ - إِسْتِحْكَامٌ učvrstiti se
 إِسْتِحْلَافٌ - إِسْتِحْلَافٌ tražiti da
 se zakune
 إِسْتِحْجَاءٌ - إِسْتِحْجَاءٌ štidjeti se

إِسْطِطَالَةٌ

- إِسْتِجْبَارٌ - إِسْتِجْبَارٌ tražiti izvi-
 ješće
 إِسْتِخْدَامٌ - إِسْتِخْدَامٌ uzeti u
 službu; tražiti da služi
 إِسْتِخْفَافٌ - إِسْتِخْفَافٌ (ب) omalo-
 važiti
 إِسْتِخْلَاصٌ - إِسْتِخْلَاصٌ prisvojiti,
 oduzeti, dobiti;
 uzeti za doglavnika
 إِسْتِحْلَافٌ - إِسْتِحْلَافٌ imenovati
 nekoga nasljed-
 nikom
 إِسْتِدْعَاءٌ - إِسْتِدْعَاءٌ pozvati
 إِسْتِدْلَالٌ - إِسْتِدْلَالٌ zaključivati
 إِسْتِرَاحَةٌ - إِسْتِرَاحَةٌ biti miran,
 odmoriti se
 إِسْتِرْحَامٌ - إِسْتِرْحَامٌ tražiti
 milosti
 إِسْتِسْقَاءٌ - إِسْتِسْقَاءٌ moliti za
 kišu
 إِسْتِشْهَادٌ - إِسْتِشْهَادٌ tražiti svje-
 doke
 إِسْتِصْحَابٌ - إِسْتِصْحَابٌ pridružiti
 إِسْتِصْغَارٌ - إِسْتِصْغَارٌ omalovažiti,
 potcjenjivati
 إِسْتِصْوَابٌ - إِسْتِصْوَابٌ odobravati
 إِسْطِطَابَةٌ - إِسْطِطَابَةٌ tražiti pitke
 vode
 إِسْطِطَاعَةٌ - إِسْطِطَاعَةٌ moći
 إِسْطِطَالَةٌ - إِسْطِطَالَةٌ biti dugačak,
 oduljiti se, duljina

- إِسْتِعَادَةٌ - povratiti, ponovno zadobiti
- إِسْتِعَادَةٌ - إِسْتَعَادَ - tražiti utočišta
- إِسْتِعَانَةٌ - إِسْتَعَانَ - tražiti pomoći
- إِسْتِعْدَادٌ - إِسْتَعَدَّ - spremiti se
- إِسْتِعْدَادٌ - spremna, priprema
- إِسْتِعْصَاءٌ - إِسْتَعْصَى - pobuniti se, ne pokoravati se
- إِسْتِعْصَامٌ - إِسْتَعْصَمَ (بِ) - držati se nečega
- إِسْتِعْلَاءٌ - إِسْتَعْلَى - uzdignuti se; nadvisiti; pobijediti
- إِسْتِعَاثَةٌ - إِسْتَعَاثَ - tražiti pomoć
- إِسْتِعَاثٌ بِالْوَيْلِ وَالتُّبُورِ - pomagati, kukati
- إِسْتِعْرَابٌ - إِسْتَعْرَبَ - čuditi se
- إِسْتِعْرَاقٌ - إِسْتَعْرَقَ - zauzeti
- إِسْتِعْفَارٌ - إِسْتَعْفَرَ - tražiti oprosta
- إِسْتِعْنَاءٌ - إِسْتَعْنَى (عَنْ) - ne biti potreban nečemu
- إِسْتِعْسَارٌ - إِسْتَعْسَرَ - tražiti tumačenje
- إِسْتِعْقَالَةٌ - إِسْتَعْقَالَ - tražiti razrešenje
- إِسْتِعْقَامَةٌ - إِسْتَعْقَامَ - poći za rukom, biti ispravan; istrajati

- إِسْتِنْطَاقٌ - إِسْتَنْطَقَ - ne odobravati, osuđivati, smatrati ružnim
- إِسْتِقْبَاحٌ - إِسْتَقْبَحَ - okrenuti se prema nečemu, izaći nekome u susret
- إِسْتِقْبَالٌ - إِسْتَقْبَلَ - smiriti se, ustaliti se
- إِسْتِقْرَارٌ - إِسْتَقَرَّ - uzeti u zajam
- إِسْتِقْبَاضٌ - إِسْتَقْبَضَ - držati nešto velikim, precjenjivati, oholiti se
- إِسْتِكْبَارٌ - إِسْتَكْبَرَ - smatrati da je mnogo
- إِسْتِكْفَاءٌ - إِسْتَكْفَى - leći na leđa
- إِسْتِكْفَانَةٌ - إِسْتَكْفَانَ - tražiti, moliti
- إِسْتِمَاعٌ - إِسْتَمَعَ - slušati
- إِسْتِمَالَةٌ - إِسْتَمَالَ - privlačiti
- إِسْتِمْتَاعٌ - إِسْتَمْتَعَ - uživati
- إِسْتِمْدَادٌ - إِسْتَمَدَّ - tražiti pomoći, crpsti, pomagati se
- إِسْتِمْرَارٌ - إِسْتَمَرَّ - ustrajati
- إِسْتِنْبَاءٌ - إِسْتَنْبَأَ - pitati, tražiti vijest
- إِسْتِنْبَاطٌ - إِسْتَنْبَطَ - crpsti, izumjeti nešto
- إِسْتِنْطَاقٌ - إِسْتَنْطَقَ - ispitivati, preslušavati

إِسْتَوَاةٌ

- إِسْتَوَاةٌ - إِسْتَوَىٰ izjednačiti se;
zaustaviti se
- إِسْتَهْرَاةٌ - إِسْتَهْرَأَ ismijavati,
trehati
- إِسْتِجَابٌ - إِسْتَجَابَ zaslužiti
- إِسْتِجَارٌ - إِسْتَأْجَرَ iznajmiti
- إِسْتِذَانٌ - إِسْتَأْذَنَ tražiti dozvolu
- إِسْتِزَارٌ - إِسْتِزَرَ uzeti nekoga za
ministra
- إِسْتِصَاةٌ - إِسْتَوْصَىٰ primiti savjet
- إِسْتِصَالٌ - إِسْتَوْصَلَ tražiti da se
spoji
- إِسْتِيفَاةٌ - إِسْتَوْفَىٰ potpuno na-
platiti
- إِسْتِيقَاطٌ - إِسْتَيْقَظَ probuditi se
- إِسْتِيقْلَاةٌ - إِسْتَوْقَلَ zavladati, pre-
vladati, osvojiti
- أَسْحَارٌ, s. سَحَرٌ, zore
- أَسَدٌ, pl. أَسُودٌ, lav
- أَسَدَاسٌ, s. سُدُسٌ, šestine
- إِسْرَائِيلِيٌّ Izraeličanin, Židov
- أَسْرَارٌ, s. سِرٌّ, tajne
- إِسْرَاعٌ - إِسْرَعَ žuriti se, hitjeti
- أَسْطُوَانَةٌ, s. أَسَاطِينٌ, stup
- إِسْعَادٌ - أَسْعَدَ usrećiti
- إِسْعَافٌ - أَسْعَفَ pomoći, udo-
voljiti
- أَسْفٌ žalost

إِسْوِيْدَادٌ

- أَسْفَارٌ, s. سَفَرٌ, putovanja
- إِسْفَارٌ - أَسْفَرَ otkriti, pokazati
- إِسْقَاةٌ - أَسْقَىٰ napojiti
- أَسْقَامٌ, s. سَقَمٌ, bolesti
- إِسْكَاتٌ - أَسَكَّتَ ušutkati, umiriti
- أَلْإِسْكَندَرُ Aleksandar
- أَسْلَافٌ, s. سَلَفٌ, preci
- إِسْلَامٌ Islam
- إِسْلَامٌ - أَسْلَمَ (إِلَىٰ) predati ne-
kome
- إِسْلَامِيٌّ islamski
- أَسْلِحَةٌ, s. سِلَاحٌ, oružje
- إِسْلِنْقَاةٌ - إِسْلَنَقَ spavati na
ledima
- أَسْمَاءٌ, pl. أَسْمَاءٌ, ime, imenica
- أَسْمَرٌ, pl. سُمُرٌ, smed
- إِسْمَعٌ - كَسَمِعَ slušati
- إِسْنَادٌ - أَسْنَدَ povjeriti
- أَسْنَانٌ, s. سِنٌّ, zubi
- أَسْوَارٌ, s. سُورٌ, zid, bedem
- أَسْوَاقٌ, s. سُوقٌ, čaršije, trgovi
- أَسْوَةٌ uзор, primjer
- أَسْوَدٌ, pl. سُودٌ, crn
- أَسْوَدٌ, s. أَسَدٌ, lavovi
- إِسْوَدَادٌ - إِسْوَدَّ pocrnjeti
- إِسْوِيْدَادٌ - إِسْوَادَّ jako pocrnjeti

أَسِيرٌ

- أَسِيرٌ, pl. أَسْرَى, أَسْرَاهُ zarobljenik
 إِشَابَةٌ - إِشَابَةٌ sličiti
 إِشَارَةٌ - إِشَارَةٌ dati znak
 إِشَاعِرَةٌ, s. أَشْعَرِيٌّ, pripadnici
 eš'ariskog pravca
 إِشَامٌ - إِشَامٌ krenuti u Siriju
 إِشْبَارٌ, s. شِبْرٌ, pedlji, čeperci
 إِشْبَاعٌ - إِشْبَاعٌ nahraniti
 أَشْتَاتٌ, s. شَتٌّ, rasuti, raštr-
 kani
 إِشْتِدَادٌ - إِشْتَدَّ dodijati
 إِشْتِرَاءٌ - إِشْتَرَى kupiti
 إِشْتِرَاطٌ - إِشْتَرَطَ uvjetovati
 إِشْتِغَالٌ - إِشْتِغَلَ (ب) baviti se
 nečim, raditi
 إِشْتِمَالٌ - إِشْتَمَلَ zauzeti
 إِشْتِهَاءٌ - إِشْتَهَى željeti
 إِشْتِهَارٌ - إِشْتَهَرَ biti poznat, po-
 stati glasoviti, steći glas
 أَشْقِيَّةٌ, s. شَتَاءٌ, zime
 أَشْجَارٌ, s. شَجَرٌ, stabla
 أَشْخَاصٌ, s. شَخْصٌ, osobe
 أَشَدَّاءٌ, s. شَدِيدٌ, strogi, jaki,
 moćni
 أَشَدُّ, poz. شَدِيدٌ, žešći, gori
 أَشْرَارٌ, s. شَرِيرٌ, شَرٌّ, zli, zlikovci
 إِشْرَاكٌ - إِشْرَكَ Bogu druga
 pripisivati

إِصْبَعٌ

- أَشْرَافٌ, s. شَرِيفٌ, prvaci, ple-
 mići, ugledni
 إِشْرَافٌ - إِشْرَفَ (إِلَى) nastojati
 da nešto sazna
 أَشْرَفٌ, poz. شَرِيفٌ, ugledniji ili
 najugledniji
 أَشْعَارٌ, s. شِعْرٌ, pjesme
 أَشْعَارٌ, s. شِعْرٌ, kosa
 أَشْعَرِيٌّ, pl. أَشَاعِرَةٌ, pripadnik
 eš'ariskog pravca
 أَشْغَالٌ, s. شُغْلٌ, zanimanja,
 poslovi
 أَشَقُّ, poz. شَأْنٌ teži ili najteži
 أَشْكَالٌ, s. شَكْلٌ, likovi, oblici
 أَشْهُرٌ, s. شَهْرٌ, mjeseci
 أَشْيَاءٌ, s. شَيْءٌ, stvari
 أَشْيَاحٌ, s. شَيْخٌ, profesori;
 starješine
 إِصَابَةٌ - إِصَابٌ pogoditi, za-
 desiti, naći, dobiti,
 uhvatiti
 إِصَابٌ فِي الْجَوَابِ Ispravno je
 odgovorio
 إِصَابِرٌ - إِصَابِرٌ natjecati se
 u podnošenju nečega
 إِصَاغَرٌ - إِصَاغَرَ poniziti se,
 praviti se niskim
 أَصَاغِرٌ, poz. صَغِيرٌ, najmlađi
 إِصْبَاحٌ - إِصْبَحَ osvanuti; biti
 إِصْبَعٌ, pl. أَصَابِعٌ, prst

أَصْبَغَ

- أَصْبَغَ, pl. صَبَغٌ, boje
 أَصْحَاهُ, s. صَحِيحٌ, zdravi
 أَصْحَابٌ, s. صَاحِبٌ, drugovi, vlasnici
 أَصْدِقَاءُ, s. صَدِيقٌ, prijatelji
 إَصْدَقَ - تَصَدَّقَ, dijeliti milostinju
 إِضْرَارٌ - أَمَرَ (عَلَى) ustrajati, biti uporan u nečem
 إِصْطِحَابٌ - إِصْطَحَبَ, združiti se
 إِصْطِفَاءٌ - إِصْطَفَى, poredati se
 إِصْطِلَاحٌ tehnički izraz, termin
 إِصْطِلَاحًا terminološki
 إِصْطِنَاعٌ - إِصْطَنَعَ, narediti da se napravi
 أَصْعَبٌ مِنْ, poz. صَعِبٌ, teži
 إِصْفَاءٌ - أَصْفَى, slušati
 أَصْفَرٌ, poz. صَغِيرٌ, mladi ili najmlađi; manji ili najmanji
 أَصْفَرٌ, pl. صُفْرٌ, žut, blijed
 إِصْفِرَارٌ - إِصْفَرَ, požutjeti
 إِصْفِيرَارٌ - إِصْفَرَّ, jako požutjeti
 أَصْلٌ, pl. أَصُولٌ, temelj; osnova; princip
 إِصْلَاحٌ - أَصْلَى, pržiti vatrom, staviti u vatru
 إِصْلَاحٌ - إِصْلَحَ, urediti, popraviti
 أَصْلَحَ مِنْ, poz. صَاحٌ, bolji

أَضْيَافٌ

- أَصْلِيٌّ osnovni
 أَصَمٌّ, pl. صُمٌّ, gluh
 إِضْمَاءٌ - أَضْمَى, ubiti na mjestu
 إِصْنَاعٌ - إِصْنَعَ, narediti da se napravi
 أَصْنَافٌ, s. صِنْفٌ, vrste
 أَصْنَامٌ, s. صَنَمٌ, idoli, kumiri
 أَصْوَاتٌ, s. صَوْتٌ, glasovi
 أَصُولٌ, s. أَصْلٌ, temelji; osnove; principi
 أَصِيلٌ čvrst
 إِضَاءَةٌ - إِضَاءَ, osvijetliti
 أَضَاحِيٌّ, s. أَضْحِيَّةٌ, žrtve, kurban
 إِضَارَبَ - إِضْرَبَ, potući se
 إِضَاعَةٌ - إِضَاعَ, uništiti
 إِضَاقَةٌ - إِضَافَ, dodati, proširiti
 أَضْحَى prije podne biti; postati
 أَضْحِيَّةٌ, s. أَضَاحِيٌّ, žrtva, kurban
 إِضْرَابٌ - أَضْرَبَ, odustati
 إِضْرَابٌ - إِضْرَبَ, udarati sobom; gibati se
 أَضْرَارٌ, s. ضَرَرٌ, štete
 إِضْطِرَابٌ - إِضْطَرَبَ, udarati sobom, gibati se, tresti se
 إِضْعَافٌ - أَضْعَفَ, oslabiti
 أَضْلٌ, poz. صَالٌ, više ili najviše zalutao
 أَضْيَافٌ, s. صَيْفٌ, gosti

أَضَعَ

- أَضَعُ, poz. ضَاعُ, napušteniji ili najnapušteniji
 إِطَارَةٌ - إِطَارَ dati da poleti; odrubiti; izbiti
 إِطَاعَةٌ - أَطَاعَ biti poslušan
 إِطَاعَةٌ poslušnost
 إِطَالَةٌ - أَطَالَ oduljiti, otegnuti
 إِمَالَةٌ - أَمَالَ nageti
 إِطْبَاءٌ, s. طَبِيبٌ, liječnici
 إِطْرَاقٌ - أَطْرَقَ oboriti glavu
 إِطْعَامٌ - أَطْعَمَ hraniti, nahraniti
 إِطْفَاءٌ - أَطْفَأَ ugasiti
 إِطْفَالٌ, s. طِفْلٌ, djeca
 إِطْلَاعٌ - أَطْلَعَ saznati; natkučiti se
 إِطْلَاقٌ - أَطْلَقَ pustiti, osloboditi
 أَطْمَارٌ, s. طَمْرٌ, polovne haljine
 أَطْمَاعٌ, s. طَمَعٌ, pohlepe, želje
 إِطْمِينَانٌ - أَطْمَأَنَّ smiriti se
 إِطْنَابٌ - أَطْنَبَ oduljiti, pretjerati
 أَطْوَلٌ, poz. طَوِيلٌ, dulji ili najdulji
 إِطْهَرٌ - أَطْهَرَ očistiti se
 إِظْهَرَ - أَظْهَرَ pokazivati se
 إِظْلَامٌ - أَظْلَمَ podnositi nepravdu
 أَظْفَارٌ, s. ظُفْرٌ, nokti

إِعْتَوَانَ

- إِظْلَالٌ - أَظْلَلَ zasjeniti, natkriliti
 إِظْلَامٌ - أَظْلَمَ podnositi nepravdu
 أَظْلَمٌ, poz. ظَالِمٌ, veći ili najveći nasilnik
 أَظْلَمَ - تَظَلَّمَ tužiti se na nepravdu; trpjeti nepravdu
 إِظْهَارٌ - أَظْهَرَ pokazati, pomoći nekome da pobijedi
 أَظْهَرٌ, s. ظَهْرٌ, leđa
 بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ među njima
 أَعْجِمٌ, s. تَجَمَّ, Nearapi
 إِعَادَةٌ - أَعَادَ povratiti
 أَعَالِي, s. أَعْلَى, vrhovi
 إِعْتِبَارٌ - اِعْتَبَرَ poučiti se
 اِعْتِدَاءٌ - اِعْتَدَى (عَلَى) činiti nepravdu, napasti nekoga
 إِعْتِرَاضٌ - اِعْتَرَضَ popriječiti se
 إِعْتِرَافٌ - اِعْتَرَفَ priznati
 إِعْتِرَالٌ - اِعْتَرَلَ povući se, biti otpušten
 اِعْتِقَادٌ - اِعْتَقَدَ vjerovati
 اِعْتِكَافٌ - اِعْتَكَفَ boraviti u džamiji
 اِعْتِسَادٌ - اِعْتَسَدَ osloniti se, pouzdati se
 اِعْتِوَانٌ - اِعْتَوَنَ međusobno se pomagati

إِعْجَابٌ

- إِعْجَابٌ - إِعْجَبَ - svidati se
 إِعْجَابٌ - umišljenost
 إِعْجَازٌ - إِعْجَزَ - učiniti nemoćnim
 أَعْدَاءُ - عَدُوٌّ - neprijatelji
 إِعْدَاءُ - إِعْدَى - prelaziti, zaraziti
 إِعْدَادٌ - أَعَدَّ - pripremiti, pripremiti
 أَعْرَاضٌ - عَرَضٌ - čast, obraz
 إِعْرَاضٌ - أَعْرَضَ (مِنْ) - odustati, napustiti
 أَعْرَجٌ - عُرْجٌ - hrom
 أَعْشَارٌ - عَشْرٌ - desetine
 إِعْشِيبٌ - إِعْشَوْشَبَ - zatraviti se
 أَعْشِيَةٌ - عَشَاءٌ - večere
 أَعْصَارٌ - عَصْرٌ - stoljeća
 إِعْطَاءٌ - أَعْطَى - dati
 أَعْظَمٌ - عَظِيمٌ - veći ili najveći
 أَعْلَامٌ - عَلَمٌ - vlastita imena; zastave
 إِعْلَامٌ - أَعْلَمَ - obavijestiti
 أَعْلَمٌ - عَلِمَ - učeniji ili najučeniji
 أَعْلَى - عَلِيٌّ - vrh
 أَعْلَى (مِنْ) - عَلِيَ - uzvišeniji; veći
 أَعْمَارٌ - عُمُرٌ - životi
 أَعْمَالٌ - عَمَلٌ - djela

أَغْرَزُ

- إِعْمَالٌ - أَعْمَلَ - staviti u pokret, zaposliti
 أَعْنَاقٌ - س. - عُنُقٌ - vratovi
 أَعْمِدَةٌ - س. - عَمُودٌ - stupovi
 أَعْمَى - س. - عَمَى - pl. - عَمَى - slijep
 إِعْوِجَاجٌ - إِعْوَجَّ - iskriviti se
 أَعْوَرٌ - س. - عَوْرٌ - pl. - عَوْرٌ - slijep u jedno oko
 إِعْوِرَارٌ - إِعْوَرَ - oslijepjeti
 إِعْوَارٌ - إِعْوَرَ - biti potreban; učiniti nemoćnim
 لَمْ يَمُوزْ كُمْ بَطْلٌ - Neće vam nedostajati jedan junak
 إِعْيَاءٌ - أَعْيَا - sustati, umoriti (se)
 أَعْيَادٌ - س. - عِيدٌ - blagdani
 أَعْيُنٌ - س. - عَيْنٌ - oči
 إِعَانَةٌ - أَعَانَ - pomoći
 إِعْبِرَارٌ - إِعْبَرَ - uprašiti se
 إِعْتِنَامٌ - إِعْتَنَمَ - zadobiti
 إِعْتِسَاطٌ - إِعْتَسَطَ - razljutiti se
 أَعْدِيَةٌ - س. - عَدَاءٌ - ručci
 إِعْرَابٌ - إِعْرَبَ - zadiviti
 أَعْرَاضٌ - س. - غَرَضٌ - ciljevi, svrhe
 إِغْرَاقٌ - إِغْرَقَ - potopiti
 إِغْرِبَارٌ - إِغْرَبَ - kupati se u suzama (oko)
 أَعْزَرٌ - س. - غَزِيرٌ - poz. - غَزِيرٌ - obilniji ili najobilniji

أَغْصَانٌ

- أَغْصَانٌ, s. عُصْنٌ, grane
 إِغْلَاطٌ - إِغْلَظٌ oštro, grubo
 govoriti
 إِغْلَاقٌ - أَغْلَقَ zatvoriti
 إِغْمَاءٌ - أَغْمِيَ (على) onesvijestiti se
 إِغْنَاءٌ - أَغْنَى učiniti nepo-
 trebnim
 أَغْنِيَاءٌ, s. غَنِيٌّ, bogati
 أُفٍّ, أُفٍّ uh!
 إِفَادَةٌ - أَفَادَ koristiti
 إِفَاضَةٌ - أَفَاضَ proliti
 إِفَاقَةٌ - أَفَاقَ (من) osvijestiti se,
 otrijezniti se, dozvati se
 إِفْتِتَاحٌ - أَفْتَتَحَ osvojiti;
 započeti
 إِفْتِخَارٌ - أَفْتَحَرَ ponositi se
 إِفْتِرَاسٌ - أَفْتَرَسَ uloviti; raskinuti
 إِفْتِرَاشٌ - أَفْتَرَشَ leći položivši
 prednje noge
 إِفْتِرَاضٌ - أَفْتَرَضَ staviti u duž-
 nost, propisati, od-
 rediti
 إِفْتِرَاقٌ - أَفْتَرَقَ rasti se,
 raziti se
 إِفْتِقَارٌ - أَفْتَقَرَ biti potreban
 إِفْتِحَامٌ - أَفْتَحَمَ ušutkati nekoga
 إِفْرَادٌ - أَفْرَدَ osamiti se,
 biti sam
 إِفْرَاطٌ - أَفْرَطَ pretjerati
 إِفْرَاطٌ pretjeranost

إِفْتِرَافٌ

- إِفْرَاحٌ - أَفْرَحَ izručiti
 الْإِفْرَاجُ - أَفْرَجَ Evropejci
 إِفْسَادٌ - أَفْسَدَ pokvariti
 أَفْسَلٌ - فَسَلَ, poz. فَسَلَ, slabiji ili
 najslabiji
 إِفْضَاءٌ - أَفْضَى dovesti
 أَفْضَلٌ - فَاضَلَ, poz. فَاضَلَ, vredniji ili
 najvredniji
 إِفْطَارٌ - أَفْطَرَ omrsiti se
 أَفْعَالٌ, s. فَعَلَ, djela; glagoli
 أَفْعَى - أَفْعَى, pl. الْأَفْعَى, zmija
 إِفْلَاحٌ - أَفْلَحَ spasiti se; uspjeti
 إِفْلَاسٌ - أَفْلَسَ osiromašiti
 إِفْلَاسٌ siromaštvo
 أَفْوَاهٌ, s. فَمٌ, usta
 إِفْأَالَةٌ - أَفْأَالَ podmetnuti
 nekome da je nešto
 rekao
 إِفْأَامَةٌ - أَفْأَامَ održavati, vršiti
 podignuti, sagraditi
 أَفْأَامٌ (في) stanovati, ostati
 إِفْأَالٌ - أَفْأَالَ okrenuti se;
 početi
 إِفْتِبَاسٌ - أَفْتَبَسَ crpsti, uzimati
 إِفْتِحَامٌ - أَفْتَحَمَ nasrnuti, baca-
 ti se u nešto
 إِفْتِرَابٌ - أَفْتَرَبَ (من) približiti
 se nečem
 إِفْتِرَافٌ - أَفْتَرَفَ počiniti

اِفْتِضَاهُ

- اِفْتِضَاهُ - اِفْتَضَى iziskivati
 اِفْتِطَاعٌ - اِفْطَعَ sjeći, vaditi
 اِفْتِيَالٌ - اِفْتَالَ raspolagati
 nečim
 اِفْتِدَارٌ, s. قَدْرٌ, količine; vri-
 jednosti; sudbina
 اِفْتِدَامٌ, s. قَدَمٌ, stopala; noge
 اِفْتِدَامٌ - اِفْتَدَمَ (على) -
 istupiti
 اِفْتِدَارٌ, s. قَدْرٌ, nečisti, nečistoće
 اِفْتِرَارٌ - اِفْرَأَ priznati
 اِفْتِسَامٌ, s. قِسْمٌ, dijelovi
 اِفْتِسَامٌ - اِفْتَسَمَ (بِ) -
 kleti se
 اِفْتِصْرٌ, poz. قَصِيرٌ, kraći ili naj-
 kraći
 اِفْتِصَى, poz. قَاصٍ, krajnji ili
 najkrajnji
 اِفْتِطَارٌ, s. قَطْرٌ, pokrajine
 اِفْتِنْسَاسٌ - اِفْتِنَسَنَ imati jako iz
 bačena prsa a uleknuta
 leđa
 اِفْتِقَالٌ, s. قُفْلٌ, brave, katanci
 اِقْلٌ manji
 اِقْلَالٌ - اِقْلَلْ dići i nositi;
 umanjiti
 اِقْلَامٌ, s. قَلَمٌ, pera
 اِقْوَاتٌ, s. قُوْتٌ, hrana, životne
 namirnice
 اِقْوَالٌ, s. قَوْلٌ, govori, mišljenja
 اِقْوَامٌ, s. قَوْمٌ, ljudi, narodi

اَكْوَالٌ

- اَقْوِيَاءُ, s. قَوِيٌّ, jaki
 اَكَابِرٌ, s. اَلْكَبِيرُ najveći,
 najstariji
 اَكَابِرُ اَلنَّاسِ velikani svijeta
 اَكْبَرٌ, poz. كَبِيرٌ, veći ili najve-
 ći; stariji ili najstariji
 اَكْتَفٌ, s. كَتِفٌ, plečke
 اِكْتِسَابٌ - اِكْتَسَبَ sticati, steći
 اَكْتَعٌ, s. كُتْعٌ, sav
 اِكْتِفَاءٌ - اِكْتَفَى (بِ) -
 biti dosta;
 zadovoljiti se
 اِكْتَفُوا اَلْهَمَّ مِنْ فَتْحِ هَذِهِ اَلْجَزِيرَةِ بِقَتْلِهِ
 zadovoljite se njegovim ubi-
 stvom mjesto brige oko osv-
 janja ovoga poluostrva
 اِكْتَارٌ - اِكْتَرَّ činiti mnogo
 اِكْتَرُّ više
 اِكْتَذَابٌ - اِكْتَذَبَ pobiti
 اِكْتِرَامٌ - اِكْتَرَمَ počastiti
 اِكْتِفَاءٌ, s. كُفُوٌ, ravni, prilike
 اِكْتِفِهْرَادٌ - اِكْتَفِهَرَ smrknuti se
 اِكْتَالٌ izjelica
 اِكْتَلٌ - اِكْتَلْ jesti
 اِكْتِمَالٌ - اِكْتَمَلَ ispuniti, upot-
 puniti
 اِكْتِمْلٌ, poz. كَامِلٌ, potpuniji ili
 najpotpuniji
 اِكْتُولٌ izjelica

أَكْبَاسٌ

- أَكْبَاسٌ, s. كَيْسٌ, vreće
 آلَانٌ sada
 أَلَا zar ne? dai, eto
 إِمَامٌ dokle? čemu?
 لَأَ da ne
 إِلَّا osim
 لِأَيِّ nego u
 أَلْبَيْسَةُ, s. لِبَاسٌ, odjeća
 التَّجَاؤُ (إِلَى) - التَّجَاؤُ skloniti se,
 pribjeći
 التَّرَامُ - التَّرَامُ ne odvajati se
 od nečega
 التَّفَاتُ - التَّفَاتُ obazirati se
 التَّقَاةُ - التَّقَاةُ sastati se,
 sresti se
 التَّقَاطُ - التَّقَاطُ brati; uzeti;
 ugrabiti
 التَّمَاسُ - التَّمَسُ tražiti
 التَّمَاقُ - التَّمَقُ stići, dostaviti
 التَّمُ (إِلَى آخِرِهِ) (skraćeno od
 i tako dalje
 التَّمُ, poz. لَذِيذٌ, ukusniji ili
 najukusniji,
 التَّمَقُ - التَّمَقُ spojiti, priljubiti
 التَّمَفُ, s. لُطْفٌ, milosti, do-
 brote
 التَّمَفُ, poz. لَطِيفٌ, ugodniji ili
 najugodniji
 التَّمَاطُ, s. لَفْظٌ, riječi

إِمَامًا

- أَلْفٌ - أَلْفٌ obiknuti se
 أَلْفٌ, pl. أُلُوفٌ, أَلَفٌ, hiljada
 أَلْفٌ أَلْفٌ milijun
 أَلْفًا - أَلْفًا baciti
 أَلْفًا, s. نَقَبٌ, nadimci
 اللَّهُ Allah, Bog
 اللَّهُ Bog je između
 nas i Omera tj. On će nam
 suditi
 اللَّهُ moj Bože!
 أَلْمٌ, pl. أَلَمٌ, bol
 أَلْمَانِيَّاتُ njemački
 أَلْوَاحٌ, s. لَوْحٌ, ploče
 أَلِهَةٌ, pl. أَلِهَةٌ, božanstvo, Bog
 أَلِهَةٌ - أَلِهَةٌ nadahnuti
 إِلَى u, k, do
 إِلَى آلَانٍ dosada
 إِلَى الْجُوفِ unutar
 إِلَى السَّحْرِ do zore
 أَمٌ ili
 أَمَا zar ne?
 أَمٌ - أَمٌ pohoditi; biti
 imam
 أُمَّ, pl. أُمَّاتٌ, أُمَّهَاتٌ, majka
 أَمَّا - أَمَّا što se tiče... to
 أَمًا ili
 أَمًا - أَمًا ili-ili

إِمَانَةٌ

- إِمَانَةٌ - إِمَاتٌ usmrtiti
 إِمَارَةٌ - إِمَارٌ savjetovati se
 إِمَارَةٌ - إِمَارَةٌ zapovjedništvo
 إِمَاكِنٌ, s. مَكَانٌ, mjesta
 إِمَالَةٌ - أَمَالٌ nageti
 إِمَامٌ pred
 إِمَامٌ, pl. أَرْعَاءٌ, vođa
 أَمَانٌ milost; sigurnost
 أَمَانَةٌ, pl. أَمَانَاتٌ, vjernost, povjerenje, povjerljivost, pohrana, amanet
 أُمَّةٌ, pl. أُمَّمٌ, sljedbenici, pristaše
 أُمَّ الْقُرَى Mekka
 إِمْتِحَانٌ ispit
 إِمْتِدَاحٌ - إِمْتِدَاحٌ hvaliti
 إِمْتِدَادٌ - إِمْتِدَادٌ pružiti se, protezati se
 أَمْتِعَةٌ, s. كُنْتَاعٌ, koristi; uživanje; namještaj
 إِمْتِلَاءٌ - إِمْتِلَاءٌ biti napunjen, napuniti se
 إِمْتِنَاعٌ - إِمْتِنَاعٌ ustegnuti se, biti nešto nemoguće
 إِمْتِيَاذٌ - إِمْتِيَاذٌ odlikovati se, odvojiti se; razlikovati se
 أَمْثَالٌ, s. مَثَلٌ, poslovice

أُمُوتٌ

- إِمْدَادٌ - أَمْدٌ odgoditi; pomoći, potpomagati
 أَمَجٌ Emedž (ime mjesta između Mekke i Medine)
 أَمْرٌ - أَمْرٌ narediti, naložiti
 أَمْرٌ, pl. أُمُورٌ, stvar; posao; stanje; događaj; nešto
 أَمْرَاءٌ, s. أَمِيرٌ, vladari
 أَمْرُؤٌ, pl. رِجَالٌ, čovjek, muž
 أَمْرَأَةٌ, pl. نِسَاءٌ, žena, supruga
 أَمْسٌ jučer
 إِمْسَاءٌ - أَمْسٌ omrknuti; postati
 إِمْسَاكٌ - إِمْسَاكٌ uhvatiti, držati
 إِمْنَارٌ - إِمْنَارٌ padati kiša
 إِمْنَاكٌ - إِمْنَاكٌ biti moguće; moći
 أَمْكِنَةٌ, s. مَكَانٌ, mjesta
 أَمَلٌ - أَمَلٌ nadati se
 أَمَلٌ, pl. أَمَالٌ, nada
 أَمْلَسٌ, pl. مُلْسٌ, gladak
 أَمٌ jasan, lak, bliz
 أُمَّةٌ, s. أُمَّةٌ, sljedbenici; narodi
 أَلَامٌ خَالِيَةٌ prošli narodi
 أَمِنٌ - أَمِنٌ biti siguran
 أَمْنِيَةٌ, pl. أَلَامَانِيَةٌ, želja
 أَمُوتٌ, s. مَيِّتٌ, mrtvi

أَمْوَاجٌ

- أَمْوَاجٌ, s. مَوْجٌ, valovi
 أَمْوَالٌ, s. مَالٌ, imeci
 أَمْوْرٌ, s. أَمْرٌ, stvari; poslovi; stanja; događaji
 أَمْهَرٌ, poz. مَاهِرٌ, vještiji ili najvještiji
 أَمْيَالٌ, s. مَيْلٌ milje (مَيْلٌ = 400 koraka)
 أَمِيرٌ, pl. أَمْرَأَةٌ, vladar
 أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ vladar vjernika
 أُمَيْمَةٌ, pl. أُمَيْمَاتٌ, majčica
 أُمِيَّةٌ ime čovjeka
 أُمِيَّةٌ nepismenost
 أَنْ da
 إِنْ ako
 إِنْ - إِلَّا samo
 أَنْ da
 إِنْ zaista
 أَنَا ja
 إِنَاءٌ, pl. آيَةٌ, posuda
 إِنْآبَةٌ (إِلَى) obratiti se
 أَنْبُوبٌ, s. أَنْبُوبٌ, cijevi
 أَنْثَى, s. إِنْثَى, ženske
 أَنْسَانٌ, s. إِنْسَانٌ, ljudi
 أَنْسَانِيٌّ, s. إِنْسَانِيٌّ, ljudi
 أَنْفَاءٌ nadvisiti

إِنْتِهَازٌ

- إِنْبَاضٌ, s. نَبْضٌ, kucaji srca, bilo
 أَنْبُوبٌ, pl. أَنْبُوبٌ, cijev
 أَنْبِيَاءٌ, s. نَبِيٌّ, Božji poslanici
 أَنْتَ ti
 إِنْتَاجٌ - أَنْتَجَ proizvesti
 أَنْتَهٌ jecanje
 أَنْتُمْ vi
 أَنْتَنَ vi (ž.)
 إِنْتِرَاعٌ - إِنْتَرَعَ oduzeti, ekspropriirati
 إِنْتِشَارٌ - إِنْتَشَرَ raširiti se, razići se
 إِنْتِصَارٌ - إِنْتَصَرَ pobijediti
 إِنْتِصَافٌ - إِنْتَصَفَ raspoloviti (se)
 إِنْطِوَاءٌ - إِنْطَوَى saviti se
 إِنْتِظَارٌ - إِنْتَظَرَ čekati, očekivati
 إِنْتِظَامٌ - إِنْتَظَمَ složiti se
 إِنْتِفَاعٌ - إِنْتَفَعَ koristiti se
 إِنْتِفَاضٌ - إِنْتَفَضَ stresti se
 إِنْتِقَالٌ - إِنْتَقَلَ preći
 إِنْتِقَامٌ - إِنْتَقَمَ osvetiti se, okajati
 إِنْتِهَاءٌ - إِنْتَهَى svršiti (se)
 إِنْتِهَى (إِلَى) stići doprijeti
 إِنْتِهَازٌ - إِنْتَهَزَ iskoristiti (priliku), ugrabiti

إِنْتِهَارُ الْفُرْصَةِ

- إِسْتِهَارُ الْفُرْصَةِ iskoristiti priliku
 إِنْتَهَى - إِنْتَهَى saviti se, previti se
 أَنْثَى, pl. إِنَاتُ, ženska
 إِنجَاهُ - أَنجَى spasiti
 إِنجَادُ - أَنجَدَ pomoći nekome
 إِنجَازُ - أَنجَزَ ispuniti, izvršiti
 إِنجِلَاءُ - إِنجَلَى rastupiti se
 إِنْحِدَارُ - إِنْحَدَرَ spustiti se, sići
 إِنْحِرَافُ - إِنْحَرَفَ (عن) skrenuti
 إِنْحِطَاطُ - إِنْحَطَّ nazadovati, padati
 إِنْحِيَارُ - إِنْحَارَ naginjati nekome; povući se
 إِنْحِدَاعُ - إِنْحَدَعَ biti zavarano, prevariti se
 إِنذَارُ - أَنذَرَ opomenuti
 إِنزَالُ - أَنزَلَ spustiti; objaviti
 إِنْسَانُ, pl. أَنَسٌ نَاسٌ, čovjek
 إِنْسَانِيٌّ ljudski
 إِنشَاءُ - أَنشَأَ stvoriti; napraviti, sagraditi; početi
 إِنشَاءُ vještina u pismenom sastavu
 إِنشَادُ - أَنشَدَ zaklinjati nekoga; recitovati
 إِنشِرَاحُ - إِنشَرَحَ raspoložiti se
 إِنشِقَاقُ - إِنشَقَّ raspuknuti
 أَنصَارُ, s. نَاصِرٌ, pomoćnici

إِنْفِرَادُ

- أَنصَافٌ, s. نِصْفٌ, polovine
 إِنصَافٌ - أَنصَفَ biti pravedan
 إِنصَافٌ pravednost, nepristranost
 إِنصِرَافٌ - إِنصَرَفَ vratiti se; otići
 إِنصِرَامٌ - إِنصَرَمَ prekinuti se
 أَنطَاعٌ, s. نَطَعٌ kože na kojima se osuđeni ubija
 إِنطِبَاقٌ - إِنطَبَقَ poklapati se s nečim
 إِنطِلَاقٌ - إِنطَلَقَ otići
 إِنطَلُوقٌ (بِ) odvesti
 إِنطَوَاءُ - إِنطَوَى saviti se, smotati se
 أَنظَارٌ, s. نَظَرٌ, mišljenja, nazori
 إِنظَارٌ - أَنظَرَ odgoditi, pričekati
 أَنعَامٌ, s. نَعَمٌ, domaće životinje, blago
 إِنعَامٌ - أَنعمَ udijeliti, dati
 إِنعِقَادٌ - إِنعَقَدَ zaplesti se
 أَنفٌ, pl. أَنُوفٌ, nos
 إِنفَادٌ - أَنفَدَ provesti
 أَنفَاسٌ, s. نَفَسٌ dāsi
 إِنفَاقٌ - إِنفَقَ trošiti
 إِنفِتَاحٌ - إِنفَتَحَ otvoriti se
 إِنفِرَادٌ - إِنفَرَدَ odvojiti se, osamiti se

أَنْفُسُ

- أَنْفُسُ, s. نَفْسُ duša; lično
 أَنْفِضَاحٌ - أَنْفِضَاحٌ otkriti se, osramotiti se
 أَنْفِطَارٌ - أَنْفِطَرَ - rascijepiti se
 أَنْفِلَاقٌ - أَنْفَلَقَ - rastupiti se
 أَنْفِرَاضٌ - أَنْفَرَضَ - propasti
 أَنْفِشَارٌ - أَنْفَشَرَ - oguliti se
 أَنْفِشَاعٌ - أَنْفِشَعَ - rastupiti se, razići se (oblak)
 أَنْفِضَاضٌ - أَنْفِضَاضٌ srušiti se
 أَنْفِطَاعٌ - أَنْفِطَعَ (عن) - prekinuti se, biti otsječen, napustiti nešto
 أَنْفِطَعَ (ل) - odati se nečemu
 أَنْفِغَارٌ - أَنْفَعَرَ - izvaliti se, biti iščupan
 أَنْفِلَابٌ - أَنْفَلَبَ - pretvoriti se, prevrnuti se
 أَنْفِغَادٌ - أَنْفَغَادَ - pokoriti se, povoditi se za nekim
 أَنْكَارٌ - أَنْكَرَ - nijekati; držati ružnim
 أَنْكَرَ (على) - osuditi
 أَنْكَسَارٌ - أَنْكَسَرَ - razbiti se
 أَنْكَشَافٌ - أَنْكَشَفَ - otkriti se
 أَنْسَاٌ - samo, jedino
 أَنْهَاءٌ - أَنْهَى - dovršiti
 أَنْهَارٌ - أَنْهَرَ, s. نَهْرٌ, rijeke
 أَنْهَرٌ - أَنْهَرَ, s. نَهَارٌ, dani

أَوْقَافٌ

- أَنْهِيَالٌ - أَنْهَى - oboriti se na nekoga
 أَنْوَاهٌ, s. نَوْءٌ, zalazak zvijezda po čemu Arapi proriču kišu, vjetar i druge pojave
 أَنْوَارٌ, s. نُورٌ, svjetla
 أَنْوَاعٌ, s. نَوْعٌ, vrste
 أَنْوُفٌ, s. أَنْفٌ, nosevi
 أَيْنَ - odakle? kako? kada? gdje god
 أَنْيَابٌ, s. نَابٌ, zubi očajnici
 أَوْ - ili
 أَوْأَ (أَوَاهُ) - âh, ûh!
 أَوْانٌ, pl. أَوَانَةٌ, vrijeme
 أَوْبٌ - أَوْبَ - vratiti se
 أَوْجَاعٌ, s. وَجَعٌ, bolovi
 أَوْدِيَةٌ, s. وَادٍ, doline; rijeke
 أَوْزَاقٌ, s. وَرَقَةٌ, papiri
 أَوْزَارٌ, s. وَزْرٌ, tereti; tovari
 أَوْزَانٌ, s. وَزْنٌ, mjere; oblici
 أَوْسَطٌ - srednji
 أَلْأَوْسَطُ - El-Evsatu (ime djela)
 أَوْضَحُ الْبَيَانِ - najjasnije objašnjenje
 أَوْطَانٌ, s. وَطَنٌ, domovine
 أَوْقَاتٌ, s. وَقْتُ, vremena
 أَوْقَافٌ, s. وَتَفٌ, zadužbine, vjerska dobra

أَوَّلُ

أَوَّلُ	prvi
أَوَّلُ الشِّتَاءِ	početak zime
أَوْلَاءُ	ovi, ove
أَوْلِيَّكَ	oni, ti, te
أَوْلَاتُ	s. ذَاتُ, vlasnice
أَوْلَادُهُ	s. وَكْدُهُ, djeca
أَوْلَاكَ	oni, one
أَوْلُوهُ	s. ذُوهُ, vlasnici
أَوْلُوا الأَلْبَابِ	pametni
أَوْلُوا العِلْمِ	učeni
أَوْلَى	preči
الأَوْلَى	najbolji, najbolje
الأَوْلَى	pl. الأُولَى, prva
الأَوْلَى (الأُولَى) الأَوْلَى	koje
أَوْلِيَاءُ	s. وَوَلِيٌّ, ugodnici
أَوَّهْ	(أَوَّاهُ) uh! ah!
أَوْهَامٌ	s. وَهْمٌ, pričinjanja, umišljenost
إِهَابُهُ	إِهَابٌ - pozvati, dati potstreka
إِهَالَةٌ	إِهَالٌ - sipati, rasuti
إِهَالِكِ	s. أَهْلٌ, stanovnici ukućani
إِهْتِدَاءُ	إِهْتِدَاءٌ - ići pravim putem
إِهْدَاءُ	إِهْدَاءٌ - dati na dar
أَهْرَامٌ	s. هَرَمٌ, piramide

أَيُّ

أَهْلٌ	zb. im. pl. أَهْلُونَ, stanovnik, porodica
أَهْلُ إِفْرَنْسَةَ	Francuzi
أَهْلُ الأَدَبِ	književnici
أَهْلُ الإِحْسَانِ	dobročinitelji
أَهْلُ التَّارِيخِ	istoričari
أَهْلُ الدَّعَاوَةِ	griješnici, zločinci
أَهْلُ رُومِيَّةَ	Rimljani (Talijani)
أَهْلُ الطَّاعَةِ	pokorni, poslušni
أَهْلُ العَرَبِيَّةِ	arebiste
أَهْلُ عَصْرِ	savremenici
أَهْلُ النِّفَاقِ	licemjerci
أَهْلًا وَسَهْلًا	Dobro došao! (zapravo: Došao si svojima pa budi razonodan)
إِهْلَاكَ	إِهْلَاكَ - uništiti, upropastiti
أَهْلُونَ	s. أَهْلٌ, stanovnici, ukućani
أَهْمٌ	poz. مُعِمْ, važniji ili najvažniji
إِهْمَالُهُ	إِهْمَالٌ - napustiti, zanemariti
أَهْوَالٌ	s. هَوْلٌ, strahote, opasnosti
أَهْوَنُ (مِنْ)	poz. هَيْبٌ, lakše
أَهْيَبُ بِهِ	Ala je strašiv!
أَيُّ	to jest

إِى

- إِى da (uvijek sa zakletvom)
- إِى وَرَبِّى da, tako mi moga gospodara!
- أَى koji?
- إِأَبُ ُ vratiti se
- إِأَادُ Ijad (ime arapskog plemena)
- إِأَاكَ tebe
- إِأَاكَ وَ Čuvaj se!
- إِأَاكُمْ vas
- إِأَامٌ , s. بِيَوْمٍ dani
- إِأَانَا nas
- إِأَاهُ njega
- إِأَاهَا nju
- إِأَاهُمْ njih
- إِأَاهُنَّ njih (ž.)
- إِأَاىَ mene
- أَىةٌ koja?
- إِأَاتَى - إَىةٌ dati
- إِأَاتَامٌ , s. بِسِيمٍ siročad
- إِأَاتَرٌ - إَاتَرٌ odabrati
- إِأَاتِقٌ - إِاتِقٌ pričvrstiti, svezati
- إِأِأَابٌ - إِأِأَابٌ zahtijevati
- إِأِأَادٌ - إِأِأَادٌ stvoriti
- إِأِأَاهُ - إِأِأَاهُ nadahnuti, objaviti (إِى)

أَمِينٌ

- إِأِدَاعٌ - إِأِدَاعٌ pohraniti
- أِأِيدٌ ili إِأِيدِى s. يَدٌ ruke
- إِأِذَاهُ - إِأِذَى - mučiti, uznemirivati
- إِأِرَاتٌ - إِأِرَاتٌ donijeti
- إِأِصَاةٌ - إِأِصَاةٌ oporučiti; povjeriti
- إِأِصَالٌ - إِأِصَالٌ dopremiti, dovesti, dostaviti
- أِأِضَاً također
- إِأِصَاةٌ - إِأِصَاةٌ skupiti
- إِأِصَادٌ - إِأِصَادٌ prijetiti
- إِأِصَاةٌ - إِأِصَاةٌ ispuniti
- إِأِصَادٌ - إِأِصَادٌ naložiti, potpaliti
- إِأِصَارٌ - إِأِصَارٌ natovariti
- إِأِصَاطٌ - إِأِصَاطٌ probuditi
- إِأِصَاعٌ - إِأِصَاعٌ blagoglasje, harmonija; note
- إِأِصَانٌ - إِأِصَانٌ uvjeriti se
- إِأِصَاةٌ - إِأِصَاةٌ dati, obdariti
- إِأِصَاةٌ - إِأِصَاةٌ dati znak
- إِأِصَارٌ - إِأِصَارٌ narediti nekom da nešto učini
- أِأِمَانٌ , s. بِعِينٍ zakletve
- إِأِمَانٌ - إِأِمَانٌ vjerovati; vjera
- إِأِمَانٌ - إِأِمَانٌ krenuti u Jemen
- أِأِمَاً što god
- أِأِمِينٌ ko god

أَيْنَ

- أَيْنَ gdje?
 أَيْنَسَا gdje god
 أَيْنَا koji od nas?
 إِيهَامٌ - أَوْهَمَ zavarati,
 pričinjati

بَدْرٌ

- أَيْهَا o! vokativna čestica
 za m. r.
 أَيْتَمَا o! vokativna čestica
 za ž. r.
 أَيْهَمٌ koji od njih?
 أَيْهَمَا koji od njih dvojice
 ili od njih dvije?

ب

- بِ s, sa, za, u, pa, tako mi!
 بِاللَّهِ Tako mi Boga!
 بَائِعٌ, pl. بَاعَةٌ, prodavač,
 trgovac
 بَابٌ, pl. أَبْوَابٌ, vrata; vrsta
 أَلْبَابَةُ papa
 بَابِلٌ Babilon, Babilonija
 بَادِيَةٌ, pl. أَبْوَادِي, pustinja
 أَلْبَارِحَةُ sinoć
 بَارِدٌ hladan
 بَارٌّ, pl. بَرَرَةٌ pokoran,
 krepostan, pobožan
 بَاطِلٌ, pl. أَبَاطِيلٌ, neistina,
 ništetan
 بَاعَةٌ, s. بَائِعٌ, prodavači,
 trgovci
 بَاقِيَةٌ, pl. بَاقِيَاتٌ, vječna
 بَاهِرٌ divan
 بَيْرٌ, pl. أَبَارٌ, bunar
 بَأْسٌ sila, snaga

- بُؤْسٌ, pl. أَبْوُسٌ, bijeda, nevolja
 بَيْسٌ Loš li je!
 بَأْسِرِهِ cio, sav
 بَجْنَبِيهِ kraj njega
 بَحَارٌ, s. بَحْرٌ, mora
 بَحَثٌ istraživati,
 raspravljati
 بَحْرٌ, pl. أَبْحُرٌ, أَبْحُورٌ, more
 أَلْبَحْرُ أَلْتَوَسِطُ Sredozemno More
 بِحَسَبِ po, prema
 بَخْسٌ šteta
 بُخْلٌ - بُخْلٌ biti tvrdica
 بَخْلَالٌ za vrijeme, dok
 بُخْلَالٌ, pl. بُخْلَالَةٌ, tvrdica
 بَدَائِعٌ, s. بَدِيعَةٌ, krasote
 بَدْءٌ - بَدَأٌ početi
 بُدْخَانَةٌ pagoda, mnogobožački
 hram
 بَدْرٌ ime sela kraj Medine

بَدَلٌ

- بَدَلٌ, pl. أَبْدَالٌ, zamjenik
 بَدَنٌ, pl. أَبْدَانٌ, tijelo
 بَدْوٌ beduini
 بَدُوٌ pokazati se, pojaviti se
 بَدِيعَةٌ, pl. بَدَائِعٌ, krasota
 أَبْدِيعُ nauka o tropima i figurama
 بَرٌّ = بَرٌّ činiti dobro, biti poslušan roditeljima
 بَرٌّ, pl. أَبْرَارٌ, pobožan
 بَرٌّ, pl. بُرُورٌ, kopno
 بَرٌّ dobročinstvo, dobro djelo
 بَرٌّ pšenica
 بُرِّئَ - بُرِّئَ ozdraviti
 بُرْجٌ, pl. أَبْرَاجٌ, zvijezde
 بُرْدٌ strugati
 بُرْدٌ studen, hladan
 بُرْدٌ, pl. بُرُودٌ, ogrtač
 بُرْسِيمٌ djetelina
 بُرُورٌ pojaviti se, pokazati se
 بُرُوقٌ, pl. بُرُوقٌ, svjetlica
 بُرُوعٌ, pl. بُرَائِعٌ, veo
 بُرُكَةٌ, pl. بُرَكَاتٌ, blagoslov, napredak, sreća

بَضْعَةٌ

- بُرُوكٌ = بُرُوكٌ podaviti noge i leći (deva)
 بَرِيٌّ poljski, pustinjski, kopneni
 بَرِيَّةٌ, pl. بَرَائِبَا, stvorenje, svijet
 بَرِيَّةٌ, pl. بَرَائِيٌّ, pustinja, polje
 بَرِيدٌ pošta; 12 milja
 بَرِيقٌ blistanje, sjaj
 بَرٌّ = بَرٌّ opljačkati
 بَسَائِطٌ, s. بَسِيطٌ, ravnice
 بُسْتَانٌ, pl. بَسَاتِينٌ, vrt
 بَسَطٌ = بَسَطٌ prostrijeti
 بَسِيطٌ, pl. بَسَائِطٌ, ravan, ravnina
 بَشَرٌ čovjek, ljudi, svijet
 بَشَرِيٌّ = بَشَرِيٌّ obradovati
 بَشَرِيٌّ لَكُمْ Blago vama!
 بَصَائِرٌ, s. بَصِيرَةٌ, pouke, uvidavnosti
 بَصَرٌ = بَصَرٌ (بَصَرٌ) ugledati, opaziti, vidjeti
 بَصَرٌ, pl. أَبْصَارٌ, vid; oko
 بَصِيرَةٌ, pl. بَصَائِرٌ, pouka, uvidavnost
 بَضْعٌ (za m. ر. بَضْعَةٌ) nekoliko (od 3—9)
 بَضْعَةٌ, pl. بَضْعٌ, بَضْعٌ, komad mesa

بَطَانَةٌ

- بَطَانَةٌ nerad, lijenost
 بَطْلٌ, pl. أَبْطَالٌ, hrabar
 بَطْنٌ, pl. أَبْطَانٌ, trbuh,
 utroba, unutrašnjost
 بَعَثَ - بَعَثَ opremiti,
 poslati; proživiti
 بَعْدٌ poslije
 بَعْدٌ - بَعْدٌ biti daleko
 بَعِيدٌ, pl. بُعْدَاءٌ, dalek
 بَعِيرٌ, pl. بُعْرَانٌ, deva
 بَعْضٌ neki
 بَعْضُ الشُّعْرَاءِ neki pjesnik, pjesnici
 بَعْضُ النَّاسِ neki čovjek, ljudi
 بَغْدَادٌ Bagdad
 بَغْضٌ, بَغْضَاءٌ mržnja
 بَغِيضٌ omražen
 بَغَى - بَغَى činiti nepravdu
 بَغِيَ - بَغَى tražiti
 بَقَاةٌ - بَقَاةٌ ostati
 بَقَاعٌ, s. بُقَعَةٌ, krajevi,
 dijelovi zemlje
 بَقَرٌ zb. im. goveče
 بَقَرَةٌ, pl. بَقَرَاتٌ, krava;
 goveče
 بُقْعَةٌ, pl. بُقَاعٌ, kraj, dio
 zemlje
 بَقِيَّةٌ, pl. بَقَايَا, ostatak

بُلُوغٌ

- بُكَاءٌ - بُكَاءٌ plakati
 za nečim
 بَكِيَ (من) plakati na nešto
 بَكْرَةٌ, pl. بَكْرَاتٌ, kolo
 بِكْمٌ pošto?
 بِكْمٌ دِينَارٌ za koliko zlatnika?
 بُكُورٌ - بُكُورٌ podraniti,
 pristupiti
 بَلٌ nego
 بِلَا bez
 بَلَاءٌ - بَلَاءٌ kušati; staviti
 na iskušenje
 بَلَاءٌ brigada; iskušenje
 بِلَادٌ, s. بِلْدٌ, gradovi;
 zemlje
 بِلَاطٌ, pl. بِلَاطَاتٌ, pločnik;
 trijem
 بِلَافَةٌ jasnoća govora
 بِلْدَةٌ - بِلْدٌ, pl. بِلْدَانٌ, grad;
 zemlja
 بِلْدَةٌ الْمُسْلِمِينَ islamski grad
 بَلَعَ - بَلَعَ žderati, pro-
 ždrijeti
 بَلِغَةٌ, s. بَلِغٌ, dobri govornici
 بُلْغَارٌ ime mjesta u Rusiji
 (današnji Kazan)
 بِلْغَرَادٌ Beograd
 بُلُوغٌ - بُلُوغٌ postići, stići,
 doći, saznati

بَلِيدٌ

- بَلِيدٌ glup, ograničen
 بَلِيغٌ, pl. بُلَغَاءٌ, dobar govornik
 بَلَى da
 بَلَى - بَلَى istruhnuti
 بَلِيَةٌ, pl. بَلَايَا, nesreća
 بِنَاءٌ = بَنَى praviti, graditi
 بِنَاءٌ, pl. أَبْنِيَةٌ, zgrada, građevina
 بِنَادِقَةٌ Venecijanci
 بِنَانَةٌ, zb. im. بَنَانٌ, jagodica prsta; prst
 بِنْتٌ, pl. بَنَاتٌ, kći
 بِنْتُ الْكَرِيمِ vino
 بِنْجَوَةٌ postrance
 بِنْفَسِهِ lično
 بِنُوَامِيَةٌ Umejjevići
 بِنُوَ الْعَبَّاسِ Abbasovići
 بِنِيٌّ, pl. بِنِيُونَ, sinčić
 بِنِيَانٌ građevina
 بِنِيَةٌ, pl. بِنِيٌّ, građevina
 بِنِيَةُ الْكَلِمَةِ oblik riječi
 بِنِيَةٌ, pl. بِنِيَّاتٌ, kćerka
 بِنَابٌ vratar, podvornik
 بِنَادِيَةٌ, s. بَوَادِيُ الْبَوَادِيُ pustinje
 بِنُوْحٌ (إِلَى) otkriti, kazati

بُيُوتٌ

- بُوسَنَةٌ Bosna
 بُوسَنَوِيٌّ Bošnjak, Bosanac
 بُهْجَةٌ ljepota, svježina
 بُهْرٌ - بُهْرٌ zapanjiti, nadmašiti
 بُيَاجٌ - بُيَاجٌ biti jasan
 الْبَيَانُ nauka o poređenju, metafori i metonimiji
 بُيْتٌ, pl. بُيُوتٌ, soba; kuća; stih
 بُيُوتَةٌ - بُيُوتَةٌ biti noću; prenoćiti
 بُيْدٌ ali
 بُيْضٌ - بُيْضٌ nositi jaja
 بُيْضٌ, s. أَبْيَضٌ, bijeli, bijele
 بُيْضَةٌ zb. im. بُيْضٌ, jaje
 بُيْطَرَةٌ - بُيْطَرَةٌ životinje liječiti, veterinarstvo
 بُيْعٌ - بُيْعٌ prodati
 بُيْنٌ među
 بُيْنُ أَيْدِيْ, بَيْنُ يَدَيْ pred
 بُيْنٌ - بُيْنٌ rastati se
 بُيْنٌ jasan
 بُيِّنَةٌ, pl. بُيِّنَاتٌ, dokaz
 بُيْنَمَا - بُيْنَمَا dok
 بُيُوتٌ, s. بُيْتٌ, sobe; kuće;

ت

ت

- تَ takó mi (uz riječ اللهُ)
 تَا ova
 تَابُ تَوْبَةٌ pokajati se
 تَاكَ ta
 تَاَلَهُ Tako mi Boga!
 تَاَمَرُ - تَاَمَرٌ urotiti se protiv nekoga
 تَاَجُ, pl. تَيَجَانُ, kruna
 تَاَجِرُ, pl. تَجَارٌ, trgovac
 تَاَرِيخُ, pl. تَوَارِيخُ, era; istorija
 تَارِيخُ الْآدَابِ istorija književnosti
 تَاَسِعُ, تَاَسِعٌ deveti
 تَاَسِعَ عَشَرَ devetnaesti
 تَامٌ potpun
 تَامِرٌ koji ima datula
 تَاَثَرُ (فِي) - تَاَثَرٌ djelovati
 تَاَحِيرٌ - تَاَحِيرٌ odgoditi
 تَاَذُبُ - تَاَذِبُ pristojno se držati
 تَاَذُبُ izobrazba, uljudnost prema nekome
 تَاَذِيبٌ - تَاَذِيبٌ uzgajati
 تَاَذِيَةٌ - تَاَذِيَةٌ predati, izručiti; dovesti
 تَاَذِينٌ - تَاَذِينٌ oglasiti; proučiti ezan

تَبِعَ

- تَأْسِيسٌ - تَأْسِيسٌ osnovati, utemeljiti
 تَأْكِيدٌ - تَأْكِيدٌ pojačati
 تَأَلَّمَ (مِنْ) - تَأَلَّمَ mučiti se, osjećati bol
 تَأَلِيفٌ - تَأَلِيفٌ sastaviti, napisati
 تَأَمَّرَ - تَأَمَّرَ savjetovati se
 تَأَمَّلَ - تَأَمَّلَ promisliti, promatrati
 تَأَمَّرَ - تَأَمَّرَ postaviti za-povjednikom, postaviti poglavara
 تَأْمِينٌ - تَأْمِينٌ govoriti آمين (Uslišaj!); osigurati
 تَأَنَّ - تَأَنَّ raditi polagano i promišljeno
 تَأْوِيلٌ - تَأْوِيلٌ tumačiti
 تَبَّ - تَبَّ propasti, upropastiti
 تَبَاهَ Propao! Proklet bio!
 تَبَادَرُ - تَبَادَرُ natjecati se
 تَبَاعَدُ - تَبَاعَدُ udaljiti se
 تَبَاغَضُ - تَبَاغَضُ mrziti jedan drugoga
 تَبَدَّلَ - تَبَدَّلَ mijenjati se
 تَبَرَّأَ - تَبَرَّأَ proglasiti nevinim
 تَبِعَ - تَبِعَ slijediti
 تَبِعَ, pl. تَابِعٌ, pristaša

تَبْلِغٌ

- تَبْلِغٌ - بَلَّغَ priopćiti, javiti
 تَبْنٌ, s. تَبْنَةٌ, slama
 تَبَنٌ - تَبَّنَى posiniti
 تَبْنَةٌ, zb. im. تَبْنٌ, slamka
 تَبْيِضٌ - بَيَّضَ učiniti svijetlim
 تَبْيِينٌ - بَيَّنَّ objasniti, razjasniti, protumačiti
 تَتَمِّمٌ - تَمَّمَ dovršiti, svršiti
 تَنِيمٌ - تَنَّمَ zarobiti
 تَنَاقُلٌ - تَنَاقَلْ oklijevati
 تَجَّارٌ, s. تَاجِرٌ, trgovci
 تَجْدِيدٌ - جَدَّدَ obnoviti, popraviti
 تَجْرِبَةٌ - جَرَّبَ kušati
 تَجْصِصٌ - جَصَّصَ olijepiti, okrečiti
 تَجَلَّى - تَجَلَّى pokazati se
 تَجَلَّبٌ - تَجَلَّبَ ogrnuti se ogrtačem
 تَجَلِيَةٌ - جَلَّى ugladiti, izbrisati mrlje
 تَجْوِزٌ - تَجْوَزَ obući čarape
 تَحَاسُدٌ - تَحَاسَدَ zavidjeti jedan drugom
 تَحْيِيدٌ - حَبَّدَ odobravati
 تَحْتٌ pod
 تَحَدٍّ - تَحَدَّى natjecati se, takmičiti se

تَخْفِيفٌ

- تَحَدَّثٌ - حَدَّثَ govoriti, pričati
 تَحَدِيثٌ - حَدَّثَ pričati, kazivati
 تَحْدِيدٌ - حَدَّدَ ograničiti, odrediti
 تَحْذِيرٌ - حَذَّرَ opomenuti, upozoriti
 تَحْرِيرٌ - حَرَّرَ pisati, osloboditi
 تَحْرِيرِيٌّ pismen
 تَحْرِيفٌ - حَرَّفَ izmijeniti, iskriviti
 تَحْرِيكٌ - حَرَّكَ pokrenuti, maknuti
 تَحْرِيمٌ - حَرَّمَ (على) sačuvati
 تَحْصِيلٌ - حَصَّلَ sticati
 تَحْصِينٌ - حَصَّنَ učvrstiti
 تَحْضِضٌ - حَضَّضَ poticati
 تَحْطِيمٌ - حَطَّمَ zdrobiti, zgnječiti
 تَحْقُقٌ - تَحَقَّقَ ustanoviti (se)
 تَحْقِيقٌ - حَقَّقَ ustanoviti
 تَحْلِيفٌ - حَلَفَ zaklinjati, tražiti da se zakune
 تَحْوِيلٌ - حَوَّلَ premjestiti (se); okrenuti
 تَخْرُجٌ - تَخْرُجُ svršiti nauke, absolvirati
 تَخْطِئَةٌ - خَطَأَ osuditi, pripisati nekome grešku
 تَخْطِيفٌ - خَطَفَ zgrabiti
 تَخْفِيفٌ - خَفَّفَ (عن) olakšati

تَحَلَّى

- تَحَلَّى - تَحَلَّى (عن) proći se, okaniti se
 تَحَلَّصَ - تَحَلَّصَ spasiti se
 تَحَلَّلَ - تَحَلَّلَ (ب) nešto staviti između nečega
 تَحَلَّى - تَحَلَّى (عن) pustiti
 تَحَلَّى - تَحَلَّى spasiti
 تَحَلَّى - تَحَلَّى ostaviti iza sebe
 تَحَلَّى - تَحَلَّى izabrati
 تَحَلَّى - تَحَلَّى dati nekome da bira
 تَحَلَّى - تَحَلَّى (إلى) činiti se, pričinjati se
 تَحَلَّى - تَحَلَّى raditi jedan protiv drugoga; ne slagati se, razmimo-ilaziti se
 تَحَلَّى - تَحَلَّى zaduživati se međusobno
 تَحَلَّى - تَحَلَّى razmišljati
 تَحَلَّى - تَحَلَّى snovati, rasporediti, prirediti, iznaći
 تَحَلَّى raspored
 تَحَلَّى - تَحَلَّى zamotati se
 تَحَلَّى - تَحَلَّى valjati se
 تَحَلَّى - تَحَلَّى predavati
 تَحَلَّى - تَحَلَّى sabrati
 تَحَلَّى - تَحَلَّى klati; poklati
 تَحَلَّى - تَحَلَّى sjetiti se

تَسَاعَ

- تَسَاعَ, pl. أَسْرَبَةٌ, zemlja
 تَسَاعَ - تَسَاعَ udaljiti se, izostati
 تَسَاعَ - تَسَاعَ međusobno se zadovoljiti
 تَسَاعَ Ostaviti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ rasporediti;
 تَسَاعَ raspored
 تَسَاعَ تَسَاعَ tumač
 تَسَاعَ - تَسَاعَ prevesti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ pozdraviti sa »merhaba« t. j. nek ti je udobno
 تَسَاعَ - تَسَاعَ ukrasiti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ hrabriti, poticati
 تَسَاعَ تَسَاعَ ostaviti; propustiti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ sastaviti, složiti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ ponosno ići
 تَسَاعَ - تَسَاعَ očistiti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ uzeti za ženu, oženiti se, vjenčati
 تَسَاعَ - تَسَاعَ oženiti
 تَسَاعَ - تَسَاعَ gizdati se
 تَسَاعَ - تَسَاعَ okiniti, nagizdati
 تَسَاعَ - تَسَاعَ raspitivati se
 تَسَاعَ - تَسَاعَ natjecati se u trčanju
 تَسَاعَ po devet

تَسْبِيحٌ

- تَسْبِيحٌ - تَسَبَّحَ slaviti (Boga)
 تَسْبِيحَةٌ - تَسَبَّحَ napraviti da-
 režljivim
 تَسْعٌ, pl. أَسْعَاءٌ, devetina
 تَعِصٌ devet za ž. r.
 تَعَمَةٌ devet za m. r.
 تَعِصَ عَشْرَةٌ devetnaest za ž. r.
 تَعَمَ عَشْرٌ devetnaest za m. r.
 تَسْعَمِائَةٌ devet stotina
 تَسْعُونَ devedeset
 تَسْفِيهِ - تَسْفَاهَ osuditi, smatrati
 glupim
 تَسْقِفٌ - تَسَقَّفَ natkriti
 تَسْكِيَتْ - تَسَكَّتْ umiriti, ušutkati
 تَسْلُقُ - تَسَلَّقُ leći nauznak
 تَسْلِطُ - تَسَلَّطَ napustiti, ovlastiti
 تَسْلِمٌ - تَسَلَّمَ reći na kraju
 klanjanja:
 السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ
 تَسْلِمٌ - تَسَلَّمَ (إِلَى) predati
 تَسْلِمٌ - تَسَلَّمَ (عَلَى) pozdraviti
 تَسْلِيَةٌ - تَسَلَّى tješiti
 تَسْمِيَةٌ - تَسَمَّى nadjeti ime,
 imenovati, nazvati
 تَسْبِيحٌ - تَسَبَّحَ kazivati, pre-
 davati
 تَسْمِينٌ - تَسَمَّنَ ugojiti, utoviti
 تَسْوِيدٌ - تَسَوَّدَ ocrniti, pocrniti

تَصْلِبٌ

- تَسِيرٌ - تَسَرَ poslati
 تَسَاؤُمٌ - تَسَاءَمَ zlo slutiti
 تَسَاجِرٌ - تَسَاجَرَ svadati se,
 čerupati se
 تَشَارِكٌ - تَشَارَكَ združiti se,
 udružiti se
 تَشَاوُرٌ - تَشَاوَرَّ dogovoriti se
 تَشْتِيتٌ - تَشَتَّتَ raspršiti, rasuti
 تَشَجُّعٌ - تَشَجَّعَ junačiti se
 تَشَدُّقٌ - تَشَدَّقَ mnogo govo-
 riti, prenemagati se
 تَشْدِيدٌ - تَشَدَّدَ pojačati, podvo-
 stručiti
 تَشْرِيفٌ - تَشَرَّفَ počastiti
 تَشِيْطُنٌ - تَشِيْطَنَ postati kao
 vrag
 تَشْيِبٌ - تَشَيَّبَ ostariti, obije-
 liti nekoga
 تَشْيِيدٌ - تَشَيَّدَ sagraditi,
 učvrstiti, oblijepiti
 تَصَارُعٌ - تَصَارَعَ hrvati se
 تَصَالِحٌ - تَصَالَحَ izmiriti se
 تَصَائِفٌ, s. تَصْنِيفٌ djela (pisana)
 تَصَدَّى - تَصَدَّى istupiti,
 istaknuti se
 تَصَدِّيقٌ - تَصَدَّقَ vjerovati,
 potvrditi
 تَصَعِيدٌ - تَصَعَّدَ dignuti (pogled)
 gledati na čovjeka
 تَصْفِيحٌ - تَصَفَّحَ obložiti
 تَصْلِبٌ - تَصَلَّبَ objesiti, razapeti

تَصْلِيَةٌ

- تَصْلِيَةٌ - صَلَّى klanjati; zaželjati Božju milost Njegovu Poslaniku
- تَصْوِيمٌ - صَمَمٌ odlučiti
- تَصْنِيفٌ - صَنَّفَ sastaviti, pisati djelo
- تَصْنِيفٌ, pl. تَصَانِيفٌ, djelo (pisano)
- تَصْوِيبٌ - صَوَّبَ spustiti, obratiti (pogled), gledati niz čovjeka
- تَصْوِيرٌ - صَوَّرَ slikati
- تَصِيدٌ - تَصَيْدٌ uloviti
- تَضْرِبٌ - صَرَبَ mnogo tući
- تَضْمَنٌ - تَضَمَّنَ zauzimati
- تَضْيِيعٌ - ضَيَّعَ izgubiti, potrošiti, propustiti
- تَطْرَفٌ (إِلَى) تَطَرَّفَ doći, doprijeti
- تَطْفُلٌ - تَطَفَّلَ nametati se, ići nepozvan na gozbu
- تَطَوُّعٌ - طَوَّعَ činiti nešto dobrovoljno
- تَطَوُّفٌ - طَوَّفَ obilaziti
- تَطَهَّرَ - طَهَّرَ očistiti se
- تَطَهَّرَ - طَهَّرَ očistiti
- تَطَاهُرٌ - طَاطَاهَرَ pokazivati se, potpomagati se
- تَطَاطُ - طَاطَى dokučiti, izvršiti, baviti se nečim
- تَطَالَ Dođi!

تَعْلِيمٌ

- تَعَالَى - تَعَالَى biti visok
- تَعَالَى Uzvišeni, Previšnji
- تَعَامَى - تَعَامَى praviti se slijepim
- تَعَاوَنٌ - تَعَاوَنَ potpomagati se
- تَعَبٌ, pl. أَتْعَابٌ, trud, umor
- تَعْيِيرٌ - عَيَّرَ izraziti, iskazati
- تَعَدَّى - تَعَدَّى posrnuti, spotaknuti se
- تَعَجَّبٌ - تَعَجَّبَ čuditi se
- تَعَجَّلٌ - عَجَلَ hitjeti s nečim
- تَعَدَّى - تَعَدَّى prestupiti; činiti nasilje; biti prelazan (glagol)
- تَعَذِّبٌ - عَذَّبَ kazniti, mučiti
- تَعْرِيفٌ, pl. تَعْرِيفَاتٌ, definicija
- تَعْسِيرٌ - عَسَّرَ otežčati
- تَعْسِيلٌ - عَسَّلَ spravljati med
- تَعْظِيمٌ - عَظَّمَ poštovati, veličati
- تَعَقُّفٌ - عَقَفَ čednost, poštenje
- تَعَلَّقَ - تَعَلَّقَ objesiti se
- تَعَلَّمَ - تَعَلَّمَ poučavati se, učiti
- تَعَلَّمَ Znaj! Uči!
- تَعَلَّقَ - تَعَلَّقَ objesiti
- تَعَلَّمَ - تَعَلَّمَ poučavati

تَعَدُّ

- تَعَدُّ - تَعَدَّدَ namjeravati, htjeti
- تَعَمَّيْتُ - تَعَمَّيْتُ oslijepiti nekoga
- تَعَوَّضَ - تَعَوَّضَ zamijeniti, naknaditi
- تَعَوَّضَ - تَعَوَّضَ naknaditi
- تَتَأَفَّلُ - تَتَأَفَّلُ praviti se nevjеш
- تَنْطِيطَةٌ - تَنْطِيطَةٌ pokriti
- تَغْلِقُ - تَغْلِقُ pozatvarati
- تَغَيَّرَ - تَغَيَّرَ mijenjati se
- تَغَيَّرَ مِنْ غَيْرِ تَغْيِيرٍ bez promjene
- تَغْيِيبٌ - تَغْيِيبٌ udaljiti, odstraniti
- تَغْيِيرٌ - تَغْيِيرٌ mijenjati
- تُفَاحٌ zb. im., s. تُفَاحَةٌ, jabuke
- تُفَاحَةٌ, pl. تَفَاحِيحٌ, jabuka
- تَفَاحِيحٌ, s. تُفَاحَةٌ, jabuke
- تَغَانٌ - تَغَانٌ zatirati se, gložiti se
- تَقَامٌ - تَقَامٌ sporazumjeti se
- تَفْتِيشٌ - تَفْتِيشٌ istraživati, pretražiti, prekopati
- تَفْجِيعٌ - تَفْجِيعٌ ucvijeliti
- تَفْرَعٌ - تَفْرَعٌ granati se
- تَفْرِيجٌ - تَفْرِيجٌ obradovati
- تَفْرِيقٌ - تَفْرِيقٌ razići se, raspršiti se
- تَفْرِيقٌ - تَفْرِيقٌ rastavlјati

تَقَفَّ

- تَقَضَّلَ - تَقَضَّلَ izvolјeti
- تَقْضِيلٌ - تَقْضِيلٌ odlikovati, pretpostaviti, promaknuti
- تَقَدَّدَ - تَقَدَّدَ ispitivati, pregledati
- تَفَكَّرَ - تَفَكَّرَ razmišljati
- تَفَكَّرَ - تَفَكَّرَ promisliti
- تَقَلَّسَفَ - تَقَلَّسَفَ praviti se filozofom
- تَفَوَّضَ - تَفَوَّضَ prepustiti
- تَفِيهٌ - تَفِيهٌ oholiti se; mnogo govoriti
- تَقَابَلَ - تَقَابَلَ susretati se
- تُقَاةٌ (od وَقَى) čuvanje, pobožnost
- تَتَأْتَلُ - تَتَأْتَلُ boriti se međusobno, potući se, zaratovati
- تَقَارَبَ - تَقَارَبَ biti u blizu
- تَقْبِيحٌ - تَقْبِيحٌ učiniti ružnim, osramotiti
- تَقَدَّمَ - تَقَدَّمَ pristupiti; napredovati; prethoditi nečemu; prednost
- تَقَدَّرَ - تَقَدَّرَ određivati, cijeniti
- تَقَدَّمَ - تَقَدَّمَ ponuditi, staviti pred nekoga, dovesti
- تَقَرَّرَ - تَقَرَّرَ učvrstiti, potvrditi
- تَقَطَّعَ - تَقَطَّعَ isjeći; skandirati
- تَقَفَّ - تَقَفَّ slijediti po tragu

تَعَاوَلُ

- تَعَاوَلُ - تَعَاوَلُ pregovarati
تَقَهَّرُ - تَقَهَّرَ povratiti se
natrag
تَقَوْلُ - تَقَوْلَ reći na nekoga
nešto
تَقْوَى čuvanje, pobožnost,
bogobožnost
تَقْوِيلُ - تَقْوِيلَ prisiliti da rekne
تَقِيُ , pl. اتَّقِيَاهُ bogobožan,
pobožan
تَكَاتِبُ - تَكَاتِبَ dopisivati se
تَكَاَلَمَ - تَكَاَلَمَ međusobno se
razgovarati
تَكَبَّرَ - تَكَبَّرَ oholiti se
تَكْبِيرُ - تَكْبِيرَ reći: اللهُ أَكْبَرُ
(Bog je najveći)
تَكْتِيبُ - تَكْتِيبَ poučavati ne-
koga pisati
تَكْتِيرُ mnoštvo
تَكْذِيبُ - تَكْذِيبَ smatrati laž-
nim, ne vjerovati;
demantovati
تَكَرَّرَ - تَكَرَّرَ ponoviti
تَكَرُّمُ plemenitost
تَكَرِّمُ - تَكَرِّمَ počastiti,
odlikovati
تَكْسِيرُ - تَكْسِيرَ porazbijati
تَكَلَّمَ - تَكَلَّمَ govoriti
تَكَلِيمُ - تَكَلِيمَ govoriti,
razgovarati

تَمْزِيقُ

- تَكَنَّى - تَكَنَّى uzeti sebi
primenak
تَلُّ , pl. تَلُولُ , brežuljak
تَلَاؤَةُ - تَلَاؤَ čitati
تَلَاؤُةٌ - تَلَاؤُةٌ blistati se,
preljevati se
تَلَقَّى - تَلَقَّى sresti, dočeka-
ti, primiti
تَلَفَاءُ prema
تَلَقَّبَ - تَلَقَّبَ prozvati
تَلَكَّ onā
تَلَوَيْنُ - تَلَوَيْنُ obojiti
تَلَيَّنَ - تَلَيَّنَ napraviti blagim
تَلَامَرَضٌ - تَلَامَرَضٌ praviti se
bolestan
تَلَاوَتُ - تَلَاوَتُ praviti se
mrtvim
تَلَادٌ - تَلَادٌ rastezati se
تَمَتَّعَ - تَمَتَّعَ uživati
تَمَثَّلَ - تَمَثَّلَ pretstaviti,
prikazati
تَمَدَّدَ - تَمَدَّدَ pružiti se
تَمَدَّدَ - تَمَدَّدَ pružiti
تَمْرُ zb. im. s. تَمْرَةٌ , datule
تَمْرَةٌ zb. im. تَمْرٌ , datula
تَمَرَّدَ - تَمَرَّدَ biti objestan
تَمَرَّغَ - تَمَرَّغَ trti lice o zemlju
تَمَزَّقَ - تَمَزَّقَ istrgati

تَمَسَكَ

- تَمَسَكَ - drżati se
nečega
- تَمَلَّقَ - laskati
- تَمَنَّى - željeti
- تَمَيَّزَ - razlikovati;
smisliti
- تَمَأَثَرَ - prosipati se
- تَمَاجَ - sašaptavati se
- تَمَاجَشَ - nadmetati se u
kupoprodaji
- تَمَارَعَ - svadati se,
prepirati se
- تَمَاصَرَ - potpomagati se
- تَمَافَسَ (فِي) - natjecati se
- تَمَافَمَ - praviti se da
spava
- تَمَافُوهُ - praviti se Božjim
poslanikom
- تَمَافِيهِ - (عَلَى) upozoriti
- تَمَافِيهِ - spasiti, izbaviti
- تَمَافِيهِ - ukrasiti
- تَمَافِيهِ - (عَنْ) kloniti se
nečega, povući se
- تَمَافِيهِ - silaziti
- تَمَافِيهِ - postaviti; spustiti;
objaviti
- تَمَافِيهِ - pokrstiti se
- تَمَافِيهِ - raspoloviti
- تَمَافِيهِ - naslagati

تَوَصَّلَ

- تَنظَّمَ - srediti, rasporediti
- تَنَفَّسَ - uzdahnuti
- تَنفِذَ - provesti
- تَنقَبَ - istražiti, ispitati
- تَوَافَرَ - prenošenje vi-
jesti preko velikog
broja ljudi
- تَوَاصَلَ - spojiti se
- تَوَاضَعَ - biti čedan,
skroman
- تَوَاعَدَ - ugovoriti, spo-
razumjeti se
- تَوَالَى - slijediti, jedan
za drugim dolaziti
- تَوَابَ - pokajati se
- تَوَجَّهُ (إِلَى) - upraviti;
krenuti
- تَوَجَّهَ (إِلَى) - upraviti,
poslati
- تَوَسَّطَ - nalaziti se u
sredini; posredovati
- تَوَسَّعَ - širiti se
- تَوَسَّعَ - proširiti
- تَوَسَّعَ - proširiti
- تَوَشَّحَ - obući, ogrnuti se
- تَوَصَّلَ - uvlačiti se ne-
kome; doći do nečega,
postići
- تَوَصَّلَ - dobro spojiti

تَوْصِيَةٌ

- تَوْصِيَةٌ - تَوْصِيَةٌ preporučiti; oporučiti
 تَوْضُوءٌ - تَوْضُوءٌ umiti se, uzeti abdest
 تَوْضُوءٌ vjersko čišćenje
 تَوْفَرٌ - تَوْفَرٌ biti obilno
 تَوْفِيٌّ preminuo je
 تَوْفِيرٌ - تَوْفِيرٌ umnožiti; uštediti
 تَوْفِيقٌ - تَوْفِيقٌ uputiti, omogućiti da uspije
 تَوْفِيرٌ - تَوْفِيرٌ poštovati
 تَوْكُلٌ - تَوْكُلٌ osloniti se
 تَوْكِيلٌ - تَوْكِيلٌ postaviti nekoga za nešto, povjeriti
 تَوَلَّى - تَوَلَّى upravljati, vršiti

تَغْرُبُ

- تَوَلَّى - تَوَلَّى okrenuti se, okrenuti leđa, otići; postaviti nekoga za nešto
 تَوِيٌّ ova
 تَهْدَمُ - تَهْدَمُ srušiti se
 تَهْدِيدٌ - تَهْدِيدٌ prijetiti
 تَهْشِيمٌ - تَهْشِيمٌ smrskati, zdrobiti
 تَهَوُّدٌ - تَهَوُّدٌ požidovati se
 تَهِيٌّ ova
 تَهْيِيَةٌ - تَهْيِيَةٌ pripremiti
 تَهِيٌّ ova
 تَهْجَانٌ, s. تَهْجَانٌ, krune
 تَهْسٌ, pl. تَهْسٌ, jarac
 تَهْسِيرٌ - تَهْسِيرٌ olakšati

ث

- ثَابِتٌ stalan
 ثَالِثٌ, ثَالِثٌ treći
 ثَالِثٌ, ثَالِثٌ trinaesti
 الثَّامِنُ osmi
 الثَّامِنُ, الثَّامِنُ osamnaesti
 الثَّانِيٌ drugi
 الثَّانِيٌ, الثَّانِيٌ dvanaesti
 الثَّانِيَةُ, pl. الثَّانِيَةُ, ثَانِيَةٌ, sekunda
 الثَّأْرُ osveta
 ثَبُوتٌ - ثَبُوتٌ biti, postojati; biti dokazan

- ثَبَّتَ (على) biti stalan na nečem
 ثَبُورٌ propast
 ثَرَاءٌ bogatstvo
 ثَرْتَارٌ, pl. ثَرْتَارُونَ, brbljavac
 ثَرَى zemlja
 ثَمَائِنٌ, s. ثَمَائِنٌ, zmijske
 ثَمَابٌ, s. ثَمَابٌ, lisice
 ثَمَائِنٌ, pl. ثَمَائِنٌ, zmijske
 ثَمَابٌ, pl. ثَمَابٌ, lisice
 ثَمُورٌ, pl. ثَمُورٌ, granica; pogranična tvrđava; klanac

ثِقَاتٌ

ثِقَاتٌ, s. ثِقَّةٌ, vjerni, povjerljivi, pouzdani

ثِقَّةٌ - وَثِقَ (ي) - pouzdati se

ثِقَّةٌ, pl. ثِقَاتٌ, vjerodostojan, pouzdan

ثِقَلٌ - ثِقْلٌ (على) - dodijati, biti teško

ثِقَلٌ težina

ثِقِيلٌ težak, teško

تَكَلَّفَكَ أُمَّكَ izgubila te majka, t. j. ne bilo te!

ثُلُثٌ, pl. أثلَاثٌ, trećina

ثُلَاثٌ po tri

ثَلَاثَةٌ, ثَلَاثٌ tri

ثَلَاثَ عَشْرَةَ, ثَلَاثَةٌ عَشْرَةٌ trinaest

ثَلَاثُمِائَةٌ tri stotine

ثَلَاثَةُ آلَافٍ tri milijuna

ثَلَاثُونَ trideset

ثَلَجٌ zb. im., pl. ثُلُوجٌ, snijeg

تَمَّ tu, tamo

تَمَّ zatim

جَامِعٌ

جَمْرٌ, s. جَمْرٌ, plodovi

جَمَانِيَةٌ, جَمَانٌ osam

جَمَانٌ po osam

جَمَانِيَةٌ عَشْرَةٌ }
جَمَانِيَةٌ عَشْرٌ } osamnaest

جَمَانٌ وَعِشْرُونَ }
جَمَانِيَةٌ وَعِشْرُونَ } dvadeset i osam

جَمَانُونَ osamdeset

جَمْرٌ, pl. أجمَانٌ, protuvrijednost

جَمْرٌ, pl. أجمَانٌ osmina

جَمْرٌ, pl. جَمْرَانٌ skupocjen

جَمْرَانٌ hvala

جَمْرَانٌ po dva

جَمْرَانٌ dvije

جَمْرَانٌ - جَمْرَانٌ saviti, previti

جَمْرَانٌ, pl. أجمَانٌ, odjeća

جَمْرَانٌ, pl. جَمْرَانٌ, vo, bik

جَمْرَانٌ arapsko pleme

Semud

ج

جَائِزٌ dozvoljen

جَائِعٌ, pl. جَمَاعٌ, gladan

جَارٌ, pl. جَمْرَانٌ, susjed

جَارِحَةٌ, pl. جَمْرَانٌ, ud, dio tijela

جَمْرَانِيَةٌ, pl. جَمْرَانِيَاتٌ, tekuća; djevojka; robinja

جَمْرَانِيَةٌ, pl. جَمْرَانِيُونَ, koji čini, stvoritelji

جَمْرَانِيَةٌ sjedeći

جَمْرَانِيَةٌ, pl. جَمْرَانِيَاتٌ, džamija

جَامِعَةٌ

- جَامِعَةٌ, pl. جَامِعَاتُ, univerza
 جَانِبُ, pl. جَوَانِبُ strana, kraj
 جَاهُ čast
 جَاهِلٌ, pl. جُهَالٌ, جُهَلَاءُ, neznanica
 جَبٌ, pl. أَجَابٌ, duboka jama, bunar
 جِبَةٌ prostrana haljina koja se na odijelo oblači, džuba
 جُبْنَةٌ zb. im. جُبْنٌ, sir
 جِبَارٌ, pl. جِبَارَةٌ, silnik; Silni (Bog)
 جِبَالٌ, s. جَبَلٌ, brda, planine
 جِيَانٌ strašiv
 جِبَلٌ, pl. جِبَالٌ, brdo, planina
 جِبْهَةٌ, pl. جِبَاهٌ, lice
 جُبَيْلٌ, pl. جُبَيْلَاتُ, brdašce, brdeljak
 جُنَّةٌ, pl. جُنُثٌ, tijelo
 جِحْشٌ, pl. جِحَاشٌ, magare
 جُحُودٌ جَحَدٌ - nijekati, poricati
 جَدٌ, pl. أَجْدَادٌ, جُدُودٌ, djed
 جَدُّ جَدٌّ trudititi se, nastojati
 جِدٌ marljivost
 جِدًّا jako
 جِدَارٌ, pl. جُدُرٌ, zid
 جُدْرَانٌ, s. جَدْرٌ, zidovi

جَزَى

- جُدُودٌ, pl. جَدٌّ, djedovi, preci
 جَدْوَى korist
 جَدْيٌ, pl. أَجْدٍ, jare
 جَدِيدٌ, pl. جُدُدٌ, nov
 جَذَبٌ - جَذَبٌ tegliti, privlačiti
 جَذَعٌ, pl. جُدُوعٌ, deblo
 جُدُوعٌ, s. جِذَعٌ, debla
 جَرٌّ - جَرٌّ tegliti, vući
 جَرٌّ genitiv
 جَرَادَةٌ zb. im. جَرَادٌ, skakavac
 جِرَاحَةٌ, pl. جِرَاحَاتٌ, rana
 جُرْأَةٌ smjelost, odvažnost
 جَرَّةٌ, pl. جَرٌّ, جَرَارٌ, zemljani sud za vodu, lonac
 جَرَحٌ - جَرَحٌ raniti
 جُرُوحٌ, pl. جُرُوحٌ, rana
 جُرْزَةٌ, pl. جُرُزٌ, brema
 جَرِيَانٌ - جَرَى teći, trčati, ići, dogadati se
 جَرِيْحٌ, pl. جَرَحَى, ranjen
 جَرِيدَةٌ, s. جَرِيدَةٌ, grane od palme
 جَرِيدَةٌ zb. im., pl. جَرَايِدٌ, novina
 جَزَاةٌ - جَزَى platiti, nagraditi
 جَزَى (عن) naknaditi
 الْجَزَائِرُ Alžir

جَزَارٌ

- جَزَارٌ mesar
 جُزْءٌ, pl. أَجْزَاءٌ, dio
 جَزْرٌ osjeka
 جَزْمٌ skraćeni način imperfekta
 جَزِيرَةٌ, pl. جَزَائِرٌ, ostrvo; poluostrvo
 جَسَّ - جَسَّ جَسَّ ispitivati, pipati (bilo)
 جَسَدٌ, pl. أَجْسَادٌ, tijelo
 جَسَارَةٌ جَسَرَ - جَسَرَ usuditi se
 جِسْمٌ, pl. أَجْسَامٌ, tijelo
 جَسُورٌ smion, srčan
 جَمْعِيٌّ što je s krečom zidano
 جَمَلٌ - جَمَلٌ učiniti; početi
 جَفَاءٌ napuštanje, ostavljanje
 جَفْنَةٌ, pl. جَفَنٌ, čanak; velika ratna lađa
 جَلَبٌ - جَلَبٌ dovesti privući
 جَلْبِيَّةٌ - جَلْبِيَّةٌ obući ogrtač
 جَلَادٌ, pl. جَلَادٌ, krvnik, džellat
 جَلَّاسٌ, s. جَلَّاسٌ, društvo
 جَلَالَةٌ veličina, veličanstvo
 جَلْدٌ, pl. أَجْلَادٌ, jak, snažan
 جِلْدٌ, pl. جِلُّودٌ, koža
 جُلُوسٌ - جُلُوسٌ sjesti, sjediti
 جَلِيدٌ led
 جَلِيسٌ, pl. جَلَّاسٌ, drug

جُنْدٌ

- جَمٌّ mnoštvo
 جَمَادٌ, pl. جَمَادَاتٌ, anorgansko biće
 جَمَادَى الْأَوَّلَىٰ džumadel-ûla (5 mjesec u mjesečnoj godini)
 جَمَادَى الْآخِرَةَ džumadel-ahire (6 mjesec u mjesečnoj godini)
 جَمَاعَةٌ skupina
 جَمَاعَةٌ skupno, zajednički
 جَمَالٌ ljepota
 جَمَعَ - جَمَعَ sakupljati
 جَمْعٌ, pl. مَجْمُوعٌ, skupina, množina
 جُمُعَةٌ, pl. مَجْمَعٌ, džuma; sedmica
 جَمَلٌ, pl. جَمَالٌ, muška deva
 جُمْلَةٌ, pl. جُمْلٌ, skup, nekolicina; sve; rečenica
 جَمِيعٌ svi, sve, skupa
 جَمِيلٌ lijep
 جَنَّ - جَنَّ pokriti; smrknuti se
 جَنَاحٌ, pl. أَجْنِحَةٌ, krilo
 جَنَازَةٌ, pl. جَنَائِزٌ, mrtvac
 جَنَابَةٌ - جَنَابَةٌ zgriješiti
 جُنُبٌ nečist
 جَنَّةٌ, pl. جَنَّاتٌ, bašča; raj
 جُنْدٌ zb. im., pl. جُنُودٌ, vojska

جُنْدِيٌّ

- جُنْدِيٌّ, zb. im. جُنْدٌ, vojniki
 جُنْسٌ, pl. أَجْنَسٌ, rod, rasa
 جُنُوبُهُ južni
 جُنُودٌ, pl. جُنْدٌ, vojska
 جُنُونٌ, جُنٌّ, يَجُنُّ, جُنُونٌ poludjeti
 جُنُوبِيُونٌ Genovežani
 جَوٌّ, pl. أَجْوَاهُ, zrak, atmosfera, nebeski prostor, vrijeme
 جَوَابٌ, pl. أَجْوِبَةٌ, odgovor
 جَوَادٌ konj plemenite pasmine; darežljiv
 جَوَارٌ susjedstvo
 جَوَانِبٌ, s. جَانِبٌ, strane
 جَوْبٌ جَابٌ proputovati; izdubiti, isklesati
 جُودٌ darežljivost
 الْجَوْدِيُّ brdo kod Vanskog Jezera
 جَوْرٌ جَارٌ činiti nepravdu
 جَوْرَبَةٌ - جَوْرَبٌ obući čarape
 جَوْعٌ جَاعٌ ogladnjati
 جُوعٌ glad
 جَوْفٌ, pl. أَجْوَافٌ, šupljina, unutra
 جَوْفِيٌّ nutarnji
 جَوْهَرَةٌ - جَوْهَرٌ okititi draguljima

جَيْلٌ

- جَوْهَرَةٌ, pl. جَوَاهِرٌ, dragulj
 جَوِيٌّ vatrena ljubav
 جِهَاتٌ, s. جِهَةٌ, strane
 جِهَادٌ - جَاهِدٌ boriti se, ratovati
 جِهَارًا javno
 جِهَةٌ, pl. جِهَاتٌ, strana
 الْجِهَةُ الْمُوَازِيَةُ suprotna strana
 جَهْدٌ - جَهْدٌ truditi se
 جَهْدٌ, pl. جُهُودٌ, trud
 جَهْرٌ javnost
 جَهْلٌ - جِهْلٌ ne znati
 جِهْلٌ جِهَالَةٌ neznanje
 جَهْمٌ pakao
 جُهُولٌ neznan, neznanica
 جِهْرٌ جِهْرٌ krupna glasa
 جَيِّدٌ dobar
 جَيِّدًا dobro
 جَيْرٌ da (u odobravanju)
 جَاءَ - جَاءَ doći
 جَاءَ (ب) donijeti, dovesti
 الْجَيْزَةُ Džiza (ime mjesta kraj Kaira)
 جَيْشٌ zb. im., pl. جُيُوشٌ, vojska
 جَيْلٌ, pl. أَجْيَالٌ, pokoljenje, potomstvo, generacija

ح

حَائِطٌ

حَائِطٌ, pl. حَيْطَانٌ, zid, ograda

حَاتِمٌ Hatim (ime čovjeka)

حَاجَةٌ, pl. حَاجَاتٌ, potreba,
nužda, nevolja

حَاجٌ, pl. حُجَّاجٌ, hodočasnik,
hadžija; hadži je (zb. im.)

الْحَادِي عَشْرٌ jedanaesti

الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ jedanaesta

الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ dvadeset i prvi

حَارٌّ vruć

حَارِسٌ, pl. حُرَّاسٌ, čuvar

حَامِدٌ, pl. حُصَادٌ, zavidnik

حَاشَا osim

حَاضِرٌ, pl. حَاضِرُونَ, prisutan

حَافِرٌ, pl. حَوَافِرٌ, kopita

حَافِظٌ, pl. حُفَاطٌ, koji nešto na-
pamet nauči; čuvar

حَاكِمٌ, pl. حُكَّامٌ, sudac

حَالٌ, pl. أَحْوَالٌ, stanje

حَاثَةٌ, pl. حَالَاتٌ, stanje

حَالِيٌّ sadanji, tekući

حَامِلٌ, pl. حَامِلَاتٌ, trudna žena

حُبٌّ ljubav

حَبْلٌ, s. حَبَلٌ, užeta

حَبِّدَا Dobar li je!

حَبْرٌ

حَبْرٌ, pl. حُبُورٌ, tinta

حَبَسَ - حَبَسَ - حَبَسَ zatvoriti; uva-
kufiti

الْحَبَشُ Abesinija

حَبِطَ - حَبِطَ - حَبِطَ propasti;
pokvariti se

حَبْلٌ, pl. حَبَالٌ, حَبْلٌ, uže;
sveza

حَبْلُ الْمَوَدَّةِ veze ljubavi

حَبْلِيٌّ, pl. حَبْلِيَّاتٌ, trudna
žena

حَبِيبٌ, pl. أَحْبَابٌ, miljenik,
prijatelj

حَنَفٌ, pl. حُنُوفٌ, smrt

حَنَى dok, do; čak

حَثٌّ - حَثٌّ - حَثٌّ hrabriti,
poticati

حَجٌّ - حَجٌّ - حَجٌّ hodočastiti

حَجٌّ hodočašćenje

حَجَّاجٌ Hadždžadž (ime
čovjeka)

حَجَّاجٌ, s. حَاجٌ, hodočasnici

حِجَارَةٌ zb. im., s. حَجْرٌ, kamenje

حِجَارَةٌ مَرْبَعَةٌ kockasto kamenje

حُجَّةٌ, pl. حُجَجٌ, dokaz

حِجَّةُ الْوَدَاعِ oprosni hadž

حِجَارَةٌ, pl. أَحْجَارٌ, حَجْرٌ
kamen

حَجْرٌ

- حَجْرٌ skrbništvo, zaštita
 حَجْرٌ prostor između Kabe i njenih temelja koje je postavio Ibrahim a. s.
 حَجْرَةٌ, pl. حَجَرَاتٌ, حَجَرٌ, soba
 حَجَلٌ ići svezanih nogu skakutajući
 حَجْمٌ, pl. حُجُومٌ, količina, veličina nekog tijela, zapremina
 حَدٌّ, pl. حُدُودٌ, granica; šer. kazna
 حَدَادٌ, pl. حَدَادُونَ, kovač
 حُدُودٌ, s. حَدٌّ, granice; šer. kazne
 حُدُورٌ strmac, strmen
 حَدِيثٌ, pl. أَحَادِيثٌ, govor, razgovor, izreka Božjeg poslanika, tradicija
 حَدِيدٌ željezo
 حِذَاءٌ prema
 حَذَرٌ čuvati se, biti oprezan
 حُرٌّ, pl. أَحْرَارٌ, slobodan
 حِرَاءَةٌ orati, oranje
 حَرَارَةٌ toplina, vrućina, vatra
 حِرَاسَةٌ, حَرَسٌ čuvati
 حَرَامٌ zabranjeno, nedopušteno; svetinja
 حَرْبٌ, pl. حُرُوبٌ, rat
 حَرْثٌ korist; sticanje imetka

حُسْنٌ

- حِرْصٌ - حَرَصٌ hlepiti
 حَرْفٌ, pl. حُرُوفٌ, أَحْرَفٌ, slovo; čestica
 حَرْفُ الدَّاءِ čestica za dozivanje
 حَرَمَانٌ - حَرَمٌ spriječiti, zabraniti, ne dati
 حَرَامٌ biti zabranjen, svet
 حَرِيرٌ svila
 حَرِيصٌ pohlepan
 حِرَامٌ, pl. حُرْمٌ, kolan
 حَزْمٌ odlučnost, pouzdanost, razboritost
 حَزْمَةٌ, pl. حُرْمٌ, breme
 حُزْنٌ - حَزِنٌ biti tužan, žalostiti se
 حَزِينٌ zabrinut, tužan
 حُزْنٌ, pl. أَحْزَانٌ, tuga, žalost
 حِسٌّ osjećaj
 حِسَابٌ - حَسَبٌ računati, misliti
 حِسَابٌ - حَسَبٌ računati, brojiti
 حَسْبٌ samo; dosta je
 حِسْبَةُ اللَّهِ u ime Boga t. j. besplatno
 حَسَدٌ zavist
 حُسْنٌ - حَسُنٌ lijep biti
 حَسَنٌ, pl. حَسَانٌ, lijep
 حُسْنٌ, pl. حَمَائِنٌ, ljepota

حُسْنُ الْأَدَبِ

- حُسْنُ الْأَدَبِ lijep uzgoj (ljepota uzgoja)
- حُسْنُ السِّيَرَةِ lijepo vladanje
- حُسْنُ الْهَيْئَةِ lijep izgled, lijepa izgleda
- حَسَنَةٌ, pl. حَسَنَاتٌ, dobro djelo
- حَسَنٌ, حَسَنٌ dobro djelo
- حَسُودٌ, pl. حُسُودٌ, zavidnik
- حَسَائِثٌ, s. حَشِيشٌ, sijeno
- حَشِيشٌ, s. حَسَائِثٌ, sijeno
- حَصَاةٌ, pl. حَصَبَاتٌ, piljak
- حَصَادٌ - حَصَدٌ žeti
- حِصَانٌ, pl. أَحْصَانَةٌ, konj plemenite rase
- حَصَّصَهُ - حَصَّصَ ukazati se, pojaviti se
- حِصْنٌ, pl. حُصُونٌ, tvrđava, grad
- حُصُولٌ - حَصَلَ naći se
- حَصِينٌ utvrđen
- حُضُورٌ - حَضَرَ doći, prisustvovati
- حَطٌّ - حَطَّ spustiti, pogeti
- حَطَبٌ, pl. أَحْطَابٌ, drva za gorivo
- حَطِيمٌ polukružni zid oko Hidžra sa sjeverozapadne strane Kabe
- حُطٌّ, pl. حُطُوطٌ, dio
- حَفٌّ - حَفَّ opkoliti, okružiti

حَلْفٌ

- حَفَرَ - حَفَرَ kopati
- حَفْرٌ, s. حُفْرَةٌ, rupe
- حُفْرَةٌ, pl. حُفَرٌ, rupa, jama
- حَفِظَ - حَفِظَ čuvati, napamet naučiti
- حَقٌّ, pl. حَقُوقٌ, istina, pravo, dužnost
- حَقٌّ - حَقَّ obistiniti se
- حَفَرٌ - حَفَرَ poniziti, omalovažiti
- حَقْلٌ, pl. حُقُولٌ, njiva
- حَقِيرٌ neznatan, omalovažen
- حَقِيقَةٌ, pl. حَقَائِقٌ, istina, stvarnost, činjenica
- حَقِيقَةٌ uistinu, stvarno
- حِكَايَةٌ - حَكَى pričati
- حِكَايَةٌ, pl. حِكَايَاتٌ, priča
- حُكْمٌ - حَكَمَ suditi
- حِكْمٌ, s. حِكْمَةٌ, mudrosti, razlozi
- حُكْمٌ, pl. أَحْكَامٌ, propis, odredba
- حِكْمَةٌ, pl. حِكْمٌ, mudrost, razlog
- حَكِيمٌ, pl. حُكَمَاءٌ, mudrac, mudar
- حَلَالٌ dopušteno
- حَلٌّ - حَلَّ biti dopušteno
- حَلْفٌ - حَلَفَ zakleti se

حَلْفٌ

- حَلْفٌ savez
 حَلْقٌ, pl. حُلُوقٌ, أَحْلَاقٌ, grlo
 حِلْمٌ, pl. أَحْلَامٌ, blagost, razum
 حِلْمٌ, pl. أَحْلَامٌ, san
 حُلُوءٌ sladak
 حُلُوءٌ حَلَّ ءُ doći, nastupiti
 حَلِيَّةٌ, pl. حَلِيٌّ, nakit
 حَلِيفٌ, pl. حُلَفَاءُ, saveznik
 حِمَارٌ, pl. حَمِيرٌ, magarac
 حِمَالٌ nosač
 حِمَالِقٌ, s. حَمَلِاقُ الْعَيْنِ, vjeđa
 حِمَامَةٌ zb. im. حَمَامٌ, golub
 حَمٌّ punac; svekar
 حَمَّةٌ žaoka
 حَمِيدَةٌ, حَمِيدٌ zahvaljivati, slaviti
 حَمْدٌ hvala, slava
 حَمْرٌ, s. أَحْمَرٌ, crveni
 حَمْزَةٌ Hamza (ime čovjeka)
 حَمَلٌ = حَمَلٌ nositi
 حَمَلٌ, pl. أَحْمَالٌ teret, tovar
 حَمَلِيقُ الْعَيْنِ, pl. حَمَلِيقُ الْعَيْنِ, vjeđe
 حَمِيمٌ, pl. أَحْمَاءُ, rodak, prijatelj
 حَمِيَّةٌ zagrijanost, privrženost
 حَمَالِبَةٌ, s. حَنْبَلِيٌّ, pristaše Ahmed
 ibni Hanbela
 حَنَّانٌ samilost, milosrđe

حَيْلٌ

- حَنَابِيَا, s. حَنْبِيَّةٌ, svodovi
 حَنْبَلِيٌّ, pl. حَنْبَالَةٌ, pristaše Ahmed
 ibni Hanbela
 حَنْقٌ - حَنْقٌ rasrditi se
 حَنْبِيَّةٌ, pl. حَنَابِيَا, svod
 حَنْيَنٌ - حَنَّانٌ čeznuti, jecati
 حَوَالِيٌّ oko
 حَوَايَةٌ - حَوَايَةٌ sadržavati,
 zauzimati
 حَوَاضٌ, pl. حِيَاضٌ, čatrnja
 حَوْقَلَةٌ - حَوْقَلٌ iznemoći
 حَوْلٌ preinaka
 حَوْلٌ oko
 حَيَاةٌ život
 حَيَاتٌ, s. حَيَّةٌ, zmijsa
 حَيٌّ Dodil!
 حَيٌّ, pl. أَحْيَاءٌ, živ
 حَيَّةٌ, pl. حَيَّاتٌ, zmijsa
 حَيْثُ gdje, kako
 حَيْثُمَا gdje god
 حَيْرَةٌ - حَارَةٌ oklijevati, lutati,
 zapanjiti se
 حَيْرَةٌ smetenost, izgubljenost
 حَيْطَانٌ, s. حَائِطٌ, zidovi, ograde
 حَيْلٌ, s. حَيْلَةٌ, varke, do-
 vitljivosti, izlazi

جِيلَةٌ

جِيلَةٌ, pl. جَيْلٌ, izlaz, do-
vitljivost, varka

حِينٌ, pl. أَحْيَانٌ, vrijeme

- حَائِبٌ u nadi prevaren
حَائِنٌ, pl. حَوَانَةٌ, nevjeran,
izdajica
حَاتَمٌ, pl. حَوَاتِمٌ, prsten, pečat
خَادِمٌ, pl. خَادِمُونَ, خُدَامٌ, خُدَمٌ,
sluga
خَارِجٌ izvan, vanjski
خَاسِرٌ, pl. خَاسِرُونَ, propao,
izgubio
خَاشِعٌ, pl. خَاشِعُونَ, skrušen
خَاصٌ poseban, naročit
خَاصٌّ (ب) što nečem isključivo
pripada
خَاصَّةٌ, pl. خَوَاصُّ, odabranik,
doglavlak
خَالَ, pl. أَخْوَالٌ, ujak
خَالٍ, pl. خَالُونَ, prazan
خَالِصٌ iskren, čist
خَالِقٌ stvoritelj
خَامِسٌ, pl. أَلْحَامِسُ, peti
خَامِسَ عَشَرَ petnaesti
خَبْرٌ, pl. أَخْبَارٌ, vijest
خُبْزٌ hljeb
خَبَطَ - خَبَطَ jako udariti

خَزَائِنٌ

خَيْشِذٌ tada
خَيْشُونَةٌ - حَانَ približiti se
حَيَوَانٌ, pl. حَيَوَانَاتٌ, životinja

خ

- خَبِيثٌ, pl. خَبِيثُونَ, rdav, gadan
خَجَلٌ - خَجَلٌ stidjeti se
خَدٌ, pl. خُدُودٌ obraz, lice
خُدَامٌ, s. خَادِمٌ, sluga
خِدْمَةٌ خُدَمٌ služiti
خُدُودٌ, s. خَدٌ, obrazi
خِذْلَانٌ - خِذْلَانٌ napustiti,
ostaviti nekoga na
cjedilu
خِرَابٌ - خَرِبٌ srušiti se
خَرِبٌ ruševina
خُرُوجٌ - خُرُوجٌ izaći
خُرُوجٌ (إلى) doći nekome
خُرُوجٌ (على) ustati protiv nekoga
خُرُودٌ - خَرٌّ pasti
خُرُوفٌ, pl. خِرَافٌ, janje
خُرَيْدَةٌ, pl. خَرَائِدٌ, nevina,
stidljiva djevojka
خُرِيرٌ - خَرٌّ žuboriti, hrkati
خِزَانَةٌ, pl. خَزَائِنٌ, blagajna,
magaza
خِزَانَةٌ, s. خَزَائِنٌ, blagajne,
riznice

خَزِينَةٌ

- خَزِينَةٌ, pl. خَزَائِنُ, blagajna, riznica
 خُسْرَانٌ, خَسَارَةٌ - خَسِيرٌ propasti, pretrpjeti štetu
 خَشَبٌ, pl. أَخْشَابٌ, daska, drvo
 خُشُوعٌ - خُشِعَ pokoriti se
 خُشُوعٌ poniznost, podložnost
 خِصْبٌ, pl. أَخْصَابٌ, obilje, ugodnost
 خِصْلَةٌ, pl. حِصَالٌ, svojstvo
 خِصْمٌ, pl. خِصْمَاءُ, protivnik
 خُضْرٌ, s. أَخْضَرٌ, خَضْرَاءُ, zeleni, zelene
 خَضْرَاءُ, pl. خُضْرٌ, zelena
 خُضُوعٌ - خُضِعَ pokoriti se
 خَطٌّ خَطٌّ pisati
 خَطٌّ, pl. خُطُوطٌ, pismo, rukopis
 خَطَابَةٌ govorništvo
 خَطَّاطٌ lijepopisac, kaligraf
 خُطَّافٌ, pl. خَطَّاطِيْفٌ, lastavica
 خِطَامٌ, pl. خِطْمٌ, povodac
 خَطَايَا, pl. خَطِيئَةٌ, grijesi
 خَطَأٌ - خَطِيءٌ grijesiti, pogrijesiti
 خَطَأٌ, pl. أَخْطَاءٌ, pogreška
 خُطْبَاءُ, s. خُطَيْبٌ, govornici
 خُطْبَةٌ - خُطِبَ držati govor

خَلَطٌ

- خُطْبَةٌ, pl. خُطَبٌ, govor
 خُطَّةٌ, pl. خُطُوطٌ, plan pravac; stvar
 خَطَرٌ, pl. أخطارٌ, opasnost
 خَطَفٌ - خَطَفَ - خَطَفَ ugrabiti, zgrabiti
 خَطْوٌ خَطَاٌ koračati
 خُطْوَةٌ, pl. خُطْيٌ, korak
 خُطْيٌ, pl. نَعَطْوَةٌ, koraci
 خَطِيئَةٌ, pl. خَطَايَا, pogreška, grijeh
 خُطَيْبٌ, pl. خُطْبَاءُ, govornik
 خُفٌ, pl. خِفَافٌ, obuća
 خَفَاءٌ - خَفِيَ biti sakriven, nejasan
 خَفَضُ الْخِتَاجِ blagost, prijaznost
 خَفِقَ - خَفِقَ kucati; vijati se
 خَفِيفٌ, pl. خِفَافٌ, lak
 خَفِيَ sakriven, nejasan
 خَلَصَ - خَلَصَ spasiti se
 خِلَافًا (لِ) protivno nečemu
 خِلَافٌ prigovaranje, protivljenje
 مِنْ خِلَافٍ unakrst
 خِلَافَةٌ zastupanje, vladanje
 خِلَافِيْنٌ, s. خَلْقِيْنٌ, veliki kotlovi, kazani
 خَلَطٌ - خَلَطَ pomiješati

خُلْفَاءُ

- خُلْفَاءُ, s. خَلِيفَةٌ, halife, islam.
vladari
خَلَقَ خَلْقًا — stvoriti
خَلَقَ stvorenje, stvorovi
خُلُقٌ, pl. أَخْلَاقٌ, ćud, moral
خُلُقُ السُّوءِ zla ćud
خُلُقِي moralni
خُلَفَاءُ, pl. خَلِيفَاتٍ; veliki kotao,
kazan
خَلَا مَا خَلَا osim
خَلٌّ, pl. خِلَالٌ, sirće
خَلْفٌ, pl. أَخْلَافٌ, zamjenik,
nasljednik
خُلُوٌّ خَلَا — biti prazan,
proći, osamiti se
خِلْوٌ prazan
خَلِيفَةٌ, pl. خُلَفَاءُ, zamjenik,
vladar, halifa
خَلِيقٌ vrijedan, prikladan,
dostojan
خَلِيلٌ, pl. أَخْلَاءُ, prijatelj

دَاءٌ, pl. أَدْوَاءٌ, bolest

دَائِرَةٌ, pl. دَائِرَاتٌ, krug

دَائِمًا uvijek

دَاجٌ taman

دَارٌ, pl. دُورٌ, دِيَارٌ, kuća

دَابَّةٌ

- دَحْمُرٌ, pl. دَحْمُورٌ, vino
دَحْمَسَةٌ, pl. دَحْمَسَاتٌ, pet
دَحْمَسَةٌ, pl. أَدْحَمَسَاتٌ, petina
دَحْمَسَةٌ عَشْرٌ petnaest
دَحْمَسُونَ pedeset
دَحْمَزِيرٌ, pl. دَحْمَزِيرَاتٌ, svinja
دَحْمَسَةٌ, pl. دَحْمَسَاتٌ, kotrljan,
smrdljivi martin
دَحْمَصٌ s. دَحْمَصَةٌ, odabranici,
doglavnici
دَحْمِزَةٌ prozorčić, mali otvor
دَحْمِزٌ خَاضَ — zagaziti
دَحْمِزٌ خَافَ — bojati se
دَحْمِزٌ Halidčić
دَحْمِزٌ izbor, slobodan izbor
دَحْمِزٌ, pl. دَحْمِزَاتٌ, krojač
دَحْمِزٌ, s. دَحْمِزَةٌ, šatori
دَحْمِزٌ خَافَ — ne ispuniti se,
izjaloviti se nada
دَحْمِزٌ razočaranje

دَارُ النَّدْوَةِ vijećnica, klub

دَالَ koji upućuje

دَابٌّ — دَابٌّ ustrajati

دَابٌّ običaj, stanje

دَابَّةٌ, pl. دَوَابٌّ, životinja za
jahanje ili tovarenje

دُبُّ

- دُبُّ, pl. دِبَبَةٌ, medvjed
 دُبَّةٌ, pl. دُبَّاتٌ, mečka
 دُبُورٌ zapadnjak (vjetar)
 دُرٌّ, s. دُرَّةٌ, biser
 دَرٌّ bita mnogo, biti mnogo korisno
 دِرَابَةٌ = دَرَى shvatiti, znati
 دِجَاجَةٌ, zb. im. دِجَاجٌ, kokoš
 دِحْرَاجٌ - دِحْرَجَةٌ valjati nešto
 دُخُولٌ دَخَلَ unići
 دَرَجٌ رُخَامٌ mramorne stepenice
 دَرَّةٌ = دَرَأٌ odbiti
 دَرَسٌ = دَرَسَ učiti, studirati
 دَرَسٌ, pl. دُرُوسٌ, lekcija
 دِرْعٌ, pl. أَدْرَاعٌ, oklop; košulja
 دَرَقَةٌ, pl. دَرَقٌ, štit
 دِرْهَمٌ, pl. دَرَاهِمٌ, drahma
 دُعَاةٌ دَعَا moliti
 دَعَا (إِلَى) pozivati
 دَعَاةٌ دَعَا (عَلَى) proklinjati
 دَعَا (لِ) blagosloviti
 دُعَاةٌ molba, molitva, poziv
 دَعْوَةٌ, pl. دَعَوَاتٌ, gozba; kletva
 دِفَاعٌ - دَفَعَ braniti

دُنْيَوِيَّةٌ

- دِفْءٌ, pl. أَدْفَاءٌ, toplina
 دَفَعٌ - دَفَعَ odbiti; otkloniti
 دَفْعٌ (إِلَى) dati
 دَفَعٌ (عَنْ) braniti, štititi
 دَفْعَةٌ, pl. دَفْعَاتٌ, jedan put
 دَفْدَقَةٌ lupa, galama
 دَفِيقٌ, pl. أَدِفَةٌ, brašno
 دَفِيقَةٌ, pl. دَفَائِقٌ, minuta
 دُكَّانٌ, s. دُكَّانٌ, dućani, radionice
 دُكَّانٌ, pl. دُكَّانِيْنٌ, dućan, radionica
 دَلٌّ = دَلَّ uputiti
 دَلْوٌ, pl. دِلَالٌ, kova
 دَكِيلٌ, pl. أَدْلَاءٌ, أَدْلَةٌ, dokaz, vodič (koji vodi)
 دَمٌ, pl. دِمَاءٌ, krv; život
 دِمَاءٌ, s. دَمٌ, krvi; životi
 دِمَشْقٌ Damask
 دَمْعٌ, pl. دُمُوعٌ, suze
 دَمْعٌ - دَمَغٌ razbiti glavu; pokoriti
 دُمُوعٌ, s. دَمْعٌ, suze
 دَمَوِيٌّ krvni
 دُنُوٌّ دَنَا približiti se
 الدُّنْيَا ovaj svijet
 دُنْيَوِيَّةٌ ovosvjetski

دَوَاءٌ

- دَوَاءٌ, pl. أَدْوِيَةٌ, lijek
 دَوَاءَةٌ, pl. دَوَى, tintarnica, divit
 دَوَامٌ ۚ دَامَ trajati
 دَوْدٌ zb. im. crv
 دَوْرٌ ۚ دَارَ obići, okru-
 živati, teći
 دَوْرَةٌ optok
 دَوْلَةٌ, pl. دَوْلٌ, država; vlast;
 gospodarstvo; sreća
 دُونَ ispod; niže; manje;
 osim; bez; s one strane
 دُونَكَ Eto ti; uzmi!
 دَوْبِرَةٌ, pl. دَوْبِرَاتٌ, kućica

ذُلٌّ

- دِهَانٌ, s. دُهْنٌ, masti
 دِهْرٌ, pl. دُهُورٌ, vrijeme, udes,
 sudbina
 دِهْلِي Delhi (ime grada u
 Indiji)
 دِهْنٌ, pl. دِهَانٌ, mast, ulje
 دِيَانَةٌ pobožnost
 دِيَكٌ, pl. دِيُوكٌ, pijevac
 دِينَ ۚ دَانَ platiti; kazniti
 دَيْنٌ, pl. دِيُونٌ, dug
 دِينَ, pl. أَدْيَانٌ, vjera
 دِينَارٌ, pl. دِنَانِيْرٌ, zlatnik, dukat

ذ

- ذَا, pl. أَوْلَاءٌ, ovaj
 ذَاتٌ, pl. ذَوَاتٌ, vlasnica;
 osoba
 ذَاتُ مَالٍ bogata
 ذَاتُ يَوْمٍ }
 فِي ذَاتِ يَوْمٍ } jednog dana
 ذَاتُ الْعِمَامِدِ beduini koji žive
 u šatorima; stasiti
 ljudi
 ذَاكَ taj
 ذِنَابٌ, s. ذِنَابٌ, vuci
 ذِنْبٌ, pl. ذِنَابٌ, vuk
 ذُبَابَةٌ zb. im. ذُبَابٌ, muha

- ذَبْحٌ ۚ ذَبَحَ klati
 ذِرَاعٌ, pl. أَذْرُعٌ, podlaktica,
 lakat, aršin
 ذَرَعٌ ۚ ذَرَعَ mjeriti aršinom
 ذَرِيَّةٌ, pl. ذَرَارِيْهُ, potomstvo
 ذَكَاةٌ oštroumnost
 ذَكَرٌ, pl. ذُكُورٌ, muškarac
 ذِكْرٌ ۚ ذَكَرَ spominjati,
 sjetiti se
 ذُكُورٌ, s. ذَكَرٌ, muškarci
 ذَكِيٌّ, pl. أَدْكِيَاءٌ, oštroman,
 dosjetljiv
 ذُلٌّ poniženje

ذَلِكْ

- ذَلِكْ, pl. أُولَئِكَ, taj ili onaj
 ذَنْبٌ, pl. ذُنُوبٌ, grijeh
 ذَنْبٌ, pl. أَذْنَابٌ, rep
 ذَمٌّ ذَمٌّ ذَمٌّ kuditi
 ذُو, pl. أَوْلُو ili ذُؤُو, vlasnik
 ذُو الْإِكْرَامِ plemeniti; darežljivi
 ذُو الْأَوْلَادِ koji ima mnogo šatora t. j. vojske.
 ذُو الْجَلَالِ Uzvišeni (Bog)
 ذُو الْحِجَّةِ zul-hidždže (12 mjesec u mjesečnoj godini)
 ذُو زِيَادَةٍ, proširena vrsta glagola
 أَوْلُو الْعِلْمِ, pl. ذُؤُو الْعِلْمِ, uččen

- رَائِحَةٌ, pl. رَوَائِحٌ, miris
 رَائِدٌ, pl. رُؤَادٌ koji se pošalje da traži prenočište
 رَائِقٌ divan, krasan
 رَائِعٌ, الرَّابِعُ četvrti
 الرَّابِعُ عَشَرَ četrnaesti
 رَاحَةٌ mir, udobnost
 رَاحِلَةٌ deva za jahanje
 رَاعٍ, pl. رُعَاةٌ, رِعَاةٌ, pastir, čuvar

رَأْفَةٌ

- ذُو الْقَعْدَةِ zul-kade (11 mjesec u mjesečnoj godini)
 ذُو قُوَّةٍ snažan
 ذُو مَالٍ bogat, imućan
 ذُو مِلْكٍ, pl. ذُؤُو أَمْلَاكٍ, posjednik
 ذُو الْوَجْهَيْنِ dvoličan
 ذَابٌ ذَابَ ذَابٌ topiti se
 ذَاقٌ ذَاقَ ذَاقٌ okusiti
 ذِهِي, ذِهِي, ova
 ذَهَبٌ ذَهَبَ ذَهَبٌ otići
 ذَهَبٌ (ب) odvesti
 ذَيْلٌ, pl. ذُيُولٌ skut
 ذِي ova

- رَافِعَةٌ, pl. رَوَائِعٌ, dizalica, poluga
 رَافِعٌ ugodan, prostran
 رَاكِبٌ, pl. رُكَّابٌ, putnik; jahač
 رَاقٍ, pl. رُقَاةٌ, napredan
 رَاِمٌ, pl. رُمَاةٌ, strijelac
 رَاوٍ, pl. رُؤَاةٌ, pripovjedač
 رِئَاةٌ starješinstvo, prvenstvo
 رَأْسٌ, pl. رُؤُوسٌ, glava
 رَأْسُ الْمَالِ, pl. رُؤُوسُ الْأَمْوَالِ, glavnica
 رَأْفَةٌ milosrde

رُؤُوسٌ

- رُؤُوسٌ, s. رَأْسٌ, glave
 رَأَى, pl. آرَأَاهُ, mišljenje
 رَأَى سَدِيدٌ ispravno mišljenje
 رَأَى بِرَى, رُؤْيَةٌ misliti, smatrati
 رَأْسُ الْمُسْلِمِينَ poglavica muslimana
 رَبٌّ, pl. أَرْبَابٌ, gospodar;
 Bog
 رَبِّ Bože!
 رَبٌّ malo je; mnogo je
 رَبًّا kamata
 رَبَاطُ الْفَتْحِ Ribatul-Feth (ime
 grada u Maroku)
 رَبَاعٌ po četiri
 رَبَّانٌ, رُبَّانِيٌّ kapetan lađe
 رَبَطٌ - رَبَطٌ svezati
 رُبْعٌ, pl. أَرْبَاعٌ, četvrtina
 رَبَّمَا nekada
 رَبَّمَا možda
 رَبِيعٌ, pl. أَرْبِعَاءُ, proljeće
 رَبِيعُ الْأَوَّلِ rebiul-evvel (3 mjesec
 u mjesječ. godini)
 رَبِيعُ الْآخِرِ rebiul-ahir (4 mjesec
 u mjesječ. godini)
 رَنَعٌ - رَنَعٌ uživati
 رَنَاءٌ - رَنَاءٌ oplakivati ne-
 koga u pjesmi

رَدِيٌّ

- رَجَا - رَجَا nadati se; moliti
 رَجُلٌ, s. رَجُلٌ, ljudi
 رَجَبٌ (الْفَرْدُ) redžeb (7 mjesec
 u mjesечноj godini)
 رَجَحَ - رَجَحَ pretegnuti
 رَجُلٌ, pl. رِجَالٌ, čovjek
 رِجْلٌ, pl. أَرْجُلٌ, noga
 رَجَعٌ - رَجَعٌ vratiti se
 رَجِيلٌ, pl. رُجَيْلُونَ, čovječuljak
 رَجِيمٌ proklet, udaljen od
 Božje milosti
 رَحٌ kratica od رَحْمَةُ اللَّهِ
 Bog mu se smilovao!
 رَحْلٌ, s. رَحْلٌ, deveći samari
 رَحَالٌ, pl. رَحَّالُونَ, koji mnogo
 putuje
 رَحْلٌ, pl. رِجَالٌ, deveći samar
 رَحْلَةٌ putovanje
 رَحِمَةٌ - رَحِمَةٌ smilovati se
 رَحْمَةٌ milost, smilovanje
 الرَّحْمَنُ Milostivi (Bog)
 رَحِيٌّ žrvanj; mlin
 رَحَامٌ mramor
 رِخْوٌ mekan
 رَخِيسٌ jeftin
 رَدٌّ - رَدٌّ povratiti; učiniti
 رَدِيٌّ rdav, loš

رَزَقٌ	
رَزَقَ	dati, dosuditi
رِزْقٌ	pl. أَرْزَاقٌ, opskrba, hrana
رِسَالَةٌ	pl. رِسَالَاتٌ, poslanstvo; poslanica; brošura
رِسْمٌ	pravopis; način
رُسُوبٌ	propasti, potonuti
رَسُولُ اللَّهِ	pl. رُسُلٌ, Božji poslanik
رِشَاءٌ	pl. أَرْشِيَةٌ, uže (bunarsko)
رِصَاصٌ	olovo
رِصْدٌ	zamka
رِصِينٌ	čvrst, utvrđen
رِضَاً	biti zadovoljan, voljeti
رِضِيعٌ	pl. رِضَاعَةٌ, dojenče
رِطْلٌ	pl. أَرْطَالٌ, rital (mjera)
رِعَاةٌ	– رَاعَى paziti, čuvati
رُعبٌ	strah
رَعَى	– رَعَى pāsti; paziti, čuvati
رَعِيَّةٌ	pl. رِعَايَا, stado; podanici
رَعْبَةٌ	– رَغِبَ (في) težiti za nečim
رَغِبَ (عن)	ne htjeti, izbjegavati nešto
رَغِبَ (إلى)	moliti
رَفَسٌ	– رَفَسَ udarati zadnjim nogama

رَمَدٌ	
رَفَعٌ	– رَفَعٌ podignuti
رَفَعَ (إلى)	podnijeti nekome
رَفْعٌ	nominativ
رَفِقٌ	– رَفِقَ blago postupati
رَفِيعٌ	visok
رَفِيقَةٌ	pl. رَفِيقَاتٌ, drug
رِقَابٌ	s. رِقَبَةٌ, vratovi; robovi; osobe
رِقَبَةٌ	pl. رِقَابٌ, vrat; rob; osoba
رِقَمٌ	– رَقَّ smilovati se; biti nježan, tanak
رِقْمَةٌ	pl. رِقَاعٌ, رِقَاعٌ, papirić, pisamce
رُقُودٌ	– رُقِدَ, رُقِدَ spavati
رُقِيٌّ	– رَقِيَ penjati se, napredovati
رَقِيقٌ	nježan, tanak
رَفِيقُ الْقَلْبِ	meka, milostiva srca
رَكْبٌ	zb. im., konjanici
رُكْنٌ	pl. أَرْكَانٌ, ugao; sastavni dio
رُكُوبٌ	– رُكِبَ uzjahati, ukrcati se; baciti se u nešto
رُكُوعٌ	– رُكِعَ klanjati, pregeti se preko polovine
رُمْحٌ	pl. رِمَاحٌ, koplje
رَمَدٌ	– رَمَدَ nastradati od studeni

رَمَضَانُ

(الْمُكْرَمُ) رَمَضَانُ ramazan
(9 mjesec u mjesečnoj
godini)

رَمَى - رَمَى baciti

رَوَاةٌ, s. رَاوٍ, pripovjedači

رُؤَاةٌ, pl. أَرْوَقَةٌ, trijem, čador;
stan

رَوَافِعُ, s. رَافِعَةٌ, dizalice, poluge

رِوَايَةٌ - رَوَى pripovijedati,
kazivati

رُوحٌ, pl. أَرْوَاحٌ, duša, duh

رَوْمٌ - رَامٌ namjeravati,
željeti, htjeti

رُومِيٌّ Grk, grčki

رُومِيَّةٌ Rim

زِيَارَةٌ

رُوَيْدًا polako!

رِهَانٌ, s. رَهْنٌ, zalozi

رَهْنٌ, pl. رِهَانٌ, zalog

رِيَّاحٌ, s. رِيحٌ, vjetrovi

رِيَّانٌ, pl. رِوَاةٌ napojen

رَى - رَوَى napojiti se,
ugasiti žed

رَيْبٌ - رَابٌ baciti u sumnju

رَيْبَةٌ, pl. رَيْبٌ, sumnja

رِيحٌ, pl. رِيَّاحٌ, vjetar; vlast;
moć

رَيْشٌ, s. رَيْشَةٌ, perje

ز

زَادٌ, pl. أَزْوَدَةٌ, opskrba,

زَجْرٌ - زَجَرَ (عن) odbiti,
spriječiti

زِحَامٌ stiska, navala

زَحْرَحَةٌ - زَحْرَحَ odvratiti,
udaljiti

زَحْلٌ Saturn

زَحْمٌ - زَحَمَ pritijesniti

زَحْرَفَةٌ - زَحْرَفَ uresiti

زَرَعٌ - زَرَعَ sijati

زَعَمٌ - زَعَمَ smatrati, držati;
reći

زَعِيمٌ, pl. زُعَمَاءُ, vođa

زِفْتٌ smola, asfalt

زَكَاةٌ zekat, vjerski porez
(milostinja)

زَلْزَلَةٌ - زَلَزَلَ potresti

زَوَاقَةٌ ukras; mozaik

زَوَالَ - زَالَ proći, propasti

زَوَالٌ prelaz sunca preko pola
neba; pola dana

زَوْجٌ, pl. أَزْوَاجٌ, muž; žena

زِيَادَةٌ - زَادَ dodati, pove-
ćati (se) preostati

زِيَارَةٌ - زَارَ pohoditi

زَيْلٌ

- زَيْلٌ = زَالَ otstraniti
 مَا زَالَ neprestano; stalno
 زَيْنٌ = زَانَ okititi
 زِيْنَةٌ ures, nakit
 زَهَادَةٌ = زَهَدَ - ZEHADA izbjegavati,
 sustezati se

سَبَقٌ

- زُهْدٌ pobožnost, asketizam
 زَهْوٌ = زَهَا cvjetati, na-
 predovati; svijetliti
 زُهُوْقٌ = زَمَقَ propasti
 الزَيْتُونُ Zejtun (ime mjesta u
 Kini)

س

- سَائِمَةٌ, pl. سَوَائِمٌ, blago na
 paši
 سَائِرٌ ostali; svi
 سَائِرُ الشَّيْبَانِ ostali Šejbovići
 سَابِعٌ, السَّابِعُ sedmi
 السَّابِعُ عَشَرَ sedamnaesti
 سَاجٌ ebanovina
 سَاحَةٌ, pl. سَاحَاتٌ, prostor
 سَاحِرٌ, pl. سَحْرَةٌ, čarobnjak
 سَاحِلٌ, pl. سَوَاحِلُ, obala
 سَادِسٌ, السَّادِسُ šesti
 السَّادِسُ عَشَرَ šesnaesti
 سَادِنٌ, pl. سَدَنَةٌ, vratar, sluga
 sv. hrama
 سَارِقٌ, pl. سَارِقُونَ, kradljivac
 سَارِيَةٌ, pl. السَّوَارِي, stup
 (od kamena)
 سَاعَةٌ, pl. سَاعَاتٌ, sat; čas;
 neko vrijeme
 سَاقٌ, pl. سَوَاقٌ, potkoljenica

- سَالِمٌ, pl. سَالِمُونَ, zdrav
 سَامٌ otrovan
 سَوَّالٌ = سَأَلَ pitati, iskati,
 moliti
 سَبٌّ = سَبَّ psovati, grditi
 سَبَبٌ, pl. أَسْبَابٌ, uzrok
 سَبَابَةٌ kažiprst
 سَبَّاحٌ = سَبَّحَ plivati
 سَبَّاحٌ, s. سَبَّحَ, zvjერი; lavovi
 سَبَّاعٌ po sedam
 سَبْعَةٌ, السَّبْعُ sedam
 سَبْعٌ, pl. سَبَّاعٌ, zviјer; lav
 سَبْعَةُ عَشْرَةَ, سَبْعٌ عَشْرَةٌ sedamnaest
 سَبْعُونَ sedamnaest
 سَبْعُمِائَةٌ sedam stotina
 سَبْعَةُ آلَافٍ sedam hiljada
 سُبْحَانَ رَبِّي Slava mome Gospodaru!
 سَبَقٌ = سَبَّقَ prestići, nad-
 mašiti

سَبِيلٌ

سَبِيلٌ, pl. سُبُلٌ, put; pravac;
način

سِتَّةٌ, سِتٌّ šest

سِتَّةَ عَشَرَ, سِتَّ عَشْرَةَ šesnaest

سَتْرٌ pokriti

سِتْرٌ, pl. أَسْتَارٌ, zastor

سِتِّينَةٌ šest stotina

سِتِّونَ šesdeset

سَجَايَا, s. حَبِيْبَةٌ, naravi, čudi

سَجْنٌ, pl. مُسْجُونٌ, zatvor

سَجْدَةٌ مُسْجِدٌ pasti ničice

سَجِيْبَةٌ, pl. سَجَايَا, narav, čud

سَحَابَةٌ, pl. سُحُبٌ, oblak

سَحَرٌ očarati, začarati

سِحْرٌ čarolija, obmana

سَحَرٌ, pl. أَسْحَارٌ, zora

سَحْرَةٌ, s. سَاحِرٌ, čarobnjaci

سَخَاوَةٌ biti darežljiv

سَخَاوَةٌ darežljivost

سَخَّرَ (من) ismijavati
nekoga

سَخِيٌّ, pl. أَسْخِيَاءٌ, darežljiv

سَدٌّ zatvoriti

سَدٌّ, pl. أَسْدَادٌ, ograda, brana

سُدَّاسٌ po šest

سُدُّسٌ, pl. أَسْدَاسٌ, šestina

سَقَرٌ

سُدْلٌ, pl. أَسْدَالٌ, سُدُولٌ, zavjesa

سَدَنَةٌ, s. سَادِنٌ, vratari, sluge
sv. hrama

سِرٌّ, pl. أَسْرَارٌ, tajna

سَرَايٌ Sarajevo

سُرُوْرٌ سرٌّ se;
obradovati

سَرْجٌ, pl. مُرُوجٌ, sedlo

سَرْفٌ rasipnost

سَرْقَةٌ - سَرَقَ krasti, ukrasti

سَرِيرٌ, pl. أَسِرَّةٌ, مُرَرٌ, prijestolje;
krevet

سَرِيْعٌ brz, hitar

سَطْرٌ سَطَرَ napisati

سَعَادَةٌ سَعِدَ biti sretan

سَعَادَةٌ sreća

سَعَةٌ prostranost

سَعَى - سَعَى, مَسَاعَةٌ
žuriti se, pohitjeti

سَفْحٌ, pl. سُفُوحٌ, podnožje brda

سَفْرٌ, pl. أَسْفَارٌ, putovanje

سَفْرَةٌ, pl. سُقْرٌ, ono na čemu
se jede

سَفْرَجَلٌ tunja

سَفِيْرٌ, pl. سُفْرَاءٌ, poslanik,
diplomatski predstavnik

سَفِيْنَةٌ, pl. سُفُنٌ, lađa

سَقَرٌ pakao

سَفْ

- سَفْفُ, pl. سُفُوفُ, tavan; ravni krov
- سَقَمٌ, pl. أَسْقَامٌ, bolest
- سُقُوطٌ - سَقَطٌ - سَقَى pasti
- سَقَى - سَقَى pojiti, napojiti
- سَكْرَانٌ, pl. سُكَّارِيٌّ pijan, pijanica
- سَكْنِيٌّ stanovanje
- سُكُوتٌ - سَكَتٌ šutjeti
- سُكُونٌ - سَكَنَ stanovati, mirovati
- سِكِّينٌ, pl. سِكَائِيٌّ, nož
- سَكِينَةٌ dostojanstvo; spokojstvo, mir
- سَلَا Sela (ime rijeke u Maroku)
- سَلَبٌ - سَلَبَ orobiti, oduzeti
- سِلَاحٌ, pl. أَسْلِحَةٌ, oružje
- سَلَامٌ, s. سَلَّمَ, ljestve, stepenice
- سَلَامٌ spas; mir; pozdrav
- سَلَامَةٌ - سَلِمَ spasiti se
- سُلْطَانٌ, pl. سُلَاطِينٌ, vladar; dokaz; moć
- سُلْطَةٌ vlast
- سَلَفٌ, pl. أَسْلَافٌ, preci
- سَلْقَبَةٌ - سَلَقَى baciti (povaltiti) na leđa
- سَلَمٌ, pl. سَلَمٌ mir
- سَلَمٌ, pl. سَلَامِيٌّ, stepenice, ljestve

سَنَّةٌ

- سَلُوكٌ - سَلَكَ zaputiti se, krenuti
- سَلِيمٌ zdrav
- سَمٌ, pl. سُمُومٌ, otrov
- سَمَاءٌ, pl. سَمَاوَاتٌ, nebo
- سَمَّاحٌ - سَمَّحَ (ب) dati, dozvoliti
- سَمُرٌ, s. أَسْمَرٌ, smedi
- سَمِعَ - سَمِعَ čuti
- سَمْعَةٌ dobar glas
- سَمَكَةٌ, zb. im. سَمَكٌ, riba
- سَمْنٌ, pl. أَسْمَنٌ, maslo
- سَمِنَ - سَمِنَ udebljati, utoviti se
- سَمُوٌّ bititi visok
- سَمِينٌ, pl. سِمَانٌ, debeo, utovljen
- سَنَاءٌ svjetlost
- سِنَّةٌ, pl. أَسْنَانٌ, zub
- السَّنَةُ الْبَسِيطَةُ prosta godina
- السَّنَةُ الشَّمْسِيَّةُ sunčana godina
- السَّنَةُ الْقَمَرِيَّةُ mjesečna godina
- السَّنَةُ الْكَيْسِيَّةُ prestupna godina
- السَّنَةُ الْمِلَادِيَّةُ godina po rođenju Isa a. s.
- السَّنَةُ الْهَجْرِيَّةُ mjesečna godina po Hidžretu
- سَنَةٌ, pl. سِنُونَ, godina
- سَنَةٌ, pl. سُنَّتٌ, običaj Božjeg poslanika, predaja, tradicija

السُّنْحُ

- السُّنْحُ Es-Sunh (ime mjesta kraj Medine)
- سَنَوِيٌّ godišnji
- سَوَاءٌ biti ružan; ožalostiti; zgriješiti
- سَوَاءٌ jednako
- سَوَاءٌ osim
- سَوَادٌ crnina
- سَوَارٌ, pl. أَسْوَرٌ, أَسْوَرَةٌ, narukvica
- سَوَارٍ, السَّوَارِيَّ, s. سَارِيَّةٌ, stupovi od kamena
- سُوٌّ zlo; loš
- سُوٌّ أَلْخَلْقِ loša ćud
- سُودٌ, s. أَسْوَدٌ, crni
- سَوْدَاءٌ, pl. سُودٌ, crna
- سُودَاكُ Sudak (ime mjesta)
- السُّودَانُ Sudan
- سُودَانِيٌّ, pl. سُودَانٌ, Crnac
- سُورٌ, pl. أَسْوَارٌ, zid, bedem
- سُورٌ, s. سُورَةٌ, poglavlja iz Kur'ana
- سُورَةٌ, pl. سُورٌ, poglavlje iz Kur'ana
- سَوَاطٍ, pl. أَسْوَاطٌ, bič
- سَوَقٌ tjerati
- سُوقٌ, pl. أَسْوَاقٌ, trg, čaršija
- سَوْمٌ tražiti; nuditi

سُيُوفٌ

- سَيُوسٍ osim
- سَهْرٌ - سَهْرٌ bdjeti, ne spavati
- سَهْلٌ, ž. r. سَهْلَةٌ, lak
- سَهْرٌ zaboraviti
- سَيَاحَةٌ - سَاحٌ putovati
- سَيَّاحٌ, pl. سَيَّاحُونَ, koji mnogo putuje
- سَيَادَةٌ سَادٌ biti gospodin, otmjen; zagospodovati
- سَوَّءٌ nevaljao, loš, zao
- سَيِّئَةٌ zlo djelo
- سَبَّحٌ - سَاحٌ teći
- سَبَّحٌ - سَاحٌ propasti u zemlju
- سَيِّدٌ, pl. سَادَةٌ, gospodin, gospodar, otmjen
- سَيْرٌ - سَارٌ ići
- سَيْرٌ, s. سَيْرَةٌ, vladanje, način života
- سَيْرَةٌ, pl. سَيْرٌ, vladanje, način života
- سِيرِي Sira (ime mjesta u Indiji)
- سَيْفٌ, pl. سُيُوفٌ, sablja, mač
- سَالٌ - سَيْلٌ, سَيْلَانٌ teći
- سَيْلٌ, pl. سُيُولٌ, poplava, povodanj
- سَيْفٌ, s. سَيْفٌ, sablja, mač

ش

شَابٌ	شُرْبٌ
شَابٌ, pl. شِبَابٌ, mladić	شَحْمٌ, pl. شُحُومٌ, loj
شَاةٌ, pl. شِيَاهٌ, ovca	شَحِيحٌ, pl. شِحَاحٌ, tvrdica škrtica
شَاحِبٌ blijed	شَخْصٌ, pl. أَشْخَاصٌ, osoba
شَارِعٌ, pl. شَوَارِعٌ, cesta	شَخُوصٌ شَخَصَ شَخَصَ vratiti se; pojaviti se
شَاعِرٌ, pl. شُعْرَاهُ, pjesnik	شِدَادٌ, s. شَدِيدٌ, strogi, jaki, moćni
الشَّامُ Sirija	شِدَّةٌ, pl. شِدَائِدٌ, nevolja, bijeda, nezgoda
شَانٌ, pl. شُونٌ, stanje	شِدَّةٌ snaga, jakost; strogost; grubost
شَبَابٌ - شَبٌّ odrasti, odgo- jiti se	شِدَّةُ الْحَجَلِ veliki stid
شَبَابٌ - شَبٌّ rasti, razvijati se	شِدَّةُ الْحَرَارَةِ velika vrućina
شَبَابٌ mladost	شِدَّةُ الرِّيحِ žestok vjetar
شَبَاكٌ, pl. شَبَايِكٌ mreža; mušebak	شِدَادٌ, pl. أَشْدَاءُ, strog, jak, moćan
شِبْرٌ, pl. أَشْبَارٌ, pedalj	شَرٌّ, pl. شُرُورٌ, zlo
شَبِيعٌ - شَبِيعٌ najesti se, zasititi se	شَرٌّ, pl. أَشْرَارٌ, gori, najgori
شُبُهَةٌ, pl. شُبُهَاتٌ, sumnja	شَرُّ الْمَصَائِبِ najgora nesreća
شِبُهٌ, pl. أَشْبَاهٌ, sličan	شَرَائِعٌ, s. شَرِيعَةٌ, zakoni
شَتٌّ, pl. أَشْتَاتٌ rasut, raštrkan	الشَّرَائِعُ الْوَضِيعَةُ zakoni koje ljudi prave
شَتَانٌ Velika je razlika!	أَشْرَارُ النَّاسِ najgori ljudi
شُجَاعٌ, pl. شُجَعَانٌ, hrabar, srčan	شَرَارَةٌ, pl. شَرَرٌ, iskra
شُجَاعَةٌ junaštvo	شَرَّةٌ - شَرَّةٌ biti proždrljiv
شُجْرَةٌ, zb. im. شَجَرٌ, stablo	شَرْبٌ - شَرِبٌ piti
شُجَيْرٌ stabalce	

شَرَطٌ

- شَرَطٌ, pl. شُرُوطٌ, uvjet, uslov
 شَرَعَ, pl. شَرَاعٌ zavesti, uzakoniti; dovesti; doprijeti
 شَرَفٌ čast, ugled
 شَرِقٌ istok
 شَرِيقٌ istočni
 شُرُوعٌ شَرَاعٌ početi
 شَرِيرٌ, pl. أَشْرَارٌ, zao, opak
 شَرِيرٌ, pl. شَرِيرُونَ, zlikovac, sotona
 شَرِيفٌ, pl. أَشْرَافٌ prvak, plemenit, častan, ugledan, skupocjen
 شَرِيكٌ, pl. شُرَكَاءٌ, suvlasnik; saučesnik; drug
 شِمَارٌ znak, obilježje
 شَعْبٌ, pl. شُعُوبٌ, narod
 شَعْبَانُ (الْمُعَظَّمُ) šaban (8 mjesec u mjesечноj godini)
 شِعْرٌ, pl. أَشْعَارٌ, pjesma
 شِعْرٌ, pl. أَشْعَارٌ, kosa, dlaka
 شِعْرَاءٌ, s. شَاعِرٌ, pjesnici
 شُعُورٌ شِعْمٌ osjetiti
 شُغْلٌ شَغْلٌ zabaviti
 شَغَلَ (عن) zabraniti, spriječiti
 شِفَاءٌ lijek
 شَفَعٌ شَفَعٌ zauzeti se

شَمَلٌ

- شَفَعٌ tāko, par
 شَفَاءٌ, pl. شِفاءٌ, usna
 شَفَوِيٌّ usmeni
 شَقِيٌّ شَقِيٌّ شِقَاوَةٌ biti nesretan
 شَقَاءٌ شَقَاوَةٌ nesreća
 شَقٌّ شَقٌّ شَقٌّ rascijepiti, poderati, rasporiti
 شَقٌّ شَقٌّ شَقٌّ biti teško
 شَكٌّ شَكٌّ شَكٌّ sumnjati
 شَكَايَةٌ شَكَايَةٌ tužiti se
 شُكْرٌ شُكْرٌ شُكْرٌ zahvaljivati
 شَكْلٌ, pl. أَشْكَالٌ, lik, oblik
 شَمَاتَةٌ شَمِتٌ = شَمَاتَةٌ radovati se nečijem zlu
 شَمٌّ شَمٌّ شَمٌّ mirisati, njušiti
 شِمَالٌ sjever
 شِمَالٌ sjeverno
 شِمَالِيٌّ sjeverni
 شَخٌّ شَخٌّ شَخٌّ visiti se, uzdizati se
 شَمَخَ بِأَنْفِهِ oholiti se
 شَمْسٌ, pl. شُمُوسٌ, sunce
 شَمَسَاتُ الزُّجَاجِ kandilji
 شَمَلٌ skupljanje, sabiranje
 شَمَلٌ شَمَلٌ شَمَلٌ žuriti se
 شَمُولٌ شَمُولٌ شَمُولٌ zauzeti, obuhvatiti

شَهَادَةٌ

- شَهَادَةٌ - شَهِدَ svjedočiti
 شَهَادَةٌ svjedočanstvo
 شَهْرٌ, pl. شُهُورٌ, أَشْهُرٌ, mjesec;
 mladak
 شَهْوَةٌ, pl. شَهَوَاتٌ, strast, želja
 شَهْدٌ - شَهِدَ biti doma;
 vidjeti
 شَهِيرٌ, pl. شَهِيرُونَ, glasovit
 شَوَارِعٌ, s. شَارِعٌ, ceste
 شَوَّالٌ ševval (10 mjesec u
 mj. godini)
 شُوْحَةٌ zb. im. شُوْحٌ, mišar
 (jastrijeb)
 شُوْبَةٌ stvarčica

صَفْفَةٌ

- هَتَجَتْ - مَشِيئَةٌ, شَوْءٌ htjeti
 شَوْءٌ, pl. أَشْيَاءٌ, stvar; nešto
 شَبَابٌ - شَبَّ obijeljeti kosa,
 ostarjeti
 شَيْخٌ, pl. شُيُوخٌ, star; starje-
 šina; profesor
 شَيْخُوْحَةٌ - شَاخٌ ostarjeti
 شِيرَازٌ Širaz (ime grada u
 Perziji)
 شَيْعَةٌ, pl. شِيعٌ, pristaše,
 pomagači
 شِيوعٌ - شَاعٌ raširiti se
 شَوَى - شَوَى peći

ص

- صَابِغٌ prav, ispravan
 صَائِدٌ, pl. صَائِدُونَ, lovac
 صَابِرٌ, pl. صَابِرُونَ, strpljiv
 صَاحِبٌ, pl. أَصْحَابٌ, vlasnik,
 posjednik; drug
 صَاحِبُ الدَّارِ domaćin; vlasnik kuće
 صَادِقٌ, pl. صَادِقُونَ, iskren
 صَالِحٌ, pl. صَالِحُونَ, صَلَاحٌ, dobar
 صَالِحَةٌ, pl. صَالِحَاتٌ, صَلَاحٌ, dobra;
 dobro djelo
 صَانِعٌ, pl. صُنَاعٌ, majstor,
 graditelj
 صَبٌّ, pl. صَبُونٌ, zaljubljen

- صَبَاحٌ jutro
 صَبَّ - صَبَّ izliti, spustiti
 صَبْرٌ - صَبَرَ trpjeti
 صَبْرٌ strpljivost
 صَبْغٌ, pl. أَصْبِغَةٌ, boja
 صَبْرٌ strpljiv(a)
 صَبِيٌّ, pl. صَبِيَّانٌ, dijete
 صَبِيَّانٌ, s. صَبِيٌّ, djeca
 صَبْبٌ društvo
 صِحَّةٌ - صَحَّ vrijediti; biti
 zdrav
 صَحْفَةٌ, pl. رَصْفَاتٌ, poveća zdjela

صَحْنٌ

صَحْنٌ, pl. صُحُونٌ, unutarnje dvorište

صُحُونٌ, s. صَحْنٌ, unutarnja dvorišta

صَحِيحٌ, pl. أَصْحَاءُ, zdrav

صَخْرٌ, s. صَخْرَةٌ, stijena

صَدٌّ, odbijati
odvrćati

صَدْرٌ, pl. صُدُورٌ, prsa

صِدْقٌ, govoriti istinu

صَدَقَةٌ, pl. صَدَقَاتٌ, milostinja

صُدُورٌ, s. صَدْرٌ, prsa

صِدِيقٌ, صِدِيقُونَ vrlo istinit, iskren

صَرَاحٌ, zapomagati, zavrištati

صِرَاطٌ put

الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ pravi put

صَرَفٌ - صَرَفٌ potrošiti; odbiti

صَرْفٌ oblikoslovlje, gramatika

صُرُوفُ الدَّهْرِ nesreća, zla sudbina

صَعْبٌ, pl. صِعَابٌ, težak

الصُّعْدَاءُ - التَّنْفُسُ الصُّعْدَاءُ dubok uzdah

صَعِدَ - صَعِدَ ispeti se

صَغِيرٌ, s. صَغِيرٌ, mali; mladi

صَلَاةُ الْعِشَاءِ

صَغِرٌ - صَغِرٌ biti malen

صَغِيرٌ mladost

صَغِيرٌ, pl. صِغَارٌ, malen; mlád

صَغِيرَةٌ, pl. صِغَائِرٌ, mali grijeh

صَفَائِحٌ, s. صَفِيحَةٌ, ploče

صُفَّاحٌ, zb. im., pl., صُفَّاحَاتٌ ploče

صَفَّارٌ, pl. صَفَّارُونَ, kazandžija, kovač

صَفٌّ - صَفٌّ uredati (se)

صِفَةٌ, pl. صِفَاتٌ, svojstvo; pridjev

صَفْحٌ, pl. صِفَاحٌ, strana

صَفْحَةٌ, pl. صَفْحَاتٌ, strana

صِفْرٌ nula

صَفْرُ الْحَيْثِرِ safer (2 mjesec u mjes. godini)

صَفْرٌ - صَفَاٌ biti čist, bistar

صَفِيحَةٌ, pl. صَفَائِحٌ, ploča

صَلَاةٌ - صَلَّى klanjati

صَلَاةٌ, pl. صَلَوَاتٌ, klanjanje, namaz

صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ skupno klanjanje

صَلَاةُ الصُّبْحِ jutarnje klanjanje

صَلَاةُ الْعِشَاءِ noćno klanjanje

صَلَاةُ الْفَدَىٰ

- صَلَاةُ الْفَدَىٰ pojedinačno klanjanje
 صَلَاتٌ, s. صَلَاةٌ, nagrade
 صَلَاحٌ biti dobar, vrijediti
 صَلَاحٌ dobrotu
 صَلْبٌ krut
 صَلَاةٌ, pl. صَلَاتٌ, nagrada
 صَلَاةٌ - وَصَلٌ spojiti, nagraditi
 صَلُحٌ nagodba
 صَلَّى - صَلَى peći, staviti u vatru
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Bog mu se smilovao i spasio ga!
 صَمٌّ, s. أَسَمٌ, gluhi
 صَمَاءٌ tvrda; gluha
 صَمْتٌ šutjeti
 صَمٌّ - صَمٌّ ogluhnuti
 صَمٌّ gluhoća
 صَاعٌ, s. صَانِعٌ, majstori, graditelj
 صِنَاعَةٌ, pl. صَنَائِعٌ, zanat, vještina u nekom poslu
 صُنْدُوقٌ, pl. صُنَادِيقٌ, sanduk, kutija
 صَنَعٌ praviti, raditi, učiniti
 صَنْعَةٌ rad, izrada

صِيَانَةٌ

- أَصْنَافٌ, pl. صُنُوفٌ, vrsta; razred
 صَنَمٌ, pl. أَصْنَامٌ, idol
 صُنُوفٌ, s. صِنْفٌ, razredi; vrste
 صَنِيعٌ dobročinstvo
 صَوَابٌ pravo, ispravno
 صَوَامِعٌ, s. صَوْمَعَةٌ, munare; ćelije
 صَوْتٌ, pl. أَصْوَاتٌ, glas
 صُورَةٌ, pl. صُورٌ, slika, lik
 صَوِّمٌ - صَامٌ postiti
 صَوْمَعَةٌ, pl. صَوَامِعٌ, munara; ćelija
 صَوْنٌ - صَانَ čuvati
 صَمَةٌ šuti!
 صُوبَةٌ - صِيبٌ biti crvenkasta kosa
 صَيْتٌ glas, ugled
 صَبْحَةٌ - صَاحٌ zavrištati, zajaukati
 صَبْدٌ - صَادٌ loviti
 صَبْدٌ lov
 صَيَادٌ, pl. صَيَادُونَ, lovac
 صَبْرَةٌ - صَارٌ postati
 صِيَامٌ - صَامٌ postati
 صِيَانَةٌ - صَانَ čuvati

ض

ضَائِعٌ

- ضَائِعٌ propao, napušten
 ضَارِعٌ pokoran, ponizan
 ضَالٌ, pl. ضَاوُونَ, zalutao, zabasao
 ضَالَةٌ izgubljena stvar
 ضَبَطْتُ pamtiti; savladati
 ضَبْعٌ, pl. أَضْبَعٌ, hijena
 ضَجَّةٌ žagor, buka
 ضَجِرْتُ dosaditi se
 ضَحِكٌ smijati se
 ضَخْمٌ, pl. ضَخَامٌ, golem, ogroman
 ضَحَى ručnica
 ضُرٌّ štetiti
 ضَرَبْتُ tući; kovati novac

ضَرَبَ بِهٖ الْمَثَلَ isticati nešto kao primjer, navesti poslovicu

- ضَرَّةٌ, pl. ضَرَاتٌ, inoća
 ضَرَرٌ, pl. أَضْرَارٌ, šteta

طَالِبٌ

- ضَرِيرٌ, pl. أَضْرَاءٌ, slijep
 ضَعْفٌ slabost
 ضَعِيفٌ, pl. ضِعَافٌ, slab
 ضَلَّ - ضَلَالٌ zalutati
 ضَمُّ - ضَمٌّ skupiti, sastaviti, privući
 ضَمَائِرٌ, s. ضَمِيرٌ, unutrašnjosti čovjeka, duše
 ضَمَّةٌ vokal »u« (ُ)
 ضَمِيرٌ, pl. ضَمَائِرٌ, unutrašnjost čovjeka, duša
 ضِيَاءٌ svjetlost
 ضِيَافَةٌ - ضَافٌ pogostiti
 ضِيَافَةٌ gozba
 ضَيْفٌ, pl. أَضْيَافٌ, ضَيْوُوفٌ, gost
 ضِيَاعٌ - ضَاعٌ propasti, izgubiti se
 ضَيِّقٌ - ضَاقٌ biti tijesan, stijesniti se
 ضَيِّقٌ muka, neprilika
 ضَيِّقٌ tijesan

ط

- طَائِسٌ zanešen, rastrešen
 طَائِعٌ, pl. طَائِعُونَ, štampar
 طَاعَةٌ poslušnost

- طَاغِيَةٌ silnik; objestan
 طَاقَةٌ moć, snaga
 طَالِبٌ, pl. طَلَبَةٌ, طُلَّابٌ, učenik

طَالِعٌ

- طَالِعٌ izašao; koji se penje; zvijezda koja izađe prilikom nekog događaja te se po njoj proriče sreća ili nesreća; sreća
- طَامَةٌ najveća nesreća
- طَاوُسٌ, pl. طَوَائِسُ, paun
- طَبَخٌ kuhati
- طَبْلٌ, pl. طُبُولٌ, bubanj
- طَبَعَ štampati
- طَبِيبٌ, pl. أَطْبَاءٌ, liječnik
- طَحَنَ samljeti
- طَرَجَ baciti; oduzeti
- طَرَدَ otjerati
- طَرَفٌ, pl. أَطْرَافٌ, kraj
- طُرْفَةٌ, pl. طُرُفٌ, lijep, ugodan razgovor
- طَرِيقٌ, pl. طُرُقٌ, put; način
- طَرِيقَةٌ, pl. طَرَائِقٌ, put; pravac
- طَسْتٌ, pl. طُسُوتٌ, leden
- طَعَامٌ, pl. أَطْعِمَةٌ, jelo, hrana
- طَعِمَ koji ima hrane
- طَغْيَانٌ - طَغَى osiliti
- طَفِقَ početi
- طِفْلٌ, pl. أَطْفَالٌ, dijete, dojenče
- طَلَّابٌ, s. طَالِبٌ, učenici
- طَلَّبَ tražiti

طَابَتِ النَّفْسُ

- طُلُوعٌ izaći sunce; pojaviti se
- طُلُوعٌ izlazak
- طَلَى - طَلَى mazati; bojiti
- طِمْرٌ, pl. أَطْمَارٌ polovna haljina
- طَمَسَ zbrisati, uništiti; oslijepiti nekoga
- طَمَعَ hlepiti, željeti
- طَمَعٌ, pl. أَطْمَاعٌ, pohlepa, gramzljivost
- طَنَّنَ zvučati
- طَنِينٌ zvuk
- طَوَّافٌ (ب) obići
- طَوَّافٌ (ب) obilaziti
- طَوِيلٌ, s. طَوِيلٌ dugi
- طَوَائِسٌ, s. طَاوُسٌ, pauni
- طَوَلٌ moć, snaga
- طَوِيٌّ Blago!
- طَوَّلَ biti dug
- طَوَّلَ dužina
- طَوَّلَ اللَّيْلَ cijelu noć
- طَوِيلٌ, pl. طَوَائِلٌ dug
- طَوَّى - طَوَّى saviti
- طَيَّبَ - طَابَ biti lijepo, ugodno; dozvoljeno
- طَابَتِ النَّفْسُ بِكَذَا raspoložiti se nečim, zadovoljan biti

عَبْدٌ

- عَبْدٌ, pl. عِبَادٌ, عَبِيدٌ, rob;
čovjek
- عَبْدُ اللَّهِ Božji rob
- عَيْرٌ, s. عَيْرَةٌ, pouke
- عَبْرَةٌ, pl. عَبْرَاتٌ, suza
- عَيْرَةٌ, pl. عَيْرٌ, pouka
- عُبُورٌ — عَبْرٌ preći
- عَتَبَةٌ, pl. عَتَبٌ, prag
- عَتْرٌ, عَتْرٌ — عَتَرٌ, posrnuti
- عَثْرَةٌ posrtaj; pogreška
- عُثْمَانُ Osman (ime čovjeka)
- عَجَبٌ — عَجِبٌ čuditi se
- عَجَابٌ, عَجَابٌ vrlo čudnovat
- عَجْزٌ — عَجَزَ (عن) ne moći
- عَجَلَةٌ — عَجِلٌ hitjeti
- عَجَلَةٌ, pl. عَجَلَاتٌ, kolo; kola
- عَجَمٌ, pl. أَعْجِمٌ, Nearap
- عَجُوزٌ stara žena, starica
- عَجِيبٌ čudnovat
- عَجِيبَةٌ, pl. عَجَائِبٌ, čudo
- عَدَدٌ — عَدَّ عَدًّا brojiti; računati
- عَدَا — مَا عَدَا osim
- عَدَالَةٌ pravednost, pravda
- عِدَّةٌ — وَعَدَّ obećati
- عِدَّةٌ, pl. عِدَاتٌ obećanje
- عِدَّةٌ, pl. عِدَدٌ, broj; nekoliko

عَرَضٌ

- عَدَلٌ — عَدَلَ biti pravedan;
vrijediti
- عُدُولٌ — عَدَلَ (عن) skrenuti,
odustati
- عَدَمٌ — عَدِمَ ne biti; nemati;
mašiti
- عَدَمٌ ništavilo
- عَدَمُ التَّنَازُعِ nesvadanje
- عَدْنَانُ Adnan (praotac jednog
arapskog plemena)
- عَدْوٌ — عَدَا trčati
- عَدُوٌّ, pl. أَعْدَاءٌ, neprijatelj
- عُدْوَانٌ — عَدَا prestupiti, činiti
nasilje
- عُدْوَةٌ, pl. عِدَاةٌ, obala; strana
- عَذَابٌ muka, patnja
- عَذْبٌ pitak, ugodan
- عُذْرٌ — عَذَرَ ispričati
- عُذْرٌ, pl. أَعْدَارٌ, isprika
- عَذْرَاءٌ djevojka, djevica
- أَلْعَرَبُ zb. im. Arapi
- عَرَبَةٌ, pl. عَرَبَاتٌ, kola
- عَرِيضٌ krupna deva
- عَرَبِيٌّ zb. im. أَلْعَرَبُ, Arap;
arapski
- أَلْعَرَجُ El-Ardž (ime mjesta
između Mekke i Me-
dine)
- عَرَضٌ — عَرَضَ pojaviti se;
pristupiti

عَرْضٌ

- (على) عَرْضٌ izložiti; ponuditi
 عَرْضٌ širina
 عُرْفَاهُ, s. عَرِيفٌ vještaci
 عَرَفَاتٌ, عَرَفَةٌ Arefat mjesto šest sati daleko od Mekke
 يَوْمُ عَرَفَةَ dan uoči Kurban Bajrama, 9 dan zulhidždžeta
 عَرَفِي arefatski
 عَرَقٌ znoj
 عُرُوجٌ عُرُجٌ popeti se
 عَرُوسٌ, pl. عَرَائِسُ mlâda
 الْمَرُوضُ metrika
 عَرِيٌّ - عَرِيٌّ (من) biti go
 عَرِيَانٌ go
 عَرِيضٌ širok
 عَرِيفٌ, pl. عُرَفَاءُ vještak
 عَرِينٌ, pl. عَرُونٌ leglo
 عَزٌّ - عَزٌّ biti jak; biti rijedak
 عَزٌّ pobijediti
 عِزَّةٌ veličina, ponos
 عَزَّ وَجَلَّ Uzvišeni (Uzvišen je i velik!)
 عَزَمٌ - عَزَمٌ odlučiti
 عَزْمٌ odlučnost
 عَزِيزٌ, pl. أَعِزَّةٌ moćan; ugledan
 عَزِيمَةٌ, pl. عَرَائِمٌ odluka

عَصِيَانٌ

- عُسْرٌ teškoća, nevolja
 عَسَجْدٌ zlato
 عُسْفَانٌ Usfan (ime mjesta između Mekke i Medine)
 عَسَلٌ, zb. im., med
 عَسْكَرٌ, pl. عَسَاكِرٌ vojska
 عَسَى možda
 عَشَاءٌ, pl. أَعَشِيَةٌ večera
 عِشَاءٌ noćno klanjanje
 عِشَاءٌ navečer
 عِشَاءِيَا, s. عِشِيَةٌ predvečerje
 عِشْرَةٌ desetina
 عِشْرَةٌ, عِشْرَةٌ deset
 الْعِشْرَاتُ desetice
 عِشْرُونَ dvadeset
 الْعِشْرُونَ dvadeseti
 عِشِيَةٌ, pl. عِشَاءِيَا predvečerje
 عِصَاٌ, pl. عِصِيٌّ štap
 عِصَافِيرٌ, s. عِصْفُورٌ vrapci
 عِصْرَةٌ, pl. عِصُورٌ stoljeće
 عِصْفُورٌ, pl. عِصَافِيرٌ vrabac
 عِصْفِيرَاتٌ, pl. عِصْفِيرَاتٌ vrapčić
 عِصْمَةٌ - عِصْمَةٌ čuvati
 هِصْمِيٌّ, s. عِصَاٌ štapovi
 عِصْيَانٌ - عِصَى griješiti, biti neposlušan

عَضُّ

- عَضَّ عَضًّا gristi, ujesti
 عَضَادَاتَانِ dovratnici
 عَطَشَ عَطَشًا ožednjati
 عَطَشَانٌ, pl. عَطَّاشٌ, žedan
 عَطَفَ عَطْفًا naginjati nečemu; saviti; smilovati se
 عَطِيَّةٌ, pl. عَطَايَا, dar
 عَظْمٌ, pl. عِظَامٌ, kost
 عِظَامٌ بِالْيَةِ trule kosti
 عَظِيمٌ, s. عَظْمٌ, عَظِيمٌ, veliki; kosti
 عَظِمَ عَظْمًا biti velik,
 uvećati se
 عَظَمَةٌ veličina
 عَظِيمٌ, pl. عَظَمَاءُ, عِظَامٌ, velik
 عَفَافٌ عِفَافَةً poštenje, nevinost
 عَفُوٌّ عَفَا (عَنْ) - عَفْوًا oprostiti
 عَقَائِدٌ, s. عَقِيدَةٌ vjerovanja
 عِقَابٌ, pl. عِقَابَانٌ, orao
 عِقَالٌ, pl. عِقَالٌ, sapon; jedno-godišnji zekat od štoke
 عَقَدَ عَقْدًا svezati; ugovoriti
 عَقْدٌ, pl. عُقُودٌ, ugovor
 عَقْرٌ, pl. أَعْقَارٌ, sredina
 عَقْرَبٌ, pl. عَقَارِبٌ, štipavac
 عَقَلَ عَقْلًا razumjeti, shvatiti

عُلُوٌّ

- عَقْلٌ, pl. عُقُولٌ, razum
 عُقُوبَةٌ kazna
 عَقُوقٌ عَقَّ عَنْهُ ne slušati
 roditelje
 عَقُولٌ, s. عَقْلٌ, razumi
 عَقِيرِبٌ, pl. عَقِيرِبَاتٌ, štipavčić
 عَسَاكِرٌ, pl. عَسَاكِرٌ, štap (sa
 željeznim šiljkom)
 عَكْسٌ protivno, suprotno
 عَلَامَةٌ, pl. عَلَامَاتٌ, znak,
 obilježje
 عَلَامَةٌ učenjак
 عَلَفٌ hrana za životinje,
 pića
 عَلُوقٌ عَلِقَ عَلِيْقًا zavoljeti; obje-
 siti; početi
 عَلِمَ عَلِيمًا znati,
 عَلِمٌ, pl. أَعْلَامٌ, vlastito ime;
 prvak u narodu;
 zastava
 عَلِمٌ, pl. عُلُومٌ, znanje,
 nauka
 عِلْمُ الْهَيْئَةِ kosmografija,
 astronomija
 عِلْمُ الْمَرُوضِ metrika
 عَلِيًّا znajući
 عَلِمَاءُ, s. عَلِيمٌ, učeni
 عَلِمِيٌّ naučni
 عَلُوٌّ عَلَا عَلِيًّا biti visok,
 rasti, napredovati

عُلُوٌّ

- عُلُوٌّ visina
 عُلُومٌ, s. عِلْمٌ, nauke
 الْعُلُومُ الْأَدَبِيَّاتُ jezikoslovne nauke
 عَلَى na; protiv; po; premda
 عَلَى حِدَةٍ napose; zasebno
 عَلَى يَدِ Ovamo ga meni!
 عَلَى رُؤُوسِ الْأَشْهَادِ pred svjedocima
 عَلَى عَجَلٍ hitro, brzo
 عَلَى مَا (عَلَى مَا) zašto?
 عُلْيَا, poz. عَالِيَةٌ, gornja ili najgornja
 عَلَيْكَ (بِ) Drži se!
 عَلِيمٌ koji zna, upućen
 عَلِيُونٌ najviše visine; najviši raj
 عَلَيْهِ السَّلَامُ Bog ga spasio, spašen bio!
 عِمَارَةٌ gradnja, dizanje; popravljanje
 عِمَامَةٌ, pl. عِمَامَةٌ, čalma, ahmedija
 عِمٌّ, pl. أَعْمَامٌ, stric
 عَمَّرَهُ nastaniti se
 عَمَّرَ دُجُورٌ دُجُورٌ دُجُورٌ dugo živjeti
 عَمْرٌ, pl. أَعْمَارٌ, život
 عَمْرُو Amr (ime čovjeka)

عَوْرٌ

- عَمَلٌ = عَمَلٌ raditi, postupati
 عَمَلٌ, pl. أَعْمَالٌ, djelo, posao
 عَمَلٌ صَالِحٌ dobro, djelo
 عَمُودٌ, pl. أَعْمِدَةٌ, stup
 عَمَى sljepoća
 عَمِيقٌ, pl. عَمِيقٌ, عَمِيقٌ, dubok
 عَمِيمٌ, pl. عُمَمٌ, mnogo, općenit
 عَنْ od, iz
 عَنْ طَيْبِ نَفْسٍ dragovoljno
 عَنْ ظَهْرِ غِنَى u stanju bogatstva
 عَنْ قَرِيبٍ naskoro
 عِنَادٌ tvrdoglavost
 عِنَايَةٌ (بِ) يَعْنِي عِنَايَةً obraćati pažnju nečem, truditi se, nastojati oko nečega; odati se nečemu
 عِنْدَ kod; ima
 عُنُقٌ, pl. أَعْنَاقٌ, vrat; grlo
 عُنُقُوتٌ, pl. عُنُقُوتٌ, pauk
 عَنُوتٌ عَنُوتٌ oteti, silom uzeti
 عَوَاهٍ = عَوَى vijati
 عَوَادٌ, s. عَائِدٌ, posjetioci
 عَوَالِي الْمَدِينَةِ ime kraja u okolici Medine
 عَوْدٌ, عِيَادٌ عَوْدٌ عَادٌ = عَوْدٌ običi; vratiti se
 عَوْرٌ = عَوْرٌ oslijepjeti u jedno oko

عَوَضُ

- عَوَضٌ, pl. أَعْرَاضٌ, zamjena, naknada
 عَوَقٌ عَاقَ ُ spriječiti
 عَوَّلَ عَالَ ُ izdržavati nekoga
 عَوَمَ عَامَ ُ ploviti, plivati
 عَوَنَ عَانَ ُ pomoći
 عَوْنٌ pomoć
 عَهْدٌ عَهَدَ ُ poznavati; ispuniti obećanje
 عَهْدٌ, pl. عُهُودٌ, vjernost; prijateljstvo; obaveza; jamstvo

- غَائِبٌ, pl. غَائِبُونَ, otsutan
 غَابَةٌ, pl. غَابَاتٌ, šuma
 غَابِرٌ prošlo
 غَارٌ, pl. أَغْوَارٌ, pećina, špilja
 غَارِ ratnik, borac
 غَافِلٌ, pl. غَافِلُونَ, nemaran
 غَالٍ, pl. غَالُونَ, skup, skupocjen
 غَالِيَةٌ, pl. غَالِيَاتٌ, skupa
 غَامِضٌ, pl. غَوَامِضٌ, nejasan
 غَايَةٌ, pl. غَايَاتٌ, cilj, svrha
 غَايَةٌ jako
 غُبَارٌ prašina

غَرْبٌ

- عِيَاذٌ ُ عِيَاذُ ُ uticati se nekome
 عِيَالٌ, s. عَيْلٌ, ukućani; oni koje je neko dužan izdržavati
 عِيَانٌ - عَابَنَ ُ vidjeti
 عَيْبٌ - عَابَ ُ koriti, napadati
 عَيْبٌ, pl. عُيُوبٌ, mana, sramota
 عَيْشٌ عَاشَ ُ živjeti
 عَيْشٌ život
 عَيْشَةٌ سَعِيدَةٌ sretan život
 عَيْنٌ, pl. عَيْنُونَ, oko; izvor; osoba

غ

- غَيْبٌ, pl. أَغْيَابٌ, glup
 غَدَاةٌ, pl. أَغْدِيَةٌ, ručak
 غَدَاٌ sutra
 غَدْرٌ vjerolomstvo, iznevjerenje
 غُدْرٌ jako nevjeran
 غَدَقٌ obilna voda
 غَرَّ ُ غَرَّرَ ُ prevariti
 غَرَابٌ, s. غَرِيْبَةٌ, rijetkosti, neobičnosti
 غَرَابَةٌ neobičnost, interesantnost
 غَرَابٌ, pl. غَرَابَانٌ, vrana
 غَرْبٌ ُ غَرَبَ ُ zaći sunce

عَرَبٌ

- عَرَبٌ zapad
عَرَبِيٌّ zapadni
عَرَضٌ, pl. أَعْرَاضٌ, želja, namjera
عُرْفَةٌ, pl. عُرُفٌ, prostorija; soba, sala
عَرِقٌ - عَرِقٌ utopiti se
عُرُورٌ prevara, zabluda
عَرِيبَةٌ, pl. عَرَائِبٌ, neobičnost, rijetkost
عَزَوْهُ ratovati
عَزِيرٌ, pl. عِزَارٌ, mnogo, obilno
عَشٌّ عَشٌّ varati
عَشِيٌّ - عَشِيٌّ pokriti
عَشِيٌّ (على) onesvijestiti se
عُصْنٌ, pl. أَعْصَانٌ, grana
عَضَبٌ - عَضِبَ srditi se, razljutiti se
عَضَبٌ srdžba
عَضْبَانٌ, pl. عَضَابٌ, srdit
عَفَرَ - مَغْفِرَةٌ, عُفْرَانٌ oprostiti
عَفَلٌ - عَفَلَةٌ, عُفُولٌ zanemariti
عُقْلَانٌ nemaran
عُفَيْرٌ mnogobrojan; ogroman
عُغْلَامٌ, pl. عُغْلَمَانٌ, dječak
عَلَبٌ - عَلَبَةٌ, عَلَبٌ pobijediti

عَبْرَةٌ

- عَلَبٌ pobijeda
عَلَطَ - عَلِطَ pogriješiti
عَلِظَةٌ grubost; okrutnost
عَلَقَ - عَلِقَ zatvoriti
عَلَّقَ pozatvarati
عَلِيطٌ, pl. عِلَاطٌ, grub; okrutan
عُمَّةٌ, pl. عُمَمٌ, briga, tuga
عُمْرٌ neiskusano
عُمَمٌ, s. عُمَّةٌ, brige, tuge
عُمُوسٌ - عُمُوسٌ biti nejasan
عُمَمٌ, pl. أَعْتَامٌ, عُمُومٌ, stoka, bravi
عَنِيٌّ - عَنِيٌّ biti bogat
عَنِيٌّ bogatstvo
عَنِيٌّ, pl. أَعْنِيَاءٌ, bogat, imućan
عَنِيْمَةٌ, pl. عِنَائِمٌ, plijen
عُوزٌ dno; dubina; pećina
عُشٌّ zabluda
عُشِيَّةٌ ogovaranje
عُيُوبَةٌ - عُيُوبَةٌ izgubiti se, nestati; zaći (sunce)
عُيُوبَةٌ osim
عُيُوبَةٌ koji ga nije dostojan
عُيُوبَةٌ ime koje se nepotpuno deklinira
عُيُوبَةٌ drugi osim njega

ف

ف	فِرْسَانٌ
فَا pa, te	فِتْنَةٌ, pl. فِتْنٌ, nered, buna
فَائِدَةٌ, pl. فَوَائِدٌ, korist, dobit, interes	فِتْيَانٌ, pl. فِتْيَانٌ, mladić, vitez
فَائِقٌ koji se rastrijeznio, sebi došao; nadmašio	فِتْيَانٌ, s. فِتْيٌ mladići, vitezovi
فَارَةٌ, pl. فَيْرَانٌ, miš	فِتْيَةٌ, s. فِتْيٌ, mladići, vitezovi
فَارِسٌ, pl. فُورِسَانٌ, konjanik	فِتْجٌ, pl. فِتْجَانٌ, širok put
فَارُوقٌ koji strogo rastavlja istinu od neistine; uviđavan	فِتْجٌ, s. فِتْجَانٌ, široki putevi
فَاضِلٌ, pl. فُضْلَانٌ, vrijedan	فِتْجَعٌ - فِتْجَعٌ ucvijeliti nekoga
فَاطِرٌ stvoritelj	فِتْجَعٌ ucvijeliti nekoga
فَاطِمَةٌ Fatima	فِتْجُورٌ فِتْجُورٌ ići stranputicom
فَاطِمِيٌّ Fatimović; Fatimin	فِتْجُمٌ ugalj
فَانٍ prolazan	فِتْجَامَةٌ ogromnost, krupnoća
فَانِيَةٌ prolazna	فِتْجٌ sam, pojedinac
فَأْسٌ, pl. فُؤُوسٌ, sjekira	فِتْخَرٌ ponos
فَيْتَةٌ zb. im., pl. فَيْتَاتٌ, skupina, četa, grupa	فِتْجٌ brbljavac
فَيْتَاءٌ, pl. فَيْتَاتٌ, djevojka	فِتْرَارٌ - فِتْرَارٌ pobjeći
فَتَحٌ - فَتَحٌ otvoriti; osvojiti	فِتْرَاشٌ, pl. فِتْرَاشٌ, postelja, dušek
فَتَحٌ (على) poučiti; omogućiti	فِتْرَاعِيَةٌ, s. فِتْرَاعُونَ, Faraoni
فَتَحٌ, pl. فُتُوحٌ, pobjeda; osvajanje	فِتْرَاعٌ فِتْرَاعٌ (من) svršiti
فَتْحَةٌ, pl. فِتْحَاتٌ, vokal »e« (ـَ)	فِتْرَانٌ rastanak
فَتْنٌ - فَتْنٌ privući; zavesti	فِتْرَحٌ - فِتْرَحٌ obradovati se
	فِتْرَدُوسٌ raj
	فِتْرَسٌ, pl. فِتْرَاسٌ, konj
	فِتْرَسَانٌ, s. فِتْرَاسٌ, konjanici

فَرَسَخٌ

- فَرَسَخٌ, pl. فَرَايِخُ, tri milje
 فُرُشٌ, s. فِرَاشٌ, postelje, dušeci
 فَرَصَةٌ, pl. فَرَصٌ, prilika, zgodan čas
 فَرَضٌ, فَرَضٌ فَرَضٌ propisati, odrediti kao dužnost
 فَرَضٌ عَيْنٍ osobna, lična dužnost
 فَرَطٌ pretjeranost
 فِرْعَوْنٌ, pl. فِرَاعِيَةٌ, Faraon
 فَرَقٌ, فَرَقٌ فَرَقٌ rastaviti, razlikovati
 فَرَقٌ, pl. فَرُوقٌ, razlika
 فَرَقَانٌ, فَرَقَانٌ فَرَقَانٌ rastaviti, razlikovati
 فَرَكٌ, فَرَكٌ فَرَكٌ trljati
 فَرِيدَةٌ, pl. فَرَائِدٌ, skupocjeni dragulj
 فَرِيضَةٌ, pl. فَرَائِضٌ, dužnost
 فَسَادٌ, فَسَادٌ فَسَادٌ biti pokvaren
 فَسَادٌ nevaljaština, nered
 فِسْقٌ, فِسْقٌ فِسْقٌ griješiti
 فُسَيْفَاةٌ mozaik
 فَشَلٌ, فَشَلٌ فَشَلٌ oslabiti, ne uspjeti
 فَشَلٌ, فَشَلٌ فَشَلٌ slab; strašiv; mlitav, trom
 فَصٌ, pl. فُصُوصٌ, kamen u prstenu

فِعْلٌ

- فَصَاحَةٌ čistoća govora, rječitost
 فُصْحَاءُ, s. فُصِيحٌ, rječiti
 فُصْلٌ, pl. فُصُولٌ, razred; godišnje doba
 فُصُوصٌ, s. فُصٌ, kamenje u prstenu
 فُصِيحٌ, pl. فُصْحَاءُ, rječit
 فُضَاءٌ, pl. أفضِيَّةٌ, prostor
 فُضَائِلٌ, s. فُضَيْلَةٌ, vrline
 فُضِحٌ, فُضِحٌ فُضِحٌ osramotiti
 فُضِّلٌ, فُضِّلٌ فُضِّلٌ biti vredniji, nadmašiti
 فُضْلٌ, pl. فُضُولٌ, dobrotu, vrijednost
 فُضْلًا (عن) akamoli
 فُضْلًا, s. فَايِلٌ, vrijedni
 فُضْلِيٌّ, pl. فُضْلِيَّاتٌ, vrijedna
 فُضْلِيُّ النِّسَاءِ najvrednija žena
 فُضِيحَةٌ, pl. فُضَاحٌ, sramota
 فُضِيحَةُ الدَّهْرِ vječita sramota
 فُضَيْلَةٌ, pl. فُضَائِلٌ, vrlina
 فُطِنٌ oštrouman
 فُطْنَةٌ, pl. فُطْنٌ, oštroumnost
 فُطِينٌ, pl. فُطُنٌ, oštrouman
 فِعْلٌ, فِعْلٌ فِعْلٌ učiniti, raditi
 فِعْلٌ, pl. أفعالٌ, djelo

فَقْدٌ

- فَقَدَهُ = فَقَدَ izgubiti
 فَقْرُهُ, pl. فُقُورُهُ, siromaštvo
 فَقْرَاهُ, s. فُقَيْرُهُ, siromasi
 فَقَطٌ samo
 فَقَاهَا, s. فُقِيهِ, pravnici;
 učenjaci
 فَقِيرُهُ, pl. فُقْرَاهُ, siromašan
 فُقِيهِ, pl. فُقَاهَا, pravnik;
 učenjak
 فَلَاسِفَةٌ, s. فَيْلَسُوفٌ, filozofi
 فُلَانٌ neko, neki
 فُلَانِيٌّ taj i taj, x y
 فُلْسٌ, pl. فُلُوسٌ, novac
 فُلُكٌ lada, lađe
 فُلْأٌ pošta
 فُمٌ, pl. أَفْوَاهٌ, usta
 فُنٌّ, pl. فُنُونٌ, struka, vrsta

قَاطِبَةٌ

- فَنَاهُ = فَنَى nestati, istrošiti
 se, proći
 فُنُونٌ, s. فُنٌّ, struke, vrste
 فَوَائِدٌ, s. فَائِدَةٌ, koristi, interes
 فَوَتٌ = فَاتٌ = فَوَتٌ promašiti, proći
 فَوَزٌ = فَازٌ spasiti se
 فَوْقٌ = فَاقٌ nadmašiti,
 natkriliti
 فَوْقٌ na, nad, više
 فَعِمٌ = فَعِمٌ razumjeti
 فِي u; na; sa; puta
 فِي أَنْشَاءِ ذَلِكَ tada
 فِي الْآخِرَةِ na onom svijetu;
 naprama onom svijétu
 فِي الْأَكْثَرِ većinom
 فِي الشِّتَاءِ zimi
 فَيْلٌ, pl. فَيْلَةٌ, slon
 فَيْلَةٌ, s. فَيْلٌ, slonovi
 فَيْلَسُوفٌ, pl. فَلَاسِفَةٌ, filozof

ق

- قَائِدٌ, pl. قُودَادٌ, vojskovođa;
 vođa
 قَائِفٌ koji je vješt u traganju
 po tragu
 قَائِسَةٌ, pl. قَوَائِمٌ, noga životinje;
 stup
 قَارٌ smola, asfalt

- قَارِبٌ, pl. قَوَارِبٌ, čamac
 قَارَةٌ, pl. قَارَاتٌ, kontinentat
 قَارُورَةٌ, pl. قَوَارِيرٌ, boca
 قَاسٍ, pl. قُوسَاءٌ, tvrd, grub
 قَاضٍ, pl. قُضَاءَةٌ, sudija
 قَاطِبَةٌ svi, sve

قَاطِرَةٌ الْمَدِيدُ

قَاطِرَةٌ الْمَدِيدُ lokomotiva, željeznica

قَاطِعٌ oštar

قَاعِدَةٌ, pl. قَوَاعِدٌ, pravilo, načelo,
temelj; podnožje

قَالِقُوطٌ Kalkuta

قَامَ يَنْفَعْتِهِ izdržavao ga je

قَامَةٌ, pl. قَامَاتٌ, stas, rast
čovjeka

قَامُوسٌ, pl. قَوَامِيسٌ, rječnik

قَانِتٌ, pl. قَانِتُونَ pokoran,
skrušen

القَاهِرَةُ Kairo (ime grada)

قُبَا, قُبَاهُ Kuba (mjesto blizu
Medine)

قَبَائِلٌ, s. قَبِيلَةٌ, plemena

قِبَابٌ, s. قُبَّةٌ, kupole, kubeta

قُبَّةٌ, pl. قِبَابٌ, kupola,
kuba

قُبِحَ قُبْحٌ - قُبْحٌ ružan biti

قُبْحُ النَّسَبِ niskost porijekla

قَبْرٌ, pl. قُبُورٌ, grob

قَبِضٌ - قَبْضٌ prihvatiti, uzeti

قَبْضَةٌ šaka, pesnica

قَبْلٌ prije

قِبْلَةٌ strana na kojoj se nalazi
Kaba kuda se okreće
kod klanjanja

قُبُورٌ, s. قَبْرٌ, grobovi

قَدِيمٌ

قَبُولٌ - قَبِيلٌ primiti

قَبُولٌ vjetar istočnjak

قَبِيحٌ, pl. قَبِيْحٌ, ružan

قَبِيلٌ skupina, vrsta

قَبِيلَةٌ, pl. قَبَائِلٌ, pleme

قَتَلَ قَتْلٌ ubiti

قَتِيلٌ, s. قَتْلٌ, ubijeni

قَتِيلٌ, pl. قَتْلٌ ubijen

قَدَ (s perfektom) već

قَدَ (s imperfektom)
katkada

قُدَّامٌ pred

قَدْرٌ, pl. أَقْدَارٌ vrijednost;
količina

قَدْرٌ, pl. قُدُورٌ lonac

قُدْرَةٌ - قَدَرٌ moći

الْقُدْسُ Jerusalem

قَدَمٌ, pl. أَقْدَامٌ stopalo; noga

قُدُوسٌ svet

قُدَمَاءٌ, s. قَدِيمٌ, stari, prijašnji

قُدُوءَةٌ vođa, uzor, primjer

قُدُومٌ - قَدِيمٌ doći, stići

قُدَيْدٌ Kudejd (ime mjesta
između Mekke i Me-
dine)

قَدِيرٌ moćan, jak

قَدِيمٌ, pl. قُدَمَاءٌ, star, vječit

قَدَرٌ

- قَدَرٌ, pl. أَقْدَارٌ, nečistoća
 قَدِرٌ nečist, prijav
 قَذَفٌ - قَذَفَ udariti, lupiti, baciti; obijediti
 قِرَاءَةٌ - قَرَأَ čitati
 قَرَابِيرٌ, s. قُرُقُورٌ, velike dugačke lade
 قُرْبٌ - قَرِبَ približiti se
 قُرْبٌ blizu, u blizini
 قُرْبٌ, s. قُرْبَةٌ, dobra djela
 قُرْبَانٌ - قُرِبَ (من) približiti se
 قُرْبَةٌ, pl. قُرُبٌ, dobro djelo
 قِرْدٌ, pl. أَفْرَادٌ, majmun
 قِرْضُ الشِّعْرِ pjesništvo
 قَرَعَ - قَرَعُ kucati, udarati
 قَرَمٌ - قَرِمَ biti mesožder
 قَرَنٌ - قَرَنَ uvezati, pridružiti
 قَرْنٌ, pl. قُرُونٌ, stoljeće
 قَرُونُ الْمَاضِيَةِ prošla stoljeća,
 قَرِيبٌ, pl. أَقْرِبَاءٌ, bliz; rođak
 قَرِيبٌ عَنْ نASKORO
 قَرِيَةٌ, pl. قُرَى, selo; mjesto
 قُرَيْشٌ Kurejš (ime ar. plemena)
 قُرَيْشِيٌّ Kurejšija
 الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ Istanbul
 قَسَمٌ zakletva

قُضْبَانٌ

- قِسْمٌ, pl. أَقْسَامٌ, dio
 قَسَمَ - قَسَمَ podijeliti
 قَسَمَ (إِلَى) udijeliti
 قِسِيٌّ, s. قَوْسٌ, lukovi
 قِشْرٌ, pl. قُشُورٌ, kora
 قِصَابٌ mesar
 قَصَدَ - قَصَدَ namjeravati; raditi umjerenost; poći prema nečem
 قَصْدًا namjerno; umjerenost
 قَصْرٌ - قَصَرَ skratiti, ograničiti se
 قِصْرٌ, pl. قُصُورٌ, dvorac, palača
 قِصْرٌ - قَصَرَ biti kratak; ne moći
 قِصَصٌ - قَصَّ (عَلَى) pričati
 قِصَّةٌ, pl. قِصَصٌ, priča; događaj
 قِصْعَةٌ, pl. قِصَاعٌ, čanak
 قِصْفٌ - قَصَفَ gostiti se (jesti i piti)
 قِصِيدَةٌ, pl. قِصَائِدٌ, pjesma
 قِصِيرٌ, pl. قِصَارٌ, kratak
 قَضَاءٌ - قَضَى suditi; izvršiti; ispuniti
 قَضَاءٌ sudbina
 مَا أَقْضَاكَ Dobar li si sudija!
 قُضْبَانٌ, s. قُضْبٌ, prutovi, štapovi

قَضِيْبٌ

- قَضِيْبٌ, pl. قَضِيْبَانٌ, prut; štap
 قَطَّ ُ قَطًّا osjeći glavu
 قَطًّا nikada
 قَطٌّ, pl. قِطَاطٌ, قِطَاطَةٌ, mačka
 قِطَارٌ voz
 قُطْرٌ, pl. أَقْطَارٌ, pokrajina
 قَطَعَ - قَطَعُ sjeći; presjeći
 قِطْعَةٌ, pl. قِطَعٌ, komad
 قَطْمِيٌّ odlučan; siguran
 قُعُودٌ sjediti
 قَمْرٌ, pl. قُعُودٌ, dno
 قَفَا, pl. أَقْفِيَةٌ, zatiljak
 قَصَصٌ, pl. أَقْصَاصٌ, krletka
 قُفْلٌ, pl. أَقْفَالٌ, brava, katanac
 قَفِيْرٌ, pl. أَقْفِيْرَةٌ, varičak
 قَلْبٌ, pl. قُلُوبٌ, srce
 قَلَّةٌ - قَلٌّ biti malo
 قَلَعٌ - قَلَعٌ isčupati, izvaditi,
 izvaliti
 قَلْعَةٌ, pl. قَلَاعٌ, tvrđava
 قَلَمٌ, pl. أَقْلَامٌ, pero; pismo
 قُلُوبٌ, s. قَلْبٌ, srca
 قُلُوصٌ - قُلُوصٌ pokupiti se
 قَلِيْلٌ, pl. قَلِيْلُونَ, قَلِيْلٌ, malo
 قَلِيْلًا malo, rijetko kadā

قُوَّةٌ

- قَلَا ُ قَلَا }
 (قَلَى - قَلَى) } mrziti, prezirati
 قُشَاشٌ, pl. أَقْشِيَةٌ, namještaj,
 pokućstvo
 قِمَّةٌ, pl. قِمَمٌ, vrh
 قَمَرٌ, pl. أَقْسَارٌ, mjesec
 قَنَعَ (ي) - قَنَعَةٌ, قَنَعٌ zadovoljiti se
 قَنَاطِرٌ, pl. قَنَاطِرٌ, most
 قَنُوعٌ koji je zadovoljan s
 onim što ima
 قَوَائِمٌ, s. قَائِمَةٌ, noge životi-
 nja; stupovi
 قَوَارِبٌ, s. قَارِبٌ, čamci
 قَوَاعِدٌ, s. قَاعِدَةٌ, pravila, načela;
 temelji; podnožja
 الْقَوَافِي (عِلْمٌ) nauka o rimi
 قَوَائِمٌ, s. قَامُوسٌ, rječnici
 قُوْتٌ, pl. أَقْوَاتٌ, hrana, život
 namirnice
 قَوْسٌ, pl. قِيسِيٌّ, lûk
 قَوْفٌ - قَافٌ tragati po-tragu
 قَوْلٌ - قَالٌ reći, govoriti
 قَوْلٌ, pl. أَقْوَالٌ, govor;
 mišljenje
 قَوَامٌ, pl. قَوَامُونَ, starješina
 قَوْمٌ, pl. أَقْوَامٌ, ljudi; društvo;
 narod
 قُوَّةٌ, pl. قُوَى, moć, snaga

قوى

- قوى, s. قُوَّةٌ, sile, moći
 قوى, pl. أَقْوِيَاءُ, jak, snažan
 قَهَرَ = قَهْرٌ pobijediti,
 pokoriti
 قِيَادَةٌ = قَادٌ voditi
 قِيَاسٌ = قَاسٌ mjeriti

كُدْرَةٌ

- قِيَاسِيٌّ pravilan
 قِيَامٌ = قَامٌ stajati, ustati;
 klanjati
 قَيْدٌ, pl. قَيْودٌ, sveza, lanac
 قِيَوْمٌ koji je odiskona; koji
 stalno uzdržava

ك

- كَ kao
 كَاتِبٌ, pl. كُتَّابٌ, pisac
 كَانَتْ svi skupa
 كَأْسٌ, pl. كُؤُوسٌ, čaša
 كَأَيْنٌ koliko!
 كَأَيْنٌ مِنَ نَبِيِّهِ Koliko Božijih
 poslanika!
 كَانِئٌ, pl. كَانِيَاتٌ, svijet,
 vasiona
 كَأَنَّ kao da
 كَتِيبٌ tužan
 كَبِيرٌ, s. كَبِيرٌ, veliki; stari
 كَبِيرٌ velik
 كَبِيرٌ vrlo velik
 كَبِيرٌ, s. كَبِيرَةٌ, veliki grijesi
 كَبِرَ = كَبُرَ odrasti, ostarjeti
 كَبَرٌ starost
 كَبِيرٌ, s. كَبِيرٌ, veliki; stari
 كَبِيرِيَّةٌ veličina

- كَبِيرٌ, pl. كِبَارٌ, velik,
 star
 كَبِيرَةٌ, pl. كِبَائِرٌ, veliki grijeh
 كِتَابٌ, pl. كُتُبٌ, knjiga
 الْكُرْآنُ Kur'an
 كَاتِبٌ, s. كَاتِبٌ, pisci
 كِتَابَةٌ = كَتَبَ pisati; pismo
 الْكِتَابَةُ pismo, pisanje
 كِتَابَةٌ رَسْمِيَّةٌ slikovno pismo,
 hijeroglifi
 كِنْفٌ, pl. أَكْنَفٌ, plečka
 كِنْسَانٌ = كَنَمَ kriti, tajiti
 كَثْرَةٌ = كَثُرَ biti mnogo
 كَثْرَةٌ mnoštvo
 كَثْرَةُ الْأَمْوَالِ mnoštvo imetka
 كَثِيرٌ, pl. كَثِيرُونَ mnogo, mnogi
 كَثِيرًا mnogo
 كَذْرٌ = كَذُرَ biti mutan,
 zamufiti se
 كَذْرَةٌ pomućenost

كَذَابًا

- كَذَابًا ovako; toliko
 كَذَابٌ lažov
 كَذَلِكَ također
 كَذِبٌ slagati
 كَذِبٌ laž
 كَذُوبٌ lažov
 كَرَّرٌ ponovno napasti
 nakon prividnog bje-
 žanja; povratiti se
 كَرَاهَةٌ ne željeti,
 izbjegavati
 كُرَّةٌ, pl. كُرَاتٌ lopta; kugla
 كُرَّةٌ, pl. كُرَاتٌ jedan puta
 كُرْسِيٌّ, pl. الْكُرْسِيُّ, klupa,
 stolica; prijestolje
 كَرِيمٌ biti plemenit,
 skupocjen
 كَرِيمٌ plemenitost
 كَرِيمٌ loza
 كُرُوبٌ biti blizu
 كَرِيمٌ, pl. كَرِيمَاتٌ, plemenit
 كَسَبٌ zaraditi, sticati
 كَسْرٌ razbiti, zdrobiti
 كَسْرَةٌ, pl. كَسْرَاتٌ, vokal »i« (-)
 كَسَلٌ lijenost
 كَسَلَانٌ, pl. كَسَالٌ, lijen
 كَسَاةٌ obući

كَمْ لَكَ

- كَسُولٌ lijen, ljenčina
 كَشَفٌ - كَشْفٌ otkriti
 الْكَعْبَةُ Kaba
 كَفٌّ ustegnuti se
 od nečega
 كَفٌّ, pl. أَكْفٌ, dlan, šaka
 كِفَالَةٌ izdržavati,
 opskrbljivati; jamčiti
 كِفَايَةٌ biti dosta
 كَفَيْتُمْ أَمْرَهُ s njim ćete
 svršiti
 قَدْ كَفِينَا الْجُوعَ osigurali smo
 se od gladi
 كَفَرٌ ne vjerovati
 كُفْرٌ, pl. أَكْفَانٌ, ravan, prilika
 كُلٌّ svi, sve
 كُلَّ سَنَةٍ svake godine
 كِلَا oba, obadva
 كَلَّا nikako
 كَلْبٌ, s. كَلَبٌ, psi
 كَلَامٌ govor; rečenica
 كِلْتَا obje, obadvije
 كَلَاكِلٌ, pl. كَلَاكِلٌ, prsa
 كَلَّمَا kad god
 كَلِمَةٌ, pl. كَلِمَاتٌ, riječ
 كَمْ koliko!, koliko?
 كَمْ لَكَ koliko imaš?

كَمْ

- كَمْ, pl. أَكْمَامٌ, rukav
 كَمَا يَنْبَغِي kako treba
 كَمَلٌ ۚ biti potpun
 كَنَائِسُ, s. كَنِيسَةٌ, crkva
 كِنَانَةٌ tobolac, torba za
 strelice
 كُتْرٌ, pl. كُتُورٌ, blagajna,
 riznica
 كَنِيسَةٌ, pl. كَنَائِسُ, crkva
 كُؤْمٌ Kulem (ime mjesta u
 Indiji)

- لَ zaista
 لِ za, radi; da; ima; neka
 لَا nije; ne; neka ne
 لَا يَأْسُ (بِ) Nema štete, zapreke
 لَا يَأْسُ (عَلَى) Nema bojazni.
 لَا بُدَّ (مِنْ) Nema mimoilaženja,
 svakako treba.
 لَا دَرَّ دَرُّهُ Ne bio blagosloven!
 لَا مَعَالَةَ svakako
 لَا يَشْبَعَانِ Ne mogu se zasititi
 لَا يُمَكِّنُ Nije moguće
 لَا يَنْ كoji ima mlijeka
 لَا يَزِمُ potrebno; neprelazan
 glagol
 لَا يَجُ sjajan

لَيْبٌ

- كَوْنٌ ۚ bit; postati
 كَعْفٌ, pl. كُعُوفٌ, pećina;
 sklonište
 كَعْلٌ, pl. كُعُولٌ, sredovječan
 čovjek
 كَيْ da
 كَيْسٌ, pl. أَكْيَاسٌ, vreća
 كَيْفٌ kako?
 كَيْفِيَةٌ kakvoća, način
 كَيْلًا da ne

ل

- لِئَامٌ, s. لَيْمٌ, nitkovi, neva-
 ljalci, zlikovci
 لَيْلًا da ne
 لِأَنَّ da
 لِأَنَّ jer
 لَيْمٌ, pl. لِيَامٌ, nitkov, neva-
 ljalac, zlikovac
 لِيَاسٌ, pl. أَلْبِيَسَةٌ, odijelo,
 odjeća
 لَيْسَ ۚ ostati; ne pre-
 stajati
 لَيْسَ كoji ima odijela
 لَيْسَ ۚ oblačiti
 لَبَنٌ, pl. أَلْبَانٌ, mlijeko
 لَبِيْبٌ, pl. أَلْبَاءٌ pametan

الَّتِي

- الدَّوَاتِي, اللَّاتِ, اللَّائِي, اللَّاتِي, pl. اللَّاتِي, pl. الَّتِي, koja
 تَشْمُ - تَشْمُ cjelivati, ljubiti
 لِمَاجٍ - لِمَاجٍ ustrajati, biti uporan
 لِحَامٌ, pl. لِحَامٌ, uzda
 لِحْمٌ srebro
 لِحَاطٌ, s. لِحَاطٌ, pogledi preko oka
 لِحَافٌ, pl. لِحَافٌ, pokrivač, ogrtač
 لِحَاقٌ - لِحَاقٌ stići, priključiti se
 لِحَادٌ, pl. لِحَادٌ, grob
 لِحَسٌ - لِحَسٌ lizati
 لِحَاطٌ - لِحَاطٌ gledati preko oka (na stranu)
 لِحَاطٌ, pl. لِحَاطٌ pogled preko oka, poprijeko
 لِحْمٌ, pl. لِحْمٌ, meso
 لِحْدٌ - لِحْدٌ ujesti, peciti (zmija, štipavac)
 لِحْدٌ kod
 لِحْدِي kod
 لِحْدَةٌ, pl. لِحْدَاتٌ, slast
 لِحْرِيكٌ Roderik, špan. kralj
 لِحْدِي, pl. لِحْدِي, koji
 لِحْدِي, pl. لِحْدِي, ukusan

لَعَبٌ

- لِحْرِيكٌ biti potrebno; ne napuštati nešto; držati se nečega
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, jezik
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, kradljivac
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ prilijepiti se
 لِحْرِيكٌ, s. لِحْرِيكٌ, kradljivci
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ smilovati se
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, milost, dobrota
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, lijep, ugodan, dobar; tanan
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ igrati se
 لِحْرِيكٌ možda, ne bi li
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ proklinjati
 لِحْرِيكٌ proklet
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, jezik, govor
 لِحْرِيكٌ jezično, prvobitno
 لِحْرِيكٌ jezični; jezičar
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ smotati, skupiti
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ izgovoriti, izbaciti
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, riječ
 لِحْرِيكٌ skup raznih stvari; zbirka, nepravilan glagol sa 2 slaba suglasnika
 لِحْرِيكٌ - لِحْرِيكٌ sresti
 لِحْرِيكٌ, pl. لِحْرِيكٌ, nadimak

لِقَاطٍ

- لِقَاطٍ brati
 لَكَ tebi; imaš
 لَكَ 10 milijuna
 لِكُلِّ svaki ima
 لَكِنَّ ali
 لَكِنِ da
 لَكَيْلَا da ne
 اللهُ ذَرُّهُ مِنْ رَجُلٍ Divan li je čovjek!
 لَمْ nije
 لِمَ zašto
 لَمْأَ nije još (nikada);
 pošto
 لَمَعَنَّ sjati
 لَنْ nikako neće

- مَا što? nije, ne
 مَا أَحْسَنَ Krasan li je!
 مَا أَطْيَبَ Ugodan li je!
 مَا أَعْدَلَهُ Pravedan li je!
 مَا أَفْبَحَ Ružan li je!
 مَا أَنْفَكَ stalno, neprestano,
 trajno biti
 مَا بَالُكَ Šta je tebi? zašto ti?
 مَا بَرِحَ stalno, neprestano,
 trajno biti
 مَا دَامَ dok traje

مَاشِيَةً

- لَنَا nama; imamo
 لَوْ da
 لَوْلَا da ne
 لَوْمَ koriti; vrijedati
 لِي meni; imam
 لَيْلٍ, لَيْلِي, اللَّيْلِي noc
 لَيْتَ da je!
 لَيْتَ شِعْرِي Da mi je znati!
 لَيْتُ, pl. لَيْتُوثُ, lav
 لَيْسَ nije
 لَيْلٍ, pl. لَيْلِي, اللَّيْلِي noc
 لَيْلَةُ الْإِسْرَاءِ noc miradža
 لَيْنَ - لَانَ biti mekan, blag

- مَا زَالَ stalno, neprestano,
 trajno biti
 مَا فَتَى stalno, neprestano,
 trajno biti
 مَا يَجْسُنُ Nije lijepo
 مَا يَشَاءُ šta hoće
 مَاءٌ, pl. مِيَاهُ, voda
 مَادَّةٌ, pl. مَوَادُّ, materija
 مَا دَرِحَ, pl. مَا دَرِحُونَ, koji hvali
 مَا شِيًا pješice, idući
 مَا شِيَةً, pl. مَوَاشِي, مَوَاشِي, stoka,
 blago

مَآكِرٌ

- مَآكِرٌ, pl. مَكْرَةٌ, varalica
 مَالٌ, pl. أَمْوَالٌ, imetak
 مَاهِرٌ, pl. مَهْرَةٌ, vješt
 مَأْتِرٌ, s. مَأْتِرَةٌ, pohvalna djela, vrline
 مَوَآخَاةٌ - مَوَآخَاةٌ (بَيْنَ) pobratiti
 مَوَآخَاةٌ bratstvo
 مَوَآخِذَةٌ - مَوَآخِذَةٌ koriti, kazniti
 مَوَآكِلَةٌ - مَوَآكِلَةٌ jesti s nekim
 مَوَآمِرَةٌ - مَوَآمِرَةٌ savjetovati se
 مَوَآسَاةٌ - مَوَآسَاةٌ zabavljati, praviti društvo
 مِآئَةٌ, pl. مِآثُونَ, مِآثٌ, stotina
 مِآئَةٌ stoti
 مِآئَةٌ أَلْفٌ sto hiljada
 مَأْتِرَةٌ, pl. مَأْتِرٌ, pohvalno djelo, vrlina
 مَأْذِبَةٌ, pl. مَأْذِبٌ, gozba
 مَوْدِبٌ, pl. مَوْدِبُونَ, uzgajatelj
 مَأْسَدَةٌ predjel u kome ima mnogo lavova
 مَوْكِدٌ pojačan
 مَوْكِدَةٌ مَوْكِدَةٌ pojačani sunet
 مَوْئَلٌ, pl. مَوْئَلُونَ, pisac
 مَوْئِنٌ, pl. مَوْئِنُونَ, vjernik
 مَأْوِسٌ običan
 مَوْوَةٌ, pl. مَوْوَةٌ, trošak; trud; zaliha
 مَأْوِيٌ sklonište

مُتَقَدِّمُونَ

- مِبَادٍ, مِبَادِي, s. مِبْدَأٌ, počeci
 مِبَادِرَةٌ - مِبَادِرَةٌ pohitjeti, požuriti
 مِبَارِكَةٌ - مِبَارِكٌ blagosloviti
 مِبَالِغَةٌ - مِبَالِغٌ pojačati, pretjerati
 مِبَانٍ, مِبَانِي, s. مِبْنِيٌّ, građevine, zgrade
 مِبْدَأٌ, pl. مِبَادِي, početak
 مِبْرَدٌ, pl. مِبَارِدٌ, turpija
 مِبْسَامٌ koji se mnogo smije, šaljivčina
 مِبْعُوثٌ, pl. مِبْعُوثُونَ, poslanik
 مِبْلَغٌ, pl. مِبَالِغٌ, stepen, iznos, količina
 مِبْنِيٌّ, pl. مِبْنِيَّاتٌ, nepromjenljivo ime
 مِبْنِيٌّ, pl. مِبَانِي, građevina, zgrada; sagrađen
 مِبِينٌ jasan, otvoren
 مِبْتَعٌ, pl. مِبْتَعَةٌ, korist; uživanje; ono s čim se koristi; roba; prtljaga
 مِبْتَلِّحُونَ učenjaci kasnijih pokoljenja
 مِبْتَدِئٌ jednak, istovjetan
 مِبْتَسَعٌ po devet
 مِبْتَسَعٌ deveterostruk
 مِبْتَسِعٌ prostran
 مِبْتَصِلٌ spojen, sastavljen
 مِبْتَقِدُونَ učenjaci ranijih pokoljenja

مُتَكَبِّرٌ

- مُتَكَبِّرٌ, pl. مُتَكَبِّرُونَ, ohol
 مُتَسْتَلًا poslužiti se poslovicom; navodeći kao primjer
 مُتَمَدِّنٌ kulturnan
 مَائِنٌ, pl. مَعُونٌ, leđa; tekst
 مَتْنُ الْفَتَا رiječi i njihova značenja
 مَتَاهِمَةٌ فِي الْكِبَرِ veoma velika
 مُتَنَوِّعٌ, pl. مُتَنَوِّعُونَ raznovrstan
 مُتَوَاتِرٌ sigurna vijest koju pripovijeda velik broj ljudi
 مُتَوَاضِعٌ čedan, skroman
 مُتَهَدَّمٌ srušen, porušen
 مَتَى kada
 مَتَى مَا kad god
 مَتِينٌ čvrst
 مَثَلٌ, pl. أَمْثَالٌ, poslovice
 مِثْلَ káo
 مِثْلَكَ po tri
 مِثْلَكَ trostruk
 مِثْمَنٌ po osam
 مِثْمَنٌ osmerostruk; u osmerokutu
 مِثْقَى po dva
 مِثْقَى dvostruk
 مِثْوَلٌ, pl. مِثْوَلٌ stati pred nekim

مَجْهُولٌ

- مَجَّ izbacivati
 مَجَابٌ - أَجَابٌ odgovoriti
 مَجَابٍ, pl. مَجَابِي, s. مَجَبِي, pobiranja, prihodi
 مَجَادَلَةٌ - مَجَادَلٌ (عَنْ) boriti se, prepirati se
 مَجَالَسَةٌ - مَجَالِسٌ sjediti s nekim, družiti se
 مَجَانًا badava, besplatno
 مَجَانِينٌ, s. مَجْنُونٌ, ljudi
 مَجَاوِرَةٌ - مَجَاوِرٌ biti u susjedstvu
 مَجَاوِرَةٌ - مَجَاوِرٌ proći
 مَجَاهِدَةٌ - مَجَاهِدٌ boriti se, ratovati
 مَجَبِي, pl. مَجَابِي, pobiranja, prihod
 مَجْدٌ slava
 مَجِيدٌ, pl. مَجِيدُونَ, marljiv
 مَجْرُورٌ, pl. مَجْرُورَاتٌ, ime u genitivu
 مَجْزِيَةٌ klaonica
 مَجْزَعٌ šaren (bijel i crn)
 مَجْلِسٌ, pl. مَجَالِسٌ, sjednica, zbor
 مَجْلُوءٌ ugledan, očišćen, obrisan
 مَجْنُونٌ, pl. مَجَانِينٌ, lud
 مَجْهُولٌ nepoznat; pasivan oblik glagola

بجى

- بجى = جاء doći
- مُحَاجَةٌ - حَاجٌ raspravljati;
prepirati se
- مُحَادَرَةٌ - حَادَرٌ čuvati se
- مُحَادَبَةٌ - حَارَبٌ ratovati,
boriti se
- مُحَاسَبَةٌ - حَاسَبٌ polagati račun,
tražiti obračun od
nekoga
- مُحَاسِنٌ, s. حَسَنٌ, ljepote
- مُحَافَظَةٌ - حَافِظٌ (على) čuvati; redo-
vito izvršavati, održa-
vati nešto
- مُحَاكَاةٌ - حَاكٍ sličiti, oponašati
- مُحَاوَلَةٌ - حَاوَلَ nastojati
- مُحَبَّةٌ = حَبٌّ ljubiti voljeti
- مُحَبَّةٌ ljubav
- مُحَبُّوبٌ drag, mio
- مُحْتَاجٌ, pl. مُحْتَاجُونَ, potreban
- مُحْتَالٌ, pl. مُحْتَالُونَ, varalica
- مُحْتَرَمٌ, pl. مُحْتَرَمُونَ, poštovan
- مُحَدِّثٌ koji se bavi prouča-
vanjem hadisa (predaje)
- مِغْرَابٌ, pl. مِغْرَابٌ, mihrab, gdje
imam staje pri zajed-
ničkom klanjanju
- مُحَرَّمُ الْحَرَامِ muharrem (1 mjesec
u mjesečnoj godini)
- مُحْرَسٌ učuvan, zaštićen

مد

- مُحْسِنٌ, pl. مُحْسِنُونَ, dobročinitelj
- مُحْكَمٌ čvrst, utvrđen
- مَحَلٌّ, pl. مَحَالٌّ, mjesto
- مَحَلَّةٌ, pl. مَحَلَّاتٌ, mahala; sje-
dište
- مُحْمِدَةٌ - حَمِدٌ zahvaljivati
- مُحْمُودٌ, pl. مَحْمُودٌ, hvaljen,
pohvalan
- مُحْنَةٌ, pl. مِحْنٌ, muka, nevolja
- مُحْيَاً - حَيٌّ živjeti
- مُخَافَةٌ strah
- مُخَابٌ, s. مِغْنَبٌ, pandže, kandže
- مُخَالَجَةٌ - خَالَجٌ ulaziti; na um
pasti
- مُخَالَطَةٌ - خَالَطَ miješati se
- مُخَالَفَةٌ - خَالَفَ protiviti se
- مُخْتَالٌ, pl. مُخْتَالُونَ, ohol
- مُخْتَلِفٌ, pl. مُخْتَلِفُونَ, različan
- مُخْتَصِصٌ naročit, osobit
- مُخْتَلَبٌ, pl. مِغْلَبٌ, pandža, kandža
- مُخَلَّدٌ vječan
- مُخْلُوقٌ, pl. مَخْلُوقَاتٌ, stvoren
- مُخْمَسٌ po pet
- مُخْمَسٌ peterostruk
- مُخْبِطٌ igla
- مَدٌّ مُدٌّ pružiti
- مَدٌّ plima

مُدَّةٌ

- مُدَّةٌ, pl. مُدَدٌ, vrijeme
 مُدَاعَبَةٌ - مُدَاعَبٌ šaliti se, zabavlјati se
 مُدَافَعَةٌ - مُدَافِعٌ (عن) - braniti
 مُدَاوَاةٌ - مُدَاوِيٌ liječiti
 مَدَحٌ - مَدَحٌ hvaliti
 مَدَحٌ hvala
 مَدْخَلٌ ulazak
 مَدْرٌ ilovača; sela, naseobine
 مَدْرَسَةٌ, pl. مَدَارِسُ, škola
 مُدَقٌّ tucalo
 مَدْوَرٌ, pl. مَدَوَّرَاتٌ, okrugao
 مَذْهَنٌ mazalo
 مَدَنِيٌّ Medinjanin, medinenski
 مَدِيحٌ, pl. مَدَائِحُ, hvala, pohvala, hvalospjev
 مُدِيرٌ upravitelj
 مَدِينَةٌ, pl. مَدَائِنُ, مُدُنٌ, grad
 الْمَدِينَةُ Medina
 مَذٌ od, za vrijeme
 مَذَاهِبٌ, s. مَذَهِبٌ, pravci
 مَذْكُورٌ spomenut
 مَذْمُومٌ, pl. مَذْمُومُونَ, pokuden, nevalјao
 مَذْهَبٌ, pl. مَذَاهِبٌ, pravac
 مَرٌ gorak
 مَرَادٌ cilj, želјa

مَرَضِيٌّ

- مِرَاثًا, s. مَرَّةٌ, više puta
 مَرَامِيٌّ, pl. مَرَامِيٌّ, s. مَرَمِيٌّ, pristanište
 مِرَاعَاةٌ - رَاعِيٌّ paziti
 مَرَامٌ - رَامٌ namjeravati
 مَرْمَةٌ, pl. رِجَالٌ, čovjek; muž
 مَرَاةٌ, pl. نِسَاءٌ, žena; supruga
 مَرَايٌ prizor, izgled
 مَرَبِيعٌ po četiri
 مَرَبِيعٌ četverostruk; četvorina
 مَرَّةٌ, pl. مَرَاتٍ, مِرَاثًا, jedan put
 مَرَابِدٌ, pl. مَرَابِدٌ, tor za deve; mjesto za sušenje datula
 مُرْتَدٌ odmetnik od vjere
 مُرْتَفِيعٌ visok
 مَرَجِعٌ - رَجَعٌ vratiti se
 مَرْحَمَةٌ - رَحِمٌ smilovati se
 مُرَحَّمٌ od mramora
 مَرزُوقٌ, pl. مَرزُوقُونَ, sretan, opskrblјen svim potrebama
 مُرْسَلٌ, pl. مُرْسَلُونَ, poslanik
 مَرَمِيٌّ, pl. مَرَامِيٌّ, مَرَامِيٌّ, pristanište
 مِرْصَادٌ zasjeda
 مَرَضٌ - مَرِضٌ razbolјeti se
 مَرَضٌ, pl. أَمْرَاضٌ, bolest
 مُرْضِعٌ, pl. مُرْضِعَاتٌ, dojilјa
 مَرِضِيٌّ, s. مَرِيضٌ, bolesnici

مَزْفِقٌ

- مَزْفِقٌ biti blag
 مَزْفِقٌ naslanjač
 مَزْفُوعٌ ime u nominativu
 مِزْقَاةٌ, pl. المِرْقَاتِي, stepenice
 مَرْقَةٌ mesna voda, čorba
 مَرْوَةٌ čovječnost
 مَرْوَرٌ مَرٌّ (ب) proći pokraj
 nečega
 مَرِيضٌ, pl. مَرَضِي, bolesnik
 مَرْمٌ Merjema
 مِرَاحٌ šala
 مِرَاحَةٌ - مِرَاحٌ pritijesniti,
 natiskivati se
 مِرَايَةٌ - مِرَايَلٌ ostaviti, napustiti
 مِرْدَحٌ stiska
 مِرْوَلَةٌ, pl. مِرَاوِلٌ, sunčani sat za
 označavanje pola dana
 مِرْيَدٌ, pl. مِرْيَدَاتٌ, dodan, pove-
 ćan; proširena vrsta
 glagola
 مَسٌّ dotaknuti
 مَسَاءٌ večer, mrak
 مَسَاجِدٌ, s. مَسْجِدٌ, džamije
 مَسَاطِبٌ, s. مَسْطَبَةٌ, klupe, divani
 مَسَاعِدَةٌ - مَسَاعِدٌ pomagati
 مَسَافَةٌ, pl. مَسَافَاتٌ, udaljenost,
 razmak
 مَسَافِرٌ, pl. مَسَافِرُونَ, putnik

مُسَعِّطٌ

- مُسَافِرَةٌ - مَسَافِرٌ putovati
 مَسَاكِنٌ, pl. مَسْكِنٌ, stanovi
 مَسَالِكٌ, s. مَسَلِكٌ, putevi, pravci
 الْمَسَالِكُ El-Mesalik (ime djela)
 مَسَاوِي, pl. مَسَاوُونَ, jednak
 مَسَاوَةٌ - مَسَاوَى (ب) izjednačiti
 مَسْبَعٌ po sedam
 مَسْبَعٌ sedmerostruk
 مُسْتَجَابٌ - مُسْتَجَابٌ tražiti da bude
 udovoljeno; udovoljiti
 الْمُسْتَدْرَكُ El-Mustedrek (ime
 djela)
 مَسْطِيطٌ dugačak
 مُسْتَعِدٌّ, pl. مُسْتَعِدُونَ, spreman
 مُسْتَعْلَةٌ, pl. مُسْتَعْلَاتٌ, prihod
 مُسْتَقِيلٌ samostalan, poseban
 مُسْتَقْبَلٌ budućnost
 مُسْتَقِيمٌ ispravan
 مُسْتَقِيمُ الرَّأْيِ ispravna mišljenja
 مُسْتَهِيمٌ očaran, zanešen
 مَسْجِدٌ, pl. مَسَاجِدٌ, džamija, mje-
 sto gdje se pada ničice
 مَسَدَسٌ po šest
 مَسَدَسٌ šesterostruk
 مَسْطَبَةٌ, pl. مَسَاطِبٌ, divan, klupa
 مَسَاعَاةٌ - مَسَاعَاةٌ truditi se
 مُسَعِّطٌ iz čega se šmrče

سَقَطٌ

- سَقَطَ ُ سَقَطَ ُ gdje nešto pada
- مُسَفِّةٌ natkrivena
- مُسَكِّرٌ, pl. مُسَكِّرَاتٌ, opojno piće; alkohol
- مَسْكِنٌ, pl. مَسَاكِينٌ, stan
- مِسْكِرٌ pijanica
- مَسْكُونٌ nastanjen
- مَسْكِينٌ, pl. مَسَاكِينٌ, vrlo siromašan, bijednik, kukavan
- مُسَلِّحٌ naoružan
- مَسَلِّحٌ, pl. مَسَالِحٌ, klaonica
- مَسَلِكٌ, pl. مَسَالِكٌ, pravac, put
- مُسَلِّمٌ, pl. مُسَلِّمُونَ, musliman
- مَسِيرٌ - مَسَارٌ ići, putovati
- مَسِيرَةٌ kuda se ili kada se ide; hod; razmak; daljina
- مَشَاءٌ, pl. مَشَاوُونَ, koji mnogo ide
- مَشَاءٌ, s. مَاشٍ, pješaci
- مُشَارَكَةٌ uzajamnost, reciprocitet
- مُشَاكَلَةٌ - مُشَاكَلٌ biti sličan, srodan
- مُشَاهَدَةٌ - مُشَاهِدٌ vidjeti
- مُشْحُونٌ pun; natovaren
- مُشْرِفٌ (إِلَى) koji nastoji da nešto sazna
- مُشْرِقٌ, pl. مَشَارِقٌ, istok

مَصَدَّقٌ

- مُشْرِكٌ, pl. مُشْرِكُونَ, poganin, mnogobožac
- مُشْغَلٌ - مَشْغَلٌ zanimati se
- مَشْوَرَةٌ dogovor, savjetovanje
- مَشْهَدٌ, pl. مَشَاهِدٌ, grob
- مَشْهُورٌ, pl. مَشَاهِيرٌ, znamenit
- مَشَى - مَشَى ići
- مَشِيئَةٌ - مَشَاءٌ htjeti
- مُشَيَّبٌ - مَشَابٌ osijedjeti
- مُشَيَّبٌ starost
- مَشِيئَةٌ hod, idenje
- يَمْشِي مِشِيئَةَ الْأَسَدِ Ide poput lava
- مُشِيخَةٌ starješinstvo
- مُصَاحَبَةٌ - مُصَاحِبٌ družiti se
- مُصَاحَبَةٌ druženje
- مُصَاحِفٌ, s. مُصْحَفٌ, zbirke, musafi
- مُصَادِرٌ, s. مَصْدَرٌ, ishodišta; glagolske imenice
- مُصَادَقَةٌ - مُصَادَفٌ susresti, pogoditi
- مُصَاطِبٌ, s. مُصْطَبَةٌ, klupe, divani
- مُصَالِحٌ, s. مَصْلِحَةٌ, interesi, koristi
- مُصَابِحٌ, pl. مَصَابِيحٌ, svjetiljka
- مُصْحَفٌ, pl. مَصَاحِفٌ, zbirka, musaf
- مُصَدَّرٌ, pl. مَصَادِرٌ, ishodište; glagolska imenica
- مُصَدِّقٌ - مَصَدَّقٌ biti iskren

مِصْرُ

مِصْرُ	Egipat
مِصْرٌ	pl. آمِصَارٌ, grad
مِصْرِيٌّ	pl. مِصْرِيُّونَ, Egipćanin; egipatski
مَصْرُوفٌ	utrošen, potrošen
مِصْطَبَةٌ	pl. مِصَاطِبُ, klupa
مُصْطَفَاةٌ	poredane
مُصْطَفَى	pl. مُصْطَفَوْنَ, odabran
مُصَفَّحٌ	obložen pločama
مِصْلَحَةٌ	pl. مِصَالِحٌ, interes, korist
مِصْنُوعٌ	napravljen
مُصِيبَةٌ	pl. مِصَابٌ, nesreća
مِصِيرٌ	= صَارَ postati
مُضَافٌ	vezano ime; dodat
مُضْجِيَةٌ	vedra
مِضْرَبٌ	pl. مِضَارِبٌ, tučac, tucalo
مِضْرَةٌ	pl. مِضْرَاتٌ, šteta
مِضْمُومٌ	slovo s vokalom »u« (ئ))
مِضِيٌّ	= مَضَى proći, otići
مِضِيٌّ (بِ)	odvesti
مِطَالَعَةٌ	- طَالَعَ čitati
مِطْبَاحٌ	pl. مِطَابِحٌ, kuhinja
مِطْبَعَةٌ	pl. مِطَابِعٌ, štamparija
مِطْرٌ	pl. آمِطَارٌ, kiša
مِطْرُقٌ	pl. مِطَارِقٌ, čekić; pucar- sko mlatilo

مُعَامَلَةٌ

مُطْلِعٌ	mjesto gdje se nešto javlja, ishodište
مُطَّلِعٌ	pojavit se
مُطْمِئِنٌ	pl. مُطْمِئِنُونَ, smiren, spokojan
مِطْهَرَةٌ	pl. مِطَاهِرٌ, soba za čišćenje, kupatilo
مُطِيعٌ	pl. مُطِيعُونَ, poslušan
مُظْلِمٌ	taman
مِظْلُومٌ	pl. مِظَالِمٌ, potišten, prikraćen
مَعَ	sa; premda
مَعًا	zajedno
مُعَاتَبَةٌ	- عَاتَبَ koriti
الْمُعَادُ	budući svijet
مُعَادَاةٌ	- عَادَى biti neprijatelj nekome
مُعَادَاةٌ	neprijateljstvo
مُعَادِنٌ	s. مَعْدِنٌ, kovine
مُعَارَضَةٌ	- عَارَضَ suprotstaviti se, oduprijeti se
مُعَايِشَةٌ	s. مَعِيشَةٌ, skupine
مُعَايِشَةٌ	- عَاشَرَ družiti se, općiti
مُعَايِضَةٌ	- عَايَضَ potpomagati se
مُعَاقِبَةٌ	- عَاقَبَ kazniti
مُعَاكِسَةٌ	- عَاكَسَ suprotstaviti se, raditi nekome usprkos
مُعَايِجَةٌ	- عَايَجَ boriti se, nasto- jati; liječiti; nadvladati
مُعَامَلَةٌ	- عَامَلَ postupati

مُعَامَلَةٌ

مُعَامَلَةٌ سَيِّئَةٌ rdav postupak

مُعَانَدَةٌ - عَانَدٌ protiviti se,
odvojiti se

مَعَانٍ , أَلْمَعَانِي , s. مَعْنَى , značenja,
smisli

مَعَانِي (عِلْمٌ) stilistika

مُعَاوَدَةٌ - عَاوَدٌ ponovo nastupiti

مُعَاوَنَةٌ - عَاوَنٌ pomagati

مُعَايَنَةٌ - عَايَنٌ vidjeti

مُعَابِدَةٌ , pl. مَعَابِدٌ , bogomolja

مُعْتَبَرٌ pouka

مُعْتَجِبٌ umišljen

مُعْجِزَةٌ , pl. مُعْجِزَاتٌ , čudo

مُعْجَمٌ slovo s tačkom

مِعْدَةٌ , pl. مِعَدَةٌ , želudac

مَعْدِنٌ , pl. مَعَادِنٌ , kovina

مُعْرَبٌ , pl. مُعْرَبَاتٌ , promjenljiva
imenica

مَعْرِفَةٌ - عَرَفَ znati, poznavati

مَعْرُوفٌ dobročinstvo

مَعَشَرَ po deset

مَعَشْرٌ , pl. مَعَاشِرٌ , skupina, dru-
žina

مَعَشْرٌ deseterostruk

مَعْصِيَةٌ - عَصَى griješiti

مَعْصِيَةٌ , pl. أَلْمَعَاصِي , grijeih

مُعْظَمٌ većina

مُعْظَمَةٌ poštovana

مُعَاجَاةٌ

مُعَلِّمٌ , pl. مُعَلِّمُونَ , učitelj

مُعَلِّمَةٌ , pl. مُعَلِّمَاتٌ , učiteljica

مَمْلُوءٌ slovo s tačkom odozgo

مَعْلُومٌ poznat; aktivan oblik
glagola

مَعْنَى - عَنَى namjeravati

مَعْنَى , pl. أَلْمَعَانِي , značenje,
smisao

مَعِيشَةٌ , pl. مَعَايِشٌ , hrana, život
življenje

مُعَادَرَةٌ - عَادَرَ ostaviti, napustiti

مُعَاوَرَةٌ , pl. مَعَاوِرٌ , pećina

مُعَاوَلَةٌ - عَالَبٌ nastojati, nad-
vladati nekoga,
pobjediti

مَعَانٍ , pl. أَلْمَعَانِي , s. مَعْنَى , stanovi

مُعْتَمَلٌ mjesto gdje se ili vri-
jeme kada se nešto
pere ili prati se

مُعْرَبٌ , pl. مَعَارِبٌ , zapad

مُعْرَى , pl. أَلْمَعَارِي , namjera;
smisao; bojište;
ratovanje

مُعْتَمَلٌ neustrašiv(a)

مُعْتَمَلٌ عَلَىٰ onesviješćen

مُعْتَمَلٌ pokriven

مُعْتَمَلٌ ljut

مُعْتَمَلٌ - عَفَرَ oprostiti

مَعْنَى , pl. أَلْمَعَانِي , stan

مُعْتَمَلٌ - غَابٌ biti otsutan

مُعَاجَاةٌ - فَاجَأَ iznenaditi

مُفَاخَرَةٌ

- مُفَاخَرَةٌ - مُفَاخَرٌ فَخْرٌ - natjecati se u hvalisanju
 مُفَارَقَةٌ - مُفَارَقٌ فَارَقَ - rastati se
 مَفَازَةٌ, pl. مَفَازَاتٌ, pustinja
 مُفْتَاخٌ, pl. مَفَاتِيحٌ, ključ
 مُفْتَرِقٌ razni
 مَفْرٌجٌ bježanje
 مُفْرَدٌ, pl. مُفْرَدَاتٌ, jedinica; riječ
 مُفْرَدٌ jednina; jednostruk; sam
 مَفْرِقٌ sredina glave
 مَفْرُوشٌ بِالرَّحَامِ popločan mramorom
 مِفْضَالٌ jako darežljiv
 مَفْقُودٌ što nema; izgubljen
 مُفْلِحٌ, pl. مُفْلِحُونَ, spašen, uspio
 مُفْهِمٌ razumljiv; sadržaj
 مُفِيدٌ koristan
 مُقَابَلَةٌ - مُقَابِلٌ قَابَلَ - susresti se s nekim
 مُقَاتَلَةٌ - مُقَاتِلٌ قَاتَلَ - boriti se
 مُقَارَبَةٌ - مُقَارِبٌ قَارَبَ - približiti se
 مُقَاسَاةٌ - مُقَاسٍ قَاسَى - trpjeti, podnositi
 مُقَاصِدٌ, s. مَقْصِدٌ, namjera, želja
 مُقَاطَعَةٌ - مُقَاطِعٌ قَاطَعَ - prekinuti
 مُقَالَ - مُقَالَ قَالَ - govoriti
 مُقَامٌ, pl. مَقَامَاتٌ, mjesto
 مُقَامٌ - مُقَامٌ أَقَامَ - ostati

مَكَّةٌ

- مُفَاوَلَةٌ - مُفَاوِلٌ قَاوَلَ - zdogovoriti se
 مُفَاوِمَةٌ - مُفَاوِمٌ قَاوَمَ - opirati se, protiviti se
 مُغْتَبَرَةٌ, pl. مَغَابِرٌ, groblje
 مُغْتُولٌ ubijen
 مَغْتَاةٌ gdje ima mnogo krastavica
 مُغْدَسٌ svet
 الْمُقَدَّمُ prvi
 مَقَرٌ, pl. مَقَارٌ, boravište, sjedište
 مُقَرِّئٌ, pl. مُقَرِّوُونَ, koji poučava učenju Kur'ana
 مُقْسَمٌ razdijeljen
 مُقْصَدٌ, pl. مَقَاصِدٌ, namjere, želje
 مَقْصُورَةٌ, pl. مَقَاصِرٌ, soba; dvorana
 الْمُقَطَّمُ El-Mukattam (gorje u Egiptu)
 مِقْوَدٌ povodac, jular
 مِقْبِلٌ podnevno počivanje
 مُكَاتَبَةٌ - مُكَاتِبٌ كَاتَبَ - dopisivati se
 مَكَارِمُ الْأَخْلَاقِ plemenitosti čudi
 مَكَارُهُ, s. مَكْرَهُ, neugodnosti, zla
 مُكَافَأَةٌ - مُكَافِئٌ كَافَأَ - nagraditi
 مُكَاَلَةٌ razgovarati se
 مَكَانٌ, pl. أَمَاكِنٌ, أَمَكِنَةٌ, mjesto
 مَكَّةٌ Meka

مَكْتَبٌ

- مَكْتَبٌ, pl. مَكَاتِبٌ, škola; pisarna
 مَكْتَبَةٌ, pl. مَكَاتِبٌ, knjižara;
 knjižnica
 مَكْتُوبٌ, pl. مَكَاتِيبٌ, pismo
 مَكَتٌ - مَكَتٌ, ostati, zadržati se
 مَكْتَبِرٌ brbljavac
 مَكْحَلَةٌ surmedan
 مَكْرٌ prevara
 مَكْرَةٌ, s. مَكْرٌ, varalice
 مَكْرَمٌ častan
 مَكْرَةٌ neugodnost, zlo
 مَكْسَالٌ ljenčina
 مَكْسَحَةٌ metla
 مَكِّيٌّ Mekkanac; mekkanski
 مَكِينِيٌّ pisamce
 مَلَائِكَةٌ, s. مَلَكٌ, anđeli
 مَلَائِسَةٌ - مَلَائِسَةٌ udruženje
 مَلَّاحٌ, pl. مَلَّاحُونَ, mornar
 مَلَاقَةٌ - مَلَاقَةٌ sresti se
 مَلَائِينٌ, s. مَلِيُونٌ, milijuni
 مَلَأَ - مَلَأَ napuniti
 مِلَّةٌ, pl. مِلَلٌ, vjera, konfesija
 مِلْحٌ, pl. مِلْحٌ, so; slan
 مِلْصَقٌ pričvršćen, prilijepljen
 مِلْكٌ vladavina, vlast
 مَلَكٌ, pl. مَلَائِكَةٌ, anđeo

مِنَ الْغَدَاةِ

- مَلِكٌ, pl. مُلُوكٌ, vladar
 مَلَلٌ - مَلَّ dosaditi se
 الْمَلَّوَانُ dan i noć (vrijeme)
 مُلَوْتُ uprljan, prljav
 مُلُوكٌ, s. مَلِكٌ, vladari
 مُلَوْنٌ obojen
 مَلِيحَةٌ, pl. مِلَاحٌ, ljepotica
 مَلِيُونٌ, pl. مَلَائِينٌ, milijun
 مَمَاءٌ smrt
 مُسَادَةٌ pružati
 مَمَالِكٌ, s. مَمْلَكَةٌ, pokrajine
 مَمَائِكٌ, s. مَمَائِكٌ, robovi
 الْمَمَالِكُ Mameluci
 مُسْتَأْرٌ, pl. مُسْتَأْرُونَ, vrstan, odlikovan
 مَسْرٌ, pl. مَسَارٌ, prolaz
 مُسْكِنٌ moguće
 فَيْرٌ مُسْكِنٌ nemoguće
 مَمْلَكَةٌ, pl. مَمَالِكٌ, pokrajina
 مَمْلُوءٌ pun
 مَمْلُوكٌ, pl. مَمَالِكٌ, rob
 مُسَوِّءٌ بِالذَّهَبِ pozlaćen
 مِّنَ ko
 مِّنَ od, iz; nego; radi
 مِّنَ أَجْلِ zbog, radi
 مِّنَ الْغَدَاةِ ujutro, izjutra

مِنَ الْقِدَمِ

مِنَ الْقِدَمِ	oduvijek, oddavnina
مِنَ حَيْثُ	po, obzirom
مِنَ خِلَافٍ	unakrst
مِنَ دُونِ	mimo, osim
مِنَ غَيْرِ تَغْيِيرٍ	bez promjene
مِنَ فَوْرِهِ	odmah
مُسَاجِرَةٌ - نَاجِرٌ	boriti se
مُسَادٍ , pl. مُسَادُونَ	vikač, telal
مُسَادَاةٌ - نَادَى	zvati, vikati
مُنَارٌ	svjetionik
مُنَارَةٌ , pl. مُنَارَاتٌ , مُنَاوِرٌ	svjetionik; munara
مُنَاشِدَةٌ - نَاشِدٌ	zaklinjati nekoga
مُنَاطِرٌ , s. مَنظَرٌ	izgledi, prizori
مُنَاعٌ	koji jako, stalno sprečava
مُنَافَقَةٌ - نَافِقٌ	biti licemjerman
مُنَالٌ - نَالٌ	postići
مُنَاوَاةٌ - نَاوَأَ	suprostaviti se
مُنَاوَلَةٌ - نَاوَلٌ	dodati, dohvatiti
مُنْبِتٌ	klijalo
مُنْبَرٌ , pl. مُنَابِرٌ	govornica
مُنَشِّرٌ	raširen
مُنشُورٌ	proza
مُنَجِّمٌ , pl. مُنَجِّمُونَ	astronom; astrolog
مُنحَطَّةٌ	niže, niske

مَنِيَّةٌ

مَنْحَرٌ	nozdrva
مُنخَلٌ , pl. مُنَاخِلٌ	sito
مُنذٌ	od, otkada, za vrijeme, ima . .
مُنزِلَةٌ , pl. مُنَازِلٌ	stepen, položaj
مُنسِكٌ , pl. مُنَايِكٌ	žrtvenik; hadžski obred
مُنشَأٌ	mjesto gdje neko odraste, rodno mjesto
مُنصَرِفٌ	ime koje se potpuno deklinira
مُنصِيفٌ	pravedan
مُنصُوبٌ	ime u akuzativu
مُنطِقٌ - نَطَقَ	govoriti
مُنطِيقٌ	govor
مُنظَرٌ , pl. مُنَاظِرٌ	izgled, prizor
مُنظُومٌ	pjesma, poezija
مُنَعٌ - مَنَعٌ	spriječiti, zabraniti
مُنَعٌ (عن)	odbiti, odbraniti
مُنْفَارٌ , pl. مُنَافِرٌ	kljun
مُنقسِمٌ	razdijeljen
مُنشُورَةٌ	svijetla
مُنهَجٌ , pl. مُنَاهِجٌ	put, pravac
مُنِيٌّ , s. مَنِيَّةٌ	želje
مُنِيَّةٌ , pl. مُنَى	želja
مُنِيَّةٌ , pl. مُنَايَا	smrt

مُوجِبَةٌ

- مُوجِبَةٌ sresti se lice
u lice
- مُورِدٌ, s. مُورِدٌ, mjesta gdje se
dolazi
- مُؤَاذِرَةٌ pomagati
- المُؤَابَاةُ, s. المُواشِيَةُ, stoka, blago
- مُؤَاصَلَةٌ spojiti se
- مُؤَاضِعٌ, s. مَوْضِعٌ, mjesta
- مُؤَاعِظٌ, s. مَوْعِظَةٌ, predikovanja,
savjeti
- مُؤَافَاةٌ - مَؤَافَى stići; doći;
ispuniti
- مُؤَافِقَةٌ - مَؤَافَقٌ slagati se
- مُؤْتٌ - مَاتٌ umrijeti
- (عن) مَاتٌ ostaviti iza sebe
- مُؤْتٌ pomrijeti
- مُؤْتٌ smrt
- مُؤَجٌّ - مَؤَجٌ uzburkati se;
pomiješati se
- مُؤَجٌّ, pl. أَمْوَاجٌ, val
- مُؤَجَّبٌ zahtjev; potvrđan
- بِمُؤَجَّبٍ prema, po
- مُؤْجُودٌ što postoji
- مُؤَحَّدٌ po jedan
- مُؤَحَّدٌ slovo s jednom tačkom
- مُؤَحِّدٌ koji vjeruje u jednog
Boga, monoteist
- مُؤَحِّلٌ kaljuža

مَغْرُولٌ

- مُودَّةٌ - وَدٌّ voljeti
- مُودَّةٌ ljubav
- مُورِدٌ, pl. مَؤَادِدٌ, mjesto gdje se
dolazi
- مُؤَسِيٌ, pl. مَؤَاسِيٌ, britva
- مُؤَسَى Musa a. s.
- المُؤَسِيقَى muzika
- مُؤَضِعٌ, pl. مَؤَاضِعٌ, mjesto
- مُؤَضُوعٌ, pl. مَؤَاضِيعٌ, predmet, te-
ma; oboren
- مُؤَعِدٌ, pl. مَؤَاعِدٌ, ročište, rok
- مُؤَعِظَةٌ - وَعِظٌ predikovati
- مُؤَقَّرَةٌ natovarena
- مُؤَقَّرَةٌ poštovana
- مُؤَقِفٌ, pl. مَؤَافِفٌ, mjesto
- مُؤَقُوتٌ povremen
- مُؤَلِّدٌ, pl. مَؤَالِدٌ, rođenje
- مُؤَلُودٌ rođen; rođenče
- مُؤَلِيٌ, pl. مَؤَالِيٌ, gospodar;
saveznik; oslobođen
rob
- مَءَةٌ Polagano!
- مُهاجِمَةٌ - هَاجِمٌ navaliti
- مُهاَرَةٌ vještina
- مُهدٌ, pl. مَؤُودٌ, kolijevka
- مُهدِيٌ, pl. مَؤَهِدِيُونَ, upućen
pravim putem
- مَغْرُولٌ mršav

مَعْلَا

- مَعْلَا Polako!
 مَعْمٌ važan
 مَعْمَلٌ slovo bez tačke
 مَعْمَا što god
 مَعْمِتٌ, pl. أَمْوَاتٌ, mrtav
 مَعْمِتَةٌ strvina

مَحَبٌ

- مَحَبَانٌ, pl. مَوَازِينٌ, mjerilo;
 tezulja
 مَحَبْسٌ = مَحَبَسٌ kockati se
 مَحَبَلٌ = مَالٌ naginjati (se)
 مَحَبَلٌ, pl. أَمْيَالٌ, milja (400 ko-
 raka)
 مَحَبَلَدٌ rođenje, roditi

ن

- نَائِمٌ, pl. نَائِمُونَ, koji spava
 نَائِبٌ, pl. أُنْيَابٌ, zub očnjak
 نَائِجٌ, pl. نَائِجُونَ, spašen
 نَائِدٌ, pl. أُنْدِيَةٌ, klub; vijeć-
 nica; zbor
 نَائِدَةٌ, pl. نَوَادِرٌ, rijetkost
 نَائِمٌ, pl. نَائِمُونَ, koji se kaje
 نَائِرٌ, pl. نَيْرَانٌ, vatra
 نَائِسٌ, s. إِنْسَانٌ, svijet, ljudi
 نَائِسِكٌ, pl. نُسَاكٌ, pobožnjak,
 asketa
 نَائِظَةٌ, ناظِرَةٌ oko
 نَائِصٌ čist, svijetao (za boje)
 نَائِمٌ mekan
 نَائِفٌ koristan
 نَائِصٌ krnjav; glagol u koga
 je treći korjeniti su-
 glasnik slab
 نَائِقَةٌ, pl. نَائِقٌ, deva

- نَبَاتٌ, pl. نَبَاتَاتٌ, bilje
 نَبَتٌ = نَبَتٌ niknuti
 نَبَشٌ = نَبَشٌ iskopati iz groba
 نَبْضٌ, pl. أَنْبَاضٌ, bilo, kucanje
 srca
 نَبْوَةٌ otići daleko;
 otkočiti
 نَبْوَةٌ, pl. نَبْوَاتٌ, poslanstvo
 نَبِيٌّ, pl. أَنْبِيَاءٌ, Božji poslanik
 نَتَائِجٌ, s. نَتِيجَةٌ, proizvodi,
 rezultati
 نَتِيجَةٌ, pl. نَتَائِجٌ, proizvod,
 rezultat, posljedica
 نَجَاةٌ = نَجَاةٌ spasiti se
 نَجْرَانٌ Nedžran (ime mjesta u
 Arabiji)
 نَجْمٌ, pl. نَجْمٌ, zvijezda
 نَجْوَةٌ postrance
 نَحَّاسٌ bakar; olovo
 نَحَبٌ = نَحَبٌ glasno plakati,
 naricati

نَحَتٌ

- نَحَتٌ = نَحَتَ klesati
 نَحْلَةٌ zb. im. نَحْلٌ, pčela
 نَحْنٌ mi
 نَحْوٌ sintaksa
 نَحْوٌ kao
 نَحْوٌ prema
 نَحْوِيٌّ, pl. نَحَاةٌ, gramatičar,
 filolog
 نَحْلٌ - نَحَلَّ sijati, prosijati
 نَحْلَةٌ, zb. im. نَحْلٌ, palma
 نَدَاةٌ - نَادَى zvati, vikati
 نَدَامَةٌ - نَدِمَ kajati se
 نَدَامَةٌ kajanje
 نَدْمَانٌ drug kod stola
 نَزْوَانٌ - نَزَا nasnuti
 نَزْوَلٌ - نَزَلَ otsjesti, sići,
 odjahati
 نَزْوَلٌ silazak
 نِسَاءٌ, s. إِمْرَأَةٌ, žene
 نِسَاحٌ, pl. نِسَاخُونَ, prepisivač
 نِسْبَةٌ نَسَبٌ pripisivati
 نَسَبٌ, pl. أَنْسَابٌ, rod, porijeklo
 نَسَجُ الْعَنْكَبُوتِ paučina
 نَسْرٌ, pl. نُسُورٌ, orao
 نِسْوَةٌ, s. إِمْرَأَةٌ, žene
 نُسُورٌ, s. نَسْرٌ, orlovi
 نِسْيَانٌ نَسِيَ zaboraviti

نَطَعٌ

- نَشَابَةٌ, pl. نَشَائِبٌ, strelica
 نَشَاطٌ - نَشِطٌ raspoložiti se;
 biti špretan
 نَشَاطٌ okretnost, živahnost
 نَشَاةٌ rast, mladost
 نَشْدَةٌ - نَشَدَ tražiti (izgubljeno)
 نَشْرٌ - نَشَرَ širiti
 نَشْرٌ, pl. نَشَارٌ, uzdignuto
 mjesto, podnožje
 نَشْوَةٌ - نَشَأَ odrasti,
 odgojiti se
 نَصَابٌ količina imetka koju
 čovjek mora imati pa da bude
 zadužen zekatom ili radi koje
 se kradljivac kažnjava
 نَصَبٌ - نَصَبَ postaviti
 نَصَبٌ akuzativ
 نَصَحٌ - نَصَحَ savjetovati
 نَصِيحَةٌ, pl. نَصَائِحٌ, savjet
 نَصْرٌ - نَصَرَ pomoći
 نَصْرَانِيٌّ, pl. نَصَارَى, kršćanin
 نَصْرَةٌ pomoć
 نَصْفٌ, pl. أَنْصَافٌ, poslovica
 نَصِيرٌ, pl. أَنْصَارٌ, pomoćnik
 نَصِيفٌ polovica
 نَضَجٌ - نَضَجَ dozreti,
 skuhati se
 نَطَاقٌ, pl. نُطُوقٌ, pas, pregača
 نِطْعٌ, pl. أَنْطَاعٌ, koža na kojoj
 se osuđeni ubija

نُطِقُ

- نُطِقَ = نَطَقَ govoriti
 نِطَاقَةٌ čistoća
 نَظَرَ نَظْرًا gledati
 نَظْرٌ, pl. أَنْظَارٌ, mišljenje,
 nazor
 نَظِيرٌ, pl. نَظَائِرٌ, ravan, sličan
 نَظِيفٌ, pl. نِطَاقَةٌ, čist
 نِمَاسٌ drijemanje, spavanje
 نِمْتٌ atribut
 نَمْلٌ, pl. نِمَالٌ, obuća
 نَمٌّ da, jest
 نِمْمٌ, s. نِمْمَةٌ, blagodati
 نِمِّمٌ Divan li je!
 نِمْمَةٌ, pl. نِمْمٌ, blagodat
 نِمِيمٌ uživanje, ugodnost
 نَمَمٌ, pl. نَمَمَاتٌ, melodija
 نَفَادٌ نَفِدٌ = نَفَادٌ nestati
 نَفَخٌ نَفَخَ puhati; hroktati
 نَفْرٌ نَفَرَ = نَفْرٌ ići u boj
 نَفْسٌ, pl. أَنْفَاسٌ dah, disanje
 نَفْسٌ الدُّبُوكُ النَّفْسُ الصَّعْدَاءُ dubok uzdah
 نَفْسٌ, pl. نُفُوسٌ, duša
 نَفْسٌ, pl. أَنْفُسٌ, duša; strast;
 sam; sebe
 نَفْسَةٌ sebe
 نَفَعٌ نَفَعٌ = نَفَعٌ koristiti

نَامَ

- نَفَقَةٌ, pl. نَفَقَاتٌ, trošak
 نَفَّذَ نَفْذًا prolaziti
 نَفُوسٌ, s. نَفْسٌ, duše
 نَفَّارَةٌ halka
 نَفْدٌ, pl. نُفُودٌ, novac
 نَقَشَ نَقَشًا urezati, ukle-
 sati, šarati
 نَقَصَانٌ نَقَصَ نَقْصًا nedostajati
 نَقَلَ نَقَلَ = نَقَلَ prenositi
 نِكَاحٌ = نِكَاحٌ uzeti za ženu
 نَكَبٌ نَكَبَ = نَكَبٌ skrenuti s
 javnog puta
 نَمْسٌ, pl. نُمُوسٌ, kuna
 نُمُوسٌ, s. نَمْسٌ, kune
 نَمِيمَةٌ smutljivost
 نَوَاهٍ, pl. أَنْوَاهٍ, zalazak zvije-
 zda po čemu Arapi
 proriču kišu, vjetar
 i druge pojave
 نَوَائِبُ النَّوَاهِ nesreće
 نَوَائِبُ الْمَعْرُوفِ zgodne prilike
 نَوَاةٌ, pl. نَوَايَاتٌ, špica
 نَوَادِرٌ, s. نَادِرَةٌ, rijetkosti
 نُورٌ, pl. أَنْوَارٌ, svjetlo
 نَوْعٌ, pl. أَنْوَاعٌ, vrsta
 نَوْمٌ نَامَ = نَوْمٌ spavati
 نَامَ (عَنْ) zanemariti nešto

نَوْمَةٌ

- نَوْمَةٌ pospanac
 نَهَارٌ, pl. أَنْهَارٌ, dan
 نَهَابَةٌ kraj, konac
 نَهْرٌ - نَهْرٌ tjerati povicima,
 odbiti
 نَهْرٌ, pl. أَنْهَارٌ, rijeka
 نَهْشٌ - نَهْشٌ gristi; ujesti

وَ i; a; sa; tako mi!

وَ uh! čudo!

وَ أَسْفَاهُ, وَ أَسْفَاهُ kuku!

وَ أَحَدٌ jedan

وَ أَدٍ, pl. أَوْدِيَةٌ, dolina; rijeka

وَ أَدَى سَلَا rijeka Sela u Ribatu u Maroku

وَ أَسْعٌ, pl. وَأَسْعُونَ, prostran,
 raširen

وَ أَصِحٌّ jasan

وَ أَعِظٌ, pl. وَأَعِظٌ, propovjednik

وَ أَفِيرٌ obilan

وَ أَقِعَةٌ, pl. وَأَقِعَاتٌ, događaj

وَ أَقِفَةٌ stoje

وَ أَلٍ, pl. وَأَلَاءٌ, namjesnik

وَ أَلِدٌ, pl. وَأَلِدُونَ, roditelj

وَ أَلٌ opasnost, zla posljedica

وَ أَلٌ liho

وَ أَلٌ (على) - وَ أَلٌ skočiti,
 navaliti

وَدَعٌ

وَدَعٌ - وَ دَعٌ ustati, dići se

وَدَعٌ proždrljiv

وَدَعٌ - وَ دَعٌ namjeravati

وَدَعٌ toliko

وَدَعٌ - وَ دَعٌ postići; zadesiti,

وَدَعٌ Nil (ime rijeke u Africi)

وَ وَثِقٌ - وَ وَثِقٌ pouzdati se

وَ وَثِقٌ čvrst, jak

وَ وَجَهُ, وَ وَجَهُ biti ugledan

وَ وَجْدَانٌ savjest

وَ وَجَعٌ, pl. وَأَوْجَاعٌ, bol

وَ وَجَلٌ - وَ وَجَلٌ bojati se

وَ وَجَهُ, pl. وَأُجُوهٌ, lice, način,
 zadovoljstvo

وَ وَجُوبٌ (على) - وَ وَجُوبٌ morati: biti
 dužnost, biti nužno

وَ وَجْدَانٌ - وَ وَجْدَانٌ naći, opstojati

وَ وَجَهُ, s. وَ وَجَهُ, lica; načini

وَ وَجْهَةٌ strana, kraj zemlje

وَ وَجِيفٌ - وَ وَجِيفٌ uznemiriti se

وَ وَجِهُ ugledan

وَ وَدٌّ - وَ وَدٌّ voljeti

وَ وَدَائِعٌ, s. وَ وَدَائِعٌ, pohrane,
 amaneti

وَ وَدَعٌ - وَ وَدَعٌ pustiti, proći se

وَدَيْعَةٌ

- وَدَيْعَةٌ, pl. وَدَائِعٌ, pohrane,
amanet
- وَذَّرَ وَذَّرَ pustiti, proći se
وَرَاءَ za
- وَرْدٌ, s. وَرْدَةٌ, ruže
- وَرْدَةٌ zb. im. وَرْدٌ, ruža
- وَرَقَةٌ zb. im. وَرَقٌ, list (papira)
- وَرُوْدٌ = وَرَدٌ stići, doći
- وَرَى svijet, ljudi
- وَرَّ, pl. وَرَّاتٌ, guska
- وَرَّرَ sklonište, zaklon
- وَزَّرَ = وَزَرَ nositi
- وِزْرٌ, pl. أَوْزَارٌ, teret, tovar
- وَزَعَ = وَزَعٌ zadržati
- وَزَنَ = وَزَنَ mjeriti
- وَزْنٌ, pl. أَوْزَانٌ, oblik; mjera
- وَزِيرٌ, pl. وَزَرَءٌ, ministar
- وَسَائِلٌ, s. وَسِيْلَةٌ, sredstva
- وَسِخٌ prljav
- وَسَطٌ sredina
- وَسْطٌ usred
- وَسِعَ = سَعَةٌ, وَسِعَ biti prostran
- وَسِيْلَةٌ, pl. وَسَائِلٌ, sredstvo
- وَصَفَ = وَصَفَ opisati
- وَصَلَّ = صِلَةٌ وَصَلَ spojiti, nagraditi

وَقَعَ الْقَدَمَ

- وَصُولٌ = وَصَلَ (إِلَى) stići, doći,
prispjeti, dospjeti
- وَضَعَ = وَضَعَ postaviti,
metnuti; skinuti;
oprostiti; napisati djelo
- وَضُوحٌ = وَضَحَ biti jasan,
ukazati se
- وَطَأَ = وَطِئَ gaziti
- وَطَنٌ, pl. أَوْطَانٌ, domovina
- وَطِيفَةٌ, pl. وَطَائِفٌ, služba; plata
u novcu ili naravi
- وَعَدَ = وَعَدَّ, وَعَدَّ obeeati
- وَعْدٌ, pl. وَعُودٌ, obećanje
- وَعَّظَ = وَعَظَ savjetovati
- وَعَى = وَعَى zapamtiti
- وَقَاهُ = وَقَى ispuniti obećanje
- وَقَاهُ, pl. وَقِيَّاتٌ, smrt
- وَقَدَّ = وَقَدَّ (عَلَى, إِلَى) doći
nekome
- وَقْدٌ, pl. وَفُودٌ, odaslanstvo,
deputacija
- وَقْرَةٌ obilnost
- وَقْدٌ, s. وَفُودٌ deputacije
- وَقِيٌّ, pl. أَوْفِيَاءٌ, pouzdan, vjeran
- وَقَارٌ dostojanstvo
- وَقَايَةٌ = وَقَى čuvati
- وَقْتٌ, pl. أَوْقَاتٌ, vrijeme
- وَقَعَ الْقَدَمَ topot, bahat

وَقَفَّ

- وَقَفَّ = zastaviti
 وَقَفَّ, pl. أَوْقَافٌ, zadužbina, vjersko dobro (imanje); vakuf
 وَقُودٌ gorivo
 وَقُوعٌ = وَقَعٌ dogoditi se; pasti
 وَقُوفٌ = وَقَفَّ stajati, ostati
 وَكَّلَ = وَكَّلَ (إِلَى) prepustiti nekome
 وَوَدَّ, pl. أَوْلَادٌ, dijete
 وَوَلَادَةٌ roditi
 وَوَلَادَةٌ rođenje
 وَوَلَايَةٌ = وَوَلَّى upravljati
 وَوَلَّى = وَوَلَّى slijediti iza nečega, biti do nečega

هَآ

- هَآ eto
 هَآئِلٌ strahovit
 هَآتٍ daj!
 هَآتَانِ te dvije
 هَآدٍ, pl. هُدَاةٌ, vođa
 هَآشِمِيّ Hašimija
 هَآوِيَّاتٌ ovi, ove
 هَآبٌ = هَبَّ puhati vjetar
 هَآفٌ = هَتَفَ zovati; klicati
 هَآبَةٌ seoba
 هَآمٌ = هَدَمَ srušiti, porušiti

هَرَمٌ

- هَرَمٌ = هَرَمٌ odati se nečem
 هَرَمٌ = هَرَمٌ pomagati, jaukati
 هَرَمٌ, pl. أَوْلِيَاءٌ, prijatelj; pomoćnik; skrbnik
 هَرَمٌ, pl. أَوْلِيَاءُ اللَّهِ, Božji ugodnik, dobri
 هَرَمٌ = هَبَّ pokloniti
 هَرَمٌ, pl. أَوْعَامٌ, pričinjanje, umišljenost, uobraženje
 هَرَمٌ teško!
 هَرَمٌ Teško tebi!
 هَرَمٌ jao, teško!
 هَرَمٌ Teško njemu!

هَؤُودٌ pupavac

- هَؤُودٌ هَدَى = هَدَايَةٌ uputiti
 هَؤُودٌ هَدَأَ = هَدُوَةٌ smiriti se
 هَؤُودٌ هَدَى uputa
 هَؤُودٌ, pl. هَدَايَا, dar, poklon
 هَؤُودٌ, pl. هَوَالَاءٌ, ovaj
 هَؤُودٌ, pl. هَوَالَاءٌ, ova
 هَؤُودٌ هَرَبَ = هَرَبٌ pobjeći, umaknuti
 هَؤُودٌ هَرَمَ = هَرَمٌ ostarjeti
 هَؤُودٌ, pl. أَهْرَامٌ, piramida

هَزَّ

- هَزَّ هَزًّا هَزًّا tresti, vrtjeti
 هَشَّ هَشًّا هَشًّا osmjehnuti se,
 raspoložiti se
 هَكَذَا ovako
 هَلْ je li, da li?
 هَلْ لَكَ Želiš li?
 هَلَّا neka, da li ne?
 هَلَكَ هَلَاكَ propasti;
 umrijeti
 هَلَكَةٌ هَلَاكَةٌ potrošiti,
 upropastiti
 هَلُمَّ Ovamo!
 هَلُمَّ جَرًّا i tako dalje
 هُمْ oni
 هُمْ هُمُّ هُمُّ, pl. هُمُومٌ, briga
 هُمَّةٌ هُمَمٌ, pl. هُمَمَةٌ, veledušje;
 poduzetnost, nastojanje
 هُمٌّ هُمَمٌ, s. هُمَمَةٌ, veledušja,
 poduzetnosti
 هَمَمَةٌ هَمَمٌ - هَمَمَةٌ rzati
 هُنَّ stvar
 هُنَّ one
 هُنَّ ovdje

يَتِيمٌ

- هَنَا tamo
 هُنَا tamo
 هُنَاكَ tamo
 هُوَ هُوَ, pl. هُمْ, on
 هَوَانٌ poniženje
 هُودٌ Židovi
 هَوْلٌ هَالٌ هَوْلٌ prestrašiti
 هَوْلٌ هَوْلٌ, pl. أَهْوَالٌ, strah
 هَوَانًا lako, blago
 هَوَى هَوَى - هَوَى ljubiti, voljeti
 هَوَى هَوَى - هَوَى pasti
 هَهُنَا ovdje
 هِيَ هِيَ, pl. هُنَّ, ona
 هَيَّا Hajde!
 هَيَّا بِنَا Hajdemo, dižimo se!
 هَيْئَةٌ هَيْئَةٌ, pl. هَيْئَاتٌ, oblik, stanje
 هَيْبَةٌ هَيْبَةٌ - هَابٌ bojati se
 هَيْجَانٌ هَيْجَانٌ - هَاجَ uzburkati se,
 pobuniti se
 هَيْعَاتٌ daleko je, velika je
 razlika!

ي

- يَا أَيُّهَا o!
 يَا اللَّهُ Bože!
 يَا زَيْدٌ U pomoć Zejde!
 يَا زَيْدٌ U pomoć Zejdu!

- يَا عَجَبًا يَا لِلَّهِ جَبَّ o čuda!
 يَا يَسْرٌ očajavati,
 izgubiti nadu
 يَتِيمٌ يَتَامَى, pl. يَتَامٌ, siročić

يَدٌ

يَدٌ	pl. أَيْدِي, أَيَدٍ, ruka
يَدَايِ	ručni
يَسَارٌ	lijevo
يَسْرٌ	يَسْرٌ - يَسْرٌ kockati se
يُسْرٌ	olakšica, lakoća
يَقُظٌ	vrlo oprezan; budan
يَقِينٌ	uvjerenje
يَمٌ	more
يَمِينٌ	desno
يَنْعٌ	يَنْعٌ - يَنْعٌ dozreti
يَوْمٌ	pl. أَيَّامٌ, dan
يَوْمُ الْآحَدِ	nedjelja
يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ	ponedjeljak

يَهُودِيٌّ

يَوْمُ الْأَرْبَعَاءِ	srijeda
يَوْمُ الْاَلْتَلَاثَاءِ	utorak
يَوْمُ الْجُمُعَةِ	petak
يَوْمُ الْاَلْحَمِيسِ	četvrtak
يَوْمُ السَّبْتِ	subota
يَوْمُ الْعِيدِ	blagdan
يَوْمُ الْقِيَامَةِ	sudnji dan
يَوْمًا مَا	jednoga dana, nekada
الْيَوْمِ	danas
يَوْمَئِذٍ	tada, toga dana
يَوْمَكَ	danas
يَهُودِيٌّ	zb. im. يَهُودٌ, Židov.

Štamparske pogreške

<i>Stranica:</i>	<i>Red:</i>	<i>Pogrešno:</i>	<i>Ispravno:</i>
4	22	زَيْدٌ	زَيْدٌ
5	15	(crveniji od)	crveniji od
9	4	أُمُّ عَطِيَّةَ	أُمُّ عَطِيَّةَ
9	9	أَلْهَاشِي	أَلْهَاشِي
14	5	قَتِيلٌ	قَتِيلٌ
15	10	općih	zajedničkih
15	21	- هـ	- هـ
15	22	حُبَلِيَّاتٌ	حُبَلِيَّاتٌ
27	16	مُحَمَّدٌ	مُحَمَّدٌ
35	17	أَلْوُلُو	أَلْوُلُو
40	22	أَنْتَكَ صَالِحٌ	أَنْتَكَ صَالِحٌ
50	4	طَابَ زَيْدٌ أَبَا	طَابَ زَيْدٌ أَبَا
53	11	مَا جَاءَنِي إِلَّا زَيْدٌ	مَا جَاءَنِي إِلَّا زَيْدٌ
54	17	إِنْ خَيْرًا	إِنْ خَيْرًا
56	12	دَارُ زَيْدٍ	دَارُ زَيْدٍ
59	3	a uistinu je on predikat	a uistinu je on po smislu predikat
59	10	مَعْلُومَةٌ فَضَائِلُهُ	مَعْلُومَةٌ فَضَائِلُهُ
61	18	بَدَلُ الْكَلِّ	بَدَلُ الْكَلِّ
93	2	أَنْ يُحْيِي	أَنْ يُحْيِي
95	15	كَأَنَّ	كَأَنَّ
116 I stupac	24	أَذْرُعٌ	أَذْرُعٌ
119 I stupac	15	إِسْتِغَاثَ	إِسْتِغَاثَ
119 II stupac	21	إِسْتِمَالَ	إِسْتِمَالَ
125 II stupac	8	فَاضِلٌ	فَاضِلٌ
127 I stupac	5	لَا	أَلَا

<i>Stranica:</i>	<i>Red:</i>	<i>Pogrešno:</i>	<i>Ispravno:</i>
127	I stupac 7	لَا فِي	إِلَّا فِي
137	I stupac 5	بَلَى - بَلَى	بَلَى - بَلَى
137	I stupac 6	بَلِيَّةٌ	بَلِيَّةٌ
138	I stupac 17	تَأْخِيرٌ	تَأْخِيرٌ
145	I stupac 17	تَنْسِبُهُ	تَنْسِبُوهُ
155	II stupac 13	حَقَائِقُ	حَقَائِقُ
156	I stupac 1	خَزَائِنُ	خَزَائِنُ
156	I stupac 10	حِصَالٌ	حِصَالٌ
156	II stupac 14	خَفِيَ - خَفَاهُ	خَفِيَ - خَفَاهُ
157	I stupac 22	أَدْوَاهُ	أَدْوَاهُ
161	II stupac 27	رَدِيٌّ	رَدِيٌّ
164	I stupac 10	سَائِرُ الشَّيْبَانِ	سَائِرُ الشَّيْبَانِ
165	I stupac 20	سَخِرَ (من) -	سَخِرَ (من) -
165	I stupac 21	سَخِيٌّ	سَخِيٌّ
170	I stupac 1	شَهْدٌ -	شَهْدٌ -
171	II stupac 18	صَفَاُ صَفْرٌ	صَفَاُ صَفْرٌ
172	I stupac 2	صَلَاتٌ	صَلَاتٌ
172	I stupac 11	صَلَّى - صَلَّى	صَلَّى - صَلَّى
176	I stupac 9	عَدْرٌ - عَدْرٌ	عَدْرٌ - عَدْرٌ
176	II stupac 20	عَدْرَاهُ	عَدْرَاهُ
182	II stupac 5	فَتَى	فَتَى
188	II stupac 24	كَدَّرُ -	كَدَّرُ
189	II stupac 15	كُفُوٌ	كُفُوٌ
192	II stupac 16	مَا فَتَى	مَا فَتَى
٢	zadnji	كَذَلِكَ	كَذَلِكَ
٤	4	فِي النَّارِ	فِي النَّارِ
١٢	zadnji	بِأَسَا	بِأَسَا
١٤	7	تَقْصُفٌ	تَقْصُفٌ

Sadržaj

II DIO SINTAKSA

Strana

SINTAKSA IMENA	3
Određena i neodređena imena	7
Vlastite imanice	8
Lične zamjenice	9
Određeni član i nunacija	10
Vokativ	12
Rod imena	13
Imena ženskog roda	13
Broj imena	15
Deklinacija	16
Imena koja se mijenjaju po nepotpunoj deklinaciji	18
Promjena na kraju imena	21
Promjena prema položaju riječi	23
Nepromjenljiva imena	24
Padeži	26
Nominativi	26
Infinitiv	27
Izvedena imena	28
Glagol i njegov subjekat	30
Slaganje glagola sa svojim subjektom	32
Čestica أَنَّ i إِنَّ	38
Akuzativi	43
Opći objekat	43
Objekat	44
Akuzativ mjesta ili vremena	46
Akuzativ uzroka ili svrhe	47
Akuzativ uz riječ وَالْمَفْعُولُ مَعَهُ (وَأَنَّ)	48
Akuzativ stanja	48
Akuzativ koji poblize označuje nešto	50
Akuzativ izuzimanja	52
Predikat glagola كَانَ i njemu sličnih glagola	54
Subjektat čestice إِنَّ i sličnih čestica	54

Subjekt iza niječne čestice $\bar{y}$	55
Predikat čestica $\bar{y}$ i $\bar{c}$	55
Genitivi	55
Dodatak o padežima	57
SINTAKSA GLAGOLSKIH OBLIKA:	
Prelazni i neprelazni glagoli	62
Intranzitivni glagoli	62
Tranzitivni glagoli	65
Aktiv i pasiv	68
Pomoćni glagoli	70
Glagolska vremena	73
Glagolski načini	76
SINTAKSA ČESTICA	79
Prijedlozi	79
Pravi prijedlozi	79
Prijedlozi koji su postali od imenica	87
Prilozi	90
Veznici	93
REČENICA	96
Niječna rečenica	98
Upitna rečenica	99
Odnosna rečenica	100
Rečenica koja označuje stanje	101
Pogodbena rečenica	101
Bilješka	105
RJEČNIK	109
Štamparske pogreške	213
ČITANKA	▲ - 2

على مبلغ استطاعتهم ، وكان فيهم الملوك الذين تحلهم عزة الملك
على معاينته ، و الامراء الذين يدعوهم السلطان إلى مناوآته ، و
الخطباء و الشعراء و الكتآب الذين يشمخون بأئوفهم عن متابته .
و قد اشتد جميع أولئك في مقاومته ، و انهلوا بهوآهم عليه استكبارا
عن الخضوع ، و تمسكا بما كانوا عليه من أديان آبائهم و حمية لعقائدهم
و عقائد أسلافهم . و هو مع ذلك يخطئ آرائهم ، و يسقه أحلامهم ،
و يحقر أصنامهم ، و يدعوهم إلى ما لم تعهده أيامهم و لم تخفق
ليثله أعلامهم ، و لا حجة له بين يدي ذلك كله إلا تحديهم
بالآتيان بمثل أقصر سورة من ذلك الكتاب أو بعشر سور من
مثله و كان في استطاعتهم أن يجمعوا إليه من العلماء و الفصحاء و
البلغاء ما شاءوا ليأتوا بشئ من مثل ما أتى به ليبطالوا الحجة و يفضحوا
صاحب الدعوة .

جاءنا الخير المتواتر أنه مع طول زمن التحدي ، و لجأج
القوم في التعدي ، أصيبوا بالعجز ، و رجعوا بالخينة و حقت للكتاب
العزيز الكلمة العليا على كل كلام .

أَخَذَ الْعُلَمَاءُ مِنَ الْمَلَلِ الْمُخْتَلَفَةِ عَلَى مَا أَفْسَدُوا مِنْ عَقَائِدِهِمْ وَمَا
خَلَطُوا فِي أَحْكَامِهِمْ، وَمَا حَرَّفُوا بِالتَّأْوِيلِ فِي كُتُبِهِمْ. وَشَرَعَ لِلنَّاسِ
أَحْكَامًا تَنْطَبِقُ عَلَى مَصَالِحِهِمْ، وَظَهَرَتِ الْفَائِدَةُ فِي الْعَمَلِ بِهَا وَ
الْمَحَافَظَةِ عَلَيْهَا، وَقَامَ بِهَا الْعَدْلُ، وَانْتَضَمَ بِهَا شَمْلُ الْجَمَاعَةِ مَا كَانَتْ
عِنْدَ حَدِّ مَا قَرَّرَهُ، ثُمَّ عَظُمَتِ الْمَضَرَّةُ فِي إِهْمَالِهَا وَالانْحِرَافِ عَنْهَا
أَوَّالْبُعْدِ بِهَا عَنِ الرُّوحِ الَّذِي أُوْدِعَتْهُ، فَفَاقَتْ بِذَلِكَ جَمِيعَ الشَّرَائِعِ
الْوَضِيعَةِ كَمَا يَتَبَيَّنُ لِلنَّاضِرِ فِي شَّرَائِعِ الْأُمَّمِ. ثُمَّ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ بِحُكْمِ
وَمَوَاعِظِ وَآدَابِ تُخَشِّعُ لَهَا الْقُلُوبَ، وَتَهَيِّئُ لاسْتِقْبَالِهَا الْعُقُولَ،
وَتَنْصَرِفُ وَرَائِهَا الْهِمْمُ، أَنْصَرَفَ فِي السَّبِيلِ الْأُمَّمِ.

نَزَلَ الْقُرْآنُ فِي عَصْرِ اتَّفَقَ الرِّوَاةُ وَتَوَاتَرَتِ الْأَخْبَارُ عَلَى أَنَّهُ
أَرْقَى الْأَعْصَارِ عِنْدَ الْعَرَبِ وَأَنْزَرُهَا مَادَّةً فِي الْفَصَاحَةِ، وَأَنَّهُ الْمَتَّازُ
بَيْنَ جَمِيعِ مَا تَقَدَّمَهُ بِوَفْرَةِ رِجَالِ الْبَلَاغَةِ، وَفِرْسَانِ الْخُطَابَةِ، وَأَنْتَهَسُ
مَا كَانَتْ الْعَرَبُ تُتَنَافَسُ فِيهِ مِنْ ثَمَارِ الْعَقْلِ وَنَتَائِجِ الْفِطْنَةِ وَالذِّكَاةِ
هُوَ الْغَلْبُ فِي الْقَوْلِ، وَالسَّبْقُ إِلَى إِصَابَةِ مَكَانِ الْوُجْدَانِ مِنَ الْقُلُوبِ،
وَمَقَرُّ الْإِدْعَانِ مِنَ الْعُقُولِ، وَتَفَانِيهِمْ فِي الْمَفَاخِرَةِ بِذَلِكَ مِمَّا لَا يُحْتَاجُ
إِلَى الْإِطَالَةِ فِي بَيَانِهِ.

تَوَاتَرَ الْخَبِيرُ كَذَلِكَ بِمَا كَانَ مِنْهُمْ مِنَ الْحِرْصِ عَلَى مُعَارَضَةِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالتَّيَاسُّمِ الْوَسَائِلَ قَرِيبَهَا وَبَعِيدَهَا
لِإِبْطَالِ دَعْوَاهُ وَتَكْذِيبِهِ فِي الْإِخْبَارِ عَنِ اللَّهِ، وَإِتْيَانِهِمْ فِي ذَلِكَ

حفظاً لمرضك و عرض بنتك و صياتكما من العار . و قد أمرت
لابنتك بمشرة آلاف درهم حيث أخبرتني بحقيقة الأمر . و أنا أسألك
أن تأذن لي في تزويجها منه ، فقال الشيخ : أيها الأمير قد أذنت لك
في ذلك . فحمد الله خالد و أثنى عليه ، و خطب خطبة حسنة ، (و أدرك
شهرزاد الصباح فسكتت عن الكلام المباح) .

❦ من رسالة التوحيد للشيخ محمد عبده ❦

❦ القرآن ❦

جاءنا الخبر المتواتر الذي لا تتطرق إليه الريبة أن النبي صلى
الله عليه وسلم كان في نشأته و أميته على الحال التي ذكرنا ، و
تواترت أخبار الأمم كافة على أنه جاء بكتاب قال : إنه أنزل
عليه ، و أن ذلك الكتاب هو القرآن المكتوب في المصاحف ، المحفوظ
في صدر من عني بحفظه من المسلمين إلى اليوم . كتاب حوى من
أخبار الأمم الماضية ما فيه معتبر للأجيال الحاضرة والمستقبلية ؛ فنب على
الصحيح منها ، و غادر الأباطيل التي ألحقها الأوهام بها ، و نبه على
وجوه العبرة فيها . حكى عن الأنبياء ما شاء الله أن يقص علينا من
سيرهم ، و ما كان بينهم و بين أممهم ، و برآهم مما رامهم به أهل
دينهم المعتدون برسالاتهم .

الأمير! لا تَجَبَلْ بالقطع حتى تقرأ هذه الرقعة؛ ثم دفعت إليه رقعة ففتحها خالد وقرأها فاذا مكتوب فيها هذه الأبيات:

أخالدُ هذا مستهَامٌ مُتَمِّمٌ رَمْتَهُ لِحَاطِي عَنِ قَيْبِي الحِمَالِقِ
فأصمَاهُ سَهْمُ اللِحْظِ مَنَى لِأَنَّهُ حَلِيفُ جَوَى مِنْ دَانِهِ غَيْرِ فَائِقِ
أَقْرَبًا لَمْ يَقْتَرِفْهُ كَأَنَّهُ رَأَى ذَاكَ خَيْرًا مِنْ هَيْكَةِ عَاشِقِ
فَهَلَا عَنِ الصَّبِّ الكَثِيبِ فَأَنَّهُ كَرِيمُ السَّجَايَا فِي الوَرَى غَيْرِ سَارِقِ

فلما قرأ خالد الأبيات تنحى، وانفرد عن الناس وأحضر المرأة، ثم سألها عن القصة فأخبرته بأن هذا الفتى عاشق لها، وهى عاشقة له. وإنما أراد زيارتها فتوجه إلى دار أهلها ورمى حجرا في الدار ليُعلمها بمجيئه فسمع أبوها وإخوتها صوت الحجر فصعدوا إليه فلما أحس بهم جمع قماش اليت كلة، وأراهم أنه سارق سترأ على معشوقته. فلما رأوه على هذه الحالة أخذوه. وقالوا: هذا سارق، وأتوا به إليك فاعترف بالسرقة وأصرّ على ذلك حتى لا يفضخني، وقد ارتكب هذه الأمور من رَمَى نَفْسِهِ بِالسَّرْقَةِ لِفِرطِ مَرُوئِهِ، وكرم نفسه فقال خالد إنه لخليق بأن يُسَعَفَ بمراده، ثم استدعى الفتى إليه فقبله بين عينيه، وأمر باحضار أبي الجارية، وقال له: يا شيخ إنا كُنَّا عزمنا على إنفاذ الحكم من هذا الفتى بالقطع، ولكن الله عزّ وجلّ قد حفظه من ذلك. وقد أمرت له بعشرة آلاف درهم لبذله يده

(وفي ليلة اثنتين وأربعين وثلاثمائة) قالت: بلغني أيها الملك السعيد أن خالدًا بعد أن تحدث مع الشاب أمر به إلى السجن فمكث فيه ليلته، فلما أصبح الصباح حضر الناس ينظرون قطع يد الشاب، ولم يبق أحد في البصرة. ثم استدعى بالقضاة وأمر باحضار الفتى، فأقبل يجبل في قيوده ولم يره أحد من الناس إلا بكى عليه، وارتفعت أصوات النساء بالنجيب، فأمر القاضي بتسكيت النساء. ثم قال: إن هؤلاء القوم يزعمون أنك دخلت دارهم وسرقت مالهم فلعلك سرقت دون النصاب؟ قال: بل سرقت نصابًا كاملًا. قال: لعلك شريك القوم في شيء منه؟ قال: بل هو جميعه لهم لا حق لي فيه. فغضب خالد، وقام إليه بنفسه، و ضربه على وجهه بالسوط وقال متمثلاً بهذا البيت:

يريد المرء أن يُعْطَى مَنَاهُ   وَيَأْتِي اللَّهَ إِلَّا مَا يَرِيدُ

ثم دعا بالجزائر ليقطع يده فحضر وأخرج السكين ومد يده ووضع عليها السكين، فبادرت جارية من وسط النساء عليها أطمارٌ وَسِخَةٌ فصرخت ودمت نفسها عليه، ثم أسفرت عن وجه كأنه القمر، وارتفع في الناس ضجة عظيمة، وكاد أن يقع بسبب ذلك فتنة طائفة الشرر، ثم نادى تلك الجارية بأعلى صوتها ناشدتك الله أيها

قال أيها الأمير: لا يقع في نفسك شيء سوى ما اعترفتُ به عندك
 وليس لي قصةٌ أشْرُحُها إلا أنني دخلت دار هؤلاء فسرقتُ ما
 أمكنتني، فأدركوني، وأخذوه مني وحملوني إليك. فأمر خالد
 بحبسهِ، وأمر مناديا ينادي بالبصرة: ألا من أحب أن ينظر إلى
 عقوبة فلان اللصّ وقطع يده فليحضر من العداة إلى المحلّ الفلاني.
 فلما استقر الفتى في الحبس ووضعوا في رجليه الحديد تنفّس الصعداء
 وأفاض العبرات. وأنشد هذه الايات:

هددني خالد بقطع يدي   إن لم أُبجِ عنده يقصتها
 فقلت: هيّهات أن أُبوح بما   تضمّن القلب من محبتها!
 قطع يدي بالذي اعترفت به   أهونُ للقلب من فضيحتها

فسمع ذلك الموكّلون به، فاتوا خالدا وأخبروه بما حصلَ منه. فلما
 جنّ الليلُ أمرَ باحضاره عنده، فلما حضر استنطقهُ فراه عاقلا
 أديبا فطنا ظريفا لبيبا. فأمر له بطعام، فأكل وتحدّث معه ساعة،
 ثم قال له خالد قد علمت أن لك قصة غير السرقة فاذا كان الصباحُ
 وحضر الناس وحضر القاضي وسألك عن السرقة فأذكرها واذكر
 ما يدرءُ عنك حدّ القطع، فقد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:
 « ادرووا الحدود بالشبهات » ثم أمر به إلى السجن (و أدرك شهرزاد
 الصباح فسكتت عن الكلام المباح).

﴿ من كتاب ألف ليلةٍ وليلةٍ ﴾

حكاية خالد بن عبد الله القسريّ مع الشاب السارق .
 ومما يحكى أنّ خالد بن عبد الله القسريّ كان أمير البصرة فجهّ
 إليه جماعة متعلقون بشابّ ذى جمالٍ باهرٍ، وأدبٍ ظاهرٍ، وعقلٍ
 وافرٍ، وهو حسن الصورة طيب الرائحة، وعليه سكينه ووقارٍ،
 فقدموه إلى خالد فسألهم عن قصّته، فقالوا: هذا لصٌّ أصنناه
 البارحة في منزلنا، فنظر إليه خالد فأعجبه حسن هَيْئته ونظافته .
 فقال: خلّوا عنه . ثمّ دنا منه، وسأله عن قصّته فقال: إنّ القومَ
 صادقون فيما قالوه والأمر على ما ذكروا . فقال له خالد: ما حملك
 على ذلك وأنت في هيئةٍ جميلةٍ وصورةٍ حسنةٍ . قال: حملتني على
 ذلك الطمعُ في الدنيا وقضاء الله سبحانه وتعالى . فقال له خالد:
 تَكَلَّمْتُكَ أُمَّكَ ! أما كان لك في كمالِ عقلك وحسنِ
 أدبك زاجر يذجرك عن السرقة . قال: دع عنك هذا أيها
 الأمير ! وامنض إلى ما أمر الله تعالى به فذلك بما كسبت يدي، و
 ما الله بظلامٍ للعبيد . فسكت خالد ساعةً يفكر في أمر الفتى، ثمّ
 أدناه منه وقال له: إنّ اعترافك على رؤوس الأشهاد قد رابني
 وأنا ما أظنك سارقا، ولعلّ لك قصّةٌ غير السرقة فأخبرني بها .

أنه رأى الفيل حين بنيت يصعد بالحجارة إلى أعلاها وهي من بناء
السلطان مُعزِّ الدين بن ناصر الدين بن السلطان غياث الدين و أراد
السلطان قطب الدين أن يبني بالصحن الغربي صومعة أعظم منها فبنى
مقدار الثلث منها وأخترم دون تمامها و أراد السلطان محمد إتمامها ثم
ترك ذلك تشاءما . وهذه الصومعة من عجائب الدنيا في ضخامتها و
سعة ممرها بحيث تصعد بها ثلاثة من القيلة متقارنة وهذا الثلث المبنى
منها مساوٍ لارتفاع جميع الصومعة التي ذكرنا أنها بالصحن الشمالى و
صعدتها مرة فرايت مُعظم دُور المدينة و عاينت الأسوار على ارتفاعها
و سموها منخطة . و ظهر لى الناس فى أسفلها كأنهم الصبيان الصغار و
يظهر لناظرها من أسفلها أن ارتفاعها ليس بذلك لعظم جرمها و
سعتها و كان السلطان قطب الدين أراد أن يبني أيضا مسجدا
جامعا بسيرى المسامة دار الخلافة فلم يتم منه غير الحائط القبلى
و المحراب و بناء بالحجارة البيض و السود و الحمر و الخضر
ولو كمل لم يكن له مثل فى البلاد و أراد السلطان محمد إتمامه
و بعث عُرفاء البناء ليقدرُوا النفقة فيه فزعموا أنه ينفق فى إتمامه خمسة
و ثلاثون لكاً فترك ذلك استكثارا له و أخبرنى بعض خواصه أنه
لم يتركه استكثارا لكنه تشاءم به لما كان السلطان قطب الدين قد
قتل قبل تمامه .

﴿ ذكر جامع دِهلي ﴾

وجامع دِهلي كبير السَّاحة حيطانه وسقفه وفرشه كل ذلك من الحجارة البيض المنحوتة أبدع نحت ماصقة بالرصاص أتقن إصااق ولا خشبة به أصلا وفيه ثلاث عشرة قبة من حجارة ومنبره أيضا من الحجر وله أربعة من الصحنون وفي وسط الجامع العمود الهائل الذي لا يدري من أى المعادن هو ذَكَرَ لى بعض حكمائهم أنه يسمى هَفْت جُوش (بفتح الهاء وسكون الفاء وتاء مَعْلُوةٌ وجيم مضمومة و آخره شين مُعجِمة) ومعنى ذلك سبعة معادن وأنه مؤلف منها وقد جُلِّيَ من هذا العمود مقدار السبَّابة ولذلك المَجْلُو منه يَريق عظيم ولا يؤثر فيه الحديد وطوله ثلاثون ذراعا وأدْرنا به عِمامة فكان الذى أحاط بدائرته منها ثمانى أذرع وعند الباب الشرقى من أبواب المسجد صَنمان كبيران جدًّا من النحاس مطروحان بالأرض قد أُلصقا بالحجارة وَيَطَأُ عليهما كل داخل إلى المسجد أو خارج منه وكان موضع هذا المسجد بُدْخَانَةٌ وهو بيت الأصنام فلما أُفْتِحت جعل مسجداً وفي الصحن الشمالى من المسجد الصومعة التى لا نظير لها فى بلاد الاسلام وهى مبنية بالحجارة الحمر خلافاً لحجارة سائر المسجد فانها بيض وحجارة الصومعة منقوشة وهى سامية الارتفاع وتَفَافِجُها من الذهب الخالص وسعة ممرها بحيث تصعد فيه الفيلة . حدثنى من أتق به

(بفتح الهمزة وإسكان الصاد وفتح الطاء المهملتين وسكون النون وضم
 الباء الموحدة وواو مدٍّ ولام) وهو بالعدوة الشرقية من النهر وفيه
 سكنى السلطان وأرباب دولته وسائر الناس وأسواقه وشوارعه
 مفروشة بالصفاح متسعة وأهل كل صناعة على حدة لا يشاركونهم
 سواهم وعلى كل سوق أبواب تسدّ عليه بالليل وأكثر الصناعات و
 الباعة بها النساء والمدينة في سفح جبل داخل في البحر نحو تسعة أميال
 وعرضه مثل ذلك وأكثر وفي أعلاه قلعة صغيرة وقصر السلطان
 والصور يُحيط بهذا الجبل وهو مانع لا سبيل لأحد إليه من جهة
 البحر وفيه نحو ثلاث عشرة قرية عامرة والكنيسة العظمى هي في
 وسط هذا القسم من المدينة وأما القسم الثاني منها فيسمى المَلَطَّة (بنين
 محجة ولام وطاء مهملة مفتوحة) وهو بالعدوة الغربية من النهر شبيه
 برباط القتح في قُرْبِهِ من النهر وهذا القسم خاص بنصارى الأفرنج
 يسكنونه وهم أصناف فمنهم الجنويون والبنادقة وأهل رومية وأهل
 إفرانسة وحكمهم إلى ملك القسطنطينية يقدم عليهم منهم من يرتضونه و
 يسمونه القنص وعليهم وظيفة في كل عام لملك القسطنطينية وربما استعصوا
 عليه فيحاربهم حتى يصلح بينهم البآبة وجميعهم أهل تجارة ومرسأهم من أعظم
 المراسى رأيت به نحو مائة جن من القراقير وسواها من الكبار وأما الصغار
 فلا تحصى كثرة وأسواق هذا القسم حسنة إلا أن الأقدار غالبية عليها
 ويشهها نهر صغير قدّر نجس وكنائسهم قدرة لا خير فيها .

﴿ ذكر أرض الظلّة ﴾

و كنت أردت الدخولَ إلى أرض الظلّة و الدخولُ إليها من بُلغَارَ و بينهما أربعون يوماً ثم أضربت عن ذلك لعِظَمِ المَوْتَةِ فيه و قِلَّةِ الجَدْوَى و السفر إليها لا يكون إلا في عجلات صغار تجرّها كلاب كبار فان تلك المفازة فيها الجليد فلا يثبت قدم الآدمي و لا حافر الدابة فيها و الكلاب لها الأظفار فتثبت أقدامها في الجليد و لا يدخلها إلا الأقوياء من التجّار الذين يكون لأحدهم مائة عجلة أو نحوها مُوقَرَّةً بطعامه و شرابه و حطبه فانها لا شجر فيها و لا حجر و لا مدر و الدليل بتلك الأرض هو الكلب الذي قد سار فيها مرارا كثيرة و تنتهي قيمته إلى ألف دينار و نحوها و تربط العربية إلى عنقه و يقرن معه ثلاثة من الكلاب و يكون هو المقدّم و تتبعه سائر الكلاب بالعربات فاذا وقف و قفت و هذا الكلب لا يضربه صاحبه و لا ينهره .

﴿ ذكر مدينة السُطْنِطِيَّةِ ﴾

وهي متناهية في الكبر منقسمة بقسمين بينهما نهر عظيم المدد و الجزر على شكل وادى سلا من بلاد المغرب و كانت عليه فيما تقدّم قنطرة مبنية فخرت و هو الآن يعبر في القوارب و اسم هذا النهر أُبْسُمِي (بفتح الهمزة و إسكان الباء الموحدة و ضم السين المهملة و كسر الميم و ياء مدّ) و أحد القسمين من المدينة يسمى أَصْطَنْبُولَ

افتح لنا أبواب رحمتك ومغفرتك يا أرحم الراحمين . وداخل الكعبة المشرفة مفروش بالرخام المُجَزَّع وحيطانه كذلك وله أعمدة ثلاثة طَوَال مُفَرَّطَةُ الطُّول من خشب السَّاج بين كل عمود منها وبين الآخر أربع خُطى وهي متوسطة في الفضاء داخل الكعبة يقابل الأوسط منها نصف عرض الصفيح الذي بين الركنين العراقي والشامي . وسُتور الكعبة الشريفة من الحرير الأسود مكتوبٌ فيها بالأبيض وهي تتلأأ عليها نوراً وإشراقاً وتُكسى جميعها من الأعلى إلى الأرض .

﴿ ذَكَرَ سَفَرِي إِلَى مَدِينَةِ بُلْغَارَ ﴾

وكنت سمعت بمدينة بُلْغَارَ فَأَرَدْتُ التَّوَجُّهَ إِلَيْهَا لِأَرَى مَا ذَكَرَ عَنْهَا مِنْ انْتِهَاءِ قِصْرِ اللَّيْلِ بِهَا وَقِصْرِ النَّهَارِ أَيْضًا فِي عَكْسِ ذَلِكَ الْفَصْلِ وَكَانَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمَلَةِ السُّلْطَانِ مَسِيرَةَ عَشْرِ فَلَطَبَتْ مِنْهُ مِنْ يَوْصَلُنِي إِلَيْهَا فَبَعَثَ مَعِيَ مَنْ أَوْصَلَنِي إِلَيْهَا وَرَدَّنِي إِلَيْهِ . وَصَلْتُهَا فِي رَمَضَانَ فَلَمَّا صَلَّيْنَا الْمَغْرِبَ أَفْطَرْنَا وَأَذِنَ بِالْعِشَاءِ فِي أَثْنَاءِ إِفْطَارِنَا فَصَلَّيْنَاهَا وَصَلَّيْنَا التَّرَاوِيحَ وَالشَّفْعَ وَالْوَيْتَ وَطَلَعَ الْفَجْرَ إِتْرَ ذَلِكَ . وَكَذَلِكَ يَقْصُرُ النَّهَارُ بِهَا فِي فَصْلِ قِصْرِهِ أَيْضًا وَأَقَمْتُ بِهَا ثَلَاثًا .

المعظمة في الصفح الذي بين الحجر الأسود والركن العراقي وبين
 الحجر الأسود عشرة أشبار. وذلك الموضع هو المسمى بالملتزم
 حيث يستجاب الدعاء وارتفاع الباب عن الأرض أحد عشر شبرا و
 نصف شبر وسعته ثمانية أشبار وطوله ثلاثة عشر شبرا وعرض
 الحائط الذي ينطوي عليه خمسة أشبار وهو مَصْفَحٌ بصفائح الفضة بديع
 الصنعة وعُضَادَاتَاهُ وَعَبْتُهُ الْعُلْيَا مصفحات بالفضة وله نَقَارَتَانِ
 كبيرتان من فضة عليهما قُفْلٌ ويُفتح الباب الكريم في كل يوم
 جمعة بعد الصلاة ويفتح في يوم مولد رسول الله صلى الله عليه وسلم
 تسليما. ورَسْمُهُمْ في فتحه أن يضعوا كُرْسِيًّا شِبْهَ المنبر له دَرَجٌ و
 قوائم خشب لها أربع بَكَرَاتٍ يجرى الكرسي عليها ويلصقونه إلى
 جدار الكعبة الشريفة فيكون درجة الأعلى متصلا بالعتبة الكريمة ثم
 يصعد كبير الشيبين ويده المقتاح الكريم ومعه السدنة فيمسكون
 السِترَ المُسَبَّلَ على باب الكعبة المسمى بالبرقع بحلال ما يفتح رئيسهم
 الباب فإذا فتحه قبل العتبة الشريفة ودخل البيت وحده وسد الباب
 وأقام قدرا ما يركع ركعتين ثم يدخل سائر الشيبين ويسدون
 الباب أيضا ويركعون ثم يفتح الباب ويبادر الناس بالدخول وفي
 أثناء ذلك يقفون مستقبليين الباب الكريم بأبصار خاشعة وقلوب
 ضارعة وأيدي مبسوطة إلى الله تعالى فإذا فتح كبروا ونادوا: اللهم

جُدْرَانِهَا مَسَاطِبُ بَدُونِ حَتَايَا وَعِنْدَ بَابِ إِبْرَاهِيمَ مَدْخَلٌ مِنَ الْبِلَاطِ
الْغَرْبِيِّ فِيهِ سَوَارٌ جَصِيَّةٌ . وَلِلْخَلِيفَةِ الْمَهْدِيِّ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَلِيفَةِ أَبِي جَعْفَرِ
الْمَنْصُورِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا آثَارٌ كَرِيمَةٌ فِي تَوْسِيعِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِحْكَامِ
بِنَائِهِ . وَفِي أَعْلَى جِدَارِ الْبِلَاطِ الْغَرْبِيِّ مَكْتُوبٌ : أَمْرَ عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدِ
الْمَهْدِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَصْلَحَهُ اللَّهُ بِتَوْسِعَةِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ لِجَلِّحَ بَيْتِ اللَّهِ
وِعِمَارَتِهِ فِي سَنَةِ سَبْعٍ وَسِتِينَ وَمِائَةٍ .

﴿ ذَكَرَ الْكَعْبَةَ الْمَعْظَمَةَ الشَّرِيفَةَ زَادَهَا اللَّهُ تَعْظِيمًا وَتَكْرِيمًا ﴾

والكعبة مائة في وسط المسجد وهي بنيةٌ مربعةٌ ارتفاعها في
الهِوَاءِ مِنَ الْجِهَاتِ الثَّلَاثِ ثَمَانٍ وَعِشْرُونَ ذِرَاعًا وَمِنَ الْجِهَةِ الرَّابِعَةِ
الَّتِي بَيْنَ الْحِجْرِ الْأَسْوَدِ وَالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ ذِرَاعًا . وَ
عَرْضُ صَفْحَتَيْهَا الَّتِي مِنَ الرُّكْنِ الْعِرَاقِيِّ إِلَى الْحِجْرِ الْأَسْوَدِ أَرْبَعَةٌ وَ
خَمْسُونَ شِبْرًا . وَكَذَلِكَ عَرْضُ الصَّفْحَةِ الَّتِي تَقَابُلُهَا مِنَ الرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ
إِلَى الرُّكْنِ الشَّامِيِّ وَعَرْضُ صَفْحَتَيْهَا الَّتِي مِنَ الرُّكْنِ الْعِرَاقِيِّ إِلَى الرُّكْنِ
الشَّامِيِّ مِنْ دَاخِلِ الْحِجْرِ ثَمَانِيَةٌ وَأَرْبَعُونَ شِبْرًا . وَكَذَلِكَ عَرْضُ الصَّفْحَةِ
الَّتِي تَقَابُلُهَا مِنَ الرُّكْنِ الشَّامِيِّ إِلَى الرُّكْنِ الْعِرَاقِيِّ . وَأَمَّا خَارِجُ
الْحِجْرِ فَانَّهُ مِائَةٌ وَعِشْرُونَ شِبْرًا . وَالطَّوَافُ إِنَّمَا هُوَ خَارِجُ الْحِجْرِ .
وَبِنَاؤُهَا بِالْحِجَارَةِ الصُّمِّ السُّمْرِ قَدْ أُصِقَتْ بِأَبْدَعِ الْإِلْصَاقِ وَأَحْكَمِهِ
وَأَشَدِّهِ فَلَا تَغْيِرُهَا الْأَيَّامُ وَلَا تَوْثُرُ فِيهَا الْأَزْمَانُ . وَبَابُ الْكَعْبَةِ

المسجد ثلاثُ صَوَامِعَ . إحداها بشرقيه وهي من بناء الروم وبابها داخل المسجد وبأسفلها مطهرةٌ وبيوت للوضوء يغتسل فيها المعتكفون والملتزمون للمسجد ويتوضؤون . والصومعة الثانية بغربيه وهي أيضا من بناء الروم . والصومعة الثالثة بشماله وهي من بناء المسلمين وعدد المؤذنين به سبعون مؤذنا .

﴿ ذكر المسجد الحرام شرفه الله وكرمه ﴾

والمسجد الحرام في وسط مكة وهو مَنَسَعُ السَّاحَةِ طوله من شرقي إلى غرب أزيد من أربعمائة ذراع . حكى ذلك الأزرقي . وعرضه يقرب من ذلك . والكمة العظمى في وسطه ومنظره بديع ومرآه جميل لا يتعاطى اللسان وصف بدائه . ولا يُحيط الواصفُ بحسن كماله وارتفاع حيطانه نحو عشرين ذراعا . وسقفه على أعمدة طِوَالٍ مُصَطَفَّةٍ ثلاثة صفوف بأتقن صناعة وأجلها وقد انتظمت بلاطاته الثلاثة انتظاما عجيبا كأنها بلاط واحد وعدد سواريه الرخامية أربعمائة واحدة وتسعون سارية ما عدا الجصية التي في دار النَّدْوَةِ الْمَزِيدَةِ في الحرم وهي داخلة في البلاط الآخذ في الشمال ويقابلها المَقَامُ مع الرُّكْنِ الْعِرَاقِيِّ . وفضائها متصل يدخل من هذا البلاط اليه ويتصل بجدار هذا البلاط مساطبٌ تحت قِيسَى حَنَائِيَا يجلس بها الْمُقْرُؤُونَ وَالنَّسَاحُونَ والحياطون وفي جدار البلاط الذي يقابله مساطب تماثلها وسائر البلاطات تحت

الثانية من شَرْقِي الصَّحْنِ عَلَى هَيْئَةِ الْأُخْرَى إِلَّا أَنَّهَا أَصْفَرُ مِنْهَا قَائِمَةٌ عَلَى ثَمَانٍ مِنْ سَوَارِي الرِّخَامِ وَتَسْمَى قَبَّةَ زَيْنِ الْعَابِدِينَ . وَالْقَبَّةُ الثَّلَاثَةُ فِي وَسْطِ الصَّحْنِ وَهِيَ صَغِيرَةٌ مُثَمَّنَةٌ مِنْ رِخَامٍ عَجِيبٍ مُحْكَمٍ الْإِلْصَاقِ قَائِمَةٌ عَلَى أَرْبَعِ سَوَارٍ مِنَ الرِّخَامِ النَّاصِعِ وَتَحْتَهَا شُبَّاكٌ حَدِيدِيٌّ فِي وَسْطِهِ أُنْبُوبٌ نُحَاسِيٌّ يَمِجُّ الْمَاءَ إِلَى عُلوِّهِ فَيَرْتَفِعُ ثُمَّ يَنْثَنِي كَأَنَّهُ قَضِيبٌ لُحَيْنٌ . وَهَمْ يُسَمُّونَهُ قَفْصَ الْمَاءِ وَيَسْتَحْسِنُ النَّاسُ وَضِعَ أَفْوَاهَهُمْ فِيهِ لِلشَّرْبِ وَفِي الْجَانِبِ الشَّرْقِيِّ مِنَ الصَّحْنِ بَابٌ يُفِضِي إِلَى مَسْجِدِ بَدِيعِ الْوَضْعِ يُسَمَّى مَشْهَدَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ . وَيَقَابَلُهُ مِنَ الْجِهَةِ الْغَرْبِيَّةِ حَيْثُ يَلْتَقِي الْبَلَطَانَ الْغَرْبِيَّ وَالْجَوْفِيُّ مَوْضِعٌ يُقَالُ إِنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا سَمِعَتْ أَحَدِيثَ هُنَاكَ . وَفِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ الْمَقْصُورَةِ الْعُظْمَى الَّتِي يَوْمَ فِيهَا إِمَامُ الشَّافِعِيَّةِ . وَفِي الرِّكْنِ الشَّرْقِيِّ مِنْهَا إِزَاءَ الْمَحْرَابِ خِزَانَةٌ كَبِيرَةٌ فِيهَا الْمَصْحَفُ الْكَرِيمُ الَّذِي وَجَّهَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى الشَّامِ . وَتُفْتَحُ تِلْكَ الْخِزَانَةُ كُلَّ يَوْمِ جُمُعَةٍ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَيَزِدُّمُ النَّاسُ عَلَى لَثْمِ ذَلِكَ الْمَصْحَفِ الْكَرِيمِ . وَهُنَاكَ يَحْتَفِ النَّاسُ عُزْمَانَهُمْ وَمَنْ أَدَّعَا عَلَيْهِ شَيْئًا . وَعَنْ يَسَارِ الْمَقْصُورَةِ مَحْرَابُ الصَّحَابَةِ وَيَذْكَرُ أَهْلُ التَّارِيخِ أَنَّهُ أَوَّلُ مَحْرَابٍ وَضِعَ فِي الْإِسْلَامِ وَفِيهِ يَوْمَ إِمَامِ الْمَالِكِيَّةِ . وَعَنْ يَمِينِ الْمَقْصُورَةِ مَحْرَابُ الْحَنْفِيَّةِ وَفِيهِ يَوْمَ إِمَامِهِمْ وَيَلِيهِ مَحْرَابُ الْحَنَابِلَةِ وَفِيهِ يَوْمَ إِمَامِهِمْ . وَلهَذَا

كل بلاط منها ثمان عشرة خطوة . وقد قامت على أربع وخمسين سارية وثمانى أرجل جصية تتخللها وست أرجل مرخمة مرصعة بالرخام الملون قد صور فيها أشكال محاريب و سواها وهى تُقلُّ قبة الرصاص التى أمام المحراب المسماة بقبة النسر كأنهم شبهوا المسجد نسرا طائرا والقبة رأسه وهى من أعجب مباني الدنيا و من أى جهة استقبلت المدينة بدت لك قبة النسر ذاهبة فى الهواء مُنيفة على جميع مباني البلد . وتُدير بالصحن بلاطات ثلاثة من جهاته الشرقية والغربية والجوفية . سعة كل بلاط منها عشر خُطى وبها من السوارى ثلاث و ثلاثون و من الارجل أربع عشرة . وسعة الصحن مائة ذراع وهو من أجمل المناظر و أتمها حسنا وبها يجتمع أهل المدينة بالشيا من قارى ومحدث و ذاهب و يكون انصرافهم بعد العشاء الأخيرة و إذا لقي أحد كبارهم من الفقهاء و سواهم صاحباً له أسرع كل منهما نحو صاحبه و حط رأسه و فى هذا الصحن ثلاث من القباب إحداها فى غربته وهى أكبرها و تُسمى قبة عائشة أم المؤمنين وهى قائمة على ثمان سوارى من الرخام مزخرفة بالفصوص والأصبغة الملونة مُسقفة بالرصاص يقال إن مال الجامع كان يُخترن بها . و ذكر لى أن فوائد مُستغلات الجامع و مجابيه نحو خمسة وعشرين ألف دينار ذهباً فى كل سنة . والقبة

الذي تولى بناءه وإتقانه أمير المؤمنين الوليد بن عبد الملك بن مروان .
ووجه إلى ملك الروم بَشَطَنْطِينِيَّةَ يأمره أن يبعث إليه الصنَّاع
فبعث إليه اثني عشر ألف صانع و كان موضع المسجد كنيسة فلما
افتتح المسلمون دمشق دخل خالد بن الوليد رضى الله عنه من إحدى
جهاتها بالسيف فانتهى إلى نصف الكنيسة ودخل أبو عبيدة بن
الجراح رضى الله عنه من الجهة الغربية صلحا فانتهى إلى نصف
الكنيسة فصنع المسلمون من نصف الكنيسة الذى دخلوه عَنَوَةً مسجدا
وبقى النصف الذى صالحوا كنيسة فلما عزم الوليد على زيادة الكنيسة
فى المسجد طاب من الروم أن يبيعوا منه كنيستهم تلك بما شاءوا
من عَوْض فأبوا عليه فانتزعها من أيديهم و كانوا يزعمون أن الذى
يهدمها يُجَنُّ فذكروا ذلك للوليد فقال أَنَا أَوَّلُ من يجن فى سبيل الله
وَأَخَذَ الْقَاسَ وجعل يهدم بنفسه فلما رأى المسلمون ذلك تتابعوا
على الهدم و أَكْذَبَ اللهُ رَعْمَ الروم . وزين هذا المسجد بفصوص
الذهب المعروفة بِالْفُسَيْفِسَاءِ تُخَالطُهَا أنواع الأصبغة الغربية الحُسن .
و ذَرَعَ المسجد فى الطول من الشرق إلى الغرب مائتا خطوة وهى
ثلثمائة ذراع و عرضُه من القبلة إلى الجوف مائة و خمس و ثلثون
خطوة وهى مائتا ذراع . وعدد شَمَسَاتِ الزُّجاجِ الملوَّنة التى فيه
أربع و سبعون و بلاطاته ثلاثة مستطيلة من شرق إلى غرب سَعَةٌ

﴿ ذكر قُبَّةِ الصَّخْرَةِ ﴾

وهي من أعجب المباني وأتقنها وأغربها شكلا قد توفّر
حظّها من المحاسن وأخذت من كل بديعة بطرف وهي قائمة على
نَشْرِ في وسط المسجد يصعد إليها في دَرَج رُخام ولها أربعة أبواب .
والدائر بها مفروش بالرخام أيضا محكم الصنعة و كذلك داخلها .
وفي ظاهرها وباطنها من أنواع الزواقة ورائق الصنعة ما يُعجز الواصف
وأكثر ذلك مُغَشَّى بالذهب فهي تتلألأ نورا وتلمع لمعان البرق .
يُحَار بصر متأملها في محاسنها ويقصر لسان رائيها عن تمثيلها وفي
وَسَط القبة الصخرة الكريمة التي جاء ذكرها في الآثار فإنّ النبيّ صلي
الله عليه وسلم عرج منها إلى السماء وهي صخرة صماء ارتفاعها
نحو قامة وتحتها مغارة في مقدار بيت صغير ارتفاعها نحو قامة أيضا
يُنزل إليها على دَرَج وهناك شكل محراب وعلى الصخرة شِبَا كان
اثنان محكما العمل يعلقان عليها أحدهما وهو الذي يلي الصخرة من حديد
بديع الصنعة والثاني من خشب وفي القبة دَرَقَة كبيرة من حديد معلقة
هنالك والناس يزعمون أنها درقة حمزة بن عبد المطّلب رضی الله عنه .

﴿ ذكر جامع دمشق المعروف بجامع بني أمية ﴾

وهو أعظم مساجد الدنيا احتفالا واتقنها صناعة وأبدعها
حسنا وبهجة وكملا ولا يعلم له نظير ولا يوجد له شبيه وكان

إلى قصده . لغرابه ما أتى به . و كيفية احتياله في صعوده أنه رمى
بُشْأَبَةً قد عقد فوقها خيطاً طويلاً وعقد بطرف الخيط جبلاً وثيقاً
فجتاوزت النشابة أعلى العمود معترضةً عليه ووقعت من الجهة المُوَازِيَةِ
للرامي فصار الخيط معترضا على أعلى العمود فجذبته حتى توسط الجبل
أعلى العمود مكان الخيط فأوثقه من إحدى الجهتين في الأرض وتعلق
به صاعداً من الجهة الأخرى واستقرّ بأعلاه وجذبَ الجبلَ واستصحب
من احتمله فلم يهتد الناس لحيلته وعجبوا من شأنه .

﴿ ذِكْرُ الْمَسْجِدِ الْمُقَدَّسِ بِالْقُدْسِ ﴾

هو من المساجد العجيبة الرائقة الفائقة الحُسن . يقال : إنه
ليس على وجه الأرض مسجد أكبر منه وإن طوله من شرق إلى غرب
سبعمائة وثلثان وخمسون ذراعاً بالذراع المالكية وعرضه من القبلة
إلى الجوف أربعمائة ذراع وخمس وثلثون ذراعاً . وله أبواب
كثيرة في جهاته الثلاث . وأما الجهة القبليّة منه فلا أعلم بها إلا باباً
واحداً وهو الذي يدخل منه الإمام . والمسجد كله فضاء غير مُسَقَّفٍ
إلا المسجد الأقصى فهو مسقّف في النهاية من إحكام العمل وإتقان
الصنعة مُمَوَّهٌ بالذهب والأصِنَّةِ الرائقة وفي المسجد مواضع
سواه مسقّفة .

مائة وأربعون شبرا وهو على تَلٍّ مرتفع . ومسافة ما بينه وبين
 المدينة فرسخ واحد في بَرٍّ مستطيل يحيط به البحر من ثلاث جهات
 إلى أن يتصل البحر بسور البلد فلا يمكن التوصل إلى المنار في
 البرِّ إلا من المدينة . وفي هذا البر المتصل بالمنار مقبرة الاسكندرية .
 وقصدت المنار عند عَوْدِي إلى بلاد المغرب عام خمسين وسبعمئة
 فوجدته قد استولى عليه الخراب بحيث لا يمكن دخوله ولا الصعود
 إلى بابه . وكان الملك الناصر رحمه الله قد شرع في بناء منار مثله
 بأزانه فعاقه الموت عن إتمامه .

﴿ ذكر عمود السَّوَارِي ﴾

ومن غرائب هذه المدينة عمود الرُّخام الهائل الذي بخارجها
 المسمَّى عندهم بعمود السَّوَارِي . وهو متوسط في غابة نخل وقد
 امتاز عن شجراتها سُموًّا وارتفاعا وهو قطعة واحدة مُحَكَّمَةٌ النَّحْتِ
 قد أُقِيمَ على قواعد حجارة مُرَبَّعة أمثال الدِّكَاكين العظيمة . ولا
 تعرف كيفية وضعه هنالك ولا يُتَحَقَّقُ مَنْ وَضَعَهُ . قال ابنُ جَزَيٍّ :
 أخبرني بعض أشياخي الرِّحَالِين أن أحد الرُّمَاتِ بالاسكندرية صعد
 إلى أعلى ذلك العمود ومعه قوسه وكنانته واستقر هنالك وشاع خبره
 فاجتمع الجمُّ الغفير لمشاهدته وطال العجب منه وخَفِيَ على النَّاسِ وجهُ
 احتياله . وأظنه كان خائفا أو طالبَ حاجة فانتج له فعله الوصول

المغرب . الجامعة لمفترق المحاسن لتوسطها بين المشرق والمغرب
فكل بديعة بها اجتلائها، وكل طُرقة فإليها انتهأها، وقد وصفها
الناس فأطنبوا، وصنّفوا في عجائبها فأغرّبوا . وحسبُ المشرف
إلى ذلك ما سطره أبو عبيدٍ في كتاب المسالك .

﴿ ذِكْرُ أَبْوَابِهَا وَمَرَسَاهَا ﴾

ولمدينة الاسكندرية أربعة أبواب : باب السِّدْرَة وإليه
يُشرع طريق المغرب ، وباب الرشيد ، وباب البحر ، و الباب الأخضر
وليس يُفتح إلا يوم الجمعة فيخرج الناس منه إلى زيارة القبور ولها
المَرَسَى العظيم الشأن . ولم أر في مراسى الدنيا مثله إلا ما كان من
مرسى كُولْمٍ وَقَالِيْقُوطَ ببلاد الهند ومرسى الكفَّارِ بِسُوداقَ ببلاد
الأتراك ومرسى الزيتون ببلاد الصِّينِ .

﴿ ذِكْرُ الْمَنَارِ ﴾

قصدتُ المنارَ في هذه اوجِهة فَرَأيتُ أحدَ جوانبه متهدِّمًا .
وصِفَّتِه أَنه بناءٌ مُرَبَّعٌ ذاهبٌ في الهواءِ وبابه مرتفعٌ على الأرضِ
وإزاءَ بابه بناءٌ بقدر ارتفاعه وُضعتَ بينهما ألواحُ خشبٍ يُعبرُ
عليها إلى بابه فإذا أُزيلتْ لم يكن له سبيلٌ . وداخلَ البابِ موضعٌ
جلوسِ حارسِ المنارِ . وداخلَ المنارِ بيوتٌ كثيرةٌ . و عرضَ المَرِّ
بداخله تسعة أشبارٍ و عرضَ المنارِ من كلِّ جهةٍ من جهاته الأربعِ

عُكَازَتِي هِيَ نَاطِرِي هَل فِي جَمَادٍ مِنْ بَصْرٍ
يَجْرِي الصَّفَارُ وَيَلْبَسُونَ وَيَتَعَوَّنَ وَلَا ضَرَرَ
يَتَمَتُّونَ بِمَا يَرَوْنَ مِنَ الْجَمَالِ الْمُفْتَخَرِ
وَ أَنَا ضَرِيرٌ قَاعِدٌ فِي عُقْرِ بَيْتِي مُسْتَقِرٌ
وَيَلَاهُ هَل أَقْضَى الْحَيَاةَ بِغَيْرِ عَيْنٍ أَوْ نَظَرٍ
مَاذَا جَنَيْتَ مِنَ الذُّنُوبِ بِهَا يَأْكُنِي الْقَدَرُ
يَا أُمَّ ضَاقَ بِي الْقَضَا وَمِنَ الْعَمَى قَلْبِي انْكَسَرَ
يَا أُمَّ ضَمِّينِي إِلَيْكَ فَلَيْسَ غَيْرُكَ مِنْ يَرَى
يَا أُمَّ لَا تَبْكِي عَلَيَّ رَعَاكَ مِنْ خَلْقِ الْبَشَرِ
اللَّهُ يَلْطَفُ بِي وَيَصْرِفُ مَا نُقَاسِي مِنْ كَدَرٍ

٦٩

❦ من رِحْلَةِ ابْنِ بَطُوطَةَ ❦

❦ وَصْفُ الْإِسْكََنْدَرِيَّةِ ❦

ثم وصلنا في أول جمادى الأولى مدينة الاسكندرية حرسها الله تعالى
وهي الشجر المحروس، والقطر المأنوس، العجبة الشان، الأصيلة البنيان،
بها ما شئت من تحسين وتحصين، وماثر دنيا ودين. كرمت مغانيها،
ولطفت معانيها، وجمعت بين الضخامة والإحكام مبانيها. فهي
الفريدة تجلّى سناها، والخريدة تجلّى في حلالها. الزاهية بجمالها

العنكبوت: بالعقل قد سُدَّتِ والرأى السديدي على
 كلِّ البريةِ حتى صرت كالعلم
 رَقَّ الجناحان والعيان أَرَقَّتَا
 سُبحانَ رَبِّي كم أَوْلَاكٍ مِنْ هَمَمٍ
الذبابة: يا سيدي لك مني الشكرُ خالصُهُ
 إذ في مديحك هذا اللفظ الكلم
 هَذِي يَدِي أَسْتَمِيعُ العذر عن غَضَبِي
 من سوء ظنِّ قد يأتيك بالألم
العنكبوت: هاتي يديك فقد أفلحت في حيلي
 أن آكلنك أكل الجائع النهيم
 قد غرَّك المدح مني وانخدعت به
 فذقت منه صنوف الحنْف والعدم
المغزى: إن تقبل المدح ممن يستميلك في
 شرِّ عَضِضْت بَنان الكف من ندم

٦٨

﴿ أَنَّهُ طِفْلٌ ضَرِيرٌ ﴾

يا أمَّ ما شكل السماء..... و ما الضياء و ما القمر
 بجَمالِها تَتَحَدَّثُ... و لا أرى منها الأثر
 هل هذه الدنيا ظلام... في ظلام مستر
 يا أمَّ مَدِي لِي يَدِيكَ عَسَى يَزِيلُنِي الضَّجْرُ
 أمشي أخاف تعثراً وسط النهار أو السحر
 لا أهتدي في السير إن طال الطريق وإن قصر
 فالنور عندي كالظلام... و الأستطالة كالقصر
 أمشي أحاذر أن يصاب... دَفَنِي إِذَا أَخْطُو خَطْرُ
 والأرض عندي يستوى منها البسائط و الحفر

بمارة عظيمة ويضعونها في هذه الأماكن . حتى إذا قامت القيامة
 وجدت كل روح جسمها باقيا فتدخله لتعيد إليه الحياة .
 والأحجار التي بُنيت منها هذه الأهرام كبيرة الحجم عظيمة
 الثقل . لا يستطيع عشرة رجال حمل الواحد منها . وكانوا يقطعونها
 من جبال المقطم و يُشَوَّنَ حَدُورًا من الرَّمْل بين الجبل و مكان
 البناء و يُزْلِقُونَهَا عَلَيْهِ ثُمَّ يرفعونها بِرَوَافِعِ آيَةٍ و يُشَتُّونَهَا فِي مَوْضِعِهَا .
 و فِي هَرَمِ الْحِيزَةِ الْأَكْبَرِ جَمَلَةٌ عُرفَ . بعضها صغير و بعضها
 كبير . و فِي وَسْطِهِ بئر عميقة يقال إنهم كانوا يتخذونها مِرْوَلَةً يعرفون
 بها الزمن .

٦٧

العنكبوت و الذبابة

العنكبوت: إنني أرى طائرا في الجوّ مرتفعا له طين يُحاكي أحسن النعم
 هذي الذبابة قد جاءت توائسنا أهلا وسهلا بمن أهوى من القدم
الذبابة: ما ذا تُريد بترحيب قصدت به إيداء شخص يودّ العيش في سلم
 إني علمت بأن العنكبوت إذا رأى الذبابة لم يترحم من القرم
العنكبوت: هذا كلام عدوٍ كله حسد لا تسمعيه وكوني عنه في صم
 لو تنظرين لما هيأت من فرش ومن طعام لسرت اليوم بالقدم
الذبابة: لا لا أجيء لدار انت تسكنها علما بأنك تسعي أن تُريق دمي
 لا حاجة اليوم تدعوني إلى نظري في قلب بيتك فاتركني ولا تلم

ولم يكن طلب العلم بالأزهر مقصورا على المصريين وُحدهم بل كان
مباحا للمسلمين القادمين إليه من كل بقاع الأرض تكفلهم الأوقافُ
الكثيرة التي حُبست عليه وما زال كذلك بين ارتقاء وانحطاط حتى
جاء محمدُ عليٌّ باشًا والى مصر . وأمنَ البلاد وأراح الناس من
الفساد فأخذ الأزهر يستعيد زهوه ومقامه وأصبح عددُ طلابه في
هذه الأيام أكثر من عشرة آلافِ نفس . وتخرَّج فيه علماء عاملون
نشروا الفضل والحكمة في جميع الأقطار الإسلامية .

❖ الأهرامُ ❖

كان المصريون القدماء أمهرَ أهل الأرض في صناعاتهم وأعمالهم
حتى إن كثيرا منها لا تزال طريقة عمله سرا غامضا إلى الآن . و
من ذلك الأهرام الكثيرة التي بنوها في كثيرٍ من الجهات فإنها آيةٌ
في إتقان الصنعة وفي الضخامة .

وأهمُّ هذه الأبنية أهرام الحيزة الثلاثة العظام . بنى أكبرها الملكُ
خوفو منذ أكثر من خمسة آلاف سنة . وهو هو لم يُبله مرور
هذه الآلاف من السنين وكان مُجصَّصا ومطليا بدهانٍ أملسٍ
منقوشٍ عليه صورٌ وكتابات من كتابتهم الرسمية .

والسبب في إقامة هذه الأهرام العظيمة أنهم كانوا يعتقدون
أن الأرواح تعود إلى أجسامها يوم القيامة فكانوا يحفظون الأجسام

رصينٍ وكان خاصاً بالرَّشيدِ آخِذاً لِصِلاتِهِ وَ لَهُ تَصَانِيفُ كَثِيرَةٌ .
 وَ كان هرونُ الرِّشيدُ قد استخْلَصه لِمَجْلِسِهِ وَ عُمَرَ نِيفاً وَ تَسْعِينَ سَنَةً .
 وَ رثاهُ الحِسنُ بنُ مالِكٍ :

لَا دَرَّ دَرٌّ نَبَاتِ الْأَرْضِ إِذْ فَجِعَتْ   بِالْأَصْمَعِيِّ لَقَدْ أَبَقَتْ لَنَا أَسْفَا
 عِشْ مَا بَدَأَ لَكَ فِي الدُّنْيَا فَلَسْتَ تَرَى   فِي النَّاسِ مِنْهُ وَ لَا فِي عِلْمِهِ خَلْفَا

الجامع الأزهر

لَمَّا فَتَحَ مِصرَ القائِدُ جَوْهَرُ بِاسْمِ المَعزِّ لِدينِ اللهِ الفاطميِّ أَنشَأَ
 فِي الثُّلْثِ الأخيرِ مِنَ القَرْنِ الرَّابِعِ لِلهجرةِ مَدِينَةً شِمَالِ القُسْطَاطِ مَدِينَةَ
 عَمْرٍو بنِ العاصِ وَ أسَّسَ فِيهَا مَسْجِداً يَفوقُ مَسْجِدَ عَمْرٍو اتِّسَاعاً وَ
 عَظَمَةً لِيُحوِلَ السَّكَّانَ بِذَلِكَ العَمَلِ إِلى مَدِينَتِهِ الجَدِيدَةِ . وَ أَنشَأَ فِيهِ
 مَدْرَسَةً يُؤمُّهَا الطُّلابُ مِنْ كُلِّ البِلادِ يَتَلَمَّونَ عِلْمَ اللُّغَةِ وَ عِلْمَ الدِّينِ .
 أَخَذَ هَذَا المَسْجِدَ مِنْ ذَلِكَ الحِينِ يَزْدادُ عِمارةً وَ فِخامةً بِتَوَالِي
 مَلوكِ مِصرَ وَ أُمراءِهِمْ وَ كلِّهِمْ يُضِيفُ إِلى بِنائِهِ أَوْ يَحْبِسُ عَلَيْهِ أَوْ قافلاً
 تَقومُ بِنَفقَتِهِ . وَ بَنيتُ فِيهِ أَرْوَقةٌ خَاصَّةٌ بِكُلِّ قَبيلٍ مِنَ النَّاسِ يَقيمونَ
 فِيهَا لِكَي يَنقُطِعوا لَطَبَ العِلْمِ . وَ ما زالَ يعلو مَقامُهُ وَ يَثبُو صِيئُهُ وَ يَزِيدُ
 طُلابُهُ إِلى أَنَّ أَضْحى أَكْبَرَ مَدْرَسَةِ جَامِعَةِ إِسلامية تُعَلَّمُ فِيهِ سائرَ
 العِلْمِ الدِّينيةِ وَ الدُّنيويةِ حَتى المَوْسِيقى كانت تُعَلَّمُ فِيهِ فِي الزَّمانِ الماضى .

— سيبويه —

١٢١ - ١٦١ م . ٧٢٠ - ٢٧٩ م

هو أبو إسحق عمرو الطائفي وسيبويه لقب بالفارسية معناه راحة
الشفاح . و كان من أهل فارس و منسأه بالبصرة . و كان أعلم
المتقدمين والمتأخرين بالنحو . كان أضده عن الجليل و لم يوضع فيه
مثل كتابه . قال الجاحظ : أردت الخروج إلى محمد بن عبد الملك
ففكرت في شيء أهديه له فلم أجد شيئاً أشرف من كتاب سيبويه .
فقال : و الله ما أهديت إلى شيئاً أصب إلى منه . و كان يقال
بالبصرة : قرأ فلان الكتاب فيمهم أنه كتاب سيبويه . و كان أبو
عثان الملازني يقول : من أراد أن يعمل كتابا كبيرا في النحو بعد
كتاب سيبويه فليستح . و توفي سيبويه بقرية من قرى شيراز .

— الأصبعي —

هو أبو سعيد عبد الملك الباهلي من أبناء عدنان . و كان
علما عارفا بأشعار العرب و آثارها كثير التطوف في البوادي لاقتباس
علومها و تلحق أخبارها . فهو صاحب غرائب الأشعار و عجائب
الأخبار و قدوة الفضلاء و قبلة الأدياء . قد استولى على الغنات في
حفظ اللغات و ضبط العلوم الأدبيات . صاحب دبري متين و عقل

فالصرف علم نعرف به ما يجب أن تكون عليه بنية الكلمة
 قبل انتظامها في الجملة . والنحو علم نعرف به ما يجب أن يكون
 عليه آخر الكلمة بعد انتظامها في الجملة .

٦٢

❦ الخليل بن أحمد ❦

❦ ١٠٠ - ١٧٤ هـ . ٧١٩ - ٧٩١ م ❦

هو الخليل بن أحمد البصري الفراهيدي إمام العربية وسيّد
 أهل الأدب قاطبة وهو أول من دَوّن اللغة العربية وجمعها في
 كتاب واحد . و كتابه هذا يُسمّى كتاب العين لأنّ أول
 حرف فيه حرف العين . وهو أول من استنبط علم العروض و
 أخرجه إلى الوجود . وكان له معرفة بالإيقاع والنغم . وتلك
 المعرفة أحدثت له علم العروض فانهما متقاربان جداً . وقيل إنه
 مر يوماً بسوق الصفارين فسمع دققة مطارقهم على الطسوت فأدّاه
 ذلك إلى تقطيع أبيات الشعر وفتح عليه بعلم العروض . وكان
 الخليل رجلاً صالحاً عاقلاً حليماً ذكياً واتفق العلماء على جلالته و
 فضائه و تقدّمه في علوم العربية .

واللغة العربية هي الكلمات التي يعبر بها العرب عن أغراضهم . وقد وصلت إلينا من طريق النقل وحفظها لنا القرآن الكريم والأحاديث الشريفة وما رواه الثقات من منشور العرب ومنظومهم .

ولما خشى أهل العربية من ضياعها بعد أن اختلطوا بالأعجم دونوا مفرداتها في القواميس وجعلوا لها أصولا وقواعد تحفظها من الخطأ فصارت بذلك علوما تُدرّسُ وفنوناً تُقرأ وتسمى هذه العلوم العلوم العربية .

فالعلوم العربية هي العلوم التي يتوصل بها إلى عصمة اللسان والقلم عن الخطأ وهي ثلاثة عشر علما : الصرف ، والنحو ، والرسم ، والمعاني ، والبيان ، والبديع ، والعروض ، والقوافي ، وقرض الشعر ، والانشاء ، والخطابة ، وتاريخ الأدب ، ومثن اللغة . وأهم هذه العلوم الصرف والنحو .

وللكلمات العربية حالتان ، حالة أفراد وحالة تركيب . فالبحث عنها وهي مفردة لتكون على وزنٍ خاصٍ وهيئة خاصة هو من موضوع علم الصرف . والبحث عنها وهي مركبة مع غيرها ليكون آخرها على ما يقتضيه منهج العرب في كلامهم من زخم أو نصب أو جر أو جزم أو بقاء على حالة من غير تغيير هو من موضوع علم النحو .

لأَرْبَابِ الْغَفَلَةِ، وَالْأُمَّمِ الْحَالِيَةِ، وَالْقُرُونِ الْمَاضِيَةِ! يَا مَعْشَرَ إِيَادِي!
 أَيْنَ الْآبَاءِ وَالْأَجْدَادِ، وَأَيْنَ الْمَرِيضِ وَالْمُؤَادِ، وَأَيْنَ الْفَرَاغَةِ الشَّدَادِ،
 أَيْنَ مِنْ بَنِي وَشَيْدٍ، وَزُخْرَفٍ وَنَجْدٍ، أَيْنَ الْمَالِ وَالْوَلَدِ، أَيْنَ مَنْ
 بَغَى وَطَنِي، وَجَمَعَ فَأَوْعَى وَقَالَ أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى؟ أَلَمْ يَكُونُوا
 أَكْثَرَ مِنْكُمْ أَمْوَالًا، وَأَطْوَلَ مِنْكُمْ آجَالًا؟ طَحَنَهُمُ الثَّرَى بِكَلْكَلِهِ،
 وَمَزَقَهُمْ بِطَوِيلِهِ، فَتَكَ عِظَامَهُمْ بِالْيَةِ، وَبَيَّوْتَهُمْ خَالِيَةً، عَمَّرَتْهَا الذَّنَابُ
 الْعَاوِيَةَ، كَغَلًا، بَلْ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ، لَيْسَ بِوَالِدٍ وَلَا مَوْلُودٍ. ثُمَّ
 أَنْشَأَ يَقُولُ:

فِي الذَّاهِبِينَ الْأَوَّلِينَ مِنَ الْقُرُونِ لَنَا بَصَائِرُ
 لَمَّا رَأَيْتُ مَوَارِدًا لِلْمَوْتِ لَيْسَ لَهَا مَصَادِرُ
 وَرَأَيْتُ قَوْمِي نَحْوَهَا يَمِضِي الْأَصَاغِرُ وَالْأَكَابِرُ
 لَا يَرْجِعُ الْمَاضِي إِلَّا سِيًّا وَلَا مِنْ الْبَاقِينَ غَايِرُ
 أَيْقَنْتُ أَنِّي لَا مَحَا... لَهَ حَيْثُ صَارَ الْقَوْمُ صَائِرُ

٦١

﴿اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ وَعِلْمُهَا﴾

اللُّغَةُ أَلْفَاظٌ يُعَبَّرُ بِهَا كُلُّ قَوْمٍ عَنْ مَقَاصِدِهِمْ . وَاللُّغَاتُ
 كَثِيرَةٌ وَهِيَ مُخْتَلِفَةٌ مِنْ حَيْثُ اللَّفْظُ مُتَّحِدَةٌ مِنْ حَيْثُ الْمَعْنَى أَيْ إِنَّ
 الْمَعْنَى الْوَاحِدَ الَّذِي يُخَالِجُ ضَمَائِرَ النَّاسِ وَاحِدٌ وَلَكِنَّ كُلَّ قَوْمٍ يَعْبرُونَ
 عَنْهُ بِلَفْظٍ غَيْرِ لَفْظِ الْآخَرِينَ .

الدارين . واعلموا اني اول محبوب الي ما دعوكم اليه . واني عند ملتقى الجمعين حامل نفسي على طائفة القوم لادريق فقاتله ان شاء الله تعالى فاحموا معي فان هلك بده فقد كفيت امره ولم يعوزكم بطل عاقل تستبدون اموركم اليه و ان هلكت قبل و صول اليه فاعلموني في عزيتي هذه واحموا بانفسكم عليه و اكنفوا اللهم من فتح هذه الجزيرة بقاته .

٦٠

خطبة قس بن ساعدة اليادي

يا ايها الناس ! اسمعوا و عوا ، و اذا وعيت فانتموا ، اِنَّه من عاش مات ، و من مات فات ، و كل ما هو آت آت ، مطر و نبات ، و ارزاق و اقوات ، و آباء و امهات ، و احياء و اموات ، جمع و اشنات ، و آيات بعد آيات ، ان في السماء لخبيرا ، و ان في الارض لعيبرا ، ليل داج ، و سماء ذات ابراج ، و ارض ذات فجاج ، و يجاز ذات امواج . مالي اري الناس يذهبون و لا يرجعون ؟ ارضوا بالمقام فاقاموا ، ام تركوا هناك فناوموا ؟ انتم قس قسا حقا لا خاننا فيه و لا ائما ، ان الله دينا هو احب اليه من دينكم الذي انتم عليه و نبيا قد حان حينه و اظلكم اوانه و ادرككم ابابه . فطوبى لمن ادركه قامن به و هداة ! و وابل لمن خالفه و عصاه ! ثم قال : تبأ

﴿ خطبة طارق بن زياد قبل فتوح الأندلس ﴾

لما بلغ طارقاً دُثُو لُدْرِيْق قام في أصحابه فحمد الله وأثنى عليه بما هو أهله ثم حثَّ المسلمين على الجهاد ورغَّبهم ثم قال : أيها الناس ! أين المفرُّ؟ البحرُ من ورائكم والعدو أمامكم وليس لكم والله إلا الصِدْقُ والصبرُ واعلموا أنكم في هذه الجزيرة أضيْعُ مِنَ الأيتامِ في مَأْدَبَةِ اللِّئَامِ وقد استقبلكم عدوُّكم بجيشه وأسلحته وأقواته موفورةً وأنتم لا وِزَرَ لكم إلا سُيُوفُكم ولا أقوات إلا ما تَسْتَخْلِصُونَهُ من أيدي عدوِّكم . وإن امتدت بكم الأيام على افتقاركم ولم تُنجزوا لكم أمراً ذهبَ رِيحُكم وتعوَّضتِ القلوبُ من رُعبِها منكم الجُرأةَ عليكم فادفعوا عن أنفسكم خِذْلانَ هذه العاقبة من أمركم بمناجزةِ هذا الطاغيةِ ^(١) فقد أَلَّتْ به إليكم مدينته الحَصِيْنَةُ وإن انتهازَ الفرصةِ فيه لُممكن إن سمحتم لأنفسكم بالموت . وإني لَمْ أُحذِرْكم أمراً أنا عنه بِنَجْوَةٍ ولا حملتكم على خُطَّةٍ أرخصُ متاعٍ فيها النفوسُ إلاَّ أبداً بنفسى . واعلموا أنكم إن صبرتم على الأشقِّ قليلاً استمتعتم بالأُرْفَةِ الأَلَدِ طويلاً . فلا ترغبوا بأنفسكم عن نفسى ^(٢) فما حظُّكم فيه بأوفرَ من حظِّي . والله تعالى وليُّ إِنْجَادِكُمْ على ما يكون لكم ذكراً في

^{١)} Stupanjem u borbu sa ovim silnikom sačuvajte sebe, da konačno ne ostanete na cjedilu u ovom vašem poduzeću.

^{٢)} Ne pretpostavljajte svoj život mome!

عليه وسلم ارتدَّت العرب ومنتت شأتها وبعيرها وأجمع رأينا كلنا أصحاب محمدٍ صلى الله عليه وسلم أن قلنا له يا خليفة رسول الله إن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يُقاتل العرب بالوحي والملائكة يمدُّه الله بهم وقد اتقطع ذلك اليوم فالزم بيتك ومسجدك فإنه لا طاقة لك بقتال العرب فقال أبو بكر الصديق: أو كلِّم رأيه على هذا؟ فقلنا: نعم. فقال: والله لأن خِرَّ من السماء فتخطفني الطير أحبُّ إليَّ من أن يكونَ هذا رأياً. ثم صعد المنبر فحمد الله وكبره وصلى على نبيه صلى الله عليه وسلم ثم أقبل على الناس فقال: أيها الناس من كان يعبدُ محمدًا فإنَّ محمدًا قد مات ومن كان يعبدُ الله فإنَّ الله حي لا يموت. أيها الناس إنَّ كثرَ أعداؤكم وقلَّ عددُكم ركبَ الشيطان منكم هذا المركب¹⁾. والله ليُظهرنَّ الله هذا الدينَ على الأديان كلها ولو كرهَ المشركون. قوله الحقُّ ووعده الصدقُ. بل تَهْدِفُ بالحقِّ على الباطل فيدمغه فاذا هو زاهقٌ. وكم من فئةٍ قليلةٍ غلبتُ فئةً كثيرةً بإذنِ الله والله مع الصابرين. والله أيها الناس لو أفردتُ من جميعكم لجاهدْتهم في الله حقَّ جهاده حتى أُبلىَ بنفسى عُذراً أو أُقتلَ قتلاً. والله أيها الناس لو منعوني عقلاً لجاهدْتهم واستعنتُ عليهم الله وهو خيرُ معينٍ. ثم نزل فجاهدَ في الله حقَّ جهاده حتى أذعنتِ العربُ بالحقِّ.

¹⁾ Zar će vas satana ovako zavesti (zajahati) stoga što je vaših neprijatelja mnogo, a vas malo!

﴿ خُطْبَةُ عُمَرَ حِينَ وُلِّيَ الْخِلَافَةَ ﴾

صَدَدَ الْمُنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي دَاعٍ فَأَمِّنُوا، اللَّهُمَّ إِنِّي غَلِيظٌ فَلَيْسَنِي لِأَهْلِ طَاعَتِكَ بِمُوافِقَةٍ الْحَقِّ ابْتِغَاءً وَجِهَكَ وَالدَّارِ الْآخِرَةِ، وَارْزُقْنِي الْغِلْظَةَ وَالشَّدَّةَ عَلَى أَعْدَانِكَ وَأَهْلِ الدَّعَاةِ وَالنِّفَاقِ مِنْ غَيْرِ ظَلَمٍ مِنِّي لَهُمْ وَلَا أَعْتِدَاءٍ عَلَيْهِمْ . اللَّهُمَّ إِنِّي شَحِيحٌ فَسَخِّنِي فِي نَوَابِ الْمَعْرُوفِ قَصْدًا مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ وَلَا رِيَاءٍ وَلَا سُمْعَةٍ . وَاجْعَلْنِي أَبْنَى بِذَلِكَ وَجِهَكَ وَالدَّارِ الْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي خَفْضَ الْجَنَاحِ وَلِينَ الْجَانِبِ لِلْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ إِنِّي كَثِيرُ الْغَفْلَةِ وَالنِّسْيَانِ فَالْهَمِّنِي ذِكْرَكَ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَذَكَرَ الْمَوْتَ فِي كُلِّ حِينٍ . اللَّهُمَّ إِنِّي ضَعِيفٌ عِنْدَ الْعَمَلِ بِطَاعَتِكَ فَارْزُقْنِي النَّشَاطَ فِيهَا وَالْقُوَّةَ عَلَيْهَا .

﴿ تَوَاضَعُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ﴾

بَلَغَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ قَوْمًا يُفَضِّلُونَهُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَثَبَ مُغَضِّبًا حَتَّى صَعَدَ الْمُنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَصَلَّى عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَأُخْبِرُكُمْ عَنِّي وَعَنْ أَبِي بَكْرٍ . إِنَّهُ لَمَّا تَوَقَّفَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

بَصَدَقَاتِ نَجْرَانَ فَحَجَّ مَعَهُ . وَعَلَّمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ مَنَاسِكَهُمْ
 وَخَطَبَ النَّاسَ بِعَرَفَةَ خُطْبَتَهُ الَّتِي بَيَّنَّ فِيهَا مَا بَيَّنَّ : حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى
 عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ اسْمَعُوا قَوْلِي فَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَتَّقَاكُمْ
 بَعْدَ عَامِي هَذَا بِهَذَا الْمَوْقِفِ أَبَدًا . أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ
 عَلَيْكُمْ حَرَامٌ إِلَى أَنْ تَلْقَوْا رَبَّكُمْ كَحَرَمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا وَحَرَمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا .
 وَسَتَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ فَيَسْأَلُكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ وَقَدْ بَلَّغْتُ فَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ
 أَمَانَةٌ فَلْيُؤَدِّهَا إِلَى مَنْ ائْتَمَنَ عَلَيْهَا . وَإِنْ كَانَ رَبًّا فَهُوَ مَوْضِعٌ وَ
 لَكُمْ دُؤُسٌ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ . أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ الشَّيْطَانَ
 قَدْ يَسَّ أَنْ يُعْبَدَ بِأَرْضِكُمْ هَذِهِ أَبَدًا وَلَكِنَّهُ رَضِيَ أَنْ يُطَاعَ فِيمَا
 سِوَى ذَلِكَ مِمَّا تُحَقِّرُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ فَاحْذَرُوهُ عَلَى دِينِكُمْ . أَمَّا بَعْدُ
 أَيُّهَا النَّاسُ فَإِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا وَلِهِنَّ عَلَيْكُمْ حَقًّا . وَاسْتَوْصُوا
 بِالنِّسَاءِ خَيْرًا . فَاعْقِلُوا أَيُّهَا النَّاسُ وَاسْمَعُوا قَوْلِي فَإِنِّي قَدْ بَلَّغْتُ قَوْلِي
 وَتَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنْ اسْتَعَصَمْتُمْ بِهِ فَلَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا : كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ
 نَبِيِّهِ . أَيُّهَا النَّاسُ اسْمَعُوا قَوْلِي وَعَلِمُوا أَنَّ كُلَّ مُسْلِمٍ أَخُو الْمُسْلِمِ وَ
 أَنَّ الْمُسْلِمِينَ إِخْوَةٌ فَلَا يَحِلُّ لِأَمْرٍ مِنْ مَالِ أَخِيهِ إِلَّا مَا أَعْطَاهُ
 إِيَّاهُ عَنْ طَيِّبِ نَفْسٍ فَلَا تَظْلَمُوا أَنْفُسَكُمْ إِلَّا هَلْ بَلَّغْتُ . فَذُكِرَ
 أَنَّهُمْ قَالُوا : اللَّهُمَّ نَعَمْ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ
 اشْهَدْ . وَكَانَتْ هَذِهِ الْحَجَّةُ تُسَمَّى حَجَّةَ الْبَلَاغِ وَحِجَّةَ الْوَدَاعِ لِأَنَّهُ لَمْ
 يَحْجُ بَعْدَهَا . ثُمَّ انصَرَفَ إِلَى الْمَدِينَةِ فِي بَقِيَّةِ ذِي الْحِجَّةِ مِنَ الْعَاشِرَةِ .

بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَوَجَدَ بئْرًا فَنَزَلَ
 فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ وَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ التُّرَى مِنَ الْعَطَشِ ،
 فَقَالَ الرَّجُلُ : لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلَ الَّذِي كَانَ بَلَغَ
 مِنِّي فَنَزَلَ الْبئْرَ فَمَلَأَ خَنْفَهُ مَاءً ثُمَّ أَمْسَكَهُ فِيهِ حَتَّى يَرْتَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ
 فَشَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ فَغَفَرَ لَهُ .

مَنْ يُحْرِمَ الرَّفْقَ يُحْرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ . خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ
 ظَهْرِ غِنَى وَأَبْدَأُ بَيْنَ تَعُولٍ . إِذَا كَانُوا ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ
 الثَّلَاثِ فَإِنَّ ذَلِكَ يُجْزِنُهُ . الْقَضَاءُ ثَلَاثَةٌ : وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَانِ فِي
 النَّارِ فَمَا الَّذِي فِي الْجَنَّةِ فَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضَى بِهِ وَرَجُلٌ عَرَفَ
 الْحَقَّ وَجَارٌ فِي الْحَكْمِ فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلِ
 فَهُوَ فِي النَّارِ . لِأَنَّ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ أَحْبَلُهُ ثُمَّ يَأْتِي الْجِبَلَ فَيَأْتِي بِجُزْمَةٍ
 عَلَى ظَهْرِهِ فَيُبَيْعُهَا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ .

حَجَّةُ الْوُدَاعِ

مِنْ تَارِيخِ ابْنِ خَلْدُونَ

ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حَجَّةِ الْوُدَاعِ فِي خَمْسِ
 لَيَالٍ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ وَمَعَهُ مِنْ أَشْرَافِ النَّاسِ . وَدَخَلَ مَكَّةَ
 يَوْمَ الْأَحَدِ لِأَرْبَعِ خَلُونَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ . وَلَقِيَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ

وَلْتَبَعَنَّ كَمَا تَسْتَيْقِظُونَ . وَلْتَحَاسِبَنَّ بِمَا تَعْمَلُونَ وَلْتَجْزُونَ بِالْإِحْسَانِ
إِحْسَانًا وَبِالسُّوءِ سُوءًا . وَإِنَّهَا لَلْجَنَّةُ أَبَدًا أَوْ النَّارُ أَبَدًا وَإِنَّكُمْ
لَأَوَّلُ مَنْ أُنذِرَ بَيْنَ يَدَيِ عَذَابٍ شَدِيدٍ .

٥٥

بَفْضِ الْأَحَادِيثِ النَّبَوِيَّةِ

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ . الْمُسْلِمُ
مَنْ سَلِمَ الْمَسَامُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَوَعْدِهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى
دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ . مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ لَا يَشْكُرُ اللَّهَ . لَا حَسَدَ
إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ : رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا وَرَجُلٍ
آتَاهُ اللَّهُ مَا لَا فَسْطَطَهُ عَلَى هَلَاكِهِ فِي الْحَقِّ . يَهْرُمُ ابْنُ آدَمَ وَيَشِبُّ فِيهِ
اثْنَتَانِ : الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمُرِ . إِنَّ مِنْ أَحْسَنِكُمْ
إِلَى وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا وَإِنَّ أْبَفْضَكُمْ
إِلَى وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَائِرُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَهِّهُونَ
قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْمُتَفَهِّهُونَ ؟ قَالَ : الْمُتَكَبِّرُونَ . كُلُّكُمْ رَاعٍ
وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ
عَنْ رَعِيَّتِهِ ، وَالْمَرْأَةُ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا رَاعِيَةٌ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا ،
وَالْخَادِمُ فِي مَالِ سَيِّدِهِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ .

بواقعتها . فأطلقوها وأنفذوها إلى السلطان فاقبته وهو راكب وأنا
 في خدمته وفي خدمته خلق عظيم . فبكت بكاءً شديداً ومرغت
 وجهها في التراب . فسأل عن قصتها فأخبروه فرق لها ودمعت عينه
 وأمر باحضار الرضيع فوجدوه قد بيع في السوق فارتدده وأمر بدفع
 ثمنه إلى المشتري وأخذه منه . ولم يزل واقفاً حتى أحضر الطفل و
 سلم إليها . فأخذته وبكت بكاءً شديداً وضمتها إلى صدرها والناس
 ينظرون إليها ويبكون وأنا واقف في جملتهم فأرضعته ساعة . ثم
 أمر لها فحملت على فرس وألحقت بعسكرهم مع طفلها . فانظر إلى
 هذه الرحمة الشاملة لجنس البشر . اللهم إنك خلقتة رحيمًا فارحمه
 رحمةً من عندك يا ذا الجلال والاكرام ! وانظر إلى شهادة الأعداء
 له بالرافة والكرم .

و مآجة شهدت لها ضراتها والحسن ليس لحيته من منكر

٥٤

﴿أَوَّلُ خُطْبَةِ خَطْبِهَا النَّبِيُّ صَلَّى وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ حِينَ دَعَا قَوْمَهُ إِلَى الْإِسْلَامِ﴾

قال بعد أن حمد الله وأثنى عليه :

إِنَّ الرَّائِدَ لَا يَكْذِبُ أَهْلَهُ . وَاللَّهُ لَوْ كَذَبَ النَّاسَ مَا

كَذَبْتُكُمْ . وَلَوْ غَرَزْتُ النَّاسَ مَا غَرَزْتُكُمْ . وَاللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ حَقًّا . وَإِلَى النَّاسِ كَافَّةً وَاللَّهُ لَتَمُوتُنَّ كَمَا تَنَامُونَ

ظَنُّوا فِي الْبِلَادِ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ
 إِنَّ رَبَّكَ بِالرِّصَادِ . قَالَ مَالِكُ : فَصَمْتُ ثِيَابِي أَيْضًا مَخَافَةَ أَنْ
 يَجْلِسَ لِي دَمُهُ . فَأَهْمَكَ النَّصْرُ سَاعَةً ثُمَّ قَالَ : يَا ابْنَ طَاوُسِ نَاوِلْنِي
 الدَّوَاةَ . فَأَمْسَكَ ابْنُ طَاوُسٍ وَلَمْ يَنَاوِلْهُ إِلَّا بِهَا وَهِيَ فِي يَدِهِ . فَقَالَ :
 مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَنَاوِلَنِيهَا ؟ قَالَ : أَخْشَى أَنْ تَكْتُبَ بِهَا مَمْنُونَةَ اللَّهِ
 فَأَكُونَ شَرِيكَكَ فِيهَا . فَلَا سَمْعَ النَّصْرُ ذَلِكَ قَالَ : قَوْمًا عَنِّي . قَالَ
 ابْنُ طَاوُسٍ : ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْنِي . قَالَ مَالِكُ : فَمَا زِلْتُ أَعْرِفُ
 لابن طاووس بمدما فضاه .

قصّة الرضيع والسلطان صلاح الدين

من سيرة صلاح الدين القاضي ابن سعد

إِنَّهُ كَانَ لِلْمُسْلِمِينَ لُصُوفٌ يَدْخُلُونَ إِلَى حِيَامِ الْمَدِينِ فَيَسْرِقُونَ
 مِنْهُمْ الرِّجَالَ وَكَانَ مِنْ قِصَصِهِمْ أَنَّهُمْ أَخَذُوا ذَاتَ لَيْلَةٍ طِفْلاً رَضِيئاً
 لَهُ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ . وَسَارُوا بِهِ حَتَّى أَتَوْا إِلَى خِيْمَةِ السُّلْطَانِ وَعَرَضُوهُ
 عَلَيْهِ . وَكَانَ كُلُّ مَا يَأْخُذُونَهُ يَبْرِضُونَهُ عَلَيْهِ وَيُعْطِيهِمْ مَا أَخْذُوهُ وَلَا
 قَدْرَتَهُ أُمَّهُ بَاتَتْ مُسْتَفْتِيَةً بِالرَّوْبِلِ وَالثُّبُورِ طَوَّلَ اللَّيْلَ حَتَّى وَصَلَ خَبْرُهَا
 إِلَى مَلُوكِهِمْ . فَقَالُوا : إِنَّهُ رَجِمَ الْقَلْبَ وَقَدْ أَذْنَا لَكَ بِالخُرُوجِ . فَأَخْرَجْنِي
 وَأَطْلَبِيهِ مِنْهُ فَانَهُ يَدُهُ عَلَيْكَ . فَخَرَجْتَ تَسْتَمِثُ إِلَى الْحَرَسِ فَأَخْبَرْتَهُمْ

وكان عنده وقتئذٍ مسلمة بن عبد الملك فوجهه أربعين ألفاً
ليفرقها على أولاده وقال له : عن طبيب نفس فعلت . فقال
رضي الله عنه : أوصيك أن تفرقها على من أخذت منهم ظلماً .
فقال مسلمة : لقد جمعت عاينا قلباً بمتفرقة وجمعت لنا في الصالحين
ذكراً . ثم توتيت رجعه الله ستة مائة وواحدة هجرية . ومكث في
الخلافة سنتين وخمسة أشهر . كان فيها متحرراً سيرة الضعفاء الرشدين .

٥٢

— سلطان الحق يهزم سلطان الملك —

روى عن مالك بن أنس رضي الله عنه قال : بعث إلى أبو
جعفر المنصور و إلى طاوس فدخلنا عليه وهو جالس على فرشٍ قد
ضدنت له و بين يديه أنطاع قد بسطت و جلاء بأيديهم السيوف
لضرب رقاب الناس فأومأ إلينا بالجلوس و أطرق عنا طويلاً . ثم
التفت إلى ابن طاوس فقال له : حدثني عن أبيك ! قال : نعم .
سمعت أبي يقول : قال : رسول الله صلى الله عليه وسلم : إن أشد
الناس عذاباً يوم القيامة رجل أشركه الله في حكمه فأدخل عليه الجوز
في عذله . قال مالك : فضمت ثيابي محافة أن يملأني دمه . ثم
التفت إليه أبو جعفر فقال : عظمني يا ابن طاوس : قال : نعم . أما
سمعت الله يقول : ألم تر كيف فل ربك بآباد — إلى قوله — : الذين

فَنَزَلَ عَلَيْهِ وَسَأَلَ عَنِ الْمَرْبِدِ وَ أَرَادَ أَنْ يَتَّخِذَهُ مَسْجِدًا فَاشْتَرَاهُ مِنْ
 بَنِي النَّجَّارِ بَعْدَ أَنْ وَهَبُوهُ إِيَّاهُ فَأَيَّ مِنْ قَبُولِهِ ثُمَّ أَمَرَ بِالْقُبُورِ فُنِشَتْ
 وَبِالنَّخْلِ فَمَقُطِعَتْ وَبَنِيَ الْمَسْجِدَ بِاللَّيْلِ وَجَعَلَ عُضَادَتَيْهِ الْحِجَارَةَ وَ
 سَوَارِيَهُ جُذُوعَ النَّخْلِ وَسَقْفَهُ الْحَجْرِيَّةَ وَعَمِلَ فِيهِ الْمُسْلِمُونَ حِسْبَةَ اللَّهِ
 عَزَّ وَجَلَّ .

٥١

﴿ تَعَفُّفُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ﴾

كَانَ أَعْدَلُ بَنِي مَرْوَانَ سَيِّدُنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ . وَهُوَ ابْنُ
 مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ . وُلِدَ سَنَةَ سِتِّينَ مِنَ الْهَجْرَةِ حِينَ كَانَ أَبُوهُ وَالْيَا
 عَلَى مِصْرَ . وَكَانَ لَهُ بَجْدِهِ الْقَارُوقِ أَسْوَةٌ حَسَنَةٌ . مَا أَخَذَ لِنَفْسِهِ
 وَلَا لِأَوْلَادِهِ مِنْ بَيْتِ الْمَالِ شَيْئًا . وَكَانَ إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِ وَفُودَ الشُّعْرَاءُ
 لَمْ يَأْذَنْ لَهُمْ . وَكَانَ يَقُولُ لِأَبْنَيْهِ : قُلْ لَهُمْ : إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ
 رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ . وَمَاتَ عَنْ اثْنَيْ عَشَرَ غَلَامًا لَمْ يَتْرُكْ لَهُمْ
 شَيْئًا . وَلَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ جَمَعَهُمْ وَجَعَلَ يُصَوِّبُ نَظْرَهُ فِيهِمْ وَ
 يُصَعِّدُهُ حَتَّى انْغَرُورَقَتْ عَيْنَاهُ بِالذُّمُوعِ ثُمَّ قَالَ : بِنَفْسِي فِتْنَةٌ تَرَكْتُمْ
 وَلَا مَالَ لَهُمْ . يَا بَنِيَّ إِنِّي خَيْرْتُ نَفْسِي بَيْنَ أَنْ تَفْتَقِرُوا إِلَى آخِرِ
 الْأَبَدِ وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ أَبُوكُمْ النَّارَ فَاخْتَرْتُ الْأَوَّلَ . يَا بَنِيَّ عَصَمَكُمُ اللَّهُ
 وَرِزْقَكُمُ . وَقَدْ وَكَلْتُ أَمْرَكُمْ إِلَى اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ
 يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ .

عنه من مكة بعد أن ردَّ الودائع للناس التي كانت عند النبي صلى الله عليه وسلم فنزل معه بئبأ وأقام رسول الله صلى الله عليه وسلم هنالك أياماً ثم نهض لما أمر الله وأدركته الجمعة في بني سالم بن عوف .
 فصلاها في المسجد هنالك ورغب إليه رجال بني سالم أن يقيم عندهم وتبادروا إلى خطام ناقته اغتناماً لبركته . فقال عليه السلام : خلوا سبيلها فانها مأمورة . ثم مشى والأنصار حواييه إلى أن مرَّ بدار بني بياضة فتبادر إليه رجالهم يبتدرون خطام الناقة . فقال : دعوها فانها مأمورة . ثم مر بدار بني ساعدة فتلقاه رجال وفيهم سعد بن عبادة والمُنذر بن عمرو ودعوه كذلك وقال لهم مثل ما قال للآخرين ثم إلى دار بني حارثة بن الخزرج فتلقاه سعد بن الربيع وخارجة بن زيد وعبد الله بن رواحة ثم مرَّ ببني عدي بن النجار أخوال عبد المطلب ففعلوا وقال لهم مثل ذلك إلى أن أتى إلى دار بني مالك بن النجار فبركت ناقته على باب مسجده اليوم وهو يومئذ لغلّامين منهم في حجر معاذ بن عقرأ اسمها سهل وسهيل وفيه خرب ونخل وقبور للشركين ومرَّ بد ثم بركت الناقة وبق على ظهرها ولم ينزل فقامت ومشت غير بعيد ولم يثنها ثم التفت خلفها ورجعت إلى مكانها الأول فبركت فيه واستقرت و نزل رسول الله صلى الله عليه وسلم عنها وحمل أبو أيوب رحله إلى داره

تأتيهما بالطعام ويُعفى عامرٌ بالغنم أثرَ عبد الله ولما فقدته قريشُ
اتبعوه ومعهم القائف قفاف الأثر حتى وقف عند الغار وقال هنا
انقطع الأثر وإذا بنسج العنكبوتِ على فم الغار فاطمأنوا إلى ذلك
ورجعوا وجعلوا مائة ناقةٍ لمن ردهما عليهم . ثم اتاهما عبد الله بن
أريقط بعد ثلاثِ برحلتيهما فركبا وأردفَ أبو بكرَ عامرَ بنَ فهيرةَ
وأنتهما أسماءُ بسفرةٍ لهما وشقتَ نطَاقَها وربطتِ السفرةَ فسميتِ
ذاتَ النطَاقينِ . وحمل أبو بكرُ جميعَ ماله نحوَ ستةِ آلافِ درهمٍ
ومروا بسرَاقَةَ بنِ مالكِ بنِ جعشمٍ فاتبعهم ليرُدَّهم . ولما رأوه دعا
عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم فساخت قوائم فرسه في الأرض
فنادى بالأمان وأن يعفوا له وطلب من النبي أن يكتبَ له كتابا
فكتبه أبو بكرُ بأمره وسلكَ الدليلُ من أسفلِ مكةَ على الساحلِ
من عُسفانَ وأبحَ وأجازَ قدَيدا إلى العرِجِ ثم إلى قبا من عوالي
المدينة ووردوها قريبا من الزوال يوم الاثنين لاثنتي عشرة ليلة
خلت من ربيع الأول وخرج الأنصار يلقونه وقد كانوا ينتظرونه
حتى إذا قلصت الظلالُ رجعوا إلى بيوتهم فلقوه مع أبي بكر في ظلِّ
نخلة . ونزل عليه السلام بئبا على سعد بن خيصة وقيل على كلثوم
بن الهديم ونزل أبو بكر بالسُّنح في بني الحرث بن خزرج على
خبيب بن أسدٍ وقيل على خارِجة بن زيدٍ ولحقَ بهم على رضی الله

من المهاجرين سَبَّوهُ إِلَيْهِمْ تَشَاوَرُوا مَا يَصْنَعُونَ فِي أَمْرِهِ وَاجْتَمَعَتْ
 لَذَلِكَ مَشِيخَتُهُمْ فِي دَارِ النَّدْوَةِ وَمَعَهُمْ مَنْ لَا يُعَدُّ مِنْ قَرِيْشٍ فَتَشَاوَرُوا
 فِي حَبْسِهِ وَإِخْرَاجِهِ عَنْهُمْ ثُمَّ اتَّفَقُوا عَلَى أَنْ يَتَخَيَّرُوا مِنْ كُلِّ قَبِيْلَةٍ
 مِنْهُمْ فَتَى شَابًا جَلْدًا فَيَقْتُلُونَهُ جَمِيعًا فَيَتَفَرَّقُ دَمُهُ فِي الْقَبَائِلِ وَلَا يَقْدِرُ
 بَنُو عَبْدِ مَنَافٍ عَلَى حَرْبِ جَمِيعِهِمْ وَاسْتَعَدُّوا لِذَلِكَ مِنْ لَيْلَتِهِمْ وَجَاءَ
 الْوَحْيُ بِذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَلَمَّا رَأَى إِزْصَادَهُمْ
 عَلَى بَابِ مَنْزِلِهِ أَمَرَ عَلَى بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَنْ يَنَامَ عَلَى فَرَّاشِهِ وَيَتَوَشَّحَ
 بِبُرْدِهِ ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَمَسَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى
 أَبْصَارِهِمْ وَوَضَعَ عَلَى رُؤُوسِهِمْ تُرَابًا وَأَقَامُوا طَوْلَ لَيْلَتِهِمْ فَلَمَّا أَصْبَحُوا
 خَرَجَ إِلَيْهِمْ عَلَى فَعَلُوا أَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ نَجَا وَتَوَاعَدَ
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَاسْتَأْجَرَ عَبْدَ اللَّهِ
 بْنَ أَرْيَقِطِ الدَّوْلِيِّ مِنْ بَنِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ مَنَافَةَ لِيَدُلَّ بِهِمَا إِلَى الْمَدِينَةِ
 وَيَنْكُبَ عَنِ الطَّرِيقِ الْعُظْمَى . وَكَانَ كَافِرًا وَحَلِيفًا لِلْعَاصِي بْنِ وَايِلٍ
 لَكِنَّهُمَا وَثَقَا بِأَمْرِهِ وَكَانَ دَلِيلًا بِالطَّرِيقِ وَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ خَوْخَةَ فِي ظَهْرِ دَارِ أَبِي بَكْرِ لَيْلًا وَأَتَى الْغَارَ الَّذِي
 فِي جَبَلِ ثَوْرٍ بِأَسْفَلِ مَكَّةَ فَدَخَلَ فِيهِ . وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي
 بَكْرٍ يَأْتِيهِمَا بِالْأَخْبَارِ وَعَامِرُ بْنُ نُفَيْرَةَ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ وَرَاعَى غَنَمَهُ يُرِيحُ
 غَنَمَهُ عَلَيْهِمَا لَيْلًا لِيَأْخُذَا حَاجَتَهُمَا مِنْ لَبْنِهَا وَأَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ

❦ الاخوان ❦

تَغَيَّرَتِ الْمَوَدَّةُ وَالْإِخَاءُ   وَقَلَّ الصِّدْقُ وَانْقَطَعَ الرَّجَاءُ
 وَأَسْلَمَنِي الزَّمَانُ إِلَى صَدِيقٍ   كَثِيرِ الْعَدْرِ لَيْسَ لَهُ رِعَاءُ
 وَرُبَّ أَخٍ وَفَيْتُ لَهُ وَقَائِي   وَ لَكِنِّ لَا يَدُومُ لَهُ وَفَاءُ
 أَخِيلاً إِذَا اسْتَعْنَيْتُ عَنْهُمْ   وَ أَعْدَاءُ إِذَا نَزَلَ الْبَلَاءُ
 يُدِيمُونَ الْمَوَدَّةَ مَا رَأَوْنِي   وَ يَبْقَى الْوُدُّ مَا بَقِيَ اللَّقَاءُ
 فَإِنْ غُيِّبْتُ عَنْ أَحَدٍ قَلَانِي   وَ عَاقَبَنِي بِمَا فِيهِ أَكْتَفَاءُ
 سَيِّئِيْنِي الَّذِي أَغْنَاهُ عَنِّي   فَلَا قَرُّ يَدُومُ وَ لَا ثَرَاءُ
 وَ كُلُّ مَوَدَّةٍ لِلَّهِ تَصْفُو   وَ لَا يَصْفُو عَلَى الْفِسْقِ الْإِخَاءُ
 وَ كُلُّ جِرَاحَةٍ فَلَهَا دَوَاءُ   وَ خُلِقَ السُّوءُ لَيْسَ لَهُ دَوَاءُ
 وَ لَيْسَ بِدَائِمٍ أَبَدًا نَعِيمٌ   كَذَلِكَ الْبُؤْسُ لَيْسَ لَهُ بَقَاءُ
 إِذَا أَنْكَرْتُ عَهْدًا مِنْ حَمِيمٍ   فَفِي نَفْسِي التَّكْرُمُ وَ الْحِيَاءُ
 إِذَا مَا رَأَسُ أَهْلِ الْبَيْتِ وَلِيًّا   بَدَأَ لَهُمْ مِنَ النَّاسِ الْجَفَاءُ

٥٠

❦ هِجْرَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ❦

❦ مِنْ تَارِيخِ ابْنِ خَلْدُونَ ❦

وَمَا عَلِمْتُ قَرِيْشٌ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ صَارَ
 لَهُ شِيعَةٌ وَأَنْصَارٌ مِنْ غَيْرِهِمْ وَأَنَّهُ مُجْمَعٌ عَلَى اللَّحَاقِ بِهِمْ وَأَنَّ أَصْحَابَهُ

صَدَقَةٌ تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا . وَ قَدْ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَثَّ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ : أَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِذَا هُمْ أَطَاعُوا لَذَلِكَ فَأَعْلَمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ . فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَذَلِكَ فَأَعْلَمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى قُرْبَائِهِمْ .

﴿ الْحَجُّ ﴾

اعْلَمْ أَنَّ الْحَجَّ فَرَضُ عَيْنٍ فِي الْعُمْرِ مَرَّةً وَاحِدَةً لِمَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ مِنْ قَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَجُّ مَرَّةً وَاحِدَةً فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ . وَثَبَتَ بِالْكِتَابِ وَالسَّنَةِ وَالْإِجْمَاعِ . قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : وَ لِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا .

و لَا يَجِبُ إِلَّا عَلَى الْحُرِّ الْبَالِغِ الْعَاقِلِ الْقَادِرِ عَلَى الزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ بِشَرَطٍ أَنْ يَزِيدَ ذَلِكَ عَمَّا يَلْزِمُ لِمَسْكِنِهِ وَمَا يَلْزِمُهُ فِي تَقَةِ الذَّهَابِ وَالْإِيَابِ وَمَا يَلْزِمُ لِعِيَالِهِ إِلَى حِينِ عَوْدَتِهِ مِنَ الْحَجِّ .

وَالْحُجَّاجُ يُزَوَّرُونَ الْمَدِينَةَ الْمُنَوَّرَةَ وَمَسْجِدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَبْرَهُ الشَّرِيفَ . وَهَذِهِ الزِّيَارَةُ لَيْسَتْ وَاجِبَةً لَكِنَّهَا مِنْ أَفْضَلِ الْقُرْبِ وَأَحْسَنِ الْمُسْتَحَبَّاتِ .

❖ صلاة الجماعة ❖

الجماعة سنة مؤكدة للرجال في الصلوات الخمس . وقيل هي واجبة . والجماعة شرط في صحة صلاة الجمعة والعيدين . وقد روى البخاري عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : صلاة الجماعة تفضل صلاة الفرد بسبع وعشرين درجة .

❖ الصوم ❖

وصوم رمضان فرض عين قد ثبت بالكتاب والسنة والاجماع وقد فرض في شهر شعبان من السنة الثانية للهجرة . قال تعالى : يا أيها الذين آمنوا كتب عليكم الصيام كما كتب على الذين من قبلكم لعلكم تتقون . وقال تعالى : شهر رمضان الذي أنزل فيه القرآن هدى للناس وبيّنات من الهدى والفرقان فمن شهد منكم الشهر فليصمه ومن كان مريضاً أو على سفر فعدة من أيام أخر . يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر ولذكروا الهدى ولما هداناكم وما كنا لنهتكم لعلكم تشكرون .

❖ الزكاة ❖

اعلم أن الزكاة فرض عين كالصلاة . وفرضت في سؤال في السنة الثانية من الهجرة . والأصل في وجوبها قول الله تعالى : وأقيموا الصلاة وآتوا الزكاة . وقوله تعالى : خذ من أموالهم

فَمَنْ جَعَدَ الصَّلَاةَ كَفَرَ لثُبُوتِهَا بِدَلِيلِ قَطْعِيٍّ . وَ قَدْ رَوَى
 الطَّبْرَانِيُّ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :
 مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ مُتَعَمِّدًا فَقَدْ كَفَرَ جَهَارًا . فَالصَّلَاةُ فَرَضٌ عَلَى كُلِّ
 مُسْلِمٍ بَالِغٍ عَاقِلٍ سَوَاءٌ كَانَ ذَكَرًا أَمْ أُنْثَى حُرًّا أَمْ عَبْدًا فِي كُلِّ
 يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ خَمْسُ صَلَوَاتٍ .

﴿ صَلَاةُ الْجُمُعَةِ ﴾

صَلَاةُ الْجُمُعَةِ فَرَضٌ عَيْنٍ ثَبَتَ بِالْكِتَابِ وَ السُّنَّةِ وَ الْإِجْمَاعِ .
 قَالَ تَعَالَى : يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ
 فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ .
 فَذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
 وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ .

وَ صَلَاةُ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَانِ فَرَضًا وَ هِيَ صَلَاةٌ مُسْتَقَلَّةٌ فَلَيْسَتْ

ظَهْرًا مَقْصُورَةً وَ لَهَا سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ أَرْبَعُ رَكْعَاتٍ قَبْلَ الْفَرَضِ
 وَ أَرْبَعٌ بَعْدَهُ بِتَسْلِيمَةٍ وَاحِدَةٍ .

وَ رَوَى أَبُو دَاوُدَ وَ الْحَاكِمُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ : الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ إِلَّا أَرْبَعَةً عَبْدًا مَمْلُوكًا
 أَوْ امْرَأَةً أَوْ صَبِيًّا أَوْ مَرِيضًا .

﴿ أَمُّ الْعِبَادَاتِ ﴾

من أَمِّ الْعِبَادَاتِ الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالزَّكَاةُ وَالْحَجُّ .

﴿ الصَّلَاةُ ﴾

الصَّلَاةُ لُغَةً الدُّعَاءُ وَأُصْطِلَاحًا هِيَ الْاِقْوَالُ وَالْاِفْعَالُ الْمَخْصُوصَةُ الْمُفْتَتِحَةُ بِالتَّكْبِيرِ الْمُخْتَمَةُ بِالتَّسْلِيمِ .

وُفِرِضَتْ الصَّلَاةُ بِمَكَّةَ لَيْلَةَ الْاِسْرَاءِ وَهِيَ لَيْلَةُ السَّابِعِ وَالْعِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَجَبٍ قَبْلَ الْهَجْرَةِ بِسَنَةِ كَمَا جَرَى عَلَيْهِ النَّوْوِيُّ .

وَالصَّلَاةُ ثَابِتَةٌ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَالْاِجْمَاعِ . قَالَ اللهُ تَعَالَى :

وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ . وَقَالَ تَعَالَى : حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ

وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ . وَرَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ

ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ : بُنِيَ الْاِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ . شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا

رَسُولُ اللهِ ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَحَجِّ الْبَيْتِ ، وَصَوْمِ

رَمَضَانَ . وَرَوَى عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : خَمْسُ صَلَوَاتٍ كَتَبَهُنَّ اللهُ عَلَى الْعِبَادِ . فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ

لَمْ يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئًا اسْتِخْفَافًا بَحَثَّ عَنْهُ كَانَ لَهُ عِنْدَ اللهِ عَهْدٌ أَنْ يُدْخِلَهُ

الْجَنَّةَ ، وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللهِ عَهْدٌ إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ

وَإِنْ شَاءَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ .

فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا وَفَرِحُوا . فَشَكَرَتْهُ الْمَرَأَةُ عَلَى حُسْنِ صَنِيعِهِ
 وَقَالَتْ : جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا . أَنْتَ أَوْلَى بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ
 عُمَرَ . فَقَالَ لَهَا : إِنَّكَ إِذَا جِئْتِ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ غَدًا وَجَدْتِنِي هُنَاكَ .
 ثُمَّ خَرَجَ عُمَرُ وَجَلَسَ قَرِيبًا مِنَ الدَّارِ يَسْمَعُ الْأَطْفَالَ يَلْعَبُونَ وَيَضْحَكُونَ
 حَتَّى نَامُوا وَهَدَأُوا . فَقَامَ مُطْمَئِنًّا وَهُوَ يَحْمَدُ اللَّهَ عَلَى مَا فَعَلَ .

٤٧

﴿ جَزَاءُ الْوَالِدَيْنِ ﴾

مَالِي مَرِضْتُ وَكَمْ أَقَاسِي مِنْ أَلَمٍ ! وَرَقَدْتُ فِي مَهْدِي وَكَمْ أَشْكُوكُمْ !
 أَوَاهُ مِنْ وَجَعٍ أَرَاهُ أَصَابَنِي ! فَهَتَفْتُ : يَا أُمَّاهُ ! قَالَتْ لِي : نَعَمْ !
 جَاءَتْ عَلَى عَجَلٍ بِلَوْنٍ شَاحِبٍ وَحَنِينِ صَوْتٍ هَاجَ مِنْ قَلْبٍ لَقِيمٍ .
 لَثَمَتْ خُدُودِي رَحْمَةً وَمَحَبَّةً وَجَرَتْ تَجِيءًا بِمَا يُخَفِّفُ لِي الْأَلَمَ .
 عَادَتْ تُسَلِّينِي بِعَذْبِ حَدِيثِهَا وَتَقْصُّ مِنْ خَبَرِ الْبِلَادِ مَعَ الْأُمِّ
 حَتَّى سَمِعْتُ عَلَى السَّلَامِ ضَجَّةً وَكَلَامَ أَشْخَاصٍ فَوْقًا بِالْقَدَمِ
 هَذَا أَبِي وَبِجَنِّهِ رَجُلٌ أَتَى هُوَذَا الطَّيِّبُ لَكِي يُعَالِجُنِي قَدِيمِ
 قَاسِ الْحَرَارَةِ جَسَّ نَبْضِي بَعْدَهَا وَرَجَالِي الْبُرْءِ السَّرِيعِ مِنَ السَّقَمِ
 حَضَرَ الدَّوَاءَ ، فَشَرِبْتُهُ فَوَجَدْتُهُ مُرًّا ، وَلَكِنْ فِيهِ كَشْفٌ لِلنُّعْمِ
 فَرِحْتُ لِدَا أُمِّي ، وَدَاعَيْتِي أَبِي فَلَسِطْتُ حَتَّى مِنْ سُرُورِي لَمْ أَنْمِ
 هَذَا حَانَ الْأُمِّ ، مِنْ أَجْلِ أَبْنَاهَا وَكَذَا حُبُّ أَبِي ، فَمَا هَذِي النَّعْمُ !
 لِبِجَزَاءِ هَذَا الْحُبِّ مَنِّي طَاعَةٌ وَمَحَبَّةٌ مَا شَاءَ رَبِّي ذَوَا الْكَرَمِ

﴿ شَفَقَةُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﴾

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ هُوَ ثَانِي الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ . وَ قَدْ كَانَ عَادِلًا شَدِيدًا فِي تَفْهِيمِ الْأَحْكَامِ . وَ لَكِنَّهُ مَعَ ذَلِكَ كَانَ رَقِيقَ الْقَلْبِ مُتَوَاضِعًا رَحِيمًا .

فَقَدْ خَرَجَ ذَاتَ لَيْلَةٍ يَتَقَدَّمُ أَحْوَالَ رَعِيَّتِهِ وَ كَانَ الْجَوُّ بَارِدًا فَرَأَى نَارًا تُضِيءُ فِي أَحَدِ الْمَسَاكِينِ فَلَمَّا اقْتَرَبَ مِنْهَا وَجَدَ امْرَأَةً تَوْقَدُ تَحْتَ قَدْرِ وَ بجانِهَا أَوْلَادُهَا وَ هُمْ يَبْكُونَ وَ يَصِيحُونَ . فَسَأَلَهَا عَنْ حَالِهَا وَ عَنْ سَبَبِ بُكَاءِ الْأَطْفَالِ . فَقَالَتْ : إِنَّهُمْ يَصِيحُونَ مِنَ الْجُوعِ . فَقَالَ لَهَا : وَ مَا الَّذِي فِي هَذِهِ الْقَدْرِ ؟ فَقَالَتْ : فِيهَا مَاءٌ أُسْكِتُهُمْ بِهِ وَ أَوْهَمُهُمْ أَنَّ فِيهَا طَعَامًا حَتَّى يَنَامُوا . وَ لَمْ تَكُنِ الْمَرْأَةُ تَعْرِفُ أَنَّ الَّذِي يُكَلِّمُهَا هُوَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ نَفْسُهُ . فَقَالَتْ : اللَّهُ بَيِّنَتَا وَ بَيْنَ عُمَرَ ! لَقَدْ كَانَ عَلَيْهِ أَنْ يَبْحَثَ عَمَّا يُخَفِّفُ آلامَنَا . فَقَالَ لَهَا : وَ مِنْ أَيْنَ يَعْلَمُ عُمَرُ بِجَالِكَ ؟ فَقَالَتْ : أَيْتَوَلَّى أَمْرَنَا وَ يَنَامُ عَنَّا ؟ ! فقامَ عُمَرُ مِنْ فُورِهِ وَ أَحْضَرَ سَمْنًا وَ كَيْسًا مِنَ الدَّقِيقِ حَمَلَهَا بِنَفْسِهِ وَ عَادَ إِلَى الْمَرْأَةِ وَ وَضَعَهَا بَيْنَ يَدَيْهَا . ثُمَّ جَلَسَ وَ وَضَعَ مِقْدَارًا مِنَ الدَّقِيقِ وَ مِقْدَارًا مِنَ السَّمَنِ فِي الْقَدْرِ وَ صَارَ يُجَرِّكُهُمَا وَ يَنْفُخُ فِي النَّارِ حَتَّى نَضِجَ الطَّعَامُ ثُمَّ أَفْرَغَهُ فِي صَحْفَةٍ وَ قَدَّمَهُ لِلْأَطْفَالِ .

فَاتَّهَزَ إِبْرَاهِيمُ وَقَتًا لَمْ يَكُن فِيهِ أَحَدٌ عِنْدَ الْأَصْنَامِ وَأَخْبَذَ
فَأَسَا وَكَسَرَهَا إِلَّا الصَّنَمَ الْكَبِيرَ فَاتَّهَزَ وَكَرِهَ وَعَاقَ الْفَأْسَ بِرِقَّتِهِ . فَلَمَّا
وَجَدُوا أَصْنَامَهُمْ مُكْسَرَةً صَاحُوا وَغَضِبُوا وَقَالُوا : مَنْ فَعَلَ هَذَا
بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ . فَقَالَ بَعْضُهُمْ : سَمِعْنَا فَتَى يَدُ كُرْهُمُ يُقَالُ
لَهُ إِبْرَاهِيمُ . فَأَحْضَرُوهُ وَسَأَلُوهُ : أَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ؟
فَأَرَادَ إِبْرَاهِيمُ أَنْ يُظْهِرَ لَهُمْ جَهْلَهُمْ وَخَطَأَهُمْ وَيَسْتَهْزِئَ بِهِمْ .
فَأَشَارَ إِلَى الصَّنَمِ الْكَبِيرِ وَقَالَ : بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ
إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ . فَأَعْتَاظُوا مِنْ كَلَامِ إِبْرَاهِيمَ وَتَحَيَّرُوا . لِأَنَّهُمْ
يَعْلَمُونَ أَنَّ الْأَصْنَامَ لَا تَنْطِقُ . فَقَالَ لَهُمْ إِبْرَاهِيمُ : أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ . قَتَلُوا مِنْ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ
لَأَنَّهُمْ رَأَوْهُ يَسْخَرُ مِنْهُمْ وَمِنْ أَصْنَامِهِمْ . وَاتَّفَقُوا عَلَى أَنْ يُحْرِقُوهُ .
فَجَمَعُوا لَهُ حَطَبًا كَثِيرًا وَأَوْقَدُوا النَّارَ وَأَلْقَوْا سَيِّدَنَا إِبْرَاهِيمَ فِيهَا . وَ
لَكِنَّ اللَّهَ حَفِظَهُ مِنْهَا وَجَعَلَهَا بَرْدًا وَسَلَامًا وَنَجَّاهُ مِنْ أَعْدَائِهِ وَهُوَ
ثَابِتٌ عَلَى عَقِيدَتِهِ وَإِيمَانِهِ بِاللَّهِ .

وَمِنْ أَوْلَادِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ إِسْمَاعِيلُ الَّذِي مِنْ ذُرِّيَّتِهِ سَيِّدُنَا
مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ . وَمِنْ أَوْلَادِهِ أَيْضًا إِسْحَاقُ وَهُوَ جَدُّ سَيِّدِنَا
يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ .

فَسَارُوا فِي الصَّحْرَاءِ حَتَّى وَصَلُوا إِلَى الْبَحْرِ الْأَحْمَرِ . فَأَتَبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
يَجُنُودَهُ حَتَّى أَذْرَكَوَهُمْ . فَخَافَ بَنُو إِسْرَائِيلَ فَقَالَ لَهُمْ مُوسَى :
لَا تَخَافُوا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ .

وَقَدْ أَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ : أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ . فَضْرَبَ
مُوسَى الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ أَمَامَهُمْ وَظَهَرَتِ الْأَرْضُ قَمَشُوا عَلَيْهَا . وَسَارَ
فِرْعَوْنُ وَرَاءَهُمْ هُوَ وَجُنُودُهُ وَلَكِنَّ الْبَحْرَ انْطَبَقَ عَلَيْهِمْ وَغَرِقُوا وَ
نَجَّى اللَّهُ مُوسَى وَقَوْمَهُ .

٤٥

﴿ قِصَّةُ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ ﴾

كَانَ سَيِّدُنَا إِبْرَاهِيمُ فِي جِهَةٍ تُسَمَّى أَرْضَ بَابِلَ فِي قَادَةَ آسِيَا
قُرْبَ بِلَادِ الْعَرَبِ . وَكَانَ قَوْمُهُ يَمْبُدُونَ الْأَصْنَامَ الَّتِي يَصْنَعُونَهَا مِنْ
الْحِجَارَةِ . فَرَأَى سَيِّدُنَا إِبْرَاهِيمُ أَنَّ عِبَادَةَ الْأَصْنَامِ خَطَأٌ وَأَنَّ الَّذِي
يَجِبُ أَنْ يُعْبَدَ هُوَ الْإِلَهُ الْحَقُّ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي خَلَقَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَجَمِيعَ مَا فِي الْعَالَمِ .

فَدَعَا قَوْمَهُ إِلَى عِبَادَةِ اللَّهِ . وَقَالَ لَهُمْ : إِنَّ هَذِهِ الْأَحْجَارَ الَّتِي
تَعْبُدُونَهَا لَا تَنْفَعُ وَلَا تَضُرُّ وَلَا تَسْمَعُ وَلَا تَنْفَعُ الضَّرَّ لَا عَنْكُمْ وَلَا عَنْ
نَفْسِهَا . فَمِنْ الْجِبِلِّ عِبَادَتُهَا . فَلَمْ يُصْغُوا إِلَى قَوْلِهِ وَلَمْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
وَقَالُوا : وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ .

الايان بالله تعالى . فلم يصنع إلى قوله . فأظهر له موسى العجزة
والقى عصاه فانقلب حية كبيرة خاف منها فرعون و لكنه قال
لموسى : إن هذا سحر وعندنا من السحرة من يفعل مثل ذلك .
ثم جمع السحرة و قال لهم : قد جاءنا ساحر ما رأينا مثله
أبداً و إنكم إن غلبتموه أكرمتمكم . فقالوا : حدد لنا موعداً
نجتمع فيه . فقال لهم : موعدكم يوم العيد . فجمع فرعون الناس
ليشاهدوا عمل السحرة و خرج موسى يتكى على عصاه و معه أخوه
هارون حتى أتى الجمع و فرعون في منجبيه مع أشرف مملكتيه .
فقال موسى للسحرة : ابدؤا انتم . فألقوا جواهرهم و عصيهم
فكانت تظهر كأنها حيات و ثعابين . و هي لم تكن كذلك
حقيقة و لكن هذا وهم .

ثم ألقى موسى عصاه فإذا هي حية تسعى . و أخذت
تأكل جميع ما عمله السحرة . و عند ذلك عرفوا أن عمل موسى
ليس سحراً و اعترفوا بأنه معجزة من الله فأمنوا و سجدوا لله .
فما رأى فرعون ذلك اغتاظ و قال للسحرة : فلا تقطن
أيديكم و أرجلكم من خلاف و لا تصلبنكم في جذوع النخل .
فقالوا له : افعل ما شئت إنا آمنا بربنا ليفر لنا خطايانا .

و لما لم يؤمن فرعون و استمر هو و قومه في إيذاء بني
إسرائيل أمر الله موسى أن يخرج من مصر هو و بنو إسرائيل .

وَلَمَّا وُلِدَ سَيِّدُنَا مُوسَى خَافَتْ أُمُّهُ أَنْ يَذْبَحَهُ فِرْعَوْنُ
فَوَضَعَتْهُ فِي صُنْدُوقٍ وَطَلَّتْهُ بِالْقَارِ ثُمَّ أَلْقَتْهُ فِي نَهْرِ النَّيْلِ فَعَامَ عَلَى
وَجْهِ الْمَاءِ حَتَّى اتَّقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ مِنَ النَّهْرِ . وَلَمَّا رَأَتْهُ امْرَأَةٌ
فِرْعَوْنَ فَرِحَتْ بِهِ وَعَرَفَتْ أَنَّهُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَقَالَتْ : لَا تَقْتُلُوهُ
عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ يَتَّخِذَهُ وَلَدًا . وَلَمَّا كَبِرَ كَانَ يَعْرِفُ أَنَّهُ مِنْ
بَنِي إِسْرَائِيلَ فَكَانَ يَخْتَلِطُ بِهِمْ وَيُدَافِعُ عَنْهُمْ لِأَنَّهُمْ قَوْمُهُ . وَقَدْ
رَأَى مَرَّةً رَجُلًا إِسْرَائِيلِيًّا يَتَشَاجِرُ مَعَ رَجُلٍ مِصْرِيٍّ فَأَنْحَازَ إِلَى
جَانِبِ الْإِسْرَائِيلِيِّ وَضَرَبَ الْمِصْرِيَّ بِقَبْضَةِ يَدِهِ فَأَمَاتَهُ . وَكَانَتْهُ
نَدِيمٌ عَلَى عَمَلِهِ وَخَافَ أَنْ يَنْتَقِمَ مِنْهُ فِرْعَوْنُ فَهَرَبَ مِنْ مِصْرَ إِلَى
جَهَةِ تُسَمَّى مَدْيَنَ فِي بِلَادِ الْعَرَبِ . فَوَجَدَ بِهَا بَرًّا أَزْدَحَمَ عَلَيْهَا النَّاسُ
لِيَسْتَقُوا مَوَاشِيَهُمْ . وَوَجَدَ بِنْتَيْنِ لَا تَسْتَطِيعَانِ السَّقْيَ لِشِدَّةِ الزَّحَامِ
فَأَعَا نَهُمَا وَسَقَى لِهَمَا غَنَمَهُمَا ثُمَّ جَلَسَ فِي الظِّلِّ . وَكَانَتِ الْبِنْتَانِ هُمَا
بَنَاتُ نَبِيِّ اللَّهِ شُعَيْبٍ . فَلَمَّا رَجَعَتَا إِلَى أَبِيهِمَا أَخْبَرَتَاهُمَا بِمَا فَعَلَ مُوسَى
فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ وَعَرَضَ عَلَيْهِ أَنْ يُزَوِّجَهُ أَحَدِي ابْنَتَيْهِ عَلَى أَنْ يَشْتَعَلَ
مَعَهُ أَجِيرًا ثَمَانِي سِنِينَ أَوْ عَشْرًا . فَضَرَبَ مُوسَى بِذَلِكَ وَتَرَوَّجَ
أَبْنَتَهُ وَمَكَثَ عَشْرَ سِنَوَاتٍ يُسَاعِدُهُ .

ثُمَّ بَعَثَ اللَّهُ مُوسَى رَسُولًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَقَوْمِهِ لِيُخَاصَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَذَهَبَ إِلَى مِصْرَ وَدَعَا فِرْعَوْنَ إِلَى

واطلبوا الديك يؤذن
 فأتى الديك رسولاً
 عرض الأمر عليه وهو يرجو أن يلينا
 فأجاب الديك: عذراً
 يا أضل المهتدنا
 بلغ الشعب عني عن جدودي الصالحينا
 عن ذوى التيجان ممن دخل البطن اللعينا
 أنهم قالوا - وخير القول قول العارفين - :
 مخطئ من ظن يوماً أن للشعب ديناً

٤٤

❖ قصة سيدنا موسى ❖

قوم سيدنا موسى هم اليهود . ويسمون بني إسرائيل لأنهم
 من ذرية إسرائيل الذي هو يعقوب بن إسحق بن إبراهيم عليهم
 السلام . ومعنى إسرائيل عبد الله .

وقد جاء يعقوب مع أولاده وذريته إلى مصر أيام الفراعنة
 لما كان سيدنا يوسف قائماً بتدبير الخرائن لملك مصر وعاشوا
 فيها . ولما رأى الفراعنة أن بني إسرائيل قد كثروا خافوا أن
 يزاحمهم في بلادهم فعاملوهم معاملة سيئة و صاروا يذبحون
 الذكور من أولادهم .

﴿حِكْمٌ وَأَنْتَالُ﴾

٤٢

النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ - مِنْ جَدِّ وَجَدٍ - الْعَقْلُ السَّلَامِيُّ فِي الْجِسْمِ
 السَّامِيِّ - مِنْ تَأَنَّى نَالٍ مَا تَمَعْنِي - خَيْرُ الْأَصْحَابِ مِنْ ذَلِكَ عَلَى
 الْخَيْرِ - سُوءُ الْخُلُقِ يُعِيدِي - تَنْظِيمُ الْعَمَلِ يُوَفِّرُ نَصْفَ الْوَقْتِ -
 الْعَمَلُ يَجْعَلُ الْعَمَلُ سَهْلًا وَالْبَطَالَةُ تَجْعَلُ السَّهْلَ صَعْبًا - أَحْسَنُ إِذَا
 أَرَدْتَ أَنْ يُحْسِنَ إِلَيْكَ . مِنْ يَزْرَعُ يَحْصُدُ - الْأَسْوَدُ لَا يَسْوَدُ -
 الْعِلْمُ فِي الْعَمْرِ كَالنَّمَشِ عَلَى الْخَبْرِ - فِي الثَّانِي السَّلَامَةُ وَفِي الْعَجَلَةِ
 النَّدَامَةُ - مَنْ شَسِبَ عَلَى شَيْءٍ شَابَ عَلَيْهِ - فَخْنٌ تَهَكُّرٌ وَاللَّهُ
 يَدِيرُ - مَنْ حَفَرَ لَأَخِيهِ حُفْرَةً وَقَعَ فِيهَا - مَنْ قَلَّ صِدْقُهُ قَلَّ
 صَدْقُهُ - كَمَا يَدِينُ الْفَتَى يُدَانُ -

٤٣

﴿الذَّيْبُ وَالشَّمَالُ﴾

بَرَزَ النَّعَابُ يَوْمًا فِي شِعَارِ الْوَاعِظِيَا
 قَمَشِي فِي الْأَرْضِ يَهْدِي وَ لَيْسَ الْمَاكِرِيَا
 وَيَقُولُ : الْحَمْدُ لِلَّهِ إِيَّاهُ الْمَاكِمِيَا
 يَا عِبَادَ اللَّهِ تَوَبُّوا فَهُوَ كَهْفُ النَّبَاتِيَا
 وَأَهْدُوا فِي الطَّيْرِ إِنَّ السَّمْعَ عَيْشَ الزَّاهِدِيَا

﴿ وَلَا تَصْنَعُ الْمَرْغُوفَ فِي غَيْرِ أَهْلِهِ ﴾

لَقَدْ رَمَدَ الشُّعْبَانُ يَوْمًا مِنَ الشِّتَا
وَجَاءَ بِهِ يَسْعَى إِلَى الدَّارِ طَائِشًا
فَلَمَّا أَحَسَّ الْوَحْشُ بِالذِّفءِ حَوْلَهُ
وَفَتَحَ عَيْنَيْهِ وَحَرَكَ رَأْسَهُ
أَنَاهُ أَبُوهُ عَاجِلًا قَطَّ رَأْسَهُ
وَقَالَ : بُنَى أَحْذَرُ لَيْمًا لِقَيْتَهُ
فَمَرَّ غَلَامٌ وَاسْتَعَدَّ لِنَقْلِهِ
وَأَذْفَاهُ ، فَانظُرْ لِقَلَّةِ عَقْلِهِ
وَسَاحَتْ سُومُومُ الْمَوْتِ فِي الْجِسْمِ كُلِّهِ
عَلَى الْوَالِدِ الْمَسْكِينِ يَبْنِي لِقَتْلِهِ
وَدَاسَ عَلَيْهِ غَاضِبًا بِنِعَالِهِ
وَلَا تَصْنَعُ الْمَرْغُوفَ فِي غَيْرِ أَهْلِهِ

﴿ الطَّائِسُ ﴾

قَدْ أَظْهَرَ الطَّائِسُ إِعْجَابَهُ
يَفْتِنُ النَّاطِرَ فِي شَكْلِهِ
لَكِنَّ عَضْفُورًا تَصَدَّى لَهُ
وَعَابَ مِنْهُ السَّاقَ فِي عُزْبِهَا
فَقَامَ مِنْ حَوْلِهَا طَائِرٌ
قَالَ : كُلُّ مَنْكَمَا مُعْجَبٌ
لَوْ نَظَرَ النَّاسُ إِلَى عَيْبِهِمْ
وَاحْتَالَ بَيْنَ الْوَرْدِ وَالْأَسِ
بِحُسْنِ رِيشِ الذَّيْلِ وَالرَّاسِ
بِالذَّمِّ فِي صَحْبٍ وَجُلَّاسِ
عَنْ تَوْبِ رِيشِ نَاعِمِ كَابِي
يَرْمِيهِمَا بِالْمَنْطِقِ الْقَاسِي
وَغَافِلٌ عَنْ عَيْبِهِ نَاسِي
مَا عَابَ إِنْسَانٌ عَلَى النَّاسِ

أَنْ يُفَكِّرَ فِي حِيلَةٍ يَصِلُ بِهَا إِلَى ذَلِكَ . فَذَهَبَ إِلَى الْحِصَانِ وَقَالَ
 لَهُ : إِنَّنِي طَيِّبٌ أَعَالِجُ الرُّضَى وَأُعْطِيهِمُ الدَّوَاءَ مَجَانًّا . وَإِنِّي أَرَى
 أَنَّكَ واقِفٌ مِنْ غَيْرِ لِحَامٍ فِي فَمِكَ وَمِنْ غَيْرِ سَرَجٍ عَلَى ظَهْرِكَ
 وَلَا حِزَامٍ عَلَى بَطْنِكَ وَلَا قَيْدٍ فِي رِجْلَيْكَ . وَلَا بُدَّ أَنْ يَكُونَ
 بِكَ مَرَضٌ فِي مَعِدَتِكَ فَفَهَمَ الْحِصَانُ أَنَّ الذَّبَّ يُرِيدُ أَنْ يَحْتَالَ
 عَلَيْهِ فَعَزَمَ عَلَى أَنْ يَنْتَقِمَ مِنْهُ . وَقَالَ لَهُ : إِنْ رَجَلِي بِهَا جُرْحٌ
 مِنْ أَثَرِ الْقَيْدِ الَّذِي كَانَ فِيهَا . فَتَقَدَّمَ الذَّبُّ لِيَرَى الْجُرْحَ وَيُعَالِجَهُ
 وَهُوَ نِيَوِي أَقْتِرَاسِ الْحِصَانِ . وَلَكِنَّ الْحِصَانَ رَفَسَهُ فِي وَجْهِهِ رَفْسَةً
 أَطَارَتْ أَسْنَانَهُ وَهَشَمَتْ وَجْهَهُ . فَفَرَّ الذَّبُّ وَقَالَ : إِنَّنِي سَعَيْتُ
 فِي ضَرَرِي بِنَفْسِي لِأَنِّي ادَّعَيْتُ مَا لَا أَعْرِفُ نَاقِيًا أَنْ أَضُرَّ غَيْرِي
 فَعَادَ الضَّرْرُ عَلَيَّ . وَهَذَا جَزَائِي لِأَنَّ الشَّرَّ يُصِيبُ صَاحِبَهُ .

القطار

قَاطِرَةٌ الْحَدِيدِ تَسِيرُ بِالْوَقُودِ
 تُسْرِعُ بِالرُّكَّابِ وَالْمَتَاعِ وَالْبَرِيدِ
 تَنْقُلُهُمْ مِنْ بَلَدٍ لِبَلَدٍ بَعِيدِ
 تُوفِّرُ الْوَقْتَ كَمَا تُبْقِي عَلَى النَّفُودِ
 كَمْ يُخْرِجُ الْعِلْمُ لَنَا مِنْ عَمَلٍ مُفِيدِ

حَتَّى أَمَكَّنَهُ أَنْ يَصِلَ إِلَيْهِ أَخِيرًا . فَشَرِبَ حَتَّى رَوَى بَعْدَ صَبْرِهِ
وَجِدِّهِ . وَكَذَلِكَ كُلُّ مَنْ جَدَّ وَجَدَ .

٣٧

❖ الدَّجَاجَةُ الَّتِي تَبْيَضُ الذَّهَبَ ❖

كَانَ رَجُلٌ عِنْدَهُ دَجَاجَةٌ . وَكَانَتْ تَبْيَضُ لَهُ كُلَّ يَوْمٍ بَيْضَةً
مِنَ الذَّهَبِ . فَيَأْخُذُهَا وَيَشْتَرِي بِهَا مَا يُرِيدُ . وَعَاشَ عَلَى ذَلِكَ
عَيْشَةً سَعِيدَةً . وَلَكِنَّهُ ظَنَّ أَنَّ فِي بَطْنِ الدَّجَاجَةِ كَنْزًا . فَطَمَعَ
فِي أَنْ يَأْخُذَهُ دَفْعَةً وَاحِدَةً لِيَصِيرَ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ . فَأَمْسَكَ الدَّجَاجَةَ
وَشَقَّ بَطْنَهَا . غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَجِدِ الْكَنْزَ الَّذِي كَانَ يُرِيدُهُ . فَندِمَ
عَلَى مَا فَعَلَ . وَقَالَ : إِنَّ الطَّمَعَ هُوَ الَّذِي أَضَاعَ مِنِّي الذَّهَبَ الَّذِي
كُنْتُ آخُذُهُ كُلَّ يَوْمٍ وَأَعِيشُ مِنْهُ فِي رَاحَةٍ وَسَعَادَةٍ .

٣٨

❖ الْحِصَانُ وَالذِّئْبُ ❖

كَانَ الْحِصَانُ فِي فَصْلِ الرَّبِيعِ يَعِيشُ فِي الْحَقْلِ يَأْكُلُ الْبُرْسِيمَ
وَالْحَشَائِشَ وَيَنْتَقِلُ مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ حُرًّا مُسْتَرِيحًا مِنَ الشُّغْلِ وَوَضَعَ
اللِّجَامَ فِي فَمِهِ وَالسَّرِجَ فَوْقَ ظَهْرِهِ وَالْقَيْدَ فِي رِجْلَيْهِ حَتَّى سَمِنَ
وَصَارَ حَسَنَ الْمَنْظَرِ قَوِيَّ الْجِسْمِ . فَمَرَّ بِهِ الذِّئْبُ يَوْمًا وَرَأَاهُ عَلَى
هَذِهِ الْحَالِ فَأَرَادَ أَنْ يَفْتَرِسَهُ لِيَأْكُلَ مِنْهُ مَا يُرِيدُ . وَلَكِنَّهُ رَأَى

وبعدَ أَنْ ذَهَبَ الدَّبُّ نَزَلَ ذَلِكَ المَدْعَى عَنِ الشَّجَرَةِ وَأَقْبَلَ
نَحْوَ رَفِيقِهِ وَهُوَ فِي شِدَّةِ الحُجْلِ . وَسَأَلَهُ عَلَى سَبِيلِ المَزَاحِ عَمَّا
قَالَهُ الدَّبُّ فِي أَذُنِهِ . فَقَالَ الثَّانِي : هَذَا دُبُّ حَكِيمٌ . فَلَقَدْ أَخْبَرَنِي
أَنَّ مَا دَحَ نَفْسِهِ كَذَّابٌ لَا يُصَدِّقُ وَلَا يُعْتَمَدُ عَلَيْهِ .

الْغُرَابُ وَالْجَرَّةُ

عَطَشَ غُرَابٌ وَأَرَادَ الشُّرْبَ وَطَفِقَ يَبْحَثُ عَنِ مَاءٍ فِي كُلِّ
مَا جَاوَرَهُ مِنَ الجِبَاهَتِ . فَخَابَ سَعْيُهُ وَ لَمْ يَجِدْ إِلَّا جَرَّةً فِي قَعْرِهَا
قَلِيلٌ مِنَ المَاءِ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَصِلَ إِلَيْهِ لِبُعْدِ غُورِهَا وَلِطُولِ عُقْمِهَا .
وَلَكِنَّ العَطَشَ أَشْتَدَّ بِهِ . فَأَعْمَلَ فِكْرَهُ فِي تَدْبِيرِ حِيلَةٍ يَرْفَعُ بِهَا المَاءَ
إِلَيْهِ مَا دَامَ هُوَ غَيْرَ قَادِرٍ عَلَى الوُصُولِ إِلَى المَاءِ . وَصَمَّ عَلَى الأَّ
يَتْرُكُ المَكَانَ حَتَّى يَشْرَبَ مِنْ تِلْكَ الجَرَّةِ . وَقَالَ فِي نَفْسِهِ : إِذَا
صَدَقَ العَزْمُ وَخَضَعَ السَّبِيلُ .

عِنْدَ ذَلِكَ التَّفَتَّ حَوْلَهُ . فَرَأَى حِجَارَةً صَغِيرَةً كَثِيرَةً . فَذَهَبَ
إِلَيْهِ وَأَخَذَ وَاحِدًا يَمِنْقَارِهِ . وَرَمَاهُ فِي الجَرَّةِ . فَارْتَفَعَ المَاءُ قَلِيلًا .
فَمَادَ وَجَاءَ بِعَيْرِهِ . فَزَادَ ارْتِفَاعُ المَاءِ . فَأَدْرَكَ أَنَّهُ إِذَا اسْتَمَرَ عَلَى
عَمَلِهِ هَذَا وَدَابَّ عَلَيْهِ بَلَغَ غَايَتَهُ وَأَطْفَأَ حَرَارَةَ عَطَشِهِ . فَلَبِثَ
يَنْفُلُ الحِجَارَةَ وَيُرِيدُهَا فِي جَوْفِ الجَرَّةِ وَالمَاءُ يَرْتَفِعُ فِيهَا قَلِيلًا قَلِيلًا

وكانت تحرسه إذا نام فتمنع عنه ما يؤذيه . وفي ذات يوم نام
الرجل وكانت الذبّة بجانبه تحرسه كعادتها . فجاءت ذبابة ووقعت
على وجهه فطردتها . فعادت ثانية . وكانت كلما طردتها تعود و
تقع على وجه صاحبها . فأغتاظت منها الذبّة وأخذت حجراً وألقته
عليها . فجاء الحجر على وجه صاحبها فمات .
وهكذا يفعل الصديق الجاهل .

٣٥

❦ مادح نفسه كذاب ❦

مر رجلان في أجمّة كثيرة الأشجار . فرأى أحدهما على
الأرض آثار أقدام السباع . فقال لرفيقه إنه يخشى أن يخرج
عليهما سبع فيقتلهما ، وليس معهما سلاح يُدافعان به عن نفسيهما .
فقال الآخر : لا تخف ما دمت أنا معك . وأنت تعلم مبلغ شجاعتى
وقوتى و . . . . و ما كاد يُتم كلامه حتى سَمِعَ صوت دُبٍ آتياً ،
فتركَ ذلك المدعى رفيقه . وجرى نحو شجرة وصعد إلى قمتها
هرباً من الدب . وأما الآخر فاستلقى على الأرض وكرم نفسه .
ولما جاء الدب دار حوله يشمُّ بدنه فلم يجد فيه نَسْماً . فظنَّ
أنّه ميتٌ وتركه وانصرف . لأنّه لا يأكل الميتة .

يَا أَخِي أَنْ تَنْصَحَنِي بِمَا يُرِيحُنِي مِنْ تَعَبِي هَذَا الشَّدِيدِ؟ فَقَالَ لَهُ
 الْحِمَارُ: تَمَارِضُ وَلَا تَأْكُلْ عِلْفَكَ فَإِذَا كَانَ الصَّبَاحُ وَرَأَى
 صَاحِبَنَا هَكَذَا تَرَكَكَ وَلَمْ يَأْخُذْكَ لِلْجِرَاثَةِ فَتَسْتَرِيحُ. قَالُوا:
 وَكَانَ صَاحِبُهُمَا يَفْهَمُ لِسَانَ الْحَيَوَانَاتِ فَفَهِمَ مَا دَارَ بَيْنَهُمَا مِنْ
 الْحَدِيثِ. ثُمَّ إِنَّ الثَّورَ أَخَذَ بِنَصِيحَةِ الْحِمَارِ وَعَمِلَ بِمُوجِبِهَا. وَلَمَّا
 أَقْبَلَ الصَّبَاحُ حَضَرَ صَاحِبُهُمَا فَرَأَى الثَّورَ غَيْرَ آكِلٍ عِلْفَهُ فَتَرَكَهُ
 وَأَخَذَ الْحِمَارَ بَدَلَهُ. وَحَرِثَ عَلَيْهِ كُلَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ حَتَّى كَادَ يَمُوتُ
 تَعَبًا. فَندِمَ عَلَى نَصِيحَتِهِ لِلثَّورِ. وَلَمَّا رَجَعَ عِنْدَ الْمَسَاءِ قَالَ لَهُ الثَّورُ:
 كَيْفَ حَالُكَ يَا أَخِي؟ فَقَالَ: بَخَيْرٍ غَيْرِ أَنِّي سَمِعْتُ الْيَوْمَ مَا قَدْ
 هَالَنِي عَلَيْكَ. فَقَالَ لَهُ الثَّورُ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ الْحِمَارُ: سَمِعْتُ
 صَاحِبَنَا يَقُولُ إِذَا بَقِيَ الثَّورُ هَكَذَا مَرِيضًا يَجِبُ ذَبْحُهُ لِئَلَّا
 نَخْسَرَ ثَمَنَهُ. فَالرَّأْيُ الْآنَ أَنْ تَرْجِعَ إِلَى عَادَتِكَ وَتَأْكُلْ
 عِلْفَكَ خَوْفًا مِنْ أَنْ يَحِلَّ بِكَ هَذَا الْأَمْرُ الْعَظِيمُ. فَقَالَ لَهُ الثَّورُ:
 صَدَقْتَ. وَقَامَ لِلْحَالِ إِلَى عِلْفِهِ فَأَكَلَهُ. فَعِنْدَ ذَلِكَ ضَحِكَ صَاحِبُهُمَا.
 (مَغْرَاهُ): مَنْ كَانَ قَلِيلَ الرَّأْيِ عَمِلَ مَا كَانَتْ عَاقِبَتُهُ
 وَبِالْأَعْلَى عَلَيْهِ.

الدُّبَّةُ وَصَاحِبُهَا

اصْطَادَ رَجُلٌ دُبَّةً وَصَارَ يُطْعِمُهَا وَيَسْقِيهَا حَتَّى أَلْفَنَهُ. وَ
 كَانَتْ تُسَاعِدُهُ فِي أَعْمَالِهِ وَتَذْهَبُ لِلصَّيْدِ. وَتُحْضِرُ لَهُ مَا تَصْطَادُهُ.

فَاعِدُ فِي قَعْرِ الْبَيْرِ . فَقَالَتْ لَهُ : مَا تَصْنَعُ هُنَا ؟ فَقَالَ لَهَا إِنِّي
 أَكَلْتُ نِصْفَ هَذِهِ الْجُبْنَةِ وَبَقِيَ نِصْفُهَا لَكَ فَأَنْزِلِي فَكُلِيهَا .
 فَقَالَتْ : وَكَيْفَ أَنْزِلُ ؟ قَالَ : تَقْعُدِينَ فِي الدَّلْوِ . فَصَعَدَتْ فِيهَا
 فَأَنْحَدَرَتْ وَارْتَفَعَ الثَّلَبُ فِي الدَّلْوِ الْأُخْرَى . فَلَمَّا اتَّقَمَا فِي وَسْطِ
 الْبَيْرِ قَالَتْ لَهُ : مَا هَذَا ؟ قَالَ : كَذَا التُّجَّارُ تَخْتَلِفُ . فَضْرَبَتْ
 بِهِمَا الْعَرَبُ الْمَثَلَ فِي الْمُخْتَلِفِينَ .

٣٢

❦ إِنْسَانٌ وَأَسَدٌ وَدُبٌّ ❦

حُكِيَ أَنَّ إِنْسَانًا هَرَبَ مِنْ أَسَدٍ فَالْتَجَأَ إِلَى شَجَرَةٍ فَصَعِدَ
 عَلَيْهَا . وَإِذَا فَوْقَهَا دُبٌّ يَلْفُطُ ثَمَرَهَا . فَجَاءَ الْأَسَدُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ
 ثُمَّ أَفْتَرَسَ يَنْتَظِرُ نُزُولَ الْإِنْسَانِ . فَالْتَفَتَ الرَّجُلُ إِلَى الدُّبِّ فَإِذَا
 هُوَ يُشِيرُ إِلَيْهِ بِإِصْبَعِهِ عَلَى فَمِهِ أَنْ أُسْكُتَ لِيَلَّا يَشْعُرَ الْأَسَدُ أَنَّ
 هَهُنَا . فَتَحَيَّرَ الرَّجُلُ وَكَانَ مَعَهُ سِكِّينٌ لَطِيفٌ فَأَخَذَ يَقْطَعُ الْفُصْنَ
 الَّذِي عَلَيْهِ الدُّبُّ حَتَّى أَانْهَاهُ . فَوَقَعَ الدُّبُّ عَلَى الْأَرْضِ فَوَثَبَ
 عَلَيْهِ الْأَسَدُ فَتَصَارَعَا فَافْتَرَسَ الْأَسَدُ الدُّبَّ وَكَرَّرَ رَاجِعًا وَنَجَّى الرَّجُلُ .

٣٣

❦ حِمَارٌ وَثَوْرٌ ❦

زَعَمُوا أَنَّهُ كَانَ لِبَعْضِهِمْ حِمَارٌ قَدْ أَبْطَرَتْهُ الرَّاحَةُ وَثَوْرٌ قَدْ
 أَذَلَّهُ الثَّعْبُ . فَشَكَا الثَّوْرُ أَمْرَهُ يَوْمًا إِلَى الْحِمَارِ وَقَالَ لَهُ : هَلْ لَكَ

النَّاسِكَ لَا يَهُودُ كَلْبًا . فَلَمْ يَزَالُوا مَعَهُ عَلَى هَذَا وَ مِثْلِهِ حَتَّى لَمْ
يَشُكَّ أَنَّ الَّذِي يَهُودُهُ كَلْبٌ . وَأَنَّ الَّذِي بَاعَهُ لَهُ سَحَرَ عَيْنَيْهِ .
فَأَطْلَقَهُ مِنْ يَدِهِ فَأَخَذَهُ الْمُحْتَالُونَ وَ مَضَوْا بِهِ .

﴿ إِنْسَانٌ وَ أَسَدٌ وَ دُبٌّ فِي بَيْرٍ ﴾

حُكِيَ أَنَّ إِنْسَانًا هَرَبَ مِنَ الْأَسَدِ فَوَقَعَ فِي بَيْرٍ . وَوَقَعَ
الْأَسَدُ عَلَيْهِ فَرَأَى الْأَسَدُ فِي الْبَيْرِ دُبًّا . فَقَالَ لَهُ الْأَسَدُ :
كَمْ لَكَ هَهُنَا ؟ فَقَالَ لَهُ : مِنْذُ أَيَّامٍ وَ قَدْ قَتَلْتَنِي الْجُوعُ . فَقَالَ لَهُ :
دَعْنَا نَأْكُلْ هَذَا الْإِنْسَانَ وَ قَدْ كُفِينَا الْجُوعَ . فَقَالَ لَهُ : وَ إِذَا
عَاوَدْنَا الْجُوعَ مَرَّةً أُخْرَى فَمَاذَا نَفْعُ ؟ وَ لَكِنَّ الْأُولَى أَتْنَا نَحْفِهُ
لَهُ أَنْ لَا نُؤْذِيَهُ . فَيَحْتَالُ فِي خَلَاصِنَا لِأَنَّهُ أَقْدَرُ مِنَّا عَلَى الْحِيلَةِ .
فَطَلَفَا لَهُ فَأَحْتَالَ حَتَّى خَلَصَ وَ خَلَصَهُمَا . فَكَانَ نَظْرُ الدُّبِّ
أَكْلًا مِنْ نَظْرِ الْأَسَدِ .

﴿ ثَعْلَبٌ وَ ضَبٌّ ﴾

حُكِيَ أَنَّ الثَّعْلَبَ أَطْلَعَ فِي بَيْرٍ وَ هُوَ عَاطِشٌ وَ عَلَيْهَا رِشَاءٌ
فِي طَرَفِيهِ دَلْوَانٌ . فَفَعَدَ فِي الدَّلْوِ الْعُلْيَا فَأَنْحَدَرَتْ فَشَرِبَ . فَجَاءَتْ
الضَّبُّ فَأَطْلَعَتْ فِي الْبَيْرِ فَأَبْصَرَتْ الْقَمْرَ فِي الْمَاءِ مُتَّصِفًا وَ الثَّعْلَبُ

﴿ كَلْبَان ﴾

كَانَ مَرَّةً فِي دَارِ أَصْحَابِ كَلْبٍ دَعْوَةٌ . فَخَرَجَ الْكَلْبُ إِلَى
السُّوقِ فَلَقِيَ كَلْبًا آخَرَ . فَقَالَ لَهُ : أَعَلِمَ أَنَّ عِنْدَنَا الْيَوْمَ دَعْوَةٌ .
فَأَمُضْ بِنَا لِنَقْضَ الْيَوْمَ جَمِيعًا فَمَضَى مَعَهُ . فَدَخَلَ بِهِ إِلَى الْمَطْبَخِ .
فَلَمَّا نَظَرَهُ الْخُدَّامُ قَبِضَ أَحَدُهُمْ عَلَى ذَنَبِهِ وَرَمَى بِهِ مِنَ الْحَائِطِ إِلَى
خَارِجِ الدَّارِ فَوَقَعَ مَمْشِيًّا عَلَيْهِ . فَلَمَّا أَفَاقَ انْتَفَضَ مِنَ التُّرَابِ
فَرَأَاهُ أَصْحَابُهُ فَقَالُوا : أَيْنَ كُنْتَ الْيَوْمَ ؟ أَكُنْتَ تَقْضُفُ .
فَأِنَّا نَزَلْنَا مَا خَرَجْتَ الْيَوْمَ تَدْرِي كَيْفَ الطَّرِيقُ .
(مَعْنَاهُ) : أَنَّ كَثِيرِينَ يَتَطَفَّلُونَ فَيَخْرُجُونَ مَطْرُودِينَ بَعْدَ
الْإِسْتِخْفَافِ بِهِمْ وَالْهَوَانِ .

﴿ نَاسِكٌ وَمُحْتَالُونَ ﴾

﴿ وَهُوَ مَثَلٌ مِنْ صَدَقِ الْكُذُوبِ الْمُخْتَالِ فَكَانَ مِنَ الْخَائِرِينَ ﴾
زَعَمُوا أَنَّ نَاسِكًا اشْتَرَى عَرَبِيًّا ضَخْمًا لِيَجْعَلَهُ قُرْبَانًا .
وَأَنْطَلَقَ بِهِ يَهُودُهُ . فَبَصُرَ بِهِ قَوْمٌ مِنَ الْمَكْرَةِ فَأَتَمَرُوا بَيْنَهُمْ
أَنْ يَأْخُذُوهُ مِنْهُ . فَعَرَضَ لَهُ أَحَدُهُمْ فَقَالَ : مَا هَذَا الْكَلْبُ الَّذِي
مَعَكَ ؟ ثُمَّ عَرَضَ لَهُ آخَرُ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ : مَا هَذَا نَاسِكًا ، لِأَنَّ

غَزَالٌ وَثَعْبٌ

عَطِشَ غَزَالٌ مَرَّةً فَجَاءَ إِلَى عَيْنِ مَاءٍ يَشْرَبُ وَكَانَ الْمَاءُ
فِي جُبٍّ عَمِيقٍ . فَتَزَلَّ وَشَرِبَ ثُمَّ إِنَّهُ حَاوَلَ الطَّلُوعَ فَلَمْ يَقْدِرْ
فَنَظَرَهُ الثَّعْبُ فَقَالَ لَهُ : يَا أَخِي أَسَأْتُ فِي فِعْلِكَ إِذْ لَمْ تُمَيِّزْ
طُلُوعَكَ قَبْلَ نُزُولِكَ .

أَسَدٌ وَتَوْرٌ

أَرَادَ أَسَدٌ مَرَّةً أَنْ يَهْتَرِسَ تَوْرًا فَلَمْ يَجْسُرْ عَلَيْهِ لِشِدَّتِهِ .
فَمَضَى إِلَيْهِ مُتَمَلِّقًا قَائِلًا : قَدْ ذَبَحْتُ خُرُوفًا سَمِينًا وَأَشْتَهِي أَنْ
تَأْكُلَ عِنْدِي هَذِهِ اللَّيْلَةَ مِنْهُ . فَأَجَابَهُ التَّوْرُ إِلَى ذَلِكَ . فَلَمَّا
وَصَلَ إِلَى الْعَرَبِينَ وَنَظَرَهُ فَإِذَا الْأَسَدُ قَدْ أَعَدَّ حَطَبًا كَثِيرًا وَخَلَاقِينَ
كِبَارًا فَوَلَّى هَارِبًا . فَقَالَ لَهُ الْأَسَدُ : مَا لَكَ وَلَيْتَ بَعْدَ مَحِيئِكَ إِلَى
هُنَا . فَقَالَ لَهُ التَّوْرُ : لِأَنِّي عَلِمْتُ أَنَّ هَذَا الْأَسْتِعْدَادَ لِمَا هُوَ
أَكْبَرُ مِنَ الْخُرُوفِ .

(مَعْنَاهُ) : أَنَّهُ يَنْبَغِي لِلْعَاقِلِ أَنْ لَا يُصَدِّقَ عَدُوَّهُ .

﴿ كَلْبٌ وَشَوْحَةٌ ﴾

خَطَفَ كَلْبٌ مَرَّةً بَعْضَةَ لَحْمٍ مِنَ الْمَسْلُخِ وَزَلَ بِخَوْضٍ فِي النَّهْرِ . فَظَنَّ ظِلْمًا فِي الْمَاءِ وَإِذَا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أَلْتِي مَعَهُ . فَرَمَى أَلْتِي مَعَهُ فَأَنْحَدَرَتْ شَوْحَةٌ فَأَخَذَتْهَا . وَجَعَلَ الْكَلْبُ يَجْرِي فِي طَلَبِ الْكَبِيرَةِ فَلَمْ يَجِدْ شَيْئًا . فَرَجَعَ فِي طَلَبِ أَلْتِي كَانَتْ مَعَهُ فَلَمْ يُصِبْهَا . فَقَالَ : وَيْحِي ، أَنَا الَّذِي أَلْقَيْتُ نَفْسِي فِي الْغُرُورِ . لِأَنِّي ضَيَّعْتُ مَا كَانَ تَحْتَ يَدِي . وَسَعَيْتُ فِي طَلَبِ مَا لَيْسَ هُوَ تَحْتَ يَدِي وَلَا يَصْلُحُ لِي :

(مغزاهُ) : لَا يَدْبُغِي لِلإِنْسَانِ أَنْ يَتْرَكَ شَيْئًا قَلِيلًا مَوْجُودًا وَ يَطْلُبُ شَيْئًا كَثِيرًا مَفْقُودًا .

﴿ أَرَابٌ وَثَعَابٌ ﴾

الْثُّورُ مَرَّةً وَقَعَتْ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْأَرَابِ حَرْبٌ . فَضَعَتْ الْأَرَابُ إِلَى الثَّعَابِ يَسُومُونَ مِنْهُمْ الْحِلْفَ وَالْمُعَاوَدَةَ عَلَى الثُّورِ . فَقَالُوا لَهُمْ : لَوْلَا أَنْ عَرَفْنَاكُمْ وَ لَوْلَا أَنَّنَا نَعْلَمُ لِمَنْ تُحَادِبُونَ لَفَعَلْنَا ذَلِكَ .

(معناه) : أَنْ سَبِيلَ الإِنْسَانِ أَلَّا يُحَارِبَ مَنْ هُوَ أَشَدُّ

بِأَسَا مِنْهُ .

قَالَتْ ضَرَبَتْهَا النَّحْلَةُ بِحُمَيْتِهَا . وَفِيهَا هِيَ تَمُوتُ قَالَتْ فِي نَفْسِهَا :
لَقَدْ اسْتَوْجِبْتُ مَا نَالَني مِنَ السُّوءِ . فَإِنِّي لَا أَحْسِنُ الزَّرْفَ
فَكَيْفَ بِالْعَسَلِ .

(مَعْرَاهُ) : أَنْ أَنَاسًا كَثِيرِينَ يَدْعُونَ مَا لَا يَنْبَغِي لَهُمْ
فَتَنْفِضُ عَاقِبَتَهُمْ .

٢٣

﴿ مَثَلُ الْخَنْزِيرِ وَالْأَتَانِ ﴾

كَانَ عِنْدَ رُومِيٍّ خَنْزِيرٌ قَرَبَطُهُ إِلَى أَسْطُوَانَةٍ وَوَضَعَ الْعَلْفَ
بَيْنَ يَدَيْهِ لِيَسْمَنَهُ . وَكَانَ يَجْنِيهِ أَنَانٌ لَهَا جَحْشٌ . وَكَانَ ذَلِكَ
الْجَحْشُ يَلْتَقِطُ مِنَ الْعَلْفِ مَا يَتَنَاثَرُ . فَقَالَ لِأُمِّهِ : يَا أُمَّاهُ ! مَا
أَطِيبَ هَذَا الْعَلْفَ لَوْدَامَ . فَقَالَتْ لَهُ : يَا بُنَيَّ لَا تَقْرَبْهُ فَإِنَّ وِرَاءَهُ
الطَّامَةَ الْكُبْرَى . فَلَمَّا أَرَادَ الرُّومِيُّ أَنْ يَذْبَحَ الْخَنْزِيرَ وَوَضَعَ
السِّكِّينَ عَلَى حَاقِهِ جَعَلَ يَضْطَرِبُ وَيَنْفُخُ . فَهَرَبَ الْجَحْشُ وَأَتَى
إِلَى أُمِّهِ وَأَخْرَجَ لَهَا أَسْنَانَهُ وَقَالَ : وَيْحَكَ يَا أُمَّاهُ أَنْظِرِي هَلْ
بَقِيَ فِي خِلَالِ أَسْنَانِي شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ الْعَلْفِ فَأَقْلَعِيهِ . فَمَا أَحْسَنَ
الْفَنَعَ مَعَ السَّلَامَةِ !

فَخَبَطَهُ الْأَسَدُ فَأَطَارَ رَأْسَهُ . ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الثَّعْلَبِ وَقَالَ : مَا كَانَ أَجْهَلَ صَاحِبِكَ بِالْقِسْمَةِ . هَاتِ أَنْتَ ! فَقَالَ : يَا أَبَا الْحَارِثِ ! الْأَمْرُ وَاضِحٌ . الْحِمَارُ لِعَدَانِكَ وَالظَّبْيُ لِعِشَائِكَ وَتَخَلَّلَ بِالْأَرَابِ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ . فَقَالَ لَهُ الْأَسَدُ : ! مَا أَقْضَاكَ ! مَنْ عَلَّمَكَ هَذَا أَنْفَقَهُ ؟ فَقَالَ : ! رَأْسُ الذَّيْبِ الطَّائِرُ مِنْ جُشْتِهِ .

٢١

— مثل قَارَةَ الْبَيْتِ وَقَارَةَ الصَّحْرَاءِ —

قِيلَ : إِنَّ قَارَةَ الْبُيُوتِ رَأَتْ قَارَةَ الصَّحْرَاءِ فِي شِدَّةٍ وَمِخْنَةٍ . فَقَالَتْ لَهَا : مَا تَصْنَعِينَ هَهُنَا ؟ أَذْهَبِي إِلَى الْبُيُوتِ الَّتِي فِيهَا أَنْوَاعُ النَّعِيمِ وَالْخِصْبِ . فَذَهَبَتْ مَعَهَا . وَإِذَا صَاحِبُ الْبَيْتِ الَّذِي كَانَتْ تَسْكُنُهُ قَدْ هَيَّأَ لَهَا الرَّصَدَ لِنَيْتِهِ تَحْتَهَا شَحْمَةٌ . فَاقْتَحَمَتْ لِتَأْخُذَ الشَّحْمَةَ فَوَقَّتْ عَلَيْهَا اللَّيْلَةَ فَحَطَّمَتَهَا . فَهَرَبَتِ الْقَارَةُ الْبُرِّيَّةُ وَهَزَّتْ رَأْسَهَا مُتَعَجِّبَةً وَقَالَتْ : ! أَرَى نِعْمَةً كَثِيرَةً وَبَلَاءً شَدِيدًا . إِلَّا إِنَّ الْعَافِيَةَ وَالْفَقْرَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ غِنَى يَكُونُ فِيهِ الْمَوْتُ . ثُمَّ فَرَّتْ إِلَى الْبُرِّيَّةِ .

٢٢

— خُنْفَسَةٌ وَنَحْلَةٌ —

قَالَتْ خُنْفَسَةٌ مَرَّةً لِنَحْلَةٍ : لَوْ أَخَذْتَنِي مَعَكَ لَسَلْتُ مِثْلَكَ وَأَكْثَرَ . فَأَجَابَتْهَا النَّحْلَةُ إِلَى ذَلِكَ . فَلَمَّا لَمْ تَقْدِرْ عَلَى وِفَاءِ مَا

٩
(مَعْنَاهُ) : أَنَّ الشَّرِيرَ يَقْدِرُ أَنْ يُفْسِدَ الْخَيْرَ وَقَلِيلًا مَا
يُصَاحُّهُ الْخَيْرُ .

١٩

﴿ ثَلَبٌ وَ طَبْلٌ ﴾

﴿ وَهُوَ مَثَلٌ مَنْ يَسْتَكْبِرُ الشَّيْءَ حَتَّى يُجِيرِبَهُ فَيَسْتَضْمِرُهُ ﴾

زَعَمُوا أَنَّ ثَلَبًا أَتَى أَجْمَةً فِيهَا طَبْلٌ مُعَلَّقٌ عَلَى شَجَرَةٍ . وَ
كُلَّمَا هَبَّتِ الرِّيحُ عَلَى قُضْبَانِ الشَّجَرَةِ حَرَّكَتْهَا فَضَرَبَتْ الطَّبْلَ فَسَمِعَ
لَهُ صَوْتُ عَظِيمٌ . فَتَوَجَّهَ الثَّلَبُ نَحْوَهُ لِمَا سَمِعَ مِنْ عَظِيمِ
صَوْتِهِ . فَلَمَّا وَصَلَ إِلَيْهِ وَجَدَهُ ضَخْمًا فَأَيَّقَنَ فِي نَفْسِهِ بِكَثْرَةِ
الشَّجَمِ وَاللَّحْمِ . فَعَالَجَهُ حَتَّى شَقَّهُ . فَلَمَّا رَأَاهُ أَجُوفًا لَا شَيْءَ
فِيهِ قَالَ : لَا أَدْرِي لَعَلَّ أَفْشَلَ الْأَشْيَاءِ أَجْبَرُهَا صَوْتًا وَ
أَعْظَمُهَا جُثَّةً .

٢٠

﴿ أَسَدٌ وَ ثَلَبٌ وَ ذِئْبٌ ﴾

﴿ وَهُوَ مَثَلٌ مَنْ ائْتَمَطَ بِنَبِيهِ وَاعْتَبَرِيهِ ﴾

اِصْطَحَبَ أَسَدٌ وَ ثَلَبٌ وَ ذِئْبٌ . فَخَرَجُوا يَتَصِيدُونَ .
فَصَادُوا جَمَارًا وَ أَرْزَبًا وَ ظَبِيًّا . فَقَالَ الْأَسَدُ لِلذِّئْبِ أَقْسِمُ بَيْنَنَا .
فَقَالَ : الْأَمْرُ بَيْنَ . الْحِمَارِ لِلْأَسَدِ وَ الْأَرْزَبِ لِلثَّلَبِ وَ الطَّبِيِّ لِي .

بِذَلِكَ . ثُمَّ فَعَلَ بِذَلِكَ مَا فَلَهُ هَذَا . وَهَكَذَا حَتَّى كَادَ يَذْهَبُ
 بِالْجَنَّةِ . فَقَالَتْ لَهُ الْقَطَّانُ : نَحْنُ رَضِينَا بِهَذِهِ الْقِسْمَةِ فَأَعْطَانَا
 الْجَنَّةَ . فَقَالَ : إِذَا كُنْتُمَا أَنْتُمَا رَضِينَا فَإِنَّ الْعَدْلَ لَا يَرْضَى .
 وَمَا زَالَ يَقْضِمُ الْقِسْمَ الرَّاجِحَ مِنْهُمَا كَذَلِكَ حَتَّى أَتَى عَلَيْهِمَا
 جَبِيًّا . فَرَجَمَتِ الْقَطَّانِ بِحَزْنٍ وَخَيْبَةٍ وَهُمَا تَقُولَانِ :
 وَمَا مِنْ يَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَوْقَهَا . وَلَا ظَالِمٍ إِلَّا سَيِّئٌ بِأَظْلَمِ .

صَائِدٌ وَعُصْفُورٌ

كَانَ صَائِدٌ يَصِيدُ الْمُصَافِيرَ فِي يَوْمٍ بَارِدٍ . فَكَانَ يَذْهَبُهَا
 وَالذَّمُوعُ تَسِيلٌ . فَقَالَ عُصْفُورٌ لِصَاحِبِهِ : لَا أَبْسُ عَلَيْكَ مِنْ
 الرَّجْلِ . أَمَا تَرَاهُ يُبْكِي ؟ فَقَالَ لَهُ الْآخَرُ : لَا تَنْظُرْ دُمُوعَهُ
 وَأَنْظُرْ مَا تَصْنَعُ يَدَاهُ .

أَسْوَدٌ

أَقْبَلَ أَسْوَدٌ فِي فَضْلِ الْبَيْتَاءِ يَأْخُذُ الثَّلِجَ وَيَمْرُكُ بِهِ
 بَدَنَهُ . فَيَقِيلُ لَهُ : لِمَاذَا ذَلِكَ ؟ فَقَالَ : لَعَلِّي أَبْيَضُ . فَقَالَ
 لَهُ حَكِيمٌ : يَا هَذَا لَا تُتَيْبُ فَهَسْكَ فَرُبَّمَا أَسْوَدَ الثَّلِجُ مِنْ
 حَسْبِكَ وَهُوَ بَاقٍ عَلَى حَالِهِ .

كَيْفَ أَنْتُمْ وَكَيْفَ أَحْوَالِكُمْ؟ فَقَالُوا: إِنَّا بِخَيْرِ يَوْمٍ لَا زَى
وُجُوهِكُمْ.

(مفزاه): أَنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ يُظْهِرُونَ الْمَحَبَّةَ وَ يُبْطِنُونَ

الْبَغْضَاءَ.

١٥

﴿إِنْسَانٌ وَالْمَوْتُ﴾

حَمَلَ إِنْسَانٌ مَرَّةً جُرْزَةَ حَطَبٍ . فَثَقَلَتْ عَلَيْهِ . فَلَمَّا أَعْيَا
وَرَضِيَ مِنْ حَمْلِهَا رَمَى بِهَا عَنْ كَتِفِهِ وَدَعَا عَلَى رُوحِهِ بِالْمَوْتِ .

فَشَخَّصَ لَهُ الْمَوْتُ قَائِلًا : هَا أَنَاذَا . لِمَ دَعَوْتَنِي؟ فَقَالَ لَهُ
الْإِنْسَانُ : دَعَوْتُكَ لِتَحْوِلَ هَذِهِ الْجُرْزَةَ مِنْ الْحَطَبِ عَلَى كَتِفِي .

(مفزاه): أَنَّ الْعَالَمَ بِأَسْرِهِ يُجِبُّ الدُّنْيَا وَإِنَّمَا يَمْلُ مِنْ

الضَّعْفِ وَالشَّقَاءِ .

١٦

﴿قِطَّتَانِ وَالْقِرْدُ﴾

اِحْتَطَفَتْ قِطَّتَانِ جُبْنَةً وَذَهَبَتَا بِهَا إِلَى قِرْدٍ لِكَيْ يَشِمَهَا
بَيْنَهُمَا . فَحَسَمَهَا إِلَى قِسْمَيْنِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الثَّانِي وَوَضَعَهُمَا
فِي مِيزَانِهِ . فَرَجَحَ الْأَكْبَرُ . فَأَخَذَ مِنْهُ شَيْئًا بِأَسْنَانِهِ وَهُوَ
يُظْهِرُ أَنَّهُ يُرِيدُ مُسَاوَاتَهُ بِالْأَصْغَرِ . وَلَكِنْ إِذْ كَانَ مَا أَخَذَهُ
مِنْهُ هُوَ أَكْثَرُ مِنَ اللَّازِمِ رَجَحَ الْأَصْغَرُ فَفَعَلَ بِهَذَا مَا فَعَلَهُ

﴿ قَطُّ ﴾

دَخَلَ قَطُّ مَرَّةً دُكَّانَ حَدَادٍ فَاصَابَ الْمِبْرِدَ فَأَقْبَلَ يَلْحَسُهُ
بِلِسَانِهِ وَالذَّمُّ يَسِيلُ مِنْهُ وَهُوَ يَبْلَعُهُ وَيَظْنُهُ مِنَ الْمِبْرِدِ إِلَى
أَنْ فَنِيَ لِسَانُهُ فَمَاتَ .

(مَنْزَاهُ) : الْجَاهِلُ لَا يُفِيقُ مِنْ جَهْلِهِ مَا دَامَ الطَّمَعُ
غَالِبًا عَلَيْهِ .

﴿ صَبِيٌّ وَعَقْرَبٌ ﴾

كَانَ صَبِيٌّ يَصِيدُ الْجُرَادَ مَرَّةً فَظَنَرَ عَقْرَبًا فَظَنَّهَا جَرَادَةً ،
قَدَّ يَدَهُ لِيَأْخُذَهَا ثُمَّ تَبَاعَدَ عَنْهَا . فَقَالَتْ لَهُ : لَوْ أَنَّكَ قَبَضْتَنِي
بِيَدِكَ لَتَخَلَّيْتَ عَنْ صَيْدِ الْجُرَادِ .

(مَنْزَاهُ) : أَنْ سَيْلَ الْإِنْسَانِ أَنْ يُمَيِّزَ بَيْنَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ
وَيُدَبِّرَ لِكُلِّ شَيْءٍ تَدْبِيرًا عَلَى حِدَتِهِ .

﴿ النَّمُوسُ وَالذَّجَاجُ ﴾

بَلَغَ النَّمُوسُ أَنَّ الذَّجَاجَ قَدْ مَرَضُوا ، فَلَبَسُوا جُلُودَ طَوَاوَيْسٍ
وَأَتَوْا لِيُزَوِّرُوهُمْ ، فَقَالُوا لَهُمْ : السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الذَّجَاجُ .

سَيَّانٌ وَجُنُودُهُ إِلَى هُنَاكَ وَصَعِدَ لِهُدُودِ إِلَى الْجَوِّ وَصَادَ
جَرَادَةٌ وَكَسَرَهَا وَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ وَقَالَ: كُلُوا، فَمَنْ فَاتَهُ
اللَّحْمُ لَمْ تَفْتَهُ الْمَرْقَةُ. فَضَحِكَ سَيَّانٌ وَجُنُودُهُ. وَأَخَذَهُ
بَعْضُ الشُّعْرَاءِ فَقَالَ:

وَكَنْ قَتُوعًا فَقَدْ جَرَى مِثْلُ . إِنْ فَاتَكَ اللَّحْمُ فَاشْرَبِ الْمَرْقَةَ.

١٠

❦ كِلَابٌ وَتَعَبٌ ❦

أَصَابَ الْكِلَابُ مَرَّةً جِلْدَ سَبْعٍ فَأَقْبَلُوا يَنْهَسُونَهُ، فَبَصَرَ
بِهِمُ الثَّعْلَبُ فَقَالَ لَهُمْ: أَمَا إِنَّهُ لَوْ كَانَ حَيًّا لَرَأَيْتُمْ مَخَالِيَهُ
كَأَنِّيَابِكُمْ وَأَطْوَلَ.

(مَفْرَاهُ): أَلْتَهَى عَنِ الشَّمَاتَةِ بِالمَوْتِ.

١١

❦ الْوَرُثَةُ وَالْخُطَّافُ ❦

الْوَرُثَةُ وَالْخُطَّافُ تَشَارَكَا فِي الْمَعِيشَةِ فَكَانَ مَرَعَاهُمَا فِي
مَجَلٍّ وَاحِدٍ. فَمَرَّ بِهِمَا الصَّيَّادُونَ يَوْمًا. فَمَا كَانَ مِنَ الْخُطَّافِ إِلَّا
أَنْ طَارَ وَسَلِمَ. فَمَا مَّا الْوَرُثَةُ فَأَذْرَكَ وَذُبِحَ.

(مَفْرَاهُ): مَنْ عَاشَرَ مَنْ لَا يُشَاكِلُهُ أَحَاقَ بِهِ السُّوءَ.

﴿اللُّصُوصُ وَأَبُو بَكْرِ الرَّبَّانِيُّ﴾

دَخَلَ اللَّصُوصُ عَلَى أَبِي بَكْرِ الرَّبَّانِيِّ يَطْلُبُونَ شَيْئًا .
وَرَأَاهُمْ يَدُورُونَ فِي الْبَيْتِ فَقَالَ : يَا قَتِيَانُ ، هَذَا الَّذِي تَطْلُبُونَهُ
فِي اللَّيْلِ قَدْ تَلَبَّسَاهُ فِي النَّارِ فَمَا وَجَدْنَاهُ ، فَضَحِكُوا وَخَرَجُوا .

﴿سَيِّدُنَا عُمَرُ وَعَامِلُهُ﴾

دَخَلَ عَامِلٌ عَلَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَجَدَهُ مُسْتَلْقِيًا وَ
صَبِيَانُهُ يَلْعَبُونَ عَلَى بَطْنِهِ . فَأَنْكَرَ ذَلِكَ فَقَالَ عُمَرُ : كَيْفَ
أَنْتَ مَعَ أَهْلِكَ ؟ قَالَ : إِذَا دَخَلْتُ سَكَتُ النَّاطِقُ . فَقَالَ :
أَعْتَزَلُ فَإِنَّكَ لَا تَرْفُقُ بِأَهْلِكَ وَوَلَدِكَ فَكَيْفَ تَرْفُقُ بِأُمَّةِ
مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ .

﴿ضِيَاةُ الْهُدْهِدِ﴾

قِيلَ إِنَّ الْهُدْهِدَ قَالَ لِسُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِنِّي أُرِيدُ
أَنْ تَكُونَ فِي ضِيَاةَتِي . فَقَالَ لَهُ سُلَيْمَانُ : أَنَا وَحْدِي ؟ فَقَالَ :
لَا ، بَلْ أَنْتَ وَالْعَسْكَرُ فِي جَزِيرَةٍ كَذَا فِي يَوْمٍ كَذَا . فَمَضَى

التَّحْوِيُّ وَالْمَلَّاحُ

رَكِبَ نَحْوِي سَفِينَةً فَقَالَ لِلْمَلَّاحِ : أَتَعْرِفُ التَّحْوِيَّ؟ قَالَ :
لَا . قَالَ : ذَهَبَ نِصْفُ عُمْرِكَ . فَهَاجَتِ الرِّيحُ وَأَضْطَرَبَتِ السَّفِينَةُ
فَقَالَ الْمَلَّاحُ : أَتَعْرِفُ السَّبَّاحَةَ؟ قَالَ : لَا . قَالَ : ذَهَبَ كُلُّ عُمْرِكَ .

إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ وَالغَنِيُّ

قَالَ رَجُلٌ لِإِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ : أَقْبِلْ مِنِّي هَذِهِ الْجُبَّةَ . قَالَ :
إِنْ كُنْتَ غَنِيًّا قَبْلَهَا مِنْكَ . فَقَالَ : أَنَا غَنِيٌّ . قَالَ : كَمْ مَالِكَ؟
قَالَ : أَلْفَانِ . قَالَ : أَيَسْرُكَ أَنْ يَكُونَ أَرْبَعَةَ آلَافٍ؟ قَالَ :
نَعَمْ . قَالَ : أَنْتَ فَقِيرٌ لَا أَقْبِلُهَا مِنْكَ .

اللِّصُّ وَالْفَقِيرُ

دَخَلَ لِصٌّ عَلَى بَعْضِ الْفُقَرَاءِ فَفَتَشَّسَ الْبَيْتَ فَلَمْ يَجِدْ فِيهِ
شَيْئًا فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ قَالَ صَاحِبُ الْبَيْتِ : إِذَا خَرَجْتَ فَأَغْلِقْ
أَبْوَابَ . قَالَ اللَّصُّ : مِنْ كَثْرَةِ مَا أَخَذْتُ مِنْ بَيْتِكَ تَسْتَعْدِدُ مِنِّي!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١
﴿ مَنِيْمٌ وَرَجُلٌ ﴾

سَأَلَ مَنِيْمٌ رَجُلًا عَنِ طَالِعِهِ فَقَالَ : تَيْسٌ . قَالَ : لَيْسَ
فِي السَّمَاءِ تَيْسٌ . قَالَ الرَّجُلُ : كَانَ يَقُولُ الْمَنِيْمُونَ : الطَّالِعُ فِي
وِلَادَتِي جَدِي وَ أَنَا صِرْتُ كَهَلَا فَلَا بُدَّ أَنْ يَصِيرَ طَالِعِي تَيْسًا .

٢
﴿ الْإِسْكَندَرُ وَالنِّسَاءُ ﴾

قَصَدَ الْإِسْكَندَرُ مَوْضِعًا فَحَارَبَتْهُ النِّسَاءُ فَكَفَّ عَنْهُنَّ فَقَالَ :
إِنَّ هَذَا جَيْشٌ إِنْ غَلَبْنَاهُ مَا لَنَا مِنْ فَخْرٍ ، وَإِنْ كُنَّا مَغْلُوبِينَ
فَذَلِكَ فَضِيحَةُ الدَّهْرِ .

٣
﴿ أَعْرَابِيٌّ وَحَالُهُ ﴾

قِيلَ لِأَعْرَابِيٍّ : كَيْفَ أَصْبَحْتَ ؟ قَالَ : لَا كَمَا يَرْضَى اللَّهُ
تَعَالَى وَلَا الشَّيْطَانُ وَلَا أَنَا . فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَرْضَى أَنْ أَكُونَ
عَابِدًا ، وَالشَّيْطَانُ أَنْ أَكُونَ كَافِرًا ، وَأَنَا أَرْضَى أَنْ أَكُونَ
مَرْزُوقًا ، وَ لَسْتُ كَذَلِكَ .

كِتَابُ الْمَطَالَعَةِ

للسنة الثالثة والرابعة من المدارس الثانوية في يوغوسلافيا

تأليف

الدكتور شاكر سيقيريج و محمد باشيج و محمد خانجيج

طبع على نفقة إدارة الأوقاف بسرّاي بوسنه

في مطبعة الحكومة بسرّاي بوسنه - ١٣٥٥ هـ و ١٩٣٦ م